

มาตรการในการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐ

เรือดรีหญิงกชกร รังคสิริ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-1109-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE LEGAL MEASURES FOR PROTECTING UNFAIR COMPETITION IN GOVERNMENT
PROCUREMENT

Miss Kochakorn Rangkasiri

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Laws in Laws

Department of Law

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-1109-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ มาตรการในการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐ
โดย เรือตรีหญิงกชกร รังคสิริ
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกียรติไกร เจริญธนาวัฒน์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ชงทอง จันทรางศุ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกียรติไกร เจริญธนาวัฒน์)

..... กรรมการ
(ดร. สงขลา วิชัยทัตตะ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ เขียรชัย ณ นคร)

กชกร รังคสิริ : มาตรการในการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างของ
รัฐ. (THE LEGAL MEASURES FOR PROTECTING UNFAIR COMPETITION IN
GOVERNMENT PROCUREMENT) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. เกียรติกร เจริญธนาวัฒน์,
180 หน้า. ISBN 974-13-1109-5.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ เป็นระเบียบกลางที่กำหนดหลักเกณฑ์ให้
ส่วนราชการปฏิบัติตามเมื่อมีความประสงค์จะจัดหาพัสดุ แต่การปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวของ
ส่วนราชการโดยส่วนใหญ่ก่อให้เกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างส่วนราชการและเอกชนซึ่งเป็นผู้เสนอ
ราคา และมีการกล่าวหาจากเอกชนเสมอว่า ส่วนราชการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างโดยไม่เป็นไปตาม
หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีการกระทำที่มีลักษณะของการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็น
ธรรม ภาครัฐจึงได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอ
ราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 รวมทั้งมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง แต่ปัญหา
ข้อพิพาทยังคงไม่หมดไป เนื่องจากปัญหาโดยส่วนใหญ่เกิดจากการใช้อำนาจดุลพินิจของส่วน
ราชการในการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ประกอบกับเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการเกี่ยวกับพัสดุ
มักขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบดังกล่าว รวมทั้งองค์กรที่วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุไม่มี
ความชำนาญในปัญหาอย่างเพียงพอหรือมีก็เป็นเพียงคณะกรรมการซึ่งแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหารที่ไม่มี
อำนาจวินิจฉัยปัญหา

ผู้เขียนเสนอให้ยกระดับของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ โดยการตราเป็น
พระราชบัญญัติ หรือประมวลกฎหมาย และจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
พัสดุ ควบคุมการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการในทุกขั้นตอน รวมถึงการจัดตั้งองค์กร
ตรวจสอบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขึ้นอีกระดับ และมีคณะกรรมการซึ่งทำหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาท
ปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุโดยเฉพาะ

ภาควิชา.....นิติศาสตร์.....
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา ..2543.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4086051334 : MAJOR : LAW

KEY WORD: SUPPLY

KOCHAKORN RUNGKASIRI : THE LEGAL MEASURES FOR PROTECTING
UNFAIR COMPETITION IN GOVERNMENT PROCUREMENT.

THESIS ADVISOR : ASSIST.PROF.KRIENGGKRAI CHAREONTHANAVAT , Ph.D.
180 pp. ISBN 974-13-1109-5.

Rule of the Office of Minister on Supply B.E. 2535 [1941] has been used as the standard regulation for the operation of government agencies when requiring supply. Unfortunately, to follow the regulation the state agency always has problems with private sector and has been accused for distorted government procurement and the impediment of price competitiveness. The government has put attempt to solve the problem by revising Rule of the Office of Minister on Supply B.E. 2541 [1998] and launching the Act on the Offence of Tender of Price to State Agency B.E. 2542 [1999] including the cabinet approval on the government procurement. However, the disputes still continued because most problems were stemmed from the authority utilization of state agency following the regulation the lack of knowledge of officials, lack of skills of organization scrutinizing the supply problem. Even there was a committee appointed by administrative unit, it has no authority to judge the problem.

In my point of view, Rule of the Office of Minister on Supply should be amended by launching the Act or the Code of law as well as the committee qualifying on supply should be appointed to monitor all stages of government procurement. Meanwhile, the checking organization should be established to increase the efficiency of government procurement monitoring as well as the committee specifically taking charge of supply dispute consideration.

Department .....Law.....

Student's signature .....

Field of study .....Law.....

Advisor's signature .....

Academic year ...2000.....

กิตติกรรมประกาศ

ด้วยความสำเร็จของการจัดทำวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกียรติไกร เจริญธนาวัฒน์ ดร. สงขลา วิชัยทัตะ และอาจารย์เชิยรัชย์ ณ นคร ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางการแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างดียิ่ง และขอขอบพระคุณ ดร. ฤทัย หงส์สิริ ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์มาแต่เริ่มแรก

ผู้เขียนขอบคุณคุณวราวรรณวรรณ ประพัฒน์ทอง คุณสมชาย จิตการุณ คุณอภิญา แก้วกำเนิด และคุณธรรมรังสี วรรณโก ในการจัดพิมพ์และให้คำแนะนำ ขอขอบคุณคุณชนิษฐา เต็มตฤชณา สำหรับการแปลเอกสารภาษาต่างประเทศ และขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ผู้เขียน ซึ่งอาจมิได้รับการกล่าวถึงไว้โดยเฉพาะเจาะจง ณ ที่นี้ได้ทั้งหมด

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงพระคุณบิดามารดา นายสุนทร รังคสิริ และนางชูจิตร์ รังคสิริ ที่ได้มอบชีวิต ความรัก โอกาส กำลังใจที่สำคัญ และแรงสนับสนุนทางการเงิน แก่ผู้เขียนมาตลอดทั้งชีวิต และทำดีที่สุด ผู้เขียนขอขอบคุณคุณคุณกรรณิกา สุทธิประสิทธิ์ ซึ่งได้ร่วมคิดร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมแรงและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด โดยเฉพาะช่วงสุดท้ายของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

เรือดรีหญิงกชกร รังสิริ

พฤษภาคม 2544

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและสภาพของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	3
3. ขอบเขตของการศึกษา	3
4. สมมติฐานของวิทยานิพนธ์	4
5. วิธีศึกษาและวิจัย.....	4
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2 การซื้อและการจ้างของส่วนราชการในประเทศไทย	5
1. แนวความคิดของการซื้อและการจ้าง	5
1.1 ทฤษฎีบริการสาธารณะ	5
1.1.1 หลักว่าด้วยความเสมอภาค	5
1.1.2 หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง	6
1.1.3 หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง	6
1.2 หลักการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม	7
1.3 เอกสิทธิ์ของรัฐ	8
2. การซื้อและการจ้างของส่วนราชการในประเทศไทย	9
2.1 วิวัฒนาการของการซื้อการจ้างในประเทศไทย	9
2.2 ความมุ่งหมายของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ โดยภาพรวม	10
2.2.1 เพื่อให้เกิดความยุติธรรม	11
2.2.2 เพื่อราคาที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ภาครัฐ	11

2.3	สาระสำคัญเกี่ยวกับการซื้อการจ้างของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ฉบับปัจจุบัน	12
2.3.1	การใช้บังคับ	12
2.3.2	ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการซื้อการจ้าง	14
2.3.2.1	เจ้าหน้าที่พัสดุ	14
2.3.2.2	หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ	14
2.3.2.3	หัวหน้าส่วนราชการ	14
2.3.2.4	เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติ	14
2.3.2.5	กรรมการในการซื้อและการจ้าง	14
2.3.3	อำนาจในการสั่งซื้อหรือสั่งจ้าง	15
2.3.3.1	ผู้มีอำนาจในการสั่งซื้อสั่งจ้าง นอกจากวิธีพิเศษและวิธีกรณีพิเศษ	15
2.3.3.2	ผู้มีอำนาจในการสั่งซื้อสั่งจ้างในวิธีพิเศษ	16
2.3.4	วิธีซื้อและวิธีจ้าง	17
2.3.4.1	วิธีตกลงราคา	17
2.3.4.2	วิธีสอบราคา	19
2.3.4.3	วิธีประกวดราคา	24
2.3.4.4	วิธีพิเศษ	32
	(1) การซื้อโดยวิธีพิเศษ	32
	(2) การจ้างโดยวิธีพิเศษ	33
2.3.4.5	วิธีกรณีพิเศษ	35
2.3.5	การจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์	35
2.3.6	การคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อและการจ้าง	37
2.3.7	การใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศไทยและผลิตในต่างประเทศ	40
2.3.7.1	การใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศไทย	40
2.3.7.2	การใช้พัสดุที่ผลิตในต่างประเทศ	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

3	สภาพปัญหาเกี่ยวกับการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมใน	
	ขั้นตอนการจัดหาคู่สัญญาของส่วนราชการไทย	50
	1. การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม	50
	2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมใน	
	ขั้นตอนการจัดหาคู่สัญญา	52
	2.1 การไม่เปิดเผยและส่งประกาศไปแจ้งความ	53
	2.2 การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ	
	เอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางราย	62
	2.3 การคัดเลือกไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง	78
	2.4 ความไม่ถูกต้องตรงตามคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียด	
	คุณลักษณะเฉพาะ	83
	3. วิเคราะห์ปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม	
	ในการจัดซื้อจัดจ้าง (ขั้นตอนจัดหาคู่สัญญา)	88
4	มาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมใน	
	การซื้อหรือการจ้างและองค์กรวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุ	90
	1. มาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม	90
	1.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4)	
	พ.ศ. 2541	90
	1.1.1 เพิ่มบทนิยาม	90
	1.1.2 กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรม	93
	1.1.2.1 ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาพัสดุ	93
	1.1.2.2 ผู้เสนองานหรือเสนอราคาที่มีผลประโยชน์	
	ร่วมกัน	93
	1.1.2.3 การตรวจสอบคุณสมบัติ	95
	1.1.2.4 การตรวจพบการกระทำอันเป็นการขัดขวาง	
	การแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม	96
	1.1.2.5 การตรวจพบการกระทำอันเป็นผู้เสนอราคา	
	ที่มีประโยชน์ร่วมกัน	97

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

1.1.3 การลงโทษผู้ทำงาน	98
1.1.3.1 กรณีมีเหตุสงสัยว่าผู้เสนอราคาหรือเสนองาน กระทำการอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคา อย่างเป็นธรรม	98
1.1.3.2 ผู้เสนอราคาหรือเสนองานให้ความร่วมมือ กับทางราชการ	99
1.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อ หน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542	101
1.2.1 ลักษณะของความผิด	102
1.2.1.1 ลักษณะความผิดที่มีได้เกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	102
1.2.1.2 ลักษณะความผิดที่เกิดจากการกระทำโดย เจ้าหน้าที่ของรัฐ	105
1.2.1.3 ลักษณะความผิดที่เกิดจากการกระทำ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	106
1.2.2 องค์กกรกลางที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ	107
1.3 มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการซื้อและการจ้างของส่วนราชการ	109
2. วิเคราะห์มาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ในการจัดซื้อจัดจ้าง	113
2.1 การไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไปแจ้งความ	114
2.1.1 มาตรการแก้ไขปัญหาการไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไป แจ้งความก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541	114
2.1.2 มาตรการแก้ไขปัญหาการไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไป แจ้งความหลังการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541	116
2.2 การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ เอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางราย	129
2.3 การคัดเลือกไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง	132

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

2.4 ความไม่ถูกต้องตรงตามคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียด คุณลักษณะเฉพาะ	133
2.5 สรุปมาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคา อย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้าง.....	134
3. องค์การที่มีอำนาจในการพิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุ	135
3.1 องค์การที่มีอำนาจในการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุก่อน การทำสัญญาและก่อนการจัดตั้งศาลปกครอง	135
3.1.1 การควบคุมภายในฝ่ายปกครอง	136
3.1.2 การควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการและ องค์กรกึ่งตุลาการ	137
3.1.2.1 ศาลยุติธรรม	138
3.1.2.2 คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์	138
3.1.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจ ของฝ่ายปกครองเกี่ยวกับการพัสดุก่อนการจัดตั้ง ศาลปกครอง	140
3.2 องค์การที่มีอำนาจพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุภายหลัง การจัดตั้งศาลปกครอง	141
3.2.1 การควบคุมภายในฝ่ายปกครอง	141
3.2.2 การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายโดยองค์กรตุลาการ	141
3.2.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับองค์กรตรวจสอบความชอบด้วย กฎหมายโดยองค์กรตุลาการภายหลังการจัดตั้ง ศาลปกครอง	147
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	148
รายการอ้างอิง	153
ภาคผนวก	155
ภาคผนวก ก	156
ภาคผนวก ข	160
ภาคผนวก ค	161
ภาคผนวก ง	170
ประวัติผู้เขียน	180

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

การจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการเป็นวิธีการหนึ่งในการจัดหาพัสดุ โดยการจัดซื้อจัดจ้างนี้อาจเป็นไปเพื่อจัดหาพัสดุไว้ใช้งานของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐเอง เช่น การจัดซื้อคอมพิวเตอร์ การจัดซื้อครุภัณฑ์ภายในสำนักงาน หรืออาจจะเป็นไปเพื่อการจัดทำบริการสาธารณะ เช่น การจัดซื้อรถเก็บขยะของกรุงเทพมหานคร การจ้างก่อสร้างถนนหรือระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น ล้วนแต่ต้องดำเนินการภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการจัดหาพัสดุให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตาม และโดยที่การจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการเป็นการนำเงินงบประมาณของแผ่นดิน ซึ่งมีที่มาจากภาษีอากรของประชาชนมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการจัดหาพัสดุ ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ จึงย่อมมีหน้าที่ที่ต้องให้ความเป็นธรรมและความเสมอภาคแก่ผู้ที่มีพัสดุหรือมีความสามารถตามที่ต้องการและประสงค์จะเข้าเสนอราคาให้มีโอกาสเข้าเสนอราคาได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้เข้าเสนอราคา นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการแข่งขันโดยเสรีไว้ในมาตรา 50 โดยกำหนดให้การจำกัดเสรีภาพในการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรมไม่อาจกระทำได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ผู้มีพัสดุหรือมีความสามารถเข้าเสนอราคาได้มากที่สุด นอกจากเพื่อให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้เสนอราคาด้วยกันแล้ว ยังประโยชน์ให้ทางราชการสามารถคัดเลือกผู้เสนอราคาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพดีที่สุด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการอย่างแท้จริงได้มากที่สุด และในราคาที่ถูกลงที่สุดเพื่อเป็นการประหยัดเงิน

งบประมาณ และเป็นการใช้เงินภาษีของประชาชนให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด การให้ความเป็นธรรมของส่วนราชการต่อผู้เสนอราคาด้วยการเปิดกว้างจึงต้องมีหลักเกณฑ์วิธีการพิจารณาคัดเลือกที่โปร่งใสมีเหตุผลและสามารถตรวจสอบได้ ด้วยเหตุนี้วิธีการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการจึงอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ เพื่อให้มีความแตกต่างจากการจัดหาพัสดุของภาคเอกชนที่ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการดังกล่าวรวมถึงวิธีการจัดหาพัสดุก็นำได้มีหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติใด ๆ ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการเลือกคู่สัญญา

การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการที่ดำเนินการภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ ที่ก่อให้เกิดการเปิดกว้างให้มีการแข่งขัน จึงได้แก่การจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการสอบราคา และวิธีการประกวดราคาซึ่งเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีพัสดุเข้าเสนอราคาและดำเนินการแข่งขันเพื่อให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐคัดเลือกคู่สัญญาที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามวิธีการจัดซื้อจัดจ้างทั้งสองวิธีบางครั้งกลับก่อให้เกิดปัญหาระหว่างส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐกับเอกชนผู้เสนอราคา หรือการจัดซื้อจัดจ้างมิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการให้เกิดความเสมอภาค และเปิดกว้างในการแข่งขัน รวมทั้งก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้เสนอราคา

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับการจัดซื้อจัดจ้างระหว่างส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐกับเอกชน ได้แก่ การกำหนดเงื่อนไขหรือข้อกำหนดที่มีลักษณะกีดกันหรือเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เสนอราคารายใดรายหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ หรือในกรณีของการไม่เปิดเผยและส่งประกาศไปแจ้งความสอบราคาหรือประกวดราคา สภาพปัญหาในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะหนึ่งของการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งภาครัฐและเอกชน โดยที่ภาครัฐอาจไม่ได้รับสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพที่ดีที่สุดและเกิดประโยชน์คุ้มค่ากับงบประมาณที่สูญเสียไป หรือในกรณีของภาคเอกชน ผู้ประกอบการที่มีความสามารถและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงไม่อาจพัฒนาธุรกิจของตนได้ เนื่องจากถูกกีดกันทางการแข่งขัน และโดยข้อเท็จจริงผู้ประกอบการที่ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าเป็นคู่สัญญาอาจเป็นผู้เสนอราคาที่มีคุณภาพหรือประสิทธิภาพในการจัดซื้อจัดจ้างมากกว่าผู้ที่ได้เลือกให้เป็นคู่สัญญาครั้งนั้นก็เป็นได้

ภาครัฐได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาเหล่านี้เป็นอย่างดี จึงได้พยายามหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตลอด โดยการแก้ไขหรือตรากฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามความพยายามดังกล่าวได้ปรากฏชัดขึ้น ดังจะเห็นได้จากการดำเนินการแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เป็นการมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม และภาครัฐได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 เพื่อให้มีบทลงโทษผู้กระทำความผิดในการกระทำที่ก่อให้เกิดการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมเพิ่มขึ้นอีก อีกทั้งมีมติคณะรัฐมนตรีที่ออกโดยฝ่ายบริหาร รวมถึงหนังสือเวียนต่าง ๆ เพื่อป้องกันปัญหาของการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม แต่ความพยายามในการแก้ไขปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมของภาครัฐจะได้ผลเพียงใด จึงต้องมีการศึกษาในรายละเอียดของมาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในบทต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการจัดซื้อจัดจ้างในขั้นตอนการหาคู่สัญญาของส่วนราชการ
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในขั้นตอนการหาคู่สัญญา

3. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยในเรื่องมาตรการในการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐ จะทำการวิเคราะห์ถึงสภาพของปัญหาในการจัดหาคู่สัญญาในการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุฯ รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาของภาครัฐในการกำหนดมาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม

4. สมมติฐานของวิทยานิพนธ์

ผลงาน สินค้าหรือบริการที่ภาครัฐได้รับจากเอกชนในการซื้อหรือการจ้างของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐมักพบเสมอว่าโครงการต่างๆหลายโครงการมิได้มีคุณภาพที่สอดคล้องกับงบประมาณของประเทศที่ต้องสูญเสียไป ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการจัดซื้อจัดจ้างในชั้นการจัดหาคู่สัญญาของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐมิได้ดำเนินการโดยโปร่งใส และเป็นธรรมหรือมีการกระทำที่เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการเอกชนหรือผู้เสนอราคา รายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะ อันมีผลทำให้เกิดการกีดกันผู้ประกอบการเอกชนหรือผู้เสนอราคา รายอื่นๆ ซึ่งเป็นปัญหาของการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมที่ทำให้ภาครัฐไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ในการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการในแต่ละครั้ง ดังนั้น การศึกษาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นแนวทางในการป้องกันและเพื่อสร้างมาตรการในการป้องกันปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความเป็นธรรมได้มากที่สุด

5. วิธีการศึกษาและวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดหาคู่สัญญา ในสัญญาจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาของการจัดหาคู่สัญญาในสัญญาจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ
3. ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมของส่วนราชการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

การซื้อและการจ้างของส่วนราชการในประเทศไทย

1. แนวความคิดของการซื้อและการจ้าง

แนวความคิดที่ก่อให้เกิดการซื้อและการจ้างของส่วนราชการ รวมถึงกระบวนการและขั้นตอนในการเข้าทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้าง ต่างมีแนวความคิดที่เป็นหลักสำคัญดังนี้

- 1.1 บริการสาธารณะ
- 2.2 การแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม
- 2.3 เอกสิทธิ์ของรัฐ

1.1 บริการสาธารณะ (Public Service)

แนวความคิดของกฎหมายปกครองฝรั่งเศส บริการสาธารณะ คือกิจกรรมที่ฝ่ายปกครองดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะเพื่อสนองความต้องการของมหาชน เช่น การจัดสาธารณสุขไปโรค สาธารณูปการ และการดำเนินการอื่น ๆ เพื่อสนองความต้องการของมหาชน¹

จากคำนิยามดังกล่าว “บริการสาธารณะ เป็นสิ่งที่ฝ่ายปกครองต้องรับผิดชอบโดยตรง อาจเป็นการที่ฝ่ายปกครองได้ลงมือกระทำเอง หรือให้ผู้อื่นกระทำแทนแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายปกครอง โดยการบริการสาธารณะ ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ 3 ประการ² คือ

1.1.1 หลักว่าด้วยความเสมอภาค

รัฐมิได้มีจุดมุ่งหมายที่จะทำบริการสาธารณะขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ความเสมอภาคนอกจากจะหมายถึงความถึงประโยชน์ที่ได้รับจากบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียมกัน

---

¹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538), หน้า 304

² นันทวัฒน์ บรมานันท์, บริการสาธารณะในระบบกฎหมายปกครองฝรั่งเศส, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2541), หน้า 18-27

แล้ว ยังหมายถึงความเสมอภาคที่จะได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นราคาค่าบริการ หรือการบริการ รวมทั้งความเสมอภาคในการเข้าเป็นคู่สัญญาของรัฐ โดยในแต่ละเรื่องต่างก็มี กฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไปในการดำเนินการเพื่อความเสมอภาค เช่น การจัดหาคู่สัญญา เพื่อเข้ามาจัดทำบริการสาธารณะ รัฐจะต้องใช้วิธีการแข่งขันเพื่อให้เกิดความเสมอภาค การ ซื้อหรือการจ้างจึงเป็นวิธีหนึ่งที่ภาครัฐ หรือฝ่ายปกครองเลือกใช้ในการดำเนินการเพื่อประโยชน์ สาธารณะ และวิธีการของการซื้อการจ้างที่ก่อให้เกิดความเสมอภาคในกรณีของประเทศไทย ได้แก่ การซื้อหรือการจ้างโดยวิธีสอบราคา และวิธีการประกวดราคา สำหรับวิธีตกลงราคา วิธี พิเศษ วิธีกรณีพิเศษ ถือเป็นเหตุจำเป็นที่ได้รับการยกเว้นมีต้องนำหลักว่าด้วยความเสมอภาค มาใช้ในการจัดหาคู่สัญญา

1.1.2 หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง

การบริการสาธารณะเป็นกิจการที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชน บริการสาธารณะจึงต้องมีความต่อเนื่องตลอดเวลาจะหยุดชะงักไม่ได้ เช่น การก่อสร้างถนน หรือระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นบริการสาธารณะที่รัฐจะต้องจัดให้แก่ประชาชนในประเทศ รัฐ อาจเป็นผู้เข้าดำเนินการเองหรือให้ผู้อื่นกระทำการแทนโดยอยู่ในความควบคุมของรัฐ ในการ จัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการสอบราคาและประกวดราคา เมื่อสามารถหาคู่สัญญาที่เหมาะสมได้แล้ว เอกชนรายที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าเป็นคู่สัญญาจะต้องดำเนินการตามสัญญา ในกรณีที่เอกชน คู่สัญญาทำงานล่าช้าไม่อาจเสร็จตามสัญญาได้ ภาครัฐสามารถเข้าทำการแทนเองหรือจะมอบให้ ผู้อื่นเข้าทำแทนโดยคู่สัญญาต้องเสียค่าใช้จ่ายพร้อมดอกเบี้ยให้ โดยภาครัฐเพียงบอกกล่าว ล่วงหน้าพอสมควร และไม่จำเป็นต้องมีข้อกำหนดในสัญญาที่ให้อำนาจไว้ ทั้งนี้เพื่อให้การบริการ สาธารณไม่หยุดชะงัก

1.1.3 หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง บริการสาธารณะให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่เสมอ เพื่อให้บริการสาธารณะ ที่ฝ่ายปกครองจัดทำมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือประโยชน์มหาชน ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารัฐสามารถแก้ไขข้อสัญญาได้ฝ่ายเดียว แม้ในสัญญาไม่มีอำนาจให้ไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้บริการสาธารณะทันกับความต้องการของประชาชน

ในระบบกฎหมายปกครองของไทย บริการสาธารณะ³ หมายถึง กิจกรรมที่อยู่ในความอำนาจการหรืออยู่ในความควบคุมของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน

การจัดทำบริการสาธารณะมีหลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ คือ

(1) บริการสาธารณะต้องดำเนินการไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง บริการสาธารณะมีความจำเป็นแก่การดำรงชีวิตของประชาชน และฝ่ายปกครองมีหน้าที่ต้องจัดทำบริการสาธารณะให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังรวมถึงกิจการที่ฝ่ายปกครองมอบให้เอกชนดำเนินการก็ต้องมีความต่อเนื่องเช่นเดียวกัน

(2) บริการสาธารณะที่จัดทำขึ้นต้องให้เอกชนมีสิทธิได้รับประโยชน์เท่าเทียมกันบริการสาธารณะเป็นกิจการที่รัฐจัดทำขึ้นโดยอาศัยอำนาจทางกฎหมาย ดังนั้นประชาชนจึงต้องมีสิทธิและโอกาสและประโยชน์จากบริการสาธารณะเท่าเทียมกัน รัฐจะเลือกปฏิบัติโดยจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ได้

(3) การจัดทำบริการสาธารณะต้องปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชนตลอดเวลา

การจัดทำบริการสาธารณะต้องปรับให้ทันกับความต้องการของประชาชน รัฐจึงสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพียงฝ่ายเดียวโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เพื่อให้บริการสาธารณะปรับเปลี่ยนได้ทันตามความต้องการของประชาชน และแม้การแก้ไขเปลี่ยนแปลงบริการสาธารณะนั้นจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ตาม บุคคลนั้นจะอ้างสิทธิประโยชน์ที่เคยได้รับจากบริการสาธารณะมาขัดขวางการเปลี่ยนแปลงบริการสาธารณะโดยกฎหมายไม่ได้

จะเห็นได้ว่า บริการสาธารณะมุ่งหมายให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการบริการสาธารณะที่รัฐจัดทำขึ้นอย่างเต็มที่ โดยหลักการของบริการสาธารณะจะต้องมีความต่อเนื่อง และทันกับความต้องการของประชาชนอยู่ตลอดเวลา

1.2 การแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม

การซื้อการจ้างของภาครัฐที่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันราคา เช่น วิธีการสอบราคา หรือวิธีการประกวดราคา นอกจากเป็นวิธีการจัดหาคู่สัญญาที่ก่อให้เกิดความเสมอภาค

---

³ นันทวัฒน์ บรมานันท์, หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ, (กรุงเทพฯ:วิญญูชน,2543), หน้า 141-145

แล้ว วิธีการสอบราคา หรือวิธีการประกวดราคา ยังก่อให้เกิดการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม ทั้งนี้เนื่องจากรัฐจะต้องมีความเป็นกลาง โดยภาครัฐย่อมถูกจำกัดโดยหลักทั่วไปที่ว่ารัฐต้องเป็นกลาง ต้องเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม และขณะเดียวกันต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่รัฐ วิธีการดังกล่าวจึงเป็นการเปิดโอกาสให้เอกชนที่มีคุณสมบัติ ความพร้อม และความสามารถ ตรงตามความต้องการของภาครัฐเข้าเสนองาน หรือเสนอราคาแข่งขัน โดยเอกชนรายใดสามารถเสนองานหรือเสนอราคาที่ดีที่สุดก็จะได้รับการคัดเลือก จึงถือได้ว่าการซื้อ การจ้างที่เปิดให้มีการแข่งขันราคาด้วยวิธีการดังกล่าวจึงจะก่อให้เกิดความเสมอภาคและการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรมอีกด้วย

1.3 เอกสิทธิ์ของรัฐ

หลักกฎหมายมหาชนเรื่องเอกสิทธิ์ของฝ่ายรัฐเกิดขึ้น⁴ จากการที่รัฐมีหน้าที่ต้องกระทำการเพื่อประโยชน์สาธารณะ รัฐ หน่วยงานของรัฐจึงต้องอยู่เหนือเอกชน เพื่อให้การจัดทำบริการสาธารณะมีความต่อเนื่องและไม่ขาดตอน รัฐ หน่วยงานของรัฐสามารถกระทำการใด ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสัญญาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ โดยหน่วยงานของรัฐไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมใด ๆ จากคู่สัญญาฝ่ายเอกชนก่อน ซึ่งต่างจากนิติสัมพันธ์ตามหลักกฎหมายแพ่ง

การซื้อหรือการจ้างของรัฐ อาศัยหลักการนี้เช่นเดียวกัน ในกรณีที่ส่วนราชการพบว่า การดำเนินการซื้อหรือการจ้างนั้น จะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะแล้ว ส่วนราชการนั้นสามารถใช้เอกสิทธิ์ของฝ่ายรัฐ เช่น การสงวนสิทธิที่จะลงโทษผู้เสนอราคาให้เป็นผู้ทำงานในกรณีที่มีการเสนอราคาโดยไม่สุจริตหรือมีการสมยอมกันในการเสนอราคา และเป็นการแสดงให้เห็นถึงสถานะที่เหนือกว่าของรัฐในการจัดหาคู่สัญญา หากมีกรณีการสมยอมราคา หรือในกรณีของการประกวดราคาแม้ผู้เสนองานหรือเสนอราคาได้รับการคัดเลือกแล้วแต่หากภายหลังพบว่า การประกวดราคาเป็นไปโดยมิชอบ ส่วนราชการที่จัดซื้อจัดจ้างสามารถยกเลิกการประกวดราคาและจัดประกวดราคาใหม่ได้

⁴ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี, หน้า 300

2. การซื้อและการจ้างของส่วนราชการในประเทศไทย

2.1 วิวัฒนาการของการซื้อและการจ้างในประเทศไทย

การดำเนินการตามนโยบายของฝ่ายบริหารได้ดำเนินการโดยผ่านองค์กรของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งในบางกรณีภาครัฐสามารถดำเนินการเพื่อสนองนโยบายดังกล่าวได้ด้วยตนเอง แต่ก็มีบางกรณีเช่นเดียวกันที่ต้องมอบหมายให้เอกชนดำเนินการแทน อีกทั้งนโยบายของรัฐบางครั้งมิได้เป็นไปเพื่อการจัดทำบริการสาธารณะเพียงอย่างเดียว แต่อาจกระทำไปเพื่อพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น การให้เอกชนเข้าดำเนินการแทนในบางบางอย่าง ภาครัฐอาจได้ผลคุ้มค่ามากกว่าการทำด้วยตนเอง การจัดซื้อจัดจ้างจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ภาครัฐมอบหมายให้เอกชนดำเนินการแทนเพื่อให้นโยบายสำเร็จลุล่วงไป

จุดเริ่มต้นเกี่ยวกับการจัดหาพัสดุซึ่งรวมถึงการซื้อการจ้างในประเทศไทย เกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2475 โดยมีการจัดตั้ง “กรมพัสดุแห่งชาติ” ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการจัดซื้อพัสดุของทางราชการ แต่ต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางด้านการเมืองและการบริหารภายใน เช่นปัญหาในการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัสดุ จึงได้มีการยกเลิกกรมพัสดุแห่งชาติไป หลังจากนั้นได้มีการดำเนินการปรับปรุงการบริหารงานพัสดุในหน่วยราชการของไทย โดยมีการริเริ่มอีกครั้งโดยฝ่ายทหารซึ่งได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้มีการจัดตั้งโรงเรียนส่งกำลังบำรุงทหารบกขึ้นเพื่อฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในด้านนี้โดยเฉพาะ ส่วนราชการฝ่ายพลเรือนได้ปรับปรุงบริหารงานพัสดุเมื่อประมาณปลายปี พ.ศ. 2511 โดยการริเริ่มของกรมวิเทศสหการ สำนักงานประมาณและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน โดยได้รับความร่วมมือจาก USOM (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น USAID)⁵

เดิมการบริหารพัสดุของทางราชการอยู่ภายใต้ระเบียบ 2 ฉบับคือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจ้าง พ.ศ. 2498 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2498 โดยการจ้างให้ความหมายรวมถึงการจ้างแรงงาน การจ้างทำของ และการรับขนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนการซื้อพัสดุ หมายรวมถึง การซื้อสิ่งของทุกชนิดรวมทั้งครุภัณฑ์เพื่อใช้ในราชการ แต่ไม่อยู่ในลักษณะการจ้าง ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามการจ้างที่กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งแล้ว

⁵ ชาญชัย แสงศักดิ์, สาระนั้นเกี่ยวกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535, (กรุงเทพฯ:นิติธรรม, 2542), หน้า 1

ต่อมาในปี 2518 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีให้เป็นผู้รักษาการระเบียบทั้งสองฉบับดังกล่าวได้เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากทุกกระทรวงและทบวงสำนักตรวจเงินแผ่นดินและสำนักงบประมาณ ปรับปรุงระเบียบทั้งสองฉบับซึ่งประกาศใช้มานานกว่า 20 ปี โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นดำเนินการรวมระเบียบว่าด้วยการจ้างและระเบียบว่าด้วยการพัสดุดังกล่าวเข้าด้วยกันเป็นฉบับเดียว เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ” โดยได้นำมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจ้างและการซื้อที่สำคัญ รวมทั้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาพัสดุประเภทอื่น นอกจากการซื้อและการจ้าง ได้แก่ การจัดทำเอง การเช่าอสังหาริมทรัพย์ และการแลกเปลี่ยนครุภัณฑ์มารวมไว้ด้วยกัน โดยได้ปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการควบคุมและการจำหน่ายพัสดุให้สะดวกแก่ผู้ปฏิบัติยิ่งขึ้น เมื่อคณะอนุกรรมการได้ยกร่างระเบียบดังกล่าวแล้ว ได้เชิญเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารพัสดุของส่วนราชการที่มีการพัสดุเป็นจำนวนมากมาช่วยปรึกษาหารือด้วยแล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณากำหนดเป็น “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2521” ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2522 เป็นต้นไป จากนั้น ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวมทั้งสิ้น 8 ฉบับ ซึ่งครอบคลุมเฉพาะการดำเนินการเกี่ยวกับการพัสดุเท่านั้น นอกจากนี้ ยังมีการใช้จ่ายเงินประเภทอื่นๆ และระเบียบอื่นๆวางแนวทางในการปฏิบัติใช้โดยเฉพาะ ซึ่งทำให้การดำเนินการด้านพัสดุของทางราชการ อยู่ภายใต้ระเบียบหลายฉบับ ได้แก่ การดำเนินการด้านเงินกู้จากต่างประเทศ จะอยู่ภายใต้ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการซื้อการจ้าง การจ้างที่ปรึกษา ภายใต้โครงการที่ดำเนินการด้วยเงินกู้จากต่างประเทศ พ.ศ. 2527 การจ้างเอกชนออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง ต้องเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการจ้างออกแบบและควบคุมงานก่อสร้างอาคาร พ.ศ. 2521 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้แก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว ซึ่งต่อมามีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ใช้บังคับแก่การดำเนินการเกี่ยวกับงานพัสดุของส่วนราชการทั้งที่ใช้เงินงบประมาณ เงินกู้ เงินช่วยเหลือและใช้กับการจัดหาทุกประเภท มีผลใช้บังคับตั้งแต่ 1 เมษายน 2535 อย่างไรก็ตามได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งสิ้น 5 ฉบับ เพื่อความเหมาะสมกับข้อเท็จจริงและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2 ความมุ่งหมายของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุโดย

ภาพรวม

การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานราชการ ซึ่งต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ อาจกล่าวได้ว่ามีความมุ่งหมายที่คล้ายกันสามารถสรุปได้ดังนี้

2.2.1 เพื่อให้เกิดความยุติธรรม

ในกรณีของการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการสอบราคา และประกวดราคา หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการประกาศให้สาธารณชนทราบเกี่ยวกับรายละเอียดของการซื้อหรือการจ้าง เว้นแต่กรณีตกลงราคา วิธีพิเศษ และวิธีกรณีพิเศษ หน่วยงานของรัฐสามารถเลือกคู่สัญญาได้แต่ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุกำหนดไว้ การจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการสอบราคา และประกวดราคาเป็นไปเพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนหรือผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติสามารถเข้าแข่งขันกัน เอกชนหรือผู้ประกอบการรายใดสามารถเสนองานและราคาที่ดีที่สุดจะได้รับการคัดเลือก ในกรณีการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดुकุณสมบัติของผู้เสนอราคา การเปิดซองใบเสนอราคา แบบใบเสนอราคา กำหนดระยะเวลาต่าง ๆ

ส่วนราชการต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนดไว้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรม

2.2.2 เพื่อราคาที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ภาครัฐ

การซื้อหรือการจ้างตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุทุกฉบับ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานของรัฐได้รับงานหรือพัสดุที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับราคา เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 50 กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาโดยคณะกรรมการมีหน้าที่หลักคือ ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคา เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ให้ตรงตามเงื่อนไขเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ และคัดเลือกผู้ที่เสนอราคาต่ำที่สุด⁶ เว้นแต่บางกรณีผู้เสนอราคา

⁶ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 50 คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคามีหน้าที่ดังนี้

(1) ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคา ใบเสนอราคา เอกสารหลักฐานต่าง ๆ พักดู ตัวอย่าง แคตตาล็อกหรือแบบรูปและรายการละเอียดแล้วคัดเลือกผู้ที่เสนอราคาที่ต้องตามเงื่อนไขในเอกสารประกวดราคา

ในกรณีที่ผู้เสนอราคาใดเสนอรายละเอียดแตกต่างไปจากเงื่อนไขที่กำหนดในเอกสารประกวดราคาในส่วนที่มีสาระสำคัญ และความแตกต่างนั้นไม่มีผลทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบต่อผู้เสนอการรายอื่นหรือเป็นการผิดพลาดเล็กน้อยให้พิจารณาผ่อนปรนให้ผู้เข้าประกวดราคา โดยไม่ตัดผู้เข้าประกวดการายนั้นออก

ในการพิจารณา คณะกรรมการอาจสอบถามข้อเท็จจริงจากผู้เสนอการรายใดก็ได้ แต่จะให้ผู้เสนอการรายใดเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญที่เสนอไว้แล้วมิได้

ต่ำสุด อาจมิใช่ผู้ที่ได้รับการคัดเลือก หากปรากฏข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ

2.3. สาระสำคัญของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ฉบับปัจจุบัน

2.3.1 การใช้บังคับ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ฉบับปัจจุบัน ใช้บังคับเฉพาะส่วนราชการในราชการส่วนกลาง (กระทรวง ทบวง กรม) ส่วนราชการในราชการบริหารส่วนภูมิภาค (จังหวัด อำเภอ ตำบล) และส่วนราชการในต่างประเทศ (สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุล สำนักที่ปรึกษาพาณิชย์ และส่วนราชการอื่นที่ตั้งอยู่ในต่างประเทศ) เท่านั้น โดยไม่รวมถึงรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น⁷ สำหรับรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ

(2) พิจารณาคัดเลือกสิ่งของหรืองานจ้าง หรือคุณสมบัติของผู้เสนอราคาที่ตรวจสอบแล้วตาม (1) ซึ่งมีคุณภาพและคุณสมบัติเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ แล้วเสนอให้ซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายที่คัดเลือกไว้แล้ว ซึ่งเสนอราคาต่ำสุด

ในกรณีผู้เสนอราคาต่ำสุดดังกล่าว ไม่ยอมเข้าทำสัญญาหรือข้อตกลงกับส่วนราชการในเวลาที่กำหนดตามเอกสารประกวดราคาให้คณะกรรมการพิจารณาจากผู้เสนอราคาต่ำรายถัดไปตามลำดับ

ถ้ามีผู้เสนอราคาเท่ากันหลายรายให้เรียกผู้เสนอราคาดังกล่าวมาขอให้เสนอราคาใหม่พร้อมกันด้วยวิธียื่นซองเสนอราคา

ถ้าปรากฏว่าราคาของผู้เสนอราคารายที่คณะกรรมการเห็นสมควรซื้อหรือจ้างสูงกว่าวงเงินที่ซื้อหรือจ้าง ให้คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาดำเนินการตามข้อ 43 โดยอนุโลม

⁷ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 5 ในระเบียบนี้

“ส่วนราชการ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม สำนักงาน หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แต่ไม่รวมถึงรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น”

ส่วนใหญ่แล้ว คณะกรรมการบริหารรัฐวิสาหกิจจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังกำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการพัสดุขึ้นใช้เอง เช่น ข้อบังคับการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2543 แต่ก็มีรัฐวิสาหกิจบางแห่งได้อนุโลมถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ เช่น ในกรณีของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ในข้อบังคับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 89 ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2539 ข้อ 4 กำหนดว่า ให้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ มาใช้บังคับในการดำเนินการเกี่ยวกับการพัสดุของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยอนุโลม เว้นแต่ในกรณีที่กำหนดไว้แล้วในข้อบังคับนี้แล้ว และให้คณะกรรมการ ก.นอ. มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ เป็นต้น

ส่วนหน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล นั้น ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2535 มีเนื้อหาสาระคล้ายคลึงกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ อย่างไรก็ตาม ระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ ใช้เฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และเมืองพัทยาเท่านั้น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2535 ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลจะอยู่ภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538 และสภาตำบลนั้นจะอยู่ภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของสภาตำบล พ.ศ. 2538 สำหรับหน่วยงานที่มีฐานะเป็นราชการส่วนท้องถิ่น เช่น กรุงเทพมหานครได้มีการกำหนดระเบียบพัสดุของกรุงเทพมหานครขึ้นเอง โดยการจัดซื้อจัดจ้างและการพัสดุของกรุงเทพมหานครอยู่ภายใต้ข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2538 ซึ่งสภากรุงเทพมหานครเป็นผู้ร่างขึ้น ข้อบัญญัติดังกล่าว มีเนื้อหาคล้ายระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 แบ่งออกเป็น 4 หมวดดังนี้

หมวด 1 ข้อความทั่วไป แบ่งออกเป็น นิยาม การใช้บังคับและการมอบอำนาจ บทกำหนดโทษ และคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ

หมวด 2 การจัดหา แบ่งออกเป็น บททั่วไป การซื้อการจ้าง (การซื้อการจ้างจะมีรายละเอียดของวิธีการซื้อและการจ้างประเภทต่าง ๆ รวมถึงการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์) การจ้างที่ปรึกษา การจ้างออกแบบและควบคุมงาน การแลกเปลี่ยน การเช่า สัญญาและหลักประกัน การลงโทษผู้ทำงาน

หมวด 3 การควบคุมและการจำหน่ายพัสดุ ได้แก่ การยืม การควบคุม
การจำหน่าย

หมวด 4 บทเฉพาะกาล

ในบทที่ 2 นี้จะกล่าวถึงกระบวนการในการจัดหาพัสดุ ได้แก่ หมวด
ที่ 2 วิธีการซื้อการจ้าง 5 วิธีการ (การตกลงราคา การสอบราคา การประกวดราคา วิธีพิเศษ
และวิธีกรณีพิเศษ) ตามที่บัญญัติไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ โดยจะไม่
กล่าวถึงการจ้างที่ปรึกษา การจ้างออกแบบและควบคุมงาน การแลกเปลี่ยน การเช่า สำหรับ
สัญญาและหลักประกันสัญญา การลงโทษผู้ทำงานเป็นขั้นตอนภายหลังจากที่ส่วนราชการ
ได้คัดเลือกคู่สัญญาแล้ว และเป็นวิธีการที่ส่วนราชการนำมาใช้เพื่อให้เอกชนคู่สัญญาปฏิบัติตาม
สัญญาซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

2.3.2 ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการซื้อการจ้าง

ระเบียบฯ ฉบับปัจจุบันได้กำหนดหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการซื้อ
การจ้างไว้หลายหน้าที่และมีชื่อเรียกเฉพาะในแต่ละหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.3.2.1 เจ้าหน้าที่พัสดุ หมายความว่า เจ้าหน้าที่ซึ่งดำรงตำแหน่งที่มี
หน้าที่เกี่ยวกับพัสดุหรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้าส่วนราชการให้มีหน้าที่หรือปฏิบัติงาน
เกี่ยวกับพัสดุตามระเบียบ (ข้อ 5)

2.3.2.2 หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ หมายความว่า หัวหน้าหน่วยงานระดับ
กองหรือมีฐานะเทียบเท่ากอง ซึ่งปฏิบัติงานในสายงานที่เกี่ยวกับพัสดุตามที่องค์กรกลางบริหาร
งานบุคคลกำหนดหรือข้าราชการอื่นซึ่งได้รับแต่งตั้งจากหัวหน้าส่วนราชการให้เป็นหัวหน้า
เจ้าหน้าที่พัสดุแล้วแต่กรณี (ข้อ 5)

2.3.2.3 หัวหน้าส่วนราชการ แบ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการสำหรับ
ราชการส่วนกลาง หมายความว่า อธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมี
ฐานะเป็นนิติบุคคล สำหรับหัวหน้าส่วนราชการสำหรับราชการบริหารส่วนภูมิภาค หมายความว่า
ผู้ว่าราชการจังหวัด (ข้อ 5)

2.3.2.4 เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติ หมายความว่า คณะกรรมการ
เปิดซองสอบราคาตามข้อ 42 คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาตามข้อ 50 (ข้อ 5)

2.3.2.5 กรรมการในการซื้อและการจ้าง ในการดำเนินการซื้อหรือการ
จ้างแต่ละครั้ง ให้หัวหน้าส่วนราชการแต่งตั้งคณะกรรมการนั้น เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาของคณะกรรมการแล้วแต่กรณีได้แก่

1. คณะกรรมการเปิดซองสอบราคา
2. คณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคา

3. คณะกรรมการพิจารณาผลประกวดราคา
4. คณะกรรมการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษ
5. คณะกรรมการจัดจ้างโดยวิธีพิเศษ
6. คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ
7. คณะกรรมการตรวจการจ้าง

โดยคณะกรรมการแต่ละคณะจะต้องรายงานผลการพิจารณาต่อหัวหน้าส่วนราชการภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้ามีเหตุทำให้รายงานล่าช้าให้เสนอหัวหน้าส่วนราชการพิจารณาขยายเวลาให้ตามความจำเป็น (ข้อ 34)

คณะกรรมการที่ถูกตั้งขึ้นมานั้นจะทำงานเฉพาะการซื้อหรือการจ้างในครั้งนั้นๆ เท่านั้น โดยคณะกรรมการเพื่อดำเนินการซื้อหรือการจ้างในแต่ละคณะจะต้องมีอย่างน้อย 3 คน ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และคณะกรรมการอย่างน้อย 2 คน และในการซื้อหรือการจ้างครั้งเดียวกัน ห้ามแต่งตั้งผู้ที่เป็นกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคา เป็นกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา หรือแต่งตั้งผู้เป็นกรรมการเปิดซองสอบราคา หรือกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา เป็นกรรมการตรวจรับพัสดุ (ข้อ 35)

2.3.3 อำนาจใจการสั่งซื้อหรือสั่งจ้าง

2.3.3.1 ผู้มีอำนาจในการสั่งซื้อสั่งจ้าง นอกจากวิธีพิเศษและวิธีกรณีพิเศษให้เป็นอำนาจของบุคคลดังต่อไปนี้⁸

- (1) หัวหน้าส่วนราชการไม่เกิน 50,000,000 บาท
- (2) ปลัดกระทรวงเกิน 50,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000,000 บาท
- (3) รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเกิน 100,000,000 บาท

⁸ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 65 การสั่งซื้อหรือสั่งจ้างครั้งหนึ่ง นอกจากวิธีพิเศษ และวิธีกรณีพิเศษ ให้เป็นอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งและภายในวงเงิน ดังต่อไปนี้

- (1) หัวหน้าส่วนราชการไม่เกิน 50,000,000 บาท
- (2) ปลัดกระทรวงเกิน 50,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000,000 บาท
- (3) รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเกิน 100,000,000 บาท

2.3.3.2 สำหรับการสั่งซื้อหรือสั่งจ้างโดยวิธีพิเศษครั้งหนึ่ง ผู้มีอำนาจในการสั่งซื้อหรือสั่งจ้างมีดังนี้⁹

- (1) หัวหน้าส่วนราชการไม่เกิน 25,000,000 บาท
- (2) ปลัดกระทรวงเกิน 25,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000,000 บาท
- (3) รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเกิน 50,000,000 บาท

และการสั่งซื้อหรือสั่งจ้างโดยวิธีกรณีพิเศษหัวหน้าส่วนราชการสั่งซื้อหรือสั่งจ้างโดยไม่จำกัดวงเงิน¹⁰

การกำหนดให้บุคคลเหล่านี้มีอำนาจในการสั่งซื้อสั่งจ้าง เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบในฐานะที่ตนมีอำนาจในการอนุมัติให้สั่งซื้อหรือสั่งจ้าง ในกรณีนี้จะสังเกตได้ว่า รัฐมนตรีเจ้าสังกัดมีอำนาจสั่งซื้อสั่งจ้างในจำนวนเงินเกิน 50 ล้านบาท แต่จากการดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีถือเป็นตำแหน่งทางการเมือง ระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งอาจสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเสถียรภาพของรัฐบาล รัฐมนตรีอาจใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อแสวงหาประโยชน์ของตน เช่น กรณีการประมูลถมทราย โครงการก่อสร้างท่าอากาศยานสากลกรุงเทพ แห่งที่ 2 หรือสนามบินหนองงูเห่า รัฐได้ทุ่มเงินงบประมาณจำนวนมากเพื่อก่อสร้างท่าอากาศยานแห่งใหม่ ตามนโยบายของรัฐบาลและเป็นการรองรับผู้โดยสารที่เดินทางเข้าและออก โครงการดังกล่าวมีระยะดำเนินการยาวนานกว่า 30 ปี โครงการดังกล่าวผ่านการดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมาแล้วไม่ต่ำกว่า 20 คน เนื่องจากสภาวะทางการเมืองมีความผันผวนตลอดเวลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมที่รับผิดชอบดูแลโครงการบางรายอาจดำรงตำแหน่งไม่ถึง 1 ปี ก็ต้องออกจากตำแหน่งเนื่องจากการปรับเปลี่ยนรัฐบาล ความ

⁹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 66 การสั่งซื้อสั่งจ้างโดยวิธีพิเศษครั้งหนึ่ง ให้เป็นอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งและภายในวงเงินดังต่อไปนี้

- (1) หัวหน้าส่วนราชการไม่เกิน 25,000,000 บาท
- (2) ปลัดกระทรวงเกิน 25,000,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000,000 บาท
- (3) รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเกิน 50,000,000 บาท

¹⁰ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 67 การสั่งซื้อหรือสั่งจ้างโดยวิธีกรณีพิเศษให้หัวหน้าส่วนราชการสั่งซื้อหรือสั่งจ้างโดยไม่จำกัดวงเงิน

รับผิดชอบของรัฐมนตรีจึงเป็นไปตามระยะเวลาของการดำรงอยู่ในตำแหน่งซึ่งแตกต่างจากข้าราชการประจำที่จะต้องรับผิดชอบจนกว่าจะมีการเกษียณอายุราชการ ดังนั้น การทุจริตคอร์รัปชันหรือการใช้อำนาจหน้าที่ที่ตนมีอยู่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการต่างๆจึงเกิดขึ้นได้ค่อนข้างง่าย เห็นได้จากข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์และสื่อประเภทต่าง ๆ

2.3.4 วิธีซื้อและวิธีจ้าง

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2521 ได้นำวิธีการซื้อและการจ้างมารวมไว้ในระเบียบเดียวกันแต่ได้กำหนดแยกวิธีการซื้อและวิธีการจ้าง โดยการซื้อกระทำได้ 5 วิธีคือ วิธีตกลงราคา วิธีสอบราคา วิธีประกวดราคา วิธีพิเศษ วิธีกรณีพิเศษ และการจ้างกระทำได้ 6 วิธีคือ วิธีตกลงราคา วิธีกำหนดราคา วิธีสอบราคา วิธีประกวดราคา วิธีพิเศษ วิธีกรณีพิเศษ ต่อมาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ได้รวมวิธีการซื้อการจ้างโดยกำหนดให้การซื้อหรือการจ้างกระทำได้ 5 วิธี¹¹ คือ

2.3.4.1 วิธีตกลงราคา

การซื้อหรือการจ้างโดยวิธีตกลงราคา ได้แก่ การซื้อหรือการจ้างครั้งหนึ่งมีราคาไม่เกิน 100,000 บาท (ข้อ 19)

ปกติเจ้าหน้าที่พัสดุต้องจัดทำรายงานเสนอหัวหน้าส่วนราชการ โดยรายงานจะมีรายละเอียดของเหตุผลหรือความจำเป็นในการจัดซื้อหรือจัดจ้าง รายละเอียดของพัสดुरาคากลาง วงเงินที่จะซื้อหรือจ้าง วิธีที่จะซื้อหรือจ้าง ข้อเสนออื่น ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 18 การซื้อหรือการจ้างกระทำได้ 5 วิธีคือ

- (1) วิธีตกลงราคา
- (2) วิธีสอบราคา
- (3) วิธีประกวดราคา
- (4) วิธีพิเศษ
- (5) วิธีกรณีพิเศษ

ที่กำหนดไว้ในข้อ 27¹² หรือข้อ 28¹³ แต่ในกรณีของการตกลงราคาตามข้อ 27 วรรคสอง

¹² ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 27 ก่อนดำเนินการซื้อหรือจ้างทุกวิธี นอกจากการซื้อที่ดินและหรือสิ่งก่อสร้างตามข้อ 28 ให้เจ้าหน้าที่พัสดุจัดทำรายงานเสนอหัวหน้าส่วนราชการตามรายการดังต่อไปนี้

- (1) เหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องซื้อหรือจ้าง
- (2) รายละเอียดของพัสดุที่จะซื้อหรืองานที่จะจ้าง
- (3) ราคามาตรฐานหรือราคากลางของทางราชการหรือราคาที่เคยซื้อหรือจ้าง

ครั้งหลังสุดภายในระยะเวลา 2 ปีงบประมาณ

(4) วงเงินที่จะซื้อหรือจ้าง โดยให้ระบุวงเงินงบประมาณ วงเงินตามโครงการเงินกู้หรือเงินช่วยเหลือที่จะซื้อหรือจ้างในครั้งนั้นทั้งหมด ถ้าไม่มีวงเงินดังกล่าวให้ระบุวงเงินที่ประมาณว่าจะซื้อหรือจ้างในครั้งนั้น

(5) กำหนดเวลาที่ต้องการให้พัสดุนั้น หรือใ้งานนั้นแล้วเสร็จ

(6) วิธีที่จะซื้อหรือจ้าง และเหตุผลที่ต้องซื้อหรือจ้างโดยวิธีนั้น

(7) ข้อเสนออื่น ๆ เช่น การขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการซื้อ การออกประกาศสอบราคาหรือประกาศประกวดราคา

การซื้อหรือจ้างโดยวิธีตกลงราคาในวงเงินไม่เกิน 10,000 บาทและการซื้อหรือจ้างโดยวิธีพิเศษกรณีเร่งด่วนตามข้อ 23(2) หรือข้อ 24(3) ซึ่งไม่อาจทำรายงานตามปกติได้ เจ้าหน้าที่พัสดุหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการนั้นจะทำรายงานตามวรรคหนึ่ง เฉพาะรายการที่เห็นว่าจำเป็นก็ได้

¹³ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 28 ก่อนดำเนินการซื้อที่ดินและหรือสิ่งก่อสร้างให้เจ้าหน้าที่พัสดุทำรายงานเสนอต่อหัวหน้าส่วนราชการตามรายการดังต่อไปนี้

- (1) เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องซื้อ
- (2) รายละเอียดของที่ดินและหรือสิ่งก่อสร้างที่ต้องการซื้อรวมทั้งเนื้อที่และท้องที่ที่ต้องการ

ที่ต้องการ

(3) ราคาประเมินของทางราชการในท้องที่นั้น

(4) ราคาซื้อขายของที่ดินและหรือสิ่งก่อสร้างใกล้เคียงบริเวณที่จะซื้อครั้งหลังสุด

ประมาณ 3 ราย

(5) วงเงินที่จะซื้อ โดยให้ระบุวงเงินงบประมาณวงเงินตามโครงการเงินกู้หรือเงินช่วยเหลือที่จะซื้อในครั้งนั้นทั้งหมด ถ้าไม่มีวงเงินดังกล่าว ให้ระบุวงเงินที่ประมาณว่าจะซื้อใน

กำหนดให้กรณีการซื้อหรือการจ้างโดยวิธีตกลงราคาในวงเงินไม่เกิน 10,000 บาท ที่ไม่อาจทำรายงานตามปกติได้ เจ้าหน้าที่พัสดุหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการนั้นจะทำรายงานโดยมีรายการเฉพาะที่กำหนดในข้อ 27 วรรคแรก เท่าที่เห็นว่าจำเป็นก็ได้ และเมื่อหัวหน้าส่วนราชการเห็นชอบตามรายงานที่เสนอตามข้อ 27 แล้ว เจ้าหน้าที่พัสดุสามารถดำเนินการตามวิธีการตกลงราคาต่อไปได้ (ข้อ 29)¹⁴

ดังนั้น เมื่อหัวหน้าส่วนราชการเห็นชอบกับรายงานดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่พัสดุต้องติดต่อตกลงราคากับผู้ขายหรือผู้รับจ้างโดยตรง แล้วให้หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุจัดซื้อหรือจัดจ้างภายในวงเงินที่ได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนราชการและหากเป็นกรณีจำเป็นและเร่งด่วนที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดหมายไว้ก่อนและไม่อาจดำเนินการตามปกติได้ทันที คือไม่สามารถจัดทำรายงานเสนอหัวหน้าส่วนราชการได้ เจ้าหน้าที่พัสดุหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการนั้นดำเนินการซื้อหรือจ้างโดยวิธีการตกลงราคาไปก่อน แล้วรีบรายงานขอความเห็นชอบต่อหัวหน้าส่วนราชการ และเมื่อหัวหน้าส่วนราชการให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ถือว่ารายงานดังกล่าวเป็นหลักฐานการตรวจรับโดยอนุโลม (ข้อ 39)

2.3.4.2 วิธีสอบราคา

ได้แก่การซื้อหรือการจ้างครั้งหนึ่งมีราคาเกิน 100,000 บาท แต่ไม่เกิน 2,000,000 (ข้อ 20)

เมื่อหัวหน้าส่วนราชการได้เห็นชอบกับรายงานการขอซื้อหรือจ้างที่เสนอมา ตามข้อ 27 หรือข้อ 28 แล้ว เจ้าหน้าที่พัสดุต้องจัดทำเอกสารประกวดราคาโดยมีรายการที่กำหนดไว้ใน ข้อ 40 ให้เจ้าหน้าที่พัสดุจัดทำเอกสารสอบราคาโดยอย่างน้อยให้แสดงรายการดังต่อไปนี้

ครั้งนั้น

(6) วิธีที่จะซื้อและเหตุผลที่ต้องซื้อโดยวิธีนั้น

(7) ข้อเสนออื่น ๆ เช่น การขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการซื้อ การออกประกาศสอบราคาหรือประกาศประกวดราคา

การซื้อที่ดินและหรือสิ่งก่อสร้างให้ติดต่อกับเจ้าของโดยตรงเว้นแต่การซื้อที่ดินและหรือก่อสร้างในต่างประเทศที่จำเป็นต้องติดต่อผ่านนายหน้า หรือดำเนินการในทำนองเดียวกันตามกฎหมายหรือประเพณีนิยมของท้องถิ่น

¹⁴ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 29 เมื่อหัวหน้าส่วนราชการให้ความเห็นชอบตามรายงานที่เสนอตามข้อ 27 หรือข้อ 28 แล้ว ให้เจ้าหน้าที่พัสดุนำดำเนินการตามวิธีการซื้อหรือการจ้างนั้นต่อไปได้

(1) คุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่ต้องการซื้อและจำนวนที่ต้องการ หรือรูปแบบรายการละเอียด และปริมาณที่ต้องการจ้าง

ในกรณีที่เป็นต้องดูสถานที่ หรือชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมประกอบตามวรรคหนึ่งให้กำหนดสถานที่ วัน เวลา ที่นัดหมายไว้ด้วย

(2) คุณสมบัติของผู้เข้าเสนอราคาซึ่งต้องมีอาชีพรับจ้างตาม (1) โดยให้ผู้เสนอราคาแสดงหลักฐานดังกล่าวด้วย

(3) ในกรณีจำเป็นให้ระบุผู้เข้าเสนอราคาส่งตัวอย่างแคตตาล็อก หรือแบบรูปและรายการละเอียดไปพร้อมกับใบเสนอราคา

(4) ถ้าจำเป็นต้องมีการตรวจทดลอง ให้กำหนดจำนวนตัวอย่างให้พอแก่การตรวจทดลองและเหลือไว้สำหรับการทำสัญญาด้วย ทั้งนี้ให้มีข้อกำหนดไว้ด้วยว่าทางราชการไม่รับผิดชอบในความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทดสอบตัวอย่างนั้น

(5) สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับแบบรูปรายการละเอียดในกรณีที่มีการขายให้ระบุนายขายไว้ด้วย

(6) ข้อกำหนดให้ผู้เข้าเสนอราคารวมทั้งสิ้นและราคาต่อหน่วยหรือต่อรายการ (ถ้าทำได้) พร้อมทั้งระบุหลักเกณฑ์โดยชัดเจนว่า จะพิจารณาราคารวมหรือราคาต่อหน่วยต่อรายการในกรณีที่ไม่ได้กำหนดไว้ในเอกสารสอบราคาให้พิจารณาราคารวม

(7) แบบใบเสนอราคา โดยกำหนดไว้ด้วยว่าในการเสนอราคารวมทั้งสิ้นเป็นตัวเลขและต้องมีตัวหนังสือกำกับถ้าตัวเลขและตัวหนังสือไม่ตรงกัน ให้ถือตัวหนังสือเป็นสำคัญ

ในการสอบราคาจ้างก่อสร้าง ให้กำหนดแบบบัญชีรายการก่อสร้างตามความเหมาะสมของลักษณะและประเภทของงานเพื่อให้ผู้เข้าเสนอราคากรอกปริมาณวัสดุและราคาด้วย

(8) กำหนดระยะเวลายื่นราคาเท่าที่จำเป็นต่อทางราชการ และมีเงื่อนไขด้วยว่าของเสนอราคาที่ยื่นต่อทางราชการและลงทะเบียนซองแล้ว จะถอนคืนไม่ได้

(9) กำหนดสถานที่ส่งมอบพัสดุและวันส่งมอบโดยประมาณ หรือกำหนดวันที่จะเริ่มทำงานและวันแล้วเสร็จโดยประมาณ (สำหรับการจ้าง)

(10) กำหนดสถานที่ วัน เวลา เปิดซองสอบราคา

(11) ข้อกำหนดให้ผู้เสนอราคาผนึกซองราคาให้เรียบร้อยก่อนยื่นต่อทางราชการ จำหน่ายถึงประธานกรรมการเปิดซองสอบราคาการซื้อการจ้างครั้งนั้น และส่งถึงส่วนราชการก่อนวันเปิดซอง โดยให้ส่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ พร้อมจัดบัญชีรายการเอกสาร เสนอไปพร้อมกับซองราคาด้วย

สำหรับกรณีที่จะให้มีการยื่นซองทางไปรษณีย์ได้ ให้กำหนดวิธีการปฏิบัติไว้ให้ชัดเจนด้วย

(12) กำหนดเงื่อนไขในการสงวนสิทธิ์ที่จะถือว่าผู้ที่ไม่ไปทำสัญญาหรือข้อตกลงกับทางราชการเป็นผู้ทำงาน

(13) ข้อกำหนดว่าผู้เข้าเสนอราคาที่ได้รับการคัดเลือกให้ไปทำสัญญาจะต้องวางหลักประกันสัญญาตามชนิด และอัตราในข้อ 141 และข้อ 142

(14) ร่างสัญญารวมทั้งการแบ่งงวดงาน การจ่ายเงินเงื่อนไข การจ่ายเงินล่วงหน้า (ถ้ามี) และอัตราค่าปรับ

(15) ข้อสงวนสิทธิ์ว่า ส่วนราชการจะไม่พิจารณาผู้เสนอราคาที่เป็นผู้ทำงานของทางราชการ และส่วนราชการไว้ซึ่งสิทธิ์ที่จะงดหรือจ้าง หรือเลือกซื้อหรือจ้าง โดยไม่จำเป็นต้องซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคาต่ำสุดเสมอไป รวมทั้งจะพิจารณายกเลิกการสอบราคา และลงโทษผู้เสนอราคาเสมือนเป็นผู้ทำงาน หากมีเหตุที่เชื่อได้ว่าการเสนอราคากระทำไปโดยไม่สุจริตหรือมีการสมยอมกันในการเสนอราคาแต่งตั้ง

เมื่อเจ้าหน้าที่พัสดุจัดทำเอกสารสอบราคาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่พัสดุจะต้องจัดทำการเผยแพร่การสอบราคาและเอกสารการสอบราคาไปยังผู้มีอาชีพขายหรือจ้างทำงานนั้น (ผู้ประกอบการ) โดยตรงหรือโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และให้ปิดประกาศเผยแพร่การสอบราคาไว้โดยเปิดเผย ณ ที่ทำการของส่วนราชการนั้น ก่อนวันเปิดซองสอบราคาไม่น้อยกว่า 10 วัน สำหรับการสอบราคาในประเทศหรือไม่น้อยกว่า 45 วัน สำหรับการสอบราคานานาชาติ ในทางปฏิบัติเอกสารสอบราคาส่วนราชการที่มีความประสงค์ในการจัดซื้อจัดจ้างจะเป็นผู้ส่งไปให้ เนื่องจากการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีสอบราคาเป็นการจัดซื้อจัดจ้างในวงเงินที่ไม่สูงมากนัก และเอกสารแนบท้ายก็มีจำนวนไม่มากนัก ดังนั้น ส่วนราชการสามารถจัดส่งให้ได้โดยที่ไม่ต้องจัดให้มีการขายเอกสารสอบราคา ดังนั้น เมื่อผู้ประกอบการได้รับเอกสารประกวดราคาแล้วหากมีความประสงค์จะเข้าแข่งขันเพื่อดำเนินธุรกิจก็สามารถยื่นซองสอบราคาได้ โดยการส่งเอกสารสอบราคาผนึกซองเจ้าหน้าที่ถึงประธานคณะกรรมการเปิดซองสอบราคาการซื้อหรือการจ้าง และส่งถึงส่วนราชการผู้ดำเนินการสอบราคาก่อนวันเปิดซองสอบราคา ทั้งนี้สามารถยื่นเอกสารดังกล่าวโดยตรงต่อส่วนราชการหรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนในกรณีที่ส่วนราชการกำหนดให้กระทำได้ในกรณีที่ผู้เสนอราคายื่นซองโดยตรงด้วยตนเอง ให้เจ้าหน้าที่ลงรับโดยไม่เปิดซองพร้อมระบุวันและเวลาที่รับซองและออกใบรับให้แก่ผู้ยื่นซอง สำหรับกรณีที่เป็นกรณียื่นซองทางไปรษณีย์คือวันและเวลาที่ส่วนราชการนั้นลงรับจากไปรษณีย์เป็นเวลารับซอง จากนั้นให้เจ้าหน้าที่ส่งมอบซองให้แก่หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุทันทีและหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุจะส่งมอบซองเสนอราคาพร้อมทั้งรายงานผลการ

รับซองต่อคณะกรรมการเปิดซองสอบราคา เพื่อดำเนินการต่อไป¹⁵

คณะกรรมการเปิดซองสอบราคา จะได้รับแต่งตั้งจากหัวหน้าส่วนราชการในการดำเนินการซื้อหรือจ้างแต่ละครั้ง และมีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยคณะกรรมการเปิดซองสอบราคามีหน้าที่เปิดซองใบเสนอราคาตรวจสอบคุณสมบัติผู้เสนอราคา แคนดดาถือหรือรูปแบบรายการและคัดเลือกผู้เสนอราคาที่ต้องทำตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในเอกสารสอบราคา จากนั้นพิจารณาคัดเลือกพัสดุหรืองานจ้างของผู้เสนอราคาที่ได้คัดเลือกไว้แล้วว่าเสนอราคาถูกต้องตามเงื่อนไข การพิจารณาคัดเลือกพัสดุหรืองานจ้างจะพิจารณาจากคุณภาพและคุณสมบัติที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ รวมทั้งต่อรองราคาให้อยู่ภายในวงเงิน และเสนอความเห็นพร้อมด้วยเอกสารที่ได้รับไว้ต่อหัวหน้าส่วนราชการโดยผ่านหัวหน้า

¹⁵ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 41 การซื้อหรือการจ้างด้วยวิธีสอบราคาให้ดำเนินการดังนี้

(1) ก่อนวันเปิดซองสอบราคาไม่น้อยกว่า 10 วัน สำหรับการสอบราคาในประเทศ หรือไม่น้อยกว่า 45 วัน สำหรับการสอบราคานานาชาติ ให้เจ้าหน้าที่พัสดุส่งประกาศเผยแพร่การสอบราคาและเอกสารสอบราคาไปยังผู้มีอาชีพขายหรือรับจ้างทำงานนั้นโดยตรง หรือโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้กับให้ปิดประกาศเผยแพร่การสอบราคาไว้โดยเปิดเผย ณ ที่ทำการของส่วนราชการนั้น

(2) ในการยื่นซองราคา ผู้เสนอราคาจะต้องผนึกซองจำหน่ายถึงประธานคณะกรรมการเปิดซองสอบราคาการซื้อหรือการจ้างครั้งนั้น และส่งถึงส่วนราชการผู้ดำเนินการสอบราคาก่อนวันเปิดซองสอบราคาโดยยื่นโดยตรงต่อส่วนราชการ หรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนในกรณีส่วนราชการกำหนดให้กระทำได้

(3) ให้เจ้าหน้าที่ลงรับโดยไม่เปิดซองพร้อมระบุวันและเวลาที่รับซอง ในกรณีที่ผู้เสนอราคามายื่นซองโดยตรง ให้ออกใบรับให้แก่ผู้ยื่นซอง สำหรับกรณีที่เป็นกรณียื่นซองทางไปรษณีย์ให้ถือวันและเวลาที่ส่วนราชการนั้นลงรับไปรษณีย์เป็นเวลารับซอง และให้ส่งมอบซองให้แก่เจ้าหน้าที่พัสดุตันที

(4) ให้หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเก็บรักษาซองเสนอราคาทุกรายโดยไม่เปิดซอง และเมื่อถึงกำหนดเวลาเปิดซองแล้ว ให้ส่งมอบซองเสนอราคาพร้อมทั้งรายงานผลการรับซองต่อคณะกรรมการเปิดซองสอบราคาเพื่อดำเนินการต่อไป

เจ้าหน้าที่พัสดุ ตามข้อ 42¹⁶ และ 43¹⁷ เมื่อผู้มีอำนาจส่งอนุญาตก็สามารถดำเนินการจัดซื้อ

¹⁶ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 42 คณะกรรมการเปิดซองสอบราคามีหน้าที่ดังนี้

(1) เปิดซองใบเสนอราคา และอ่านแจ้งราคาพร้อมบัญชีรายการเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของผู้เสนอราคาทุกราย โดยเปิดเผยตาม วัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด และตรวจสอบรายการเอกสารตามบัญชีของผู้เสนอราคาทุกราย แล้วให้กรรมการทุกคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ในใบเสนอราคา และเอกสารประกอบใบเสนอราคาทุกแผ่น

(2) ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคา ใบเสนอราคา แคตตาล็อก หรือรูปแบบ และรายการละเอียดแล้วคัดเลือกผู้เสนอราคาที่ต้องตามเงื่อนไขในเอกสารสอบราคา

(3) พิจารณาคัดเลือกพัสดุหรืองานจ้างของผู้เสนอราคาที่ต้องตาม (2) ที่มีคุณภาพและคุณสมบัติเป็นประโยชน์ต่อทางราชการและเสนอให้ซื้อหรือจ้างจากรายที่คัดเลือกไว้แล้ว ซึ่งเสนอราคาต่ำสุด

ในกรณีที่ผู้เสนอราคาต่ำสุดดังกล่าวไม่ยอมเข้าทำสัญญาหรือข้อตกลงกับส่วนราชการในเวลาที่กำหนดตามเอกสารสอบราคา ให้คณะกรรมการพิจารณาจากผู้เสนอราคาต่ำรายถัดไปตามลำดับ

ถ้ามีผู้เสนอราคาเท่ากันหลายราย ให้เรียกผู้เสนอราคาดังกล่าวมาขอให้เสนอราคาใหม่พร้อมกันด้วยวิธียื่นซองเสนอราคา

ถ้าปรากฏว่าราคาของผู้เสนอการารายที่คณะกรรมการเห็นสมควรซื้อหรือจ้างสูงกว่าวงเงินที่จะซื้อหรือจ้าง ให้คณะกรรมการเปิดซองสอบราคาดำเนินการตามข้อ 43

(4) ในกรณีที่ผู้เสนอราคาถูกต้องตรงตามรายการละเอียดและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในเอกสารสอบราคาเพียงรายเดียว ให้คณะกรรมการดำเนินการตาม (3) โดยอนุโลม

(5) ให้คณะกรรมการรายงานผลการพิจารณาและความเห็นพร้อมด้วยเอกสารที่ได้รับไว้ทั้งหมดต่อหัวหน้าส่วนราชการเพื่อสั่งการ โดยเสนอผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ

¹⁷ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 43 การซื้อหรือการจ้างโดยวิธีสอบราคาที่ปรากฏว่าราคาของผู้เสนอการารายที่คณะกรรมการเห็นสมควรซื้อหรือจ้างยังสูงกว่าวงเงินที่จะซื้อหรือจ้างตามข้อ 27(4) หรือข้อ 28(5) แล้วแต่กรณีให้คณะกรรมการดำเนินการตามลำดับดังนี้

(1) เรียกผู้เสนอการารายนั้นมาต่อรองราคาให้ต่ำสุดเท่าที่จะทำได้ หากผู้เสนอการารายนั้นยอมลดลงราคาแล้ว ราคาที่เสนอใหม่ไม่สูงกว่าวงเงินที่จะซื้อหรือจ้าง หรือสูงกว่าแต่

จัดจ้างโดยวิธีสอบราคาได้ โดยส่วนราชการจะจัดทำสัญญาและต้องดำเนินการตามสัญญาเอง ทั้งสองฝ่าย ภายหลังจากปฏิบัติตามสัญญาส่วนราชการต้องตั้งคณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือ คณะกรรมการตรวจการจ้างขึ้นเพื่อพิจารณาถึงพัสดุว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของสัญญาหรือไม่ เพื่อที่ส่วนราชการจะดำเนินการกับคู่สัญญาต่อไป

2.3.4.3 วิธีประกวดราคา

การซื้อหรือการจ้างโดยวิธีประกวดราคา ได้แก่ การซื้อหรือการจ้างครั้งหนึ่งซึ่งมีราคาเกิน 2,000,000 บาท

การประกวดราคามีลักษณะและวิธีการคล้ายการสอบราคา แต่มีข้อกำหนดชัดเจนมากกว่า เนื่องจากเป็นการซื้อหรือจ้างในวงเงินที่สูงคือตั้งแต่ 2,000,000 บาทขึ้นไป

ขั้นตอนในการดำเนินการจัดซื้อหรือจัดจ้าง เมื่อหัวหน้าส่วนราชการให้ความเห็นชอบกับรายงานขอซื้อหรือจ้างของเจ้าหน้าที่พัสดุแล้ว เจ้าหน้าที่พัสดุจะต้องจัดทำเอกสารประกวดราคา และดำเนินการจัดทำประกาศให้ทราบถึงการประกวดราคา

เอกสารประกวดราคาต้องจัดทำตามตัวอย่างที่ กวพ.กำหนด หรือตามแบบที่ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานอัยการสูงสุดแล้ว แต่หากจะทำเอกสารประกวดราคาที่แตกต่างกันกล่าวโดยมีสาระสำคัญตามที่กำหนดไว้ในตัวอย่างหรือแบบ และไม่ทำให้ทางราชการเสียเปรียบก็สามารถทำได้เว้นแต่หากหัวหน้าส่วนราชการจะเห็นว่าอาจทำให้เกิดการเสียเปรียบ ก็ส่งร่างเอกสารประกวดราคาไปให้สำนักงานอัยการสูงสุดตรวจพิจารณาเสียก่อน เมื่อจัดทำเอกสารประกวดราคาเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะต้องดำเนินการประกาศเผยแพร่

ส่วนที่สูงกว่านั้นไม่เกินร้อยละสิบของวงเงินที่จะซื้อหรือจ้าง หรือต่อรองราคาแล้ว ไม่ยอมลดราคารองอีกแต่ส่วนที่สูงกว่าวงเงินที่จะซื้อหรือจ้างนั้นไม่เกินร้อยละสิบของวงเงินที่จะซื้อหรือจ้าง ถ้าเห็นว่าราคาดังกล่าวเป็นราคาที่เหมาะสมก็ให้เสนอซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายนั้น

(2) ถ้าดำเนินการตาม (1) แล้วไม่ได้ผล ให้เรียกผู้เสนอราคาที่คณะกรรมการเห็นสมควรซื้อหรือจ้างทุกรายมาต่อรองราคาใหม่พร้อมกัน ด้วยวิธียื่นซองเสนอราคาภายในกำหนดระยะเวลาอันสมควรหากรายใดไม่มายื่นซอง ให้ถือว่ารายนั้นยื่นราคาตามที่เสนอไว้เดิม หากผู้เสนอราคาต่ำสุดในการต่อรองราคาครั้งนี้เสนอราคาไม่สูงกว่าวงเงินที่จะซื้อหรือจ้าง หรือสูงกว่าส่วนที่สูงกว่านั้นไม่เกินร้อยละสิบของวงเงินที่จะซื้อหรือจ้างถ้าเห็นว่าราคาดังกล่าวเป็นราคาที่เหมาะสมก็ให้เสนอซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายนั้น

(3) ถ้าดำเนินการตาม (2) แล้วไม่ได้ผล ให้เสนอความเห็นต่อหัวหน้าส่วนราชการเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจว่าจะสมควรลดรายการ ลดจำนวน หรือลดเนื้องาน หรือขอเงินเพิ่มเติมหรือยกเลิกการสอบราคาเพื่อดำเนินการสอบราคาใหม่

เอกสารประกวดราคาโดยสารสำคัญตามข้อ 44 ดังนี้

- (1) รายการพัสดุที่ต้องการซื้อ หรืองานที่ต้องการจ้าง
- (2) คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้าประกวดราคา
- (3) กำหนดวัน เวลา รับซอง ปิดการรับซองและเปิดซอง

ประกวดราคา

- (4) สถานที่และระยะเวลาในการขอรับหรือขอซื้อเอกสาร

ประกวดราคา และราคาของเอกสาร

- (5) แหล่งเงินทุนและประเทศผู้มีสิทธิเข้าประกวดราคาในกรณี

ประกวดราคานานาชาติ

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่พัสดุต้องดำเนินการเผยแพร่และปิด

ประกาศประกวดราคาภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยจะต้อง

กระทำก่อนการให้หรือการขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ ส่วนการซื้อหรือการจ้างโดยวิธีประกวดราคานานาชาติ ให้ส่วนราชการถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการประกาศของแหล่งเงินทุนหรือแหล่งให้เงินช่วยเหลือ¹⁸

¹⁸ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 45 การซื้อหรือการจ้างโดยวิธีประกวดราคา ให้หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุมิหน้าที่รับผิดชอบควบคุมดูแลและจัดทำหลักฐานการเผยแพร่การปิดประกาศประกวดภายในระยะเวลาที่กำหนดโดยให้เจ้าหน้าที่พัสดุดำเนินการดังนี้

(1) ปิดประกาศประกวดราคาโดยเปิดเผย ณ ที่ทำการของส่วนราชการนั้นการปิดประกาศดังกล่าวให้กระทำในตู้ปิดประกาศและผู้ปลดประกาศออก จะต้องมิใช่บุคคลเดียวกัน และจะต้องมิใช่บุคคลที่เป็นพยานในแต่ละกรณีด้วย

(2) ส่งไปประกาศทางวิทยุกระจายเสียง และ/หรือประกาศในหนังสือพิมพ์

(3) ส่งให้กรมประชาสัมพันธ์ และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยเพื่อ

เผยแพร่

(4) ส่งไปเผยแพร่ที่ศูนย์รวมข่าวประกวดราคาของทางราชการ โดยให้ส่งเอกสารประกวดราคาไปพร้อมกันด้วย

(5) ส่งให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินหรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาคแล้วแต่กรณี โดยให้ส่งเอกสารประกวดราคาไปพร้อมกันด้วย

การเผยแพร่และการปิดประกาศประกวดราคา เจ้าหน้าที่พัสดุ จะต้องดำเนินการปิดประกาศประกวดราคาโดยเปิดเผย ณ ที่ทำการของส่วนราชการนั้น ส่งไปประกาศทางวิทยุกระจายเสียงหรือในหนังสือพิมพ์ ส่งให้กรมประชาสัมพันธ์และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ส่งไปเผยแพร่ที่ศูนย์รวมข่าวประกวดราคาของทางราชการ ส่งให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน นอกจากนี้อาจส่งประกาศไปยังผู้มีอาชีพขายหรือรับจ้างทำงานนั้น โดยตรงหรือจะโฆษณาโดยวิธีอื่นก็ได้

เอกสารประกวดราคาที่ทำขึ้นส่วนราชการอาจขายหรือให้ก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วจะจัดให้มีการขายเอกสารประกวดราคาเสียมากกว่าหรือที่เรียกว่า “ขายแบบ” สาเหตุที่ต้องมีการขายเอกสารประกวดราคาหรือขายแบบนี้ เนื่องจาก การประกวดราคาเป็นการซื้อหรือการจ้างที่มีวงเงินสูง ดังนั้น สินค้าหรือโครงการต่าง ๆ จะเป็นโครงการขนาดใหญ่และเงินลงทุนสูง เช่น การสร้างถนนหลวงการก่อสร้างอาคารของส่วนราชการ เอกสารประกอบต่าง ๆ จึงมีจำนวนมาก ทั้งรายละเอียดของงาน วัสดุ เป็นต้น ส่วนราชการจึงจำเป็นต้องขายเอกสารประกวดราคากับผู้ที่มีความประสงค์จะเข้ามาเป็นคู่สัญญากับทางราชการ เสียส่วนใหญ่

เอกสารประกวดราคาอาจให้หรือขายก็ได้ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่การให้หรือขายนี้ต้องกระทำไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ และต้องมีช่วงเวลาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการหรือมากกว่านั้นตามที่ กวพ.กำหนดก่อนวันรับซองประกวดราคา เพื่อให้มีช่วงเวลาสำหรับการคำนวณราคาของผู้ประสงค์จะเข้าเสนอราคาหลังจากปิดการให้หรือการขายเอกสารประกวดราคาแล้ว¹⁹

การส่งประกาศประกวดราคาตามวรรคหนึ่ง หากจัดส่งไปรษณีย์ให้จัดส่งโดยใช้บริการไปรษณีย์ด้วยพิเศษ (EMS) เว้นแต่ท้องที่ใดไม่มีบริการไปรษณีย์ด้วยพิเศษ (EMS) จึงให้จัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ให้กระทำก่อนการให้หรือการขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ

สำหรับการซื้อหรือการจ้างโดยวิธีประกวดราคานานาชาติให้ส่วนราชการถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของแหล่งเงินกู้หรือแหล่งให้เงินช่วยเหลือ

¹⁹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 46 การให้หรือการขายเอกสารประกวดราคา รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะหรือรายละเอียดให้กระทำ ณ สถานที่ที่สามารถติดต่อได้โดยสะดวก และไม่เป็นที่หวงห้ามและจะต้องจัดเตรียมเอกสารประกวดราคาไว้ให้พอสำหรับความต้องการของผู้มาขอรับหรือขอซื้อที่มีอาชีพขายหรือรับจ้างทำงานนั้น รายละเอียดรายละเอียด 1 ชุด โดยไม่มี

ขั้นตอนภายหลังจากที่มีการรับหรือซื้อเอกสารประกวดราคา จากส่วนราชการแล้ว ผู้ที่จะเข้ามาเป็นคู่สัญญา กับส่วนราชการสำหรับการซื้อหรือการจ้างใน ครั้งนั้น จะต้องพิจารณาเสนอราคาของตนรวมถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในประกวด ราคา และเอกสารประกวดราคา หรือที่เรียกกันว่า “การยื่นซองประกวดราคา”

การยื่นซองประกวดราคาต้องยื่นภายในวันและเวลาที่กำหนด ไว้ โดยที่ส่วนราชการจะกำหนดวันและเวลารับซองไว้ในประกาศประกวดราคามาก่อนแล้ว นอกจากนี้ระเบียบยังได้กำหนดไว้ห้ามมิให้มีการร่นหรือเลื่อน หรือเปลี่ยนแปลงกำหนดเวลา รับซอง เมื่อถึงวันที่กำหนดรับซองประกวดราคา และการรับซองไปรษณีย์นั้นไม่สามารถ กระทำได้ เว้นแต่เป็นการประกวดราคานานาชาติซึ่งกำหนดให้มีการยื่นซองทางไปรษณีย์ได้ ตามข้อ 48²⁰

เงื่อนไขอื่นใดในการให้หรือการขาย

การให้หรือการขายเอกสารประกวดราคา ต้องกระทำไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ และจะต้องมีช่วงเวลาสำหรับการคำนวณราคาของผู้ประสงค์จะเข้าเสนอราคาปิดการให้หรือการ ขายเอกสารประกวดราคาจนถึงวันก่อนวันรับซองประกวดราคา ไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ หรือ ไม่น้อยกว่าจำนวนวันที่มากกว่านั้น ตามที่ กวพ. กำหนดโดยคำนึงถึงขนาด ปริมาณ และ ลักษณะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้าง

ในกรณีที่มีการขาย ให้กำหนดราคาพอสมควรกับการใช้จ่ายที่ทางราชการต้อง เสียไปในการจัดทำสำเนาเอกสารประกวดราคานั้น

ถ้ามีการยกเลิกประกวดราคาครั้งนั้นและมีการประกวดราคาใหม่ ให้ผู้รับหรือซื้อ เอกสารประกวดราคาในการประกวดราคาคั้งก่อน มีสิทธิใช้เอกสารประกวดราคานั้น หรือได้รับ เอกสารประกวดราคาใหม่ โดยไม่ต้องเสียค่าซื้อเอกสารประกวดราคาอีก

²⁰ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 48 นอกจากการที่กำหนดไว้ตามข้อ 47 เมื่อถึงกำหนดวันรับซองประกวด ราคา ห้ามมิให้ร่นหรือเลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงกำหนดเวลารับซองและเปิดซองประกวดราคา

การรับซองทางไปรษณีย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่การประกวดราคานานาชาติซึ่ง กำหนดให้มีการยื่นซองทางไปรษณีย์ได้ โดยให้ถือปฏิบัติตามข้อ 41(2) (3) และ (4) โดยอนุโลม

นอกจากนี้การยื่นซองประกวดราคา ต้องยื่นต่อคณะกรรมการ
รับและเปิดซองประกวดราคา โดยคณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคามีหน้าที่ดังนี้คือ²¹

- (1) รับซองประกวดราคา
- (2) ตรวจสอบหลักประกันซอง
- (3) เปิดซองใบเสนอราคา
- (4) ส่งมอบใบเสนอราคาทั้งหมดและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ

พร้อมด้วยบันทึกรายงานการดำเนินการต่อคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาทันทีในวันเดียวกัน

²¹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 49 คณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคามีหน้าที่ดังนี้

(1) รับซองประกวดราคา ลงทะเบียนรับซองไว้เป็นหลักฐาน ลงชื่อกำกับบันทึกไว้
ที่หน้าซองว่าเป็นของผู้ใด

(2) ตรวจสอบหลักประกันซองร่วมกับเจ้าหน้าที่การเงิน และให้เจ้าหน้าที่การเงิน
ออกไปรับให้แก่ผู้ยื่นซองไว้เป็นหลักฐาน หากไม่ถูกต้องให้หมายเหตุในใบรับและบันทึกใน
รายงานด้วย กรณีหลักประกันซองเป็นหนังสือค้ำประกันให้ส่งสำเนาหนังสือค้ำประกันให้
ธนาคารและบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลัก
ทรัพย์ผู้ออกหนังสือค้ำประกันทราบทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับด้วย

(3) รับเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ตามบัญชีรายการเอกสารของผู้เสนอราคาพร้อม
ทั้งพัสดุตัวอย่าง แคตตาล็อกหรือแบบรูปและรายการละเอียด (ถ้ามี) หากไม่ถูกต้องให้บันทึกใน
รายการไว้ด้วย

(4) เมื่อพ้นกำหนดเวลารับซองแล้ว ห้ามรับซองประกวดราคาหรือเอกสาร
หลักฐานต่าง ๆ ตามเงื่อนไขที่กำหนดในเอกสารประกวดราคาอีก เว้นแต่กรณีตามข้อ 16(9)

(5) ปิดซองใบเสนอราคา และอ่านแจ้งราคาพร้อมบัญชีรายการเอกสารหลักฐาน
ต่าง ๆ ของผู้เสนอราคาทุกราย โดยเปิดเผยตามเวลาและสถานที่ที่กำหนด และให้กรรมการ
ทุกคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ในใบเสนอราคาและเอกสารประกอบใบเสนอราคาทุกแผ่น

ในกรณีที่มีการยื่นซองข้อเสนอทางเทคนิคและข้อเสนออื่น ๆ แยกจากซองข้อ
เสนอด้านราคาซึ่งต้องพิจารณาทางเทคนิคและอื่น ๆ ก่อนตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ตามข้อ 54
และข้อ 56 คณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคาไม่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งโดยให้
เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาที่จะต้องดำเนินการต่อไป

(6) ส่งมอบใบเสนอราคานั้น และเอกสารหลักฐานต่าง ๆ พร้อมด้วยบันทึก
รายงานการดำเนินการต่อคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาทันทีในวันเดียวกัน

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาได้รับมอบ
ใบเสนอราคาทั้งหมดและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ พร้อมด้วยบันทึกรายงาน จากคณะกรรมการ
รับและเปิดซองประกวดราคาแล้ว คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคามีหน้าที่สำคัญ
ดังนี้²²

- (1) ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคา ใบเสนอราคา เอกสารหลักฐานต่าง ๆ พัสดุตัวอย่าง แคตตาล็อก หรือแบบรูปและรายละเอียด
- (2) คัดเลือกผู้ที่เสนอราคาถูกต้องและเสนอราคาต่ำสุด

²² ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 50 คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคามีหน้าที่ดังนี้

(1) ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคา ใบเสนอราคา เอกสารหลักฐานต่าง ๆ
พัสดุตัวอย่าง แคตตาล็อกหรือแบบรูป และรายละเอียด แล้วคัดเลือกผู้เสนอที่ถูกต้องตาม
เงื่อนไขในเอกสารประกวดราคา

ในกรณีที่ผู้เสนอรายได้เสนอรายละเอียดแตกต่างไปจากเงื่อนไขที่กำหนดใน
เอกสารประกวดราคาในส่วนที่มีสาระสำคัญ และความแตกต่างนั้นไม่มีผลทำให้เกิดการ
ได้เปรียบเสียเปรียบต่อผู้เสนอรายอื่น หรือเป็นการผิดพลาดเล็กน้อย ให้พิจารณาผ่อนปรน
ให้ผู้เข้าประกวดราคา โดยไม่ตัดผู้เข้าประกวดการายนั้นออก

ในการพิจารณาคณะกรรมการอาจสอบถามข้อเท็จจริงจากผู้เสนอรายใด
ก็ได้ แต่จะให้ผู้เสนอการารายใดเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญที่เสนอไว้แล้วมิได้

(2) พิจารณาคัดเลือกสิ่งของหรืองานจ้าง หรือคุณสมบัติของผู้เสนอราคาที่ตรวจ
สอบแล้วตาม (1) ซึ่งมีคุณภาพและคุณสมบัติเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ แล้วเสนอให้ซื้อหรือ
จ้างจากผู้เสนอการารายที่คัดเลือกไว้แล้วซึ่งเสนอราคาต่ำสุด

ในกรณีที่ผู้เสนอราคาต่ำสุดดังกล่าวไม่ยอมเข้าทำสัญญาหรือข้อตกลงกับส่วน
ราชการในเวลาที่กำหนดตามเอกสารประกวดราคา ให้คณะกรรมการพิจารณาจากผู้เสนอราคา
ต่ำรายถัดไปตามลำดับ

ถ้ามีผู้เสนอราคาเท่ากันหลายราย ให้เรียกผู้เสนอราคาดังกล่าวมาขอให้เสนอ
ราคาใหม่พร้อมกันด้วยวิธียื่นซองเสนอราคา

ถ้าปรากฏว่าราคาของผู้เสนอการารายที่คณะกรรมการเห็นสมควรซื้อหรือจ้าง
สูงกว่าวงเงินที่จะซื้อหรือจ้างให้คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาดำเนินการตาม
ข้อ 43 โดยอนุโลม

(3) ให้คณะกรรมการรายงานผลการพิจารณา และความเห็นพร้อมด้วยเอกสารที่
ได้รับไว้ทั้งหมดต่อหัวหน้าส่วนราชการโดยเสนอผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ

(3) กรณีผู้เสนอราคาได้เสนอรายละเอียดแตกต่างไปจากที่กำหนดในเงื่อนไขประกาศประกวดราคาในส่วนที่ใช้สาระสำคัญ และความแตกต่างนั้นไม่มีผลทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบต่อผู้เสนอราคารายอื่น หรือเป็นการผิดพลาดเล็กน้อย ให้พิจารณาผ่อนปรนโดยไม่ตัดผู้เข้าประกวดราคารายนั้นออก

(4) กรณีผู้เสนอราคารายเดียวหรือมีผู้เสนอราคาหลายราย แต่ถูกต้องเพียงรายเดียวให้ยกเลิกการประกวดราคา เว้นแต่คณะกรรมการชุดนี้เห็นว่าควรดำเนินการต่อไปโดยไม่ต้องยกเลิกก็ได้²³

(5) ต่อรอราคาให้อยู่ภายในวงเงิน

ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาได้พิจารณาแล้วผู้เสนอราคาหรือเสนองานรายใดมีความถูกต้องและเหมาะสม คือมีคุณภาพและคุณสมบัติที่เป็นประโยชน์กับทางราชการและเสนอราคาต่ำสุด คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาจะเสนอหัวหน้าส่วนราชการให้ซื้อหรือจ้างต่อไป

ในขั้นตอนของการยื่นซองประกวดราคา ผู้เสนองานหรือเสนอราคาจะต้องยื่นหลักประกันซองด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเอกสารประกวดราคาตามแบบที่ กวพ. กำหนดหรือตามแบบที่ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานอัยการสูงสุดแล้วก็ตาม จะมีข้อกำหนดในเรื่องของหลักประกันซองที่ผู้เสนองานหรือเสนอราคาต้องปฏิบัติตาม

หลักประกันซองจะเป็นการค้ำประกันว่า ผู้เสนอราคาจะเข้าทำสัญญากับส่วนราชการหากได้รับคัดเลือกให้เป็นคู่สัญญากับส่วนราชการ ดังนั้น ผู้เสนอราคาทุกรายจะต้องยื่นหลักประกันซองไปพร้อมกับซองเสนอราคาด้วย

หลักประกันซอง ข้อ 141 ได้กำหนดว่าให้ใช้หลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) เงินสด

(2) เช็คที่ธนาคารเซ็นสั่งจ่าย ซึ่งเป็นเช็คลงวันที่ใช้เช็คนั้นชำระต่อเจ้าหน้าที่หรือก่อนวันนั้นไม่เกิน 3 วันทำการ

²³ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 51 เมื่อคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาได้พิจารณาตามข้อ 50(1) แล้วปรากฏว่ามีผู้เสนอราคารายเดียวหรือมีผู้เสนอราคาหลายราย แต่ถูกต้องตรงตามรายละเอียดและเงื่อนไขที่กำหนดในเอกสารประกวดราคาเพียงรายเดียว โดยปกติให้เสนอหัวหน้าส่วนราชการยกเลิกการประกวดราคาครั้งนั้น แต่ถ้าคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาเห็นว่ามีเหตุสมควรที่จะดำเนินการต่อไปโดยไม่ต้องยกเลิกการประกวดราคาก็ให้ดำเนินการตามข้อ 50(2) โดยอนุโลม

(3) หนังสือค้ำประกันของธนาคารภายในประเทศตามตัวอย่าง
ที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนด

(4) หนังสือค้ำประกันของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเงินทุนเพื่อการพาณิชย์และประกอบธุรกิจค้ำประกันตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ตามรายชื่อบริษัทเงินทุนที่ธนาคารแห่งประเทศไทย แจ้งเวียนให้ส่วนราชการต่าง ๆ ทราบแล้ว โดยอนุโลมให้ใช้ตามตัวอย่างหนังสือค้ำประกันของธนาคารที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนด

(5) พันธบัตรรัฐบาลไทย

สำหรับการประกวดราคานานาชาติ ให้ใช้หนังสือค้ำประกัน
ของธนาคารในต่างประเทศที่มีหลักฐานและหัวหน้าส่วนราชการเชื่อถือเป็นหลักประกันของได้อีกประเภทหนึ่ง

หลักประกันของ กำหนดมูลค่าเป็นจำนวนเต็มในอัตราร้อยละ
ห้าของวงเงินหรือราคาพัสดุที่จัดหาในครั้งนั้นแล้วแต่กรณี เว้นแต่หัวหน้าส่วนราชการจะเห็นว่าการจัดหาพัสดุมีความสำคัญเป็นพิเศษก็สามารถกำหนดให้สูงกว่าร้อยละห้าได้แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 10 และจะต้องระบุไว้เป็นเงื่อนไขในเอกสารประกวดราคาด้วย (ข้อ 142)²⁴

²⁴ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 142 หลักประกันของและหลักประกันสัญญาในข้อ 141 ให้กำหนดมูลค่าเป็นจำนวนเต็มในอัตราร้อยละห้าของวงเงินหรือราคาพัสดุที่จัดหาครั้งนั้น แล้วแต่กรณี เว้นแต่การจัดหาพัสดุที่หัวหน้าส่วนราชการเห็นว่ามีความสำคัญเป็นพิเศษ จะกำหนดอัตราสูงกว่าร้อยละห้าแต่ไม่เกินร้อยละสิบก็ได้

ในการทำสัญญาจัดหาพัสดุที่มีระยะเวลาผูกพันตามสัญญาเกิน 1 ปี และพัสดุนั้นไม่ต้องมีการประกันเพื่อความชำรุดบกพร่อง เช่น พัสดุใช้สิ้นเปลือง ให้กำหนดหลักประกันร้อยละห้าของราคาพัสดุที่ส่งมอบในแต่ละปีของสัญญา โดยให้ถือว่าหลักประกันนี้เป็นการค้ำประกันตลอดอายุสัญญา และหากในปีต่อไปราคาพัสดุที่ส่งมอบแตกต่างไปจากราคาในรอบปีก่อนให้ปรับปรุงหลักประกันตามอัตราส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นก่อนครบรอบปี ในกรณีที่หลักประกันต้องปรับปรุงในทางที่เพิ่มขึ้นและคู่สัญญาไม่นำหลักประกันมาเพิ่มให้ครบจำนวนภายใน 15 วันก่อนการส่งมอบพัสดุดังกล่าวของปีนั้น ให้ทางราชการหักจากเงินค่าพัสดุดังกล่าวของปีนั้นที่ทางราชการจะต้องจ่ายให้เป็นหลักประกันในส่วนที่เพิ่มขึ้น

การกำหนดหลักประกันตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะต้องระบุไว้เป็นเงื่อนไขในเอกสารสอบราคาหรือเอกสารประกวดราคา และหรือในสัญญาด้วย

การคืนหลักประกันของ จะคืนให้แก่ผู้เสนอราคาภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้พิจารณาในเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว เว้นแต่ผู้เสนอราคารายที่คัดเลือกไว้ซึ่งเสนอราคาต่ำสุดไม่เกิน 3 ราย คือได้ต่อเมื่อได้ทำสัญญาหรือข้อตกลงหรือผู้เสนอราคาได้พ้นจากข้อผูกพันแล้ว (ข้อ 144(1))

หลักการประกันมิได้มีเฉพาะการซื้อหรือการจ้างโดยวิธีประกวดราคาเท่านั้น โดยที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฉบับปัจจุบัน มิได้กำหนดว่าจะต้องใช้กับวิธีใด ดังนั้นการซื้อหรือการจ้างทุกวิธีสามารถเรียกให้มีหลักประกันของได้ ซึ่งถือเป็นดุลพินิจของส่วนราชการที่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง แต่จากข้อเท็จจริงหลักประกันของ มักจะใช้กับวิธีประกวดราคาเท่านั้น เนื่องจากในเอกสารประกวดราคามักจะกำหนดให้ผู้เสนอราคาจะต้องยื่นหลักประกันของด้วย

2.3.4.4 วิธีพิเศษ

การซื้อหรือการจ้างโดยวิธีพิเศษ จะแบ่งเป็นการซื้อโดยวิธีพิเศษ และการจ้างโดยวิธีพิเศษและจะมีข้อกำหนดที่แตกต่างกันออกไปในการซื้อและการจ้าง

(1) การซื้อโดยวิธีพิเศษ

ได้แก่การซื้อครั้งหนึ่งซึ่งมีราคาเกิน 100,000 บาท และให้กระทำได้เฉพาะกรณีหนึ่งกรณีใดดังต่อไปนี้

(1.1) เป็นพัสดุที่ขายทอดตลาดโดยส่วนราชการหน่วยงาน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การระหว่างประเทศ หรือหน่วยงานของต่างประเทศ

(1.2) เป็นพัสดุที่ต้องซื้อเร่งด่วน หากล่าช้าอาจจะเสียหายแก่ทางราชการ

(1.3) เป็นพัสดุที่ใช้ในราชการลับ

(1.4) เป็นพัสดุที่มีความต้องการใช้เพิ่มขึ้นในสถานการณ์ที่จำเป็น หรือเร่งด่วน หรือเพื่อประโยชน์ของส่วนราชการ และจำเป็นต้องซื้อเพิ่ม (Repeat Orders)

ในกรณีที่ผู้เสนอราคาหรือคู่สัญญาวางหลักประกันที่มีมูลค่าสูงกว่าที่กำหนดไว้ในระเบียบ เอกสารสอบราคาหรือเอกสารประกวดราคา หรือสัญญาให้อนุโลมรับได้

(1.5) เป็นพัสดุที่จำเป็นต้องซื้อโดยตรงจากต่างประเทศ หรือดำเนินการโดยผ่านองค์การระหว่างประเทศ

(1.6) เป็นพัสดุที่โดยลักษณะของการใช้งานหรือมีข้อจำกัดทางเทคนิคที่จำเป็นต้องระบุยี่ห้อเป็นการเฉพาะ ซึ่งหมายความรวมถึงอะไหล่ รถประจำตำแหน่ง หรือยารักษาโรคที่ต้องจัดซื้อตามชื่อสามัญในบัญชีหลักแห่งชาติตามข้อ 60

(1.7) เป็นพัสดุที่เป็นที่ดินหรือสิ่งก่อสร้างที่จำเป็นต้องซื้อเฉพาะแห่ง

(1.8) เป็นพัสดุที่ได้ดำเนินการซื้อโดยวิธีอื่นแล้วไม่ได้ผลดี เมื่อเจ้าหน้าที่พัสดุรายงานขอซื้อตามข้อ 27 หรือ 28 และหัวหน้าส่วนราชการเห็นชอบแล้วก็สามารถดำเนินการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษต่อไปได้ตามข้อ 57 คือ ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษ โดยคณะกรรมการมีหน้าที่ดำเนินการดังนี้

(1) ในกรณีเป็นพัสดุจะขายทอดตลาดให้ดำเนินการซื้อโดยวิธีเจรจาตกลงราคา

(2) เชิญผู้มีอาชีพขายพัสดุนั้นโดยตรงมาเสนอราคา กรณีเป็นพัสดุที่ต้องซื้อเร่งด่วนหากล่าช้าอาจเสียหายแก่ราชการ หรือเป็นพัสดุเพื่อใช้ในราชการลับ หรือเป็นพัสดุที่โดยลักษณะของการใช้งานหรือมีข้อจำกัดทางเทคนิคที่จำเป็นต้องระบุยี่ห้อเป็นการเฉพาะ

(3) ซื้อพัสดุที่จำเป็นต้องซื้อโดยตรงจากต่างประเทศ

(4) กรณีตามข้อ 4(6) ให้สืบราคาจากผู้มีอาชีพขายพัสดุโดยตรง และผู้เสนอราคาในการสอบราคาหรือประกวดราคาของรายที่เสนอราคาที่ถูกยกเลิก

(5) ต่อบรรณาตาม (2) (4) หากเห็นว่าราคาสูงกว่าท้องตลาด รวมทั้งกรณีซื้อที่ดินและสิ่งก่อสร้างด้วย

(6) เสนอความเห็นต่อหัวหน้าส่วนราชการโดยผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ

เมื่อหัวหน้าส่วนราชการสั่งอนุญาตให้ดำเนินการได้ ส่วนราชการก็จะดำเนินการจัดทำสัญญาและทั้งสองฝ่ายดำเนินการตามสัญญา จากนั้นหัวหน้าส่วนราชการต้องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับพัสดุขึ้น เพื่อพิจารณาว่าเป็นไปตามสัญญาหรือไม่

(2) การจ้างโดยวิธีพิเศษ

ได้แก่ การจ้างครั้งหนึ่งซึ่งมีราคาเกินกว่า 100,000 บาท (ข้อ 24) กระทำได้เฉพาะกรณีหนึ่งกรณีใดดังต่อไปนี้

(2.1) เป็นงานที่ต้องจ้างช่างผู้มีฝีมือโดยเฉพาะ หรือผู้มี
ความชำนาญเป็นพิเศษ

(2.2) เป็นงานจ้างซ่อมพัสดุที่จำเป็นต้องถอดตรวจให้
ทราบความชำรุดเสียหายก่อนจึงจะประมาณค่าซ่อมได้ เช่น งานจ้างซ่อมเครื่องจักร เครื่องมือ
กล เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า หรือเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

(2.3) เป็นงานที่ต้องกระทำโดยเร่งด่วน หากล่าช้าอาจจะ
ต้องเสียหายแก่ราชการ

(2.4) เป็นงานที่ต้องปกปิดเป็นความลับของทางราชการ

(2.5) เป็นงานที่จำเป็นต้องจ้างเพิ่มในสถานการณ์ที่
จำเป็น หรือเร่งด่วน หรือเพื่อประโยชน์ของส่วนราชการ และจำเป็นต้องจ้างเพิ่ม (Repeat
Order)

(2.6) เป็นงานที่ดำเนินการจ้างโดยวิธีอื่นแล้วไม่ได้ผลดี
เมื่อหัวหน้าส่วนราชการเห็นชอบกับการซื้อหรือจ้างตามที่
เจ้าหน้าที่พัสดุเสนอมา ในกรณีการซื้อโดยวิธีพิเศษ หัวหน้าส่วนราชการต้องดำเนินการแต่งตั้ง
คณะกรรมการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษขึ้น เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการซื้อ ตามระเบียบสำนักนายก
รัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุข้อ 57 ซึ่งได้กำหนดไว้ดังนี้

“การซื้อโดยวิธีพิเศษ” ให้หัวหน้าส่วนราชการแต่งตั้ง
คณะกรรมการจัดซื้อโดยวิธีพิเศษขึ้นเพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่พัสดुरายงานขอจ้าง เมื่อหัวหน้าส่วนราชการให้
ความเห็นชอบจึงดำเนินการต่อไป คือหัวหน้าส่วนราชการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดจ้างโดยวิธี
พิเศษตามข้อ 58 เพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) การจ้างโดยวิธีพิเศษตามข้อ 24(1) (2) (3) และ (4) ให้
เชิญผู้มีอาชีพรับจ้างทำงานนั้นโดยตรงมาเสนอราคา หากเห็นว่าราคาที่เสนอนั้นยังสูงกว่าราคา
ในท้องถื่นหรือราคาที่ประมาณได้หรือราคาที่คณะกรรมการเห็นสมควรให้ต่อรองราคาเท่าที่จะ
ทำได้

(2) การจ้างโดยวิธีพิเศษตามข้อ 24(5) ให้เจรจากับผู้จ้าง
รายเดิมตามสัญญาหรือข้อตกลงซึ่งยังไม่สิ้นสุดระยะเวลาการส่งมอบ เพื่อขอให้มีการจ้างตาม
รายละเอียด และราคาที่ต่ำกว่าหรือราคาเดิม โดยคำนึงถึงราคาต่อหน่วยตามสัญญาเดิม (ถ้ามี)
เพื่อให้บังเกิดผลประโยชน์สูงสุดที่ส่วนราชการจะได้รับ

(3) การจ้างโดยวิธีพิเศษตามข้อ 24(6) กรณีเป็นพัสดุที่ได้
ดำเนินการจ้างโดยวิธีอื่นแล้วไม่ได้ผลดีให้สืบราคาจากผู้มีอาชีพรับจ้างทำงานนั้นโดยตรง และ
ผู้เสนอราคาในการสอบราคาหรือประกวดราคาซึ่งถูกยกเลิกไป (ถ้ามี) หากเห็นว่าผู้เสนอราคา

ราคาที่เห็นสมควรจางเสนอราคาสูงกว่าราคาในท้องถิ่นหรือราคาที่ประมาณได้ หรือราคาที่คณะกรรมการเห็นสมควรให้ต่อรองราคาต่ำกว่าที่จะทำได้

ให้คณะกรรมการรายงานผลการพิจารณาและความเห็น พร้อมด้วยเอกสารที่ได้รับไว้ทั้งหมดต่อหัวหน้าส่วนราชการเพื่อสั่งการ โดยเสนอผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ

หัวหน้าส่วนราชการอนุญาตก็สามารถดำเนินการทำสัญญาได้ และหัวหน้าส่วนราชการต้องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจการจ้างขึ้นเพื่อพิจารณาและตรวจสอบผลงานให้เป็นไปตามสัญญา

2.3.4.5 วิธีกรณพิเศษ

ได้แก่ การซื้อหรือการจ้างจากส่วนราชการ หน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หรือรัฐวิสาหกิจ ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้ผลิตพัสดุหรือทำงานจ้างนั่นเอง และนายกรัฐมนตรีอนุมัติให้จ้างหรือซื้อ
  - (2) มีกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ซื้อหรือจ้าง และกรณีนี้ให้รวมถึงหน่วยงานอื่นที่มีกฎหมายหรือมติรัฐมนตรีกำหนดด้วย
- แต่ในกรณีการซื้อหรือการจ้างครั้งหนึ่งซึ่งมีราคาไม่เกิน 100,000 บาท ให้หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุจัดซื้อหรือจัดจ้างได้ภายในวงเงินที่ได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนราชการ

2.3.5 การจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์

การจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของเรื่องการจัดหา การจัดซื้อยาของส่วนราชการต้องจัดซื้อตามรายชื่อยาใน “บัญชีหลักแห่งชาติ” (GENERIC NAME) ตามข้อ 60²⁵

²⁵ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 60 การซื้อยาของส่วนราชการ ให้จัดซื้อตามชื่อสามัญ (GENERIC NAME) ในบัญชียาหลักแห่งชาติ ตามที่คณะกรรมการแห่งชาติทางด้านยา กำหนด โดยให้ใช้เงินงบประมาณจัดซื้อยาดังกล่าว ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เว้นแต่ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้ใช้เงินงบประมาณจัดซื้อยาดังกล่าว ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

ส่วนการซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา เช่น ผ่าก๊อส สำลี หลอดฉีดยา เข็มฉีดยา ฝือก วัสดุทันตกรรม फिल्मเอกซเรย์ และเภสัชเคมีภัณฑ์ ถ้าองค์การเภสัชกรรมได้ผลิตออกจำหน่ายแล้ว ให้จัดซื้อจากองค์การเภสัชกรรม แต่ถ้าเป็นส่วนราชการของกระทรวงกลาโหม ซื้อได้จากโรงงานเภสัชกรรมทหาร ส่วนกรมตำรวจสามารถเลือกได้ว่าจะซื้อจากองค์การเภสัชกรรมหรือโรงงานเภสัชกรรมทหารก็ได้ และการดำเนินการซื้อต้องเป็นการซื้อโดยวิธีกรณีพิเศษ อีกทั้งราคายาที่องค์การเภสัชกรรมหรือโรงงานเภสัชกรรมทหารจำหน่ายต้องไม่สูงกว่าราคากลางของรายชื่อยาที่อยู่ในบัญชียาหลักเดียวกันที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเกินร้อยละ 3 ตามข้อ 61²⁶

ข้อ 63 กำหนดว่าในกรณีที่มีกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ความสนับสนุนให้ซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยาจากหน่วยงานใด ก็ให้ส่วนราชการจัดซื้อยาหรือเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยาจากหน่วยงานดังกล่าวได้โดยวิธีกรณีพิเศษด้วย

การซื้อยาตามชื่อสามัญในบัญชียาหลักแห่งชาติและการซื้อเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา ซึ่งองค์การเภสัชกรรมมิได้เป็นผู้ผลิตหรือจำหน่ายนั้น ส่วนราชการสามารถจัดซื้อจากองค์การเภสัชกรรมหรือผู้ขายหรือผู้ผลิตรายใดก็ได้ ตามข้อ 62²⁷ แต่ต้องดำเนินการภายใต้

²⁶ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 61 การซื้อยาและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา เช่น ผ่าก๊อส สำลี หลอดฉีดยา เข็มฉีดยา ฝือก วัสดุทันตกรรม फिल्मเอกซเรย์ และเภสัชเคมีภัณฑ์ ซึ่งองค์การเภสัชกรรมได้ผลิตออกจำหน่ายแล้ว ให้จัดซื้อจากองค์การเภสัชกรรม นอกจากส่วนราชการในสังกัดกระทรวงกลาโหม ให้จัดซื้อจากโรงงานเภสัชกรรมทหาร ส่วนกรมตำรวจจะซื้อจากองค์การเภสัชกรรมหรือโรงงานเภสัชกรรมทหารก็ได้ โดยให้ดำเนินการด้วยวิธีกรณีพิเศษ แต่ทั้งนี้ราคายาที่องค์การเภสัชกรรมหรือโรงงานเภสัชกรรมทหารจำหน่ายต้องไม่สูงกว่าราคากลางของรายชื่อยาที่อยู่ในบัญชียาหลักเดียวกันที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเกินร้อยละ 3

²⁷ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 62 การซื้อยาตามชื่อสามัญในบัญชียาหลักแห่งชาติและเวชภัณฑ์ที่มีไช่ยา ซึ่งองค์การเภสัชกรรมมิได้เป็นผู้ผลิต แต่มีจำหน่ายส่วนราชการจะจัดซื้อจากองค์การเภสัชกรรมหรือผู้ผลิตรายใดก็ได้ภายใต้หลักเกณฑ์ดังนี้

(1) การซื้อโดยวิธีสอบราคาหรือประกวดราคาให้ส่วนราชการแจ้งให้องค์การเภสัชกรรมทหารทราบด้วยทุกครั้ง และถ้าผลการสอบราคาหรือประกวดราคาปรากฏว่าองค์การเภสัชกรรมเสนอราคาเท่ากันหรือต่ำกว่าผู้เสนอราคารายอื่น ให้ส่วนราชการซื้อจากองค์การเภสัชกรรม

(2) การจัดซื้อโดยวิธีตกลงราคาหรือวิธีพิเศษ ให้ซื้อในราคาที่ไม่สูงกว่าราคา

หลักเกณฑ์ดังนี้

1. ในกรณีที่เป็นการจัดซื้อโดยวิธีสอบราคาหรือประกวดราคา ให้ส่วนราชการแจ้งให้องค์การเภสัชกรรมทราบด้วยทุกครั้ง ถ้าผลการสอบราคาหรือประกวดราคาปรากฏว่าองค์การเภสัชกรรมเสนอราคาเท่ากับหรือต่ำกว่าผู้เสนอราคารายอื่น ให้ส่วนราชการซื้อจากองค์การเภสัชกรรม

2. ในกรณีที่เป็นการจัดซื้อโดยวิธีตกลงราคาหรือวิธีพิเศษ ให้ซื้อในราคาที่ไม่สูงกว่าราคากลางที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

อาจสรุปได้ว่า วิธีการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการสอบราคาและประกวดราคาเป็นวิธีการที่ส่วนราชการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่มีความสามารถตามที่กำหนดเข้าแข่งขันกันในการเสนอราคาเพื่อเป็นคู่สัญญากับทางราชการ และยังผลให้รัฐได้รับประโยชน์สูงสุด คือ ได้ผลงานที่ดีและราคาต่ำ และวิธีการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีดังกล่าวเป็นการสนับสนุนหลักการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการตกลงราคา วิธีพิเศษ และวิธีกรณีพิเศษ เป็นเพียงวิธีการที่ยกเว้นจากหลักทั่วไปของการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขัน เช่น เป็นกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนในการซื้อหรือการจ้าง และอาจกล่าวได้ว่า การจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการตกลงราคา วิธีพิเศษ และวิธีกรณีพิเศษ มีขึ้นเพื่อให้การซื้อการจ้างของรัฐมีความคล่องตัวมากขึ้นไม่ต้องเสียเวลาในการดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการประกาศเชิญชวน การพิจารณาเอกสารของผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่ต้องใช้ระยะเวลาในแต่ละขั้นตอน

2.3.6 การคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อและการจ้าง

การคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้น (PRE QUALIFICATIONS) ในการซื้อและการจ้าง เป็นกรณีของการกำหนดรายละเอียดหรือคุณสมบัติของผู้เข้าเสนอราคา เพื่อกำหนดจำนวนรายหรือกลุ่มของผู้เข้าเสนอราคาในเบื้องต้นก่อน และเป็นการตัดเอกชนผู้ประกอบการในรายที่ไม่มีคุณสมบัติตามที่ส่วนราชการต้องการในการซื้อการจ้างครั้งนี้ออก เพื่อให้ได้ผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ รวมทั้งประหยัดเวลาของส่วนราชการในการคัดเลือกคุณลักษณะเฉพาะหรือคุณสมบัติของผู้เข้าเสนองานหรือเสนอราคาตามประกาศสอบราคาหรือประกวดราคา แต่ทั้งนี้การคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อและจ้าง ตาม

กลางที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ข้อ 30²⁸ กำหนดให้ ส่วนราชการที่มีความประสงค์จะคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อและการจ้างให้กระทำได้ในกรณีที่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะผู้ที่มีความสามารถ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือก และประกาศให้ผู้ที่สนใจทราบโดยเปิดเผย พร้อมทั้งส่งหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกให้คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุด้วย โดยปกติการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อและการจ้างส่วนราชการต่าง ๆ จะมีรายชื่อของผู้ประกอบการ ซึ่งมาลงชื่อไว้ล่วงหน้าในบัญชีรายชื่อของส่วนราชการ และแจ้งรายละเอียดถึงผลประกอบการ ประสบการณ์และผลงานของบริษัท ดังนั้น ส่วนราชการสามารถดูรายชื่อได้จากบัญชีรายชื่อนี้เพื่อคัดเลือกบริษัทที่ตรงกับความต้องการของส่วนราชการ และส่งประกาศประกวดราคาหรือสอบราคาให้กับผู้ประกอบการรายนั้นๆ ได้โดยตรง

ในกรณีที่ส่วนราชการได้มีการขึ้นบัญชีผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นสำหรับการซื้อหรือการจ้างไว้เป็นการประจำ ให้ส่วนราชการนั้นเปิดโอกาสให้ผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นที่ได้ขึ้นบัญชีไว้แล้วและประสงค์จะขอเลื่อนชั้นหรือให้บุคคลที่ประสงค์จะเข้ารับการพิจารณาคัดเลือกเพื่อขึ้นบัญชีเป็นผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นมีสิทธิยื่นคำขอเลื่อนชั้นหรือคำขอเข้ารับการพิจารณาคัดเลือกได้ตลอดเวลา

การดำเนินการคัดเลือก ส่วนราชการเจ้าของเรื่องต้องจัดทำรายงานเสนอขออนุมัติหัวหน้าส่วนราชการผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุพร้อมเอกสารคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้น โดยมีรายละเอียดอย่างน้อยดังต่อไปนี้

²⁸ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 30 ส่วนราชการใดประสงค์จะคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อและการจ้างให้กระทำได้ในกรณีที่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะผู้ที่มีความสามารถ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือก ประกาศให้ผู้ที่สนใจทราบโดยเปิดเผย พร้อมทั้งส่งให้ กวพ. ด้วย

ในการดำเนินการคัดเลือก ให้ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจัดทำรายงานเสนอขออนุมัติหัวหน้าส่วนราชการผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุพร้อมด้วยเอกสารคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้น โดยมีรายละเอียดอย่างน้อยดังต่อไปนี้

- (1) เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องทำการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้น
- (2) ประเภท วงเงิน และรายละเอียดของพัสดุหรืองานที่จะต้องซื้อหรือจ้าง
- (3) คุณสมบัติผู้มีสิทธิเข้ารับการคัดเลือก ซึ่งเป็นเกณฑ์ความต้องการขั้นต่ำ เช่น ประสบการณ์ และผลงานที่ผ่านมา สมรรถภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ เครื่องมือ และโรงงาน ฐานะการเงิน เป็นต้น
- (4) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือก

1. เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องทำการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้น
  2. ประเภท วงเงิน และรายละเอียดของพัสดุหรืองานที่จะต้องซื้อหรือจ้าง
  3. คุณสมบัติผู้มีสิทธิเข้ารับการคัดเลือก ซึ่งเป็นเกณฑ์ความต้องการขั้นต่ำ เช่น ประสบการณ์ และผลงานที่ผ่านมา สมรรถภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ เครื่องมือ และโรงงาน ฐานะการเงิน เป็นต้น
  4. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือก
- เมื่อหัวหน้าส่วนราชการได้อนุมัติแล้ว เจ้าหน้าที่พัสดุต้องดำเนินการจัดทำประกาศเชิญชวน เพื่อคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้น โดยประกาศเชิญชวน ต้องมีรายการดังต่อไปนี้²⁹
- (1) รายละเอียดเฉพาะของที่ต้องการซื้อหรืองานที่ต้องการจ้าง

²⁹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 31 เมื่อหัวหน้าส่วนราชการสั่งการอนุมัติในข้อ 30 แล้ว ให้เจ้าหน้าที่พัสดุจัดทำประกาศเชิญชวน เพื่อคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้น

ประกาศเชิญชวนอย่างน้อยให้แสดงรายการดังต่อไปนี้

- (1) รายละเอียดเฉพาะของที่ต้องการซื้อ หรืองานที่ต้องการจ้าง
- (2) ประสบการณ์หรือผลงานของผู้ที่เสนอมีลักษณะและประเภทเดียวกัน
- (3) สมรรถภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ เครื่องมือ และโรงงาน
- (4) ฐานะการเงิน
- (5) หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิจารณาคัดเลือก
- (6) สถานที่ในการขอรับหรือขอซื้อเอกสารคุณสมบัติเบื้องต้น

ในประกาศครั้งแรก ให้กำหนดสถานที่ วัน เวลา รับข้อเสนอ ปิดการรับข้อเสนอ และเปิดซองข้อเสนอพร้อมทั้งประกาศโฆษณาและแจ้งลักษณะโดยย่อของพัสดุที่ต้องการซื้อหรืองานที่ต้องการจ้างและกำหนดเวลาให้พอเพียงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจจัดเตรียมข้อเสนอ ทั้งนี้จะต้องกระทำก่อนวันรับซองข้อเสนอไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยประกาศทางวิทยุกระจายเสียง และประกาศในหนังสือพิมพ์ หากเห็นสมควรจะส่งประกาศเชิญชวนไปยังผู้มีอาชีพหรือรับจ้างทำงานนั้นโดยตรง หรือโฆษณาด้วยวิธีอื่นอีกก็ได้

สำหรับการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการประกวดราคานานาชาติ ให้ประกาศโฆษณาก่อนวันรับซองข้อเสนอไม่น้อยกว่า 60 วัน และดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของแหล่งเงินทุนหรือเงินช่วยเหลืออีกด้วย

เดียวกัน

(2) ประสบการณ์หรือผลงานของผู้ที่เสนอมีลักษณะและประเภท

(3) สมรรถภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ เครื่องมือและโรงงาน

(4) ฐานะการเงิน

(5) หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิจารณาคัดเลือก

(6) สถานที่ในการขอรับหรือขอซื้อเอกสารคุณสมบัติเบื้องต้น

เอกชนผู้ประกอบการรายใดมีคุณสมบัติตามที่ส่วนราชการกำหนดไว้ จะต้องทำการยื่นข้อเสนอให้กับส่วนราชการ ตามวันเวลาที่ส่วนราชการได้กำหนดไว้ในประกาศ ครั้งแรก

การประกาศครั้งแรก ส่วนราชการต้องกำหนดสถานที่ วัน เวลา รับ ข้อเสนอและเปิดซองข้อเสนอ พร้อมทั้งประกาศโฆษณาและแจ้งลักษณะโดยย่อของพัสดุที่ต้องการซื้อหรืองานที่ต้องการจ้างและกำหนดเวลาให้พอเพียงเพื่อเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่สนใจ จัดเตรียมข้อเสนอ ทั้งนี้จะต้องกระทำก่อนวันรับซองข้อเสนอไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยประกาศ ทางวิทยุกระจายเสียงและลงประกาศในหนังสือพิมพ์ หากเห็นสมควรจะประกาศเชิญชวนไป ยังผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการประกวดราคานานาชาติ ให้ประกาศโฆษณาก่อนวันรับซอง ข้อเสนอไม่น้อยกว่า 60 วัน และดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของแหล่งเงินกู้หรือเงินช่วยเหลือ

หัวหน้าส่วนราชการต้องแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกผู้มี คุณสมบัติเบื้องต้น เพื่อพิจารณาคุณสมบัติเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์และภายในระยะเวลาที่ หัวหน้าส่วนราชการกำหนดและเมื่อคณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการพิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่งผลการพิจารณาและความเห็นพร้อมด้วยเอกสารที่ได้รับไว้ทั้งหมดต่อหัวหน้าส่วนราชการ ผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ เพื่อพิจารณาประกาศรายชื่อผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อหรือจ้าง ต่อไป

2.3.7 การใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศไทยและผลิตในต่างประเทศ

2.3.7.1 การใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศไทย

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุกำหนดให้ส่วน ราชการต้องใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศไทย³⁰ หรือเป็นกิจการของคนไทย³¹ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริม

³⁰ “พัสดุที่ผลิตในประเทศไทย” หมายความว่า ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตสำเร็จรูปแล้วโดยสถานที่ ผลิตตั้งอยู่ในประเทศไทย

และสนับสนุนผลิตภัณฑ์ในภาคการผลิตของไทยให้มีการหมุนเวียนของเงินตราและช่วยเศรษฐกิจของชาติ โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในข้อ 16 ดังนี้

(1) ห้ามกำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะ ซึ่งอาจมีผลกีดกันไม่ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายพัสดุที่ผลิตในประเทศ หรือเป็นกิจการของคนไทยสามารถเข้าแข่งขันกันในการเสนอราคากับทางราชการ

(2) ในกรณีพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้างทำ มีประกาศกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้ว ให้กำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะหรือรายการในการก่อสร้างตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือเพื่อความสะดวกจะระบุเฉพาะหมายเลขมาตรฐานก็ได้

(3) ในกรณีพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้างทำ ยังไม่มีประกาศกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม แต่มีผู้ได้รับการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรมแล้ว ให้กำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะหรือรายการในการก่อสร้าง ให้สอดคล้องกับรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะตามที่ระบุไว้ในคู่มือผู้ซื้อหรือใบแทรกคู่มือผู้ซื้อที่กระทรวงอุตสาหกรรมจัดทำขึ้น

(4) ในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องกำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะหรือรายการในการก่อสร้างแตกต่างจากที่กำหนดไว้ใน (2) หรือ (3) ให้แจ้งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และเมื่อได้รับหนังสือกระทรวงอุตสาหกรรมตอบรับทราบหรือไม่ทักท้วงแล้วให้ดำเนินการซื้อหรือจ้างต่อไปได้ หรือไม่รับพิจารณารายนั้น แล้วแต่กรณี

(5) ในกรณีพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้างทำ เป็นพัสดุที่มีผู้ได้รับอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานประเภท ชนิด หรือขนาดเดียวกัน และในขณะเดียวกันเป็นพัสดุที่มีผู้ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองคุณภาพโดยมีผู้ผลิตตั้งแต่สามรายขึ้นไป ให้ระบุความต้องการเฉพาะพัสดุซึ่งแสดงเครื่องหมายมาตรฐานและผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพที่ทำในประเทศไทยเท่านั้น

ในกรณีพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้างทำตามวรรคหนึ่ง เป็นพัสดุที่มีผู้ได้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานประเภท ชนิด หรือขนาดเดียวกันและในขณะเดียวกันเป็นพัสดุที่มีผู้ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพโดยมีผู้ผลิตน้อยกว่าสามราย แต่เป็นพัสดุที่มีผู้ได้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานประเภท ชนิด หรือขนาดเดียวกันโดยมีผู้ได้รับใบอนุญาตตั้งแต่สามรายขึ้นไป หรือเป็นพัสดุที่มีผู้ผลิตจาก

---

³¹ “กิจการของคนไทย” หมายความว่า กิจการที่เป็นของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลสัญชาติไทย

โรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพโดยมีผู้ผลิตตั้งแต่สามรายขึ้นไป ให้ส่วนราชการระบุความต้องการเฉพาะพัสดุซึ่งแสดงเครื่องหมายมาตรฐาน หรือพัสดุที่ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพที่ทำในประเทศไทยและให้ดำเนินการตาม (6)

(6) ในกรณีพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้างทำ เป็นพัสดุที่มีผู้ได้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานประเภท ชนิด หรือขนาดเดียวกันตั้งแต่สามรายขึ้นไป ให้ระบุความต้องการเฉพาะพัสดุซึ่งแสดงเครื่องหมายมาตรฐานที่ทำในประเทศไทยเท่านั้น

ในกรณีพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้างทำ เป็นพัสดุที่มีผู้ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพตั้งแต่สามรายขึ้นไป ให้ระบุความต้องการเฉพาะพัสดุซึ่งผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพที่ทำในประเทศไทยเท่านั้น

การซื้อหรือการจ้างในกรณีนี้นอกจากการจ้างก่อสร้าง หากมีผู้เสนอราคาพัสดุที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐานและในขณะเดียวกันเป็นพัสดุที่มีผู้ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพเสนอราคาสูงกว่าราคาต่ำสุดของผู้เสนอราคารายอื่นไม่เกินร้อยละห้า ให้ต่อรองราคาผู้เสนอราคาพัสดุที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐานและผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพรายที่เสนอราคาต่ำสุด หากต่อรองราคาแล้ว ราคาที่ลดลงสูงกว่าราคาต่ำสุดไม่เกินร้อยละสามหรืออัตราที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนดตามข้อ 12(7) ให้ซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายนั้น

(7) ในกรณีพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้างทำตาม (5) หรือ (6) เป็นพัสดุที่มีผู้ได้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานประเภท ชนิด หรือขนาดเดียวกันและในขณะเดียวกันเป็นพัสดุที่ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพน้อยกว่าสามราย หรือเป็นพัสดุที่มีผู้ได้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานประเภท ชนิด หรือขนาดเดียวกัน โดยมีผู้ได้รับใบอนุญาตน้อยกว่าสามราย หรือเป็นพัสดุที่มีผู้ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพโดยมีผู้ผลิตน้อยกว่าสามราย ให้ระบุความต้องการเฉพาะพัสดุที่ทำในประเทศไทย

การซื้อหรือการจ้างในกรณีนี้นอกจากการจ้างก่อสร้าง หากมีผู้เสนอราคาพัสดุที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐานและในขณะเดียวกันเป็นพัสดุที่ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพ หรือมีผู้เสนอราคาพัสดุที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐาน หรือมีผู้เสนอราคาพัสดุที่ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพ ให้ดำเนินการต่อรองราคา ดังนี้

(ก) ให้เรียกผู้เสนอราคาพัสดุที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐานและในขณะเดียวกันเป็นพัสดุที่ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพที่เสนอราคาสูงกว่าราคาต่ำสุดของผู้เสนอราคารายอื่นไม่เกินร้อยละสิบมาต่อรองราคา ทั้งนี้ ให้เรียกผู้เสนอราคารายที่เสนอราคาต่ำสุดมาต่อรองราคาก่อน หากต่อรองราคาแล้วราคาที่สูงกว่าราคาต่ำสุดของผู้เสนอราคารายอื่นไม่เกินร้อยละเจ็ดหรืออัตราที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ

กำหนดตามข้อ 12(7) ให้ซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายนั้น หากต่อรองราคาแล้วไม่ได้ผล ให้เรียกผู้เสนอราคาพัสดุที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐานและผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพที่เสนอราคาต่ำสุดลำดับถัดไปมาต่อรองราคา หากต่อรองราคาแล้ว ราคาที่สูงกว่าราคาต่ำสุดของผู้เสนอราคารายอื่นไม่เกินร้อยละเจ็ดหรืออัตราที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ กำหนดตามข้อ 12(7) ให้ซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายนั้น

(ข) หากดำเนินการตาม (ก) แล้วไม่ได้ผล ให้เรียกผู้เสนอราคาพัสดุที่แสดงเครื่องหมายมาตรฐานหรือผู้เสนอราคาพัสดุที่ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพรายที่เสนอราคาสูงกว่าราคาต่ำสุดของผู้เสนอราคารายอื่นไม่เกินร้อยละห้าหรืออัตราที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนดตามข้อ 12(7) ให้ซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายนั้น

(8) ในกรณีพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้างทำมีผู้ได้รับการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรมแล้ว ให้ระบุความต้องการเฉพาะพัสดุที่ทำในประเทศไทย

การซื้อหรือการจ้างในกรณีนี้นอกจากการจ้างก่อสร้าง หากมีผู้เสนอราคาพัสดุที่ได้รับการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรม เสนอราคาสูงกว่าราคาต่ำสุดของผู้เข้าแข่งขันรายอื่นไม่เกินร้อยละเจ็ด ให้ต่อรองราคาผู้เสนอราคาพัสดุที่ได้รับการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรมรายที่เสนอราคาต่ำสุด หากต่อรองราคาแล้ว ราคาที่ลดลงสูงกว่าราคาต่ำสุดไม่เกินร้อยละห้า หรืออัตราที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนดตามข้อ 12(7) ให้ซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายนั้น

(9) การดำเนินการตาม (5) (6) (7) หรือ (8) ให้ถือตามที่ปรากฏในบัญชีคู่มือผู้ซื้อหรือใบแทรกคู่มือผู้ซื้อที่กระทรวงอุตสาหกรรมจัดทำขึ้นถึงเดือนก่อนหน้าที่จะประกาศซื้อหรือจ้าง

ถ้ามีผู้เสนอราคาพัสดุที่อยู่ระหว่างขอการรับรองระบบคุณภาพหรือการขอรับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐาน หรือการขอจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรมโดยแนบใบรับมาพร้อมกับใบเสนอราคา หากพัสดุนั้นได้รับการรับรองระบบคุณภาพหรือใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานหรือได้รับการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรมภายใน 10 วันทำการ นับจากวันถัดจากวันเสนอราคา แต่ทั้งนี้จะต้องก่อนการพิจารณาตัดสินราคาของคณะกรรมการ ให้ถือเสมือนเป็นผู้เสนอราคาพัสดุที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพหรือได้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐาน หรือได้รับการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรม แล้วแต่กรณี

(10) ในกรณีที่ดำเนินการตาม (2) (3) (5) (6) (7) หรือ (8) แล้ว แต่ไม่สามารถซื้อหรือจ้างได้ ให้ดำเนินการซื้อหรือจ้างต่อไปได้ หรือไม่รับพิจารณารายนั้นแล้วแต่กรณี

(11) การซื้อและการจ้างนอกจากที่กล่าวใน (2) (3) (5) (6) (7) หรือ (8) แต่ไม่รวมถึงการจ้างก่อสร้าง ให้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้เสนอราคาระบุแหล่งกำเนิดหรือประเทศที่ผลิตด้วย ในกรณีที่ผู้เสนอราคาผลิตภัณฑ์ที่มีแหล่งกำเนิดหรือผลิตในประเทศไทย หรือเป็นกิจการของคนไทยเสนอราคาสูงกว่าพัสดุที่ได้มีแหล่งกำเนิดหรือผลิตในประเทศไทย หรือมิได้เป็นกิจการของคนไทยไม่เกินร้อยละห้าของผู้เสนอราคารายต่ำสุด ให้ต่อรองราคาของผู้เสนอราคาพัสดุที่มีแหล่งกำเนิดหรือผลิตในประเทศไทยหรือเป็นกิจการของคนไทยรายที่เสนอถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดซึ่งมีคุณสมบัติเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ และเสนอราคาต่ำสุด หากต่อรองราคาแล้ว ราคาที่ลดลงสูงกว่าราคาต่ำสุดไม่เกินร้อยละสามหรือที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนดตามข้อ 12(7) ให้ซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายนั้น

(12) การเปรียบเทียบราคาให้พิจารณาราคาที่อยู่ในฐานเดียวกัน โดยให้พิจารณาราคารวมภาษี ราคาแยกภาษี หรือราคายกเว้นภาษี ตามกฎเกณฑ์ที่ได้ประกาศให้ผู้เสนอราคาทราบ แล้วแต่กรณี

(13) ราคาที่ซื้อหรือจ้าง ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดสำหรับวิธีซื้อหรือวิธีจ้างแต่ละวิธี เว้นแต่จะเข้าหลักเกณฑ์ตาม (6) (7) (8) หรือ (11) การซื้อหรือการจ้างที่ดำเนินการด้วยเงินช่วยเหลือซึ่งไม่สามารถเจรจากับแหล่งเงินทุนหรือเงินช่วยเหลือเพื่อกำหนดเงื่อนไขตามวรรคหนึ่งได้ ให้ส่วนราชการส่งเสริมพัสดุที่ผลิตในประเทศไทย หรือเป็นกิจการของคนไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่พัสดุใด ลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการในประเทศ ให้คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุมีอำนาจยกเว้นการส่งเสริมพัสดุประเภทหรือชนิดดังกล่าวได้ตามความเหมาะสมจำเป็น

ผู้ได้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานประเภทชนิด หรือขนาดเดียวกัน หรือผู้ผลิตจากโรงงานที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพตาม (5) (6) หรือ (7) แต่ละรายถ้ามีลักษณะที่เป็นการมีส่วนร่วมได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมตามนัยของบทนิยาม “ผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน” ให้นำผู้ได้รับใบอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานหรือผู้ผลิตดังกล่าวเป็นรายหนึ่งเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า หากพัสดุที่ได้มาตรฐานอุตสาหกรรม หรือ “มอก.” ส่วนราชการต้องเลือกใช้พัสดุที่ได้รับ มอก. โดยการกำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะหรือรายการในการก่อสร้างตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือเพื่อความสะดวกจะระบุเฉพาะหมายเลขมาตรฐานก็ได้ตามข้อ 16 (2)

คำว่า “กิจการของคนไทย” และ “การบันทึกจำนวนราย” คณะกรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 1 ได้พิจารณาข้อหารือและมีความเห็นเกี่ยวกับคำว่า

“กิจการของคนไทย” ในกรณีบริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) และ “การนับจำนวนรายตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535” กรณีบริษัท ทีบีโก้แอสฟัลท์ จำกัด (มหาชน) ดังนี้

ความหมายของคำว่า “กิจการของคนไทย” ตามข้อ 5 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 1) ได้พิจารณาข้อหารือของสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งได้รับหนังสือร้องเรียนว่า ในการดำเนินการจัดซื้อพัสดุของกรมทางหลวง มิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อ 16 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2539 ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะให้ส่วนราชการใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศไทยและเป็นกิจการของคนไทย ทั้งนี้ โดยกรมทางหลวงยังคงซื้ออย่างแอสฟัลท์ที่เป็นผลิตภัณฑ์ของบริษัทต่างชาติมาใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ หากปล่อยให้กรมทางหลวงยังคงปฏิบัติการจัดกล่าวต่อไปอีก จะทำให้เกิดความเสียหายต่อระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ดังนั้น จึงขอให้สำนักนายกรัฐมนตรีแจ้งให้กรมทางหลวงและกระทรวงคมนาคมได้รับทราบและระงับการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นการผิดระเบียบ

ในกรณีนี้ จึงได้หารือประเด็นว่า บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) มีสถานะเป็นนิติบุคคลสัญชาติไทยหรือไม่ต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 1) ได้พิจารณาข้อหารือแล้ว มีความเห็นว่า บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ซึ่งได้จดทะเบียนก่อตั้งตามกฎหมายไทยและมีสำนักงานใหญ่ในประเทศไทยย่อมเป็นนิติบุคคลสัญชาติไทยและอยู่ในความหมายของคำว่า “กิจการของคนไทย” ตามข้อ 5 และข้อ 16 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2539³²

สำหรับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นจาก “การนับจำนวนราย”

ผู้ประกอบการบางรายเป็นบริษัทที่มีเงินลงทุนสูง และเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ มักจะถือหุ้นในบริษัทอื่น ๆ อีกหลายบริษัทเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ ดังนั้น การนับจำนวนรายหากดูเพียงชื่อบริษัทแล้ว ผู้ประกอบการอาจใช้บริษัทต่าง ๆ ที่ตนถือหุ้นเข้าเสนอราคาและให้เกิดการกีดกันผู้แข่งขันรายอื่น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันราคากันในทางธุรกิจรวมถึงก่อความเสียหายให้กับภาครัฐในการจะได้ผู้ประกอบการที่มีความสามารถ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่รัฐ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 1) มีความเห็นเกี่ยวกับการนับจำนวนราย ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ดังนี้

³² โปรดดูรายละเอียด เรื่องเสร็จที่ 23/2541 คณะกรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 1

จากข้อเท็จจริง บริษัท ทิปโก้แอสฟัลท์ จำกัด (มหาชน) เป็น ผู้ถือหุ้นในบริษัทอื่นอีก 2 บริษัท จะถือได้หรือไม่ว่าบริษัททั้ง 3 แห่งเป็นบริษัทรายเดียวกัน หรือต่างรายกันตามนัยของข้อ 16(5) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีหรือว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2539 และลักษณะของทั้ง 3 บริษัท จะถือได้ว่าไม่มีการแข่งขันกันในทางธุรกิจเท่าที่ควรหรือไม่

คณะกรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 1 มีความเห็นว่า การที่ บริษัท ทิปโก้แอสฟัลท์ จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นในบริษัทที่ 1 จำกัดจำนวนร้อยละ 99.99 และ ถือหุ้นในบริษัทที่ 2 จำนวนร้อยละ 40 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดของบริษัท ทั้งสามในลักษณะที่น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันราคากันในทางธุรกิจ และไม่สอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ³³

2.3.7.2 การใช้พัสดุที่ผลิตในต่างประเทศ

แม้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุจะกำหนดให้ ส่วนราชการต้องใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศไทยหรือเป็นกิจการของคนไทย ตามข้อ 16 ของ ระเบียบฯ ดังกล่าว โดยกำหนดเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางให้ส่วนราชการดำเนินการจัดหา พักตร์ที่ผลิตในประเทศไทยและเป็นกิจการของคนไทย เช่น ห้ามกำหนดรายละเอียดหรือ คุณสมบัติเฉพาะ ซึ่งอาจมีผลกีดกันไม่ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายพัสดุที่ผลิตในประเทศ หรือ เป็นกิจการของคนไทยสามารถเข้าแข่งขันกันในการเสนอราคากับทางราชการ (ข้อ 16 (1)) เป็นต้น แต่ทั้งนี้ไม่มีข้อห้ามในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างหรือการจัดหาพัสดุจากต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนราชการต้องไม่กำหนดรายละเอียดหรือคุณสมบัติเฉพาะ ซึ่งมีผล เป็นการกีดกันผู้ผลิตหรือผู้ขายพัสดุที่ผลิตในประเทศไทย หรือเป็นกิจการของคนไทยให้ สามารถเข้าร่วมประกวดราคาได้ด้วยเท่านั้น

ตัวอย่างที่ 1³⁴

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องว่า โรงพยาบาลเลิดสิน กรมการแพทย์ ได้ออกประกาศ สอบราคาซื้อครุภัณฑ์การแพทย์ตู้เย็นเก็บศพจำนวน 1 รายการ โดยมีขอบ เนื่องจากได้ กำหนดคุณสมบัติเฉพาะในเอกสารสอบราคาว่าต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีหลักฐานว่าบริษัท ผู้ผลิตได้ผ่านมาตรฐานการผลิต ISO 9001 หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกสารยืนยันว่าได้รับ

³³ โปรดดูรายละเอียด เรื่องเสร็จที่ 802/2540 คณะกรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 1

³⁴ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 60/2540

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม อันเป็นการกีดกันมิให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศไทย สามารถเข้าร่วมเสนอราคาได้ชัดกับข้อ 16 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการ พัสตุ พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ ผู้ร้องทุกข์ได้ตรวจสอบกับสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม แล้ว ได้รับคำชี้แจงว่าปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนด มอก. สำหรับตู้เย็นเก็บศพที่ผลิตในประเทศไทย และยังไม่มีการผลิตตู้เย็นเก็บศพในประเทศไทยรายใดได้รับ ISO 9001 ผู้ร้องทุกข์จึงมีความ ประสงค์จะร้องทุกข์คัดค้านประกาศสอบราคาดังกล่าว

คำวินิจฉัย

ข้อเท็จจริงในเรื่องร้องทุกข์นี้ได้ความว่า ในการออกประกาศสอบราคา ชื่อครุภัณฑ์การแพทย์ลงวันที่ 11 เมษายน 2540 ของโรงพยาบาลเลิดสิน ข้อ 1 ของ เอกสารสอบราคาได้กำหนดความต้องการไว้ว่าเป็น “ห้องเย็นเก็บศพชนิดมีประตูเปิดทาง ด้านหน้า สามารถเข็นรถขนศพเข้าไปได้ไม่น้อยกว่า 8 ศพ เป็นของใหม่ไม่เคยใช้งานมาก่อน และเป็นผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ยุโรป หรือประเทศไทย” และในข้อ 5.1 ได้ กำหนดเงื่อนไขเฉพาะไว้ว่า “เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีหลักฐานว่าบริษัทผู้ผลิตได้ผ่านมาตรฐาน การผลิต ISO 9001 หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่เอกสารยืนยันว่าได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมห้องเย็นสำหรับเก็บศพ”

จากข้อเท็จจริงข้างต้น คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่า แม้เอกสาร สอบราคาจะได้กำหนดความต้องการว่าตู้เย็นเก็บศพที่จะจัดซื้อครั้งนี้ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ของ ประเทศสหรัฐอเมริกา ยุโรป หรือประเทศไทย อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ตาม โดยเหตุ ที่ข้อ 5.1 ของเอกสารสอบราคาดังกล่าวได้กำหนดเงื่อนไขรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะว่า ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีหลักฐานว่าบริษัทผู้ผลิตได้ผ่านมาตรฐานการผลิต ISO 9001 หรือมี เอกสารยืนยันว่าได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) และคณะกรรมการเปิดซอง สอบราคาก็ได้นำเงื่อนไขข้อ 5.1 ดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์พิจารณาตัดสินว่าผู้ร้องทุกข์ผิด คุณสมบัติตามประกาศสอบราคาและไม่รับพิจารณาเอกสารการยื่นซองสอบราคาของผู้ร้องทุกข์ ทั้งที่ปรากฏข้อเท็จจริง (ตามหนังสือสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ที่ ออก 0709/3622 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2540) ว่า ผลิตภัณฑ์ตู้เย็นเก็บศพดังกล่าวที่ทำในประเทศไทย ยังไม่มีประกาศกำหนดมาตรฐาน ยังไม่มีผู้ได้รับเครื่องหมาย มอก. และยังไม่มีการ จดทะเบียนกับสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมโดยปัจจุบันมีเพียงผู้ยื่นคำขอ จดทะเบียนผลิตภัณฑ์เพียงรายเดียวและยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา สินค้าที่ผลิตในประเทศ รวมทั้งยังไม่มีผู้ผลิตรายใดในประเทศไทยได้รับการรับรองคุณภาพ ISO 9001 ด้วย ดังนั้น การที่เอกสารสอบราคาได้กำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะว่าต้องเป็น

ผลิตภัณฑ์ที่ได้ผ่านมาตรฐานการผลิต ISO 9001 หรือได้รับ มอก. แล้วจึงเป็นการขัดต่อ ข้อ 16 (1) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535³⁵ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย ระเบียบฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2539 เพราะเป็นการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะที่มีผลกีดกันไม่ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายพัสดุที่ผลิตในประเทศเข้าแข่งขันในการเสนอราคากับทางราชการได้ ซึ่งผู้แทนโรงพยาบาลก็ยอมรับว่าในชั้นการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะก็มิได้ตรวจสอบกับสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมก่อน คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงเห็นว่าโรงพยาบาลเลิดสินควรจะยกเลิกการสอบราคาครั้งนี้และดำเนินการจัดซื้อตัวยีนเก็บศพใหม่ให้ถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ต่อไป

ตัวอย่างที่ 2³⁶

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องทุกข์ว่า กรมการขนส่งทหารบกได้ออกประกาศประกวดราคาซื้อยานพาหนะ ซึ่งมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาให้ต้องเป็นผู้มีอาชีพขายพัสดุที่ประกวดราคาซื้อ โดยต้องเป็นผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายจากผู้ผลิตโดยตรง และต้องเสนอเอกสารที่แสดงว่าเป็นผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายพร้อมกับซองประกวดราคา การกำหนดเงื่อนไขเช่นนั้นเป็นการสนับสนุนให้บริษัทจำหน่ายรถยนต์ซึ่งเป็นของชาวต่างประเทศเข้าประกวดราคา และเป็นการกีดกันผู้แทนจำหน่าย ซึ่งเป็นบริษัทคนไทยมิให้มีสิทธิเข้าประกวดราคา ผู้ร้องทุกข์จึงขอให้พิจารณาสั่งการให้กรมการขนส่งแก้ไขคุณสมบัติของผู้เสนอราคาดังกล่าว

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 2) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่กรมการขนส่งทหารบกได้กำหนดเงื่อนไขในการประกวดราคาว่า ผู้เข้าประกวดราคาจะ

³⁵ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 16 ให้ส่วนราชการใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศและกิจการของคนไทยตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

(1) ห้ามกำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะซึ่งอาจมีผลกีดกันไม่ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายพัสดุที่ผลิตในประเทศหรือกิจการของคนไทยสามารถเข้าแข่งขันในการเสนอราคากับทางราชการ

ฯลฯ

ฯลฯ

³⁶ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 28/2537

ต้องเป็นผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายโดยตรงจากผู้ผลิตนั้น เนื่องจากการจัดซื้อรถยนต์จำนวนมาก และรถยนต์แต่ละคันจะต้องมีอายุการใช้งานยาวนาน จึงต้องมีหลักประกันในเรื่องการซ่อมบำรุง ซึ่งการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวมิได้เป็นการขัดต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ในข้อใด โดยในกรณีที่ผู้ร้องทุกข์อ้างว่าเป็นการกีดกันกิจการของคนไทยนั้นข้อ 16 (1) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดห้ามมิให้กำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะซึ่งอาจมีผลกีดกันไม่ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายพัสดุในประเทศหรือกิจการของคนไทยสามารถเข้าแข่งขันในการเสนอราคาแก่ทางราชการ แต่ในเรื่องนี้ปรากฏว่าข้อกำหนดของกรมการขนส่งทางบกดังกล่าวมิได้มีผลเป็นการกีดกันผู้ผลิตหรือผู้ขายพัสดุหรือกิจการของคนไทยแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ว่าในการประกวดราคาครั้งนี้มีบริษัทที่เป็นกิจการของคนไทยสามารถเข้าร่วมประกวดราคาได้ถึง 3 บริษัท การกำหนดเงื่อนไขของกรมการขนส่งทางบกดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่ไม่ขัดต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ฯ เรื่องร้องทุกข์ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 19 (2) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการที่มีการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า หรือการกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขของผู้ประกอบการที่ปิดกั้นมิให้ผู้ผลิตภายในประเทศไทยเข้าเสนอราคาได้ ส่วนราชการไม่อาจกระทำได้ในประเด็นนี้มีข้อสังเกตว่า การกำหนดรายละเอียดหรือคุณสมบัติซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายพัสดุในประเทศสามารถเข้าเสนอราคาได้ แต่ก็ไม่อาจจะได้รับการเลือกให้เป็นคู่สัญญาก็ได้ เนื่องจากขาดคุณสมบัติในด้านอื่น ดังนั้น การพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เพียงว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายพัสดุในประเทศสามารถเข้าเสนอราคาได้จึงไม่น่าจะเป็นการเพียงพอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3
สภาพปัญหาเกี่ยวกับการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในขั้นตอน
การจัดหาคู่สัญญาของส่วนราชการไทย

1. การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม

ความหมาย

การดำเนินการจัดหาสินค้าหรือบริการของส่วนราชการที่ดำเนินไปเพื่อการจัดทำบริการสาธารณะหรือเพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุตามวิธีการที่กล่าวมาในบทที่ 2 อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการหรือผู้เสนอราคาหรือเสนองานในการซื้อการจ้าง

ความไม่เป็นธรรมมีหลายลักษณะ เช่น การสมยอมราคากัน การกำหนดหลักเกณฑ์ของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีลักษณะเอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางรายและเป็นการกีดกันผู้ประกอบการรายอื่น รวมถึงการข่มขู่ ซึ่งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุนับปัจจุบัน ได้รวมเรียกการกระทำนี้ว่า “การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม”

ความหมายของคำว่า “การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม” บทนิยามในข้อ 5 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุดูหมายความว่า “การที่ผู้เสนองานรายหนึ่งหรือหลายรายกระทำการอย่างใด ๆ อันเป็นการขัดขวางหรือเป็นอุปสรรค หรือไม่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการเสนอราคาหรือเสนองานต่อส่วนราชการไม่ว่ากระทำโดย

การสมยอมกัน หรือโดยการให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ เรียก รับ หรือยอมรับเงิน หรือทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด หรือใช้กำลังประทุษร้าย หรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือแสดงเอกสารอันเป็นเท็จ หรือกระทำการใดโดยทุจริต ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาประโยชน์ระหว่างผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานด้วยกัน หรือให้ประโยชน์แก่ผู้เสนองานแก่ผู้ที่เสนอราคา หรือผู้เสนองานรายหนึ่งรายใด เป็นผู้มิสิทธิทำสัญญากับส่วนราชการนั้น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อให้เกิดความได้เปรียบส่วนราชการโดยมิใช่เป็นไปในทางการประกอบธุรกิจปกติ”

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ดังนี้

(1) ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานรายหนึ่งหรือหลายรายกระทำการอย่างใด ๆ อันเป็นอุปสรรคหรือไม่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการเสนองานต่อส่วนราชการโดยการสมยอมกัน หรือโดยการให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ เรียก รับ หรือยอมรับ

เงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาประโยชน์ในระหว่าง ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานด้วยกันหรือเพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานรายใด รายหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับส่วนราชการนั้น

(2) ผู้เสนอราคาหรือเสนองานรายหนึ่งหรือหลายรายกระทำการอย่างใด ๆ อันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการเสนอราคาหรือเสนองานต่อส่วน ราชการโดยการใช้กำลังประทุษร้าย หรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายผู้เสนอราคา หรือ เสนองานรายอื่นที่มีชีพวกของตน ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคา อย่างเป็นธรรม

(3) ผู้เสนอราคารายหนึ่งหรือหลายรายกระทำการอย่างใด ๆ อันเป็นอุปสรรค ต่อการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการเสนอราคาหรือเสนองานต่อส่วนราชการโดยการแสดง เอกสารอันเป็นเท็จ หรือกระทำการใดโดยทุจริต ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความ ใต้เปรียบส่วนราชการโดยมิใช่เป็นไปในทางการประกอบธุรกิจปกติ

แม้ความหมายของคำว่า “การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม” ข้างต้น จะกล่าวในลักษณะการกระทำของเอกชนที่มีผลเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเอกชนและส่วนราชการ ซึ่งส่วนราชการอยู่ในฐานะผู้จัดซื้อจัดจ้าง ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าการกระทำที่มีลักษณะขัดขวาง การแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมมิได้มีเฉพาะการกระทำระหว่างเอกชนด้วยกันแต่อาจเกิดขึ้น ระหว่างเอกชนกับส่วนราชการในฐานะผู้จัดซื้อจัดจ้างได้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากบทกำหนดโทษ ข้อ 10¹ ของระเบียบฯ พัสดูฯ ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษที่กำหนดไว้สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการ ตามระเบียบโดยจงใจ ประมาทเลินเล่อโดยทุจริต โดยปราศจากอำนาจ รวมทั้งมีพฤติกรรม

¹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 10 ผู้มีอำนาจหรือหน้าที่ดำเนินการตามระเบียบนี้ หรือผู้หนึ่งผู้ใด กระทำการ ใดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่ปฏิบัติตามระเบียบนี้ หรือกระทำการใดโดยมีเจตนาทุจริต หรือกระทำการโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ รวมทั้งพฤติกรรมที่เอื้ออำนวย แก่ผู้เข้าเสนอราคาหรือเสนองาน ให้มีการขัดขวางการแข่งขันราคาที่ไม่เป็นธรรม ถือว่าผู้นั้น กระทำผิดวินัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการหรือตามกฎหมายเฉพาะของส่วนราชการ นั้นภายใต้หลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ถ้าการกระทำมีเจตนาทุจริต หรือเป็นเหตุให้ทางราชการเสียหายอย่างร้ายแรง ให้ดำเนินการลงโทษอย่างต่ำปลดออกจากราชการ

ที่เอื้ออำนวยแก่ผู้เข้าเสนอราคาหรือเสนองาน เช่น การตกลงกันระหว่างเอกชนรายหนึ่งรายใด กับส่วนราชการในการกำหนดคุณสมบัติอันเป็นการเอื้อประโยชน์แก่เอกชนรายนั้นให้ได้รับเลือก เป็นคู่สัญญา โดยเอกชนผู้ได้รับประโยชน์สัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดให้มีการ ขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างไม่เป็นธรรม

ดังนั้น การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมนอกจากจะเกิดจากเอกชนด้วยกัน เป็นผู้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นแล้ว การดำเนินการจัดหาคู่สัญญาของส่วนราชการอาจเป็นสาเหตุ ของการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมได้โดยส่วนราชการเอง ดังจะได้กล่าวในข้อ ต่อไป

2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในขั้นตอน การจัดหาคู่สัญญา

การดำเนินการของส่วนราชการตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุของส่วนราชการ บางกรณีอาจก่อให้เกิดการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมได้ แม้เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการ เกี่ยวกับการจัดหาพัสดุจะมีได้มีเจตนาทุจริตคอร์รัปชัน แต่บางครั้งการเสียประโยชน์ของเอกชน ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งก็อาจเป็นปัญหาข้อพิพาทและมีการกล่าวหาว่ามีการทุจริตได้

การซื้อหรือการจ้างแบ่งออกเป็น 5 วิธี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 แต่ปัญหา ข้อร้องเรียนของการซื้อหรือการจ้างที่เกิดขึ้นมักเกิดจาก วิธีการประกวดราคา ทั้งนี้ อาจเนื่องมา จากการประกวดราคาเป็นการเปิดโอกาสให้เอกชนผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติตรงกับที่ส่วน ราชการกำหนดสามารถเข้าแข่งขันกันเพื่อเป็นคู่สัญญากับรัฐ และวิธีการที่ส่วนราชการต้อง ดำเนินการตามระเบียบนั้นก็มีหลายขั้นตอน และมีหลายประการที่ทำให้เป็นอำนาจดุลพินิจของ เจ้าหน้าที่ในการดำเนินการ ดังนั้น ปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่จะเป็นไปโดยชอบด้วย กฎหมายหรือไม่ จึงมักจะเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดข้อร้องเรียน

(2) ถ้าการกระทำเป็นเหตุให้ทางราชการเสียหายไม่ร้ายแรง ให้ลงโทษอย่างต่ำตัด เงินเดือน

(3) ถ้าการกระทำไม่เป็นเหตุให้ทางราชการเสียหาย ให้ลงโทษภาคทัณฑ์หรือว่า กล่าวตักเตือนโดยทำคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร

การลงโทษทางวินัยตาม (1) หรือ (2) ไม่เป็นเหตุให้ผู้กระทำหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในทางแพ่งตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้องหรือความรับผิดชอบ (อาญา) ถ้ามี

สภาพปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมที่จะยกมากล่าวต่อไปนี้จะเป็นการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนกับส่วนราชการที่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่มีลักษณะการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมเท่านั้น ไม่รวมถึงปัญหาอันเกิดจากการกระทำระหว่างเอกชนด้วยกันเอง โดยสภาพปัญหาที่จะนำมาศึกษาจะพิจารณาจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (ครท.) ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522 และคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ (กวพ.) ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงอำนาจหน้าที่และรูปแบบขององค์กรวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุ รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรวินิจฉัยข้อพิพาทซึ่งมีผลต่อการแก้ไข้ปัญหาของการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในบทต่อไป

ปัญหาของการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างในขั้นตอนการจัดหาคู่สัญญาของส่วนราชการ เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ และคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุแล้ว ข้อร้องเรียนที่มีลักษณะของการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมที่ปรากฏอยู่เนื่อง ๆ มี 4 รูปแบบ ดังนี้

- (1) การไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไปแจ้งความ
- (2) การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะเอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางราย
- (3) การคัดเลือกไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง
- (4) ความไม่ถูกต้องตรงตามคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ

2.1 การไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไปแจ้งความ

การปิดประกาศและส่งประกาศแจ้งความสอบราคาหรือประกวดราคาเป็นการดำเนินการในขั้นตอนแรกของการติดต่อกับเอกชนผู้ประกอบการที่มีความประสงค์จะเข้าเสนอราคากับทางราชการ ดังนั้น การที่ส่วนราชการมีหน้าที่ปิดต้องประกาศหรือแจ้งข่าวให้กับผู้ประกอบการรายต่าง ๆทราบ แต่กลับปกปิดและเปิดเผยให้กับผู้ประกอบการกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะ จึงทำให้เกิดปัญหาข้อร้องเรียน จากการที่ผู้ประกอบการบางรายไม่อาจเข้าเสนอราคาได้ เพราะไม่ทราบถึงกำหนดการสอบราคาหรือประกวดราคา และก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้ทราบข่าวและไม่ทราบข่าว รวมถึงกรณีเช่นนี้มักเกิดกับวิธีการประกวดราคามากที่สุด เนื่องจากมีขั้นตอนการประกาศข่าว และส่งประกาศไปยังสถานที่ต่าง ๆ หลายขั้นตอน

เดิมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2521 กำหนดให้การซื้อหรือการจ้างโดยวิธีการประกวดราคาเจ้าหน้าที่พัสดุต้องปิดประกาศประกวดราคาโดยเปิดเผย ณ ที่ทำการของส่วนราชการนั้นและส่งไปประกาศทางวิทยุกระจายเสียงหรือลงประกาศในหนังสือพิมพ์ของทางราชการ หากเห็นควรที่จะส่งประกาศไปยังผู้มีอาชีพหรือ

รับจ้างทำงานนั้นโดยตรงหรือจะโฆษณาโดยวิธีอื่นอีกด้วยก็ได้

สำหรับการซื้อหรือการจ้าง ซึ่งมีวงเงินที่จะซื้อหรือจ้างตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป ให้ส่งประกาศประกวดราคาไปให้กรมประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินหรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาคแล้วแต่กรณี

การส่งข่าวการประกวดราคาไปประกาศทางวิทยุกระจายเสียงหรือลงประกาศในหนังสือพิมพ์ของทางราชการ ให้มีสาระสำคัญดังนี้คือ รายการพัสดุที่ต้องการซื้อหรือจ้าง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้าประกวดราคา กำหนดวัน เวลา รับซอง ปิดการรับซอง และเปิดซองประกวดราคา สถานที่ขอรับหรือขอซื้อเอกสารประกวดราคา และราคาของเอกสาร

การดำเนินการที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ต้องกระทำก่อนวันรับซองประกวดราคา ไม่น้อยกว่า 15 วัน

ต่อมา การเผยแพร่และการปิดประกาศประกวดราคาตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติมข้อ 45 กำหนดให้ “การซื้อหรือการจ้างโดยวิธีประกวดราคา ให้หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุมีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมดูแลและจัดทำหลักฐานการเผยแพร่และการปิดประกาศประกวดราคาภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยให้เจ้าหน้าที่พัสดุดำเนินการดังนี้

(1) ปิดประกาศประกวดราคาโดยเปิดเผย ณ ที่ทำการของส่วนราชการนั้น การปิดประกาศดังกล่าวให้กระทำในตู้ปิดประกาศที่มีกุญแจปิดตลอดเวลาโดยผู้ปิดประกาศและผู้ปลดประกาศออกจากตู้ปิดประกาศจะต้องจัดทำหลักฐานการปิดประกาศและการปลดประกาศออกเป็นหนังสือมีพยานบุคคลรับรอง ทั้งนี้ผู้ปิดประกาศและผู้ปลดประกาศออก จะต้องมิใช่บุคคลเดียวกัน และจะต้องมิใช่บุคคลที่เป็นพยานในแต่ละกรณีด้วย

(2) ส่งไปประกาศทางวิทยุกระจายเสียง และ/หรือประกาศในหนังสือพิมพ์

(3) ส่งให้กรมประชาสัมพันธ์ และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย เพื่อเผยแพร่

(4) ส่งไปเผยแพร่ที่ศูนย์รวมข่าวประกวดราคาของทางราชการ โดยให้ส่งเอกสารประกวดราคาไปพร้อมกันด้วย

(5) ส่งให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินหรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาค แล้วแต่กรณี โดยให้ส่งเอกสารประกวดราคาไปพร้อมกันด้วย

นอกจากการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง หากเห็นสมควร จะส่งประกาศไปยังผู้มีอาชีพขายหรือรับจ้างทำงานนั้นโดยตรง หรือจะโฆษณาโดยวิธีอื่นอีกด้วยก็ได้

การส่งประกาศประกวดราคาตามวรรคหนึ่ง หากจัดส่งทางไปรษณีย์ ให้จัดส่งโดยใช้บริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) เว้นแต่ท้องที่ใดไม่มีบริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) จึงให้จัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ให้กระทำก่อนการให้หรือการขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ

สำหรับการซื้อหรือการจ้างโดยวิธีประกวดราคานานาชาติ ให้ส่วนราชการ
ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของแหล่งเงินกู้หรือแหล่งให้เงินช่วยเหลือ”
การดำเนินการทั้งหมดนี้ต้องกระทำก่อนการให้หรือขายเอกสารประกวดราคา
ไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ

การปิดประกาศประกวดราคาและการส่งประกาศไปแจ้งความของส่วนราชการ
ที่ดำเนินการซื้อหรือจ้าง จึงต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในระเบียบดังกล่าวข้างต้น การไม่
ปฏิบัติตามระเบียบในการปิดประกาศและส่งประกาศจึงเป็นการดำเนินการที่
ไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้เกิดข้อร้องเรียนขึ้น
ได้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1²

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์กับผู้ร่วมร้องทุกข์อื่น เป็นผู้ประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้างเห็นว่าการดำเนินการประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างอาคารเรียน โรงเรียนนาโพธิ์พิทยาสรรค์ และโรงเรียนมะค่าพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม ไม่ถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2521 ทำให้ผู้ร้องทุกข์กับผู้ร่วมร้องทุกข์อื่นได้รับความเสียหายกล่าวคือในการประกวดราคาจ้างเหมาดังกล่าว เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจไม่ได้ประกาศให้ผู้รับเหมาโดยทั่วไปทราบวันซื้อกำหนดแบบแปลนและยื่นซองประกวดราคา แต่ได้บอกกล่าวให้ทราบเฉพาะผู้รับเหมาบางกลุ่มที่ตนเองจะสามารถเรียกประโยชน์ได้เท่านั้น ผู้ร้องทุกข์กับผู้ร่วมร้องทุกข์เพียงทราบว่ามีการประกวดราคาจ้างเหมาดังกล่าว ซึ่งเป็นวันเปิดซองประกวดราคาและพ้นกำหนดในการขายแบบแปลนแล้วจึงเห็นว่าการประกวดราคาครั้งนี้ดำเนินการไม่ถูกต้องตามขั้นตอนและส่อไปในทางทุจริต

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 2) ได้พิจารณาข้อเท็จจริงในเรื่องร้องทุกข์นี้แล้วมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า การประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างอาคารเรียนได้ดำเนินการโดยถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2521 หรือไม่

² คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ที่ 13/2538

ในประเด็นนี้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการดำเนินการประกวดราคาก่อสร้างอาคารเรียนของโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง ได้มีการประกาศประกวดราคาให้เป็นที่ยอมรับทั่วไปตามวิธีการและสาระสำคัญของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2521 ข้อ 35 กำหนดไว้แล้ว แต่มีปัญหาว่าการดำเนินการดังกล่าวมีระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ อย่างไรก็ตาม เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าแม้ว่าจะมีระยะเวลาในการประกาศประกวดราคาทางวิทยุกระจายเสียงน้อยกว่าที่กำหนดไว้ก็ตามแต่ก็ยังเพียงพอที่จะประชาสัมพันธ์ได้ช่วงหนึ่ง และก็มีผู้รับเหมาที่ทราบถึงประกาศประกวดราคาในครั้งนี้ได้มาซื้อแบบหลายราย เพื่อเปรียบเทียบให้ได้การเสนอราคาที่อยู่ในวงเงินงบประมาณและสามารถพิจารณาเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ในกรณีนี้ จึงถือได้ว่าการปฏิบัติไม่ครบถ้วนในเรื่องระยะเวลาการประกวดราคาไปยังสถานีวิทยุกระจายเสียงไม่ถึงกับที่จะทำให้ประกาศประกวดราคาดังกล่าวเสียไป คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงวินิจฉัยให้ยกเรื่องร้องทุกข์นี้

แต่ทั้งนี้ คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์มีข้อสังเกตว่าเหตุแห่งการร้องทุกข์ในครั้งนี้เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องบกพร่องต่อการปฏิบัติตามขั้นตอนที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2521 กำหนดไว้ โดยเฉพาะในเรื่องการจัดส่งประกาศประกวดราคาไปยังหน่วยงานและในเรื่องระยะเวลาจึงสมควรที่นายกรัฐมนตรีจะได้พิจารณาสั่งการให้กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งกำชับให้ส่วนราชการปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุไว้โดยเคร่งครัดเพื่อมิให้เกิดกรณีโต้แย้งทำนองเรื่องร้องทุกข์นี้อีก

ตัวอย่างที่ 2³

คำร้องทุกข์

จังหวัดมหาสารคามได้รับงบประมาณปี 2538 เพื่อปรับปรุงโรงพยาบาลแกคำ และโรงพยาบาลวาปีปทุม ผู้ร้องทุกข์ทราบโครงการนี้และติดตามข่าวมาโดยตลอดตั้งแต่ปลายปี 2537 แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีการประกาศเกี่ยวกับการจ้างเหมางานก่อสร้างปรับปรุงของโรงพยาบาลดังกล่าว ต่อมาผู้ร้องทุกข์ได้ทราบว่ามีการเปิดซองประกวดราคาจัดซื้อจัดจ้างเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2538 แล้ว โดยมีผู้เข้าประกวดราคาเพียง 2-3 ราย และปรากฏว่าผู้ชนะการประกวดราคาเสนอวงเงินประมูลใกล้เคียงกับงบกลาง นอกจากนี้ เมื่อผู้ร้องทุกข์ได้ไปขอดูประกาศจากเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการประกวดราคาก็ได้รับคำตอบว่า ประกาศดังกล่าวได้ถูกสั่งเก็บไปหมดแล้ว ผู้ร้องทุกข์เห็นว่าการไม่ประกาศและส่งประกาศประกวดราคาโดยเปิดเผยและกว้างขวางเป็น

³ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 40/2538

การดำเนินการที่ขัดต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ผู้ร้องทุกข์จึงขอให้ยกเลิกการประกวดราคา และจัดให้มีการประกวดราคาใหม่

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 2) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าประเด็นที่ต้องพิจารณามี 2 ประเด็น โดยหนึ่งในสองประเด็นคือการดำเนินการประกาศประกวดราคาของจังหวัดมหาสารคามในกรณีเรื่องร้องทุกข์นี้ เป็นไปโดยชอบด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 หรือไม่

ในประเด็นนี้ คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่าจังหวัดมหาสารคามมีเอกสารพยานหลักฐานที่ยืนยันว่าได้ปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ โดยถูกต้องแล้วทั้งในส่วนที่เป็นการปิดประกาศและการส่งประกาศไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ตามที่ระเบียบได้กำหนดไว้ ตลอดจนในช่วงระยะเวลาดำเนินการจึงมีมติให้ยกคำร้องทุกข์นี้

ในเรื่องนี้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์มีข้อสังเกตว่าตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การปิดประกาศประกวดราคาไว้อย่างกว้าง ๆ โดยกำหนดให้ปิดประกาศโดยเปิดเผยเท่านั้น แต่จากข้อเท็จจริงและคำชี้แจงของผู้แทนจังหวัดมหาสารคามในเรื่องร้องทุกข์นี้ปรากฏว่า ผู้ปิดประกาศไม่มีกุญแจล็อก ดังนั้น เมื่อมีการปิดประกาศบุคคลใดจะเปิดตู้เพื่อนำประกาศออกโดยมีเจตนาทุจริตก็สามารถทำได้ และเมื่อปิดประกาศก็ไม่มีมาตรการตรวจสอบว่าประกาศดังกล่าวยังปรากฏอยู่หรือไม่ และปลดประกาศออกเมื่อพ้นกำหนดเวลาประกาศแล้วจึงเห็นควรที่นายกรัฐมนตรีจะสั่งการให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้รักษาการตามระเบียบฯ ว่าด้วยการพัสดุฯ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุฯ มีหนังสือเวียนชักชวนความเข้าใจกับส่วนราชการต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ระเบียบฯ โดยกำหนดให้การปิดประกาศประกวดราคา ตามข้อ 45 ของระเบียบฯ ต้องกระทำในตู้ปิดประกาศมีกุญแจปิดตลอดเวลาโดยผู้ปิดประกาศและผู้ปลดประกาศออกจากตู้จะต้องจัดทำหลักฐานการปิดประกาศและปลดประกาศออกเป็นหนังสือโดยมีพยานบุคคลรับรอง ทั้งนี้ผู้ปิดประกาศและปลดประกาศจะต้องมีไชบุคคลเดียวกัน และต้องมีไชบุคคลที่เป็นพยานในแต่ละกรณีด้วย เพื่อป้องกันมิให้มีการปลดประกาศออกจากตู้ปิดประกาศโดยบุคคลภายนอกผู้มีเจตนาทุจริต และเพื่อเป็นพยานหลักฐานด้วยว่าได้มีการปิดประกาศและปลดประกาศออกจากตู้ปิดประกาศโดยบุคคลใดและในวันเวลาใด

ตัวอย่างที่ 3⁴

คำร้องทุกข์

โรงเรียนโกสุมพิทยาสรรค์มิได้ดำเนินการประกาศแจ้งความประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างอาคารหอประชุมโรงอาหารโดยถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 เนื่องจากมิได้มีการประกาศแจ้งความประกวดราคาจ้างก่อสร้างอาคารโดยเปิดเผย

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 2) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าประเด็นการพิจารณาคือการดำเนินการประกาศแจ้งความประกวดราคาของโรงเรียนเป็นไปโดยชอบด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 หรือไม่

ในประเด็นดังกล่าวคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาแล้วเห็นว่าจากข้อเท็จจริงไม่อาจหาหลักฐานให้เป็นที่ยุติได้ว่า มีการปิดประกาศแจ้งความประกวดราคาที่โรงเรียนหรือไม่ อย่างไร ส่วนการส่งประกาศแจ้งความประกวดราคาไปยังหน่วยงานอื่น ๆ นั้น แม้ทางโรงเรียนจะอ้างว่าได้ส่งประกาศแจ้งความประกวดราคาไปแล้ว โดยทางไปรษณีย์ธรรมดา มิได้มีการลงทะเบียนเป็นหลักฐาน จึงไม่พบเอกสารประกาศแจ้งความประกวดราคา ส่วนประกาศแจ้งความประกวดราคาที่ทำหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุนำส่งด้วยตนเองไปให้สถานีวิทยุกระจายเสียงนั้น มิได้กระทำล่วงหน้าก่อนวันรับซองประกวดราคา 20 วัน อีกทั้ง มิได้มีการส่งประกาศแจ้งความประกวดราคาไปยังกรมประชาสัมพันธ์และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินให้ถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ อย่างไรก็ตาม ไรก็ดีโรงเรียนฯ ได้ทำสัญญาจ้างก่อสร้างอาคารหอประชุม

โรงอาหารจนผู้รับจ้างได้ก่อสร้างอาคารนั้นแล้วเสร็จและโรงเรียนได้เข้าตรวจรับและเข้าใช้ประโยชน์เรียบร้อยแล้ว เพราะฉะนั้นในชั้นนี้จึงไม่สามารถย้อนกลับไปดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ ได้ ประกอบกับความเสียหายที่ผู้ร้องทุกข์ได้รับในกรณีนี้ก็ไม่สามารถคาดหมายได้เป็นที่แน่นอน เพราะผู้ร้องทุกข์อาจไม่เข้ายื่นเสนอราคาในครั้งนี้ได้ แม้จะได้ทราบข่าวการประกวดราคาหรือการเข้ายื่นเสนอราคาก็อาจไม่ได้รับเลือกให้เป็นผู้ชนะการประกวดราคาครั้งนี้ก็ได้เช่นกัน คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงมีมติให้ยุติและจำหน่ายเรื่องร้องทุกข์

⁴ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 24/2539

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์มีข้อสังเกต เกี่ยวกับการลงนามในสัญญาของ ผู้อำนวยการโรงเรียนฯ ในครั้งนี้ว่า สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคามได้มีหนังสือแจ้งให้ โรงเรียนชะลอการลงนามในสัญญาจ้างไว้ก่อน เนื่องจากสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดฯ ได้แต่งตั้ง คณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความไม่ถูกต้องของการประกาศแจ้งความ ประกวดราคาตามข้อร้องเรียนของผู้ร้องทุกข์ แต่การที่ ผอ.โรงเรียนฯ ลงนามในสัญญาจ้างโดยไม่ ชะลอการลงนามในสัญญาจ้างก่อสร้างจึงน่าจะเป็นการไม่ถูกต้อง

ตัวอย่างที่ 4⁵

คำร้องทุกข์

ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทพิพัฒน์ กับผู้ร่วมร้องทุกข์อื่นได้ร้องทุกข์ว่าบริษัท ท่าอากาศยานกรุงเทพแห่งใหม่ จำกัด (บทม.) ดำเนินการประกวดราคาจ้างเหมางาน โดย ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 4) ได้พิจารณาเรื่องร้องทุกข์นี้แล้ว มีข้อพิจารณา 3 ประเด็น ดังนี้คือ

1. เรื่องร้องทุกข์นี้อยู่ในอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัย ร้องทุกข์หรือไม่
2. การกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาตามเอกสารประกวดราคา โดยชอบหรือไม่
3. การออกประกาศประกวดราคาของ บทม.เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

ในส่วนนี้จะกล่าวเฉพาะประเด็นที่ 3 คือ การออกประกาศประกวดราคาของ บทม. เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาแล้ว เห็นว่า บทม. ออกประกาศประกวดราคาครั้งนี้โดยไม่ถูกต้องตามข้อบังคับการทำอากาศยาน แห่งประเทศไทยว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2539 ซึ่งคณะกรรมการ บทม. มีมติให้นำมาใช้กับการ ประกวดราคาในครั้งนี้ทำให้ผู้ร้องทุกข์ไม่ได้รับทราบแต่ต้นว่าผู้ร้องทุกข์มีคุณสมบัติของผู้มี สิทธิเข้าร่วมประกวดราคาหรือไม่ แม้ บทม. จะมีข้ออ้างว่าในขณะที่ บทม. ออกประกาศเมื่อ วันที่ 20 กันยายน 2539 เอกสารประกวดราคาทั้งหมดยังไม่เสร็จสมบูรณ์และ บทม. มีความ

⁵ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ที่ 67/2540

จำเป็นต้องออกประกาศโดยเร็ว ข้ออ้างนี้ก็เพียงพอเหตุผลภายในของ บทม.เอง และไม่
 สามารถทำให้ บทม. สามารถดำเนินการออกประกาศที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของข้อบังคับ
 ทอท.ว่าด้วยการพัสดุฯได้ส่วนการที่ บทม. อ้างว่าได้แสดงเอกสารทั้งหมดให้ผู้ซื้อได้ทราบและ
 ให้ลงชื่อยืนยันว่าประสงค์จะซื้อแบบและเอกสารประกวดราคาเมื่อได้รับทราบเงื่อนไขทั้งหมด
 แล้วก็ตามก็เป็นข้ออ้างที่ผู้ร้องทุกข์อาจโต้แย้งได้ ดังนั้น เมื่อคำนึงถึงค่าซื้อแบบและเอกสาร
 ประกวดราคาที่สูงถึงชุดละ 500,000 บาท ซึ่งหากผู้ร้องทุกข์ได้ทราบข้อกำหนดดังกล่าวเสียก่อน
 ก็คงไม่ซื้อแบบและเอกสารประกวดราคาจาก บทม. ดังนั้น ครท. จึงเห็นว่า บทม. จะต้องคืน
 เงินค่าซื้อแบบและเอกสารประกวดราคาให้แก่ผู้ร้องทุกข์ที่ได้ซื้อแบบและเอกสารประกวดราคา
 ไปก่อนหรือภายในวันที่ 10 ตุลาคม 2539 อันเป็นวันที่ผู้ร้องทุกข์มีหนังสือร้องเรียนในเรื่องนี้
 ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมสำหรับกรณีของผู้ร้องทุกข์ 3 รายที่ได้ซื้อแบบและเอกสาร
 ประกวดราคาหลังจากวันที่ 10 ตุลาคม 2539 (บริษัท สุวลี จำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทพิพัฒนา
 และบริษัท เสริมสงวนก่อสร้าง จำกัด) แม้จะได้สมัครใจซื้อแบบและเอกสารประกวดราคาโดย
 รู้ถึงข้อกำหนดดังกล่าวดีอยู่แล้ว แต่เนื่องจากผู้ร้องทุกข์ทั้ง 3 รายได้ซื้อแบบและเอกสารประกวด
 ราคาเพราะต้องการที่จะรักษาสิทธิของตนเองในการเข้าร่วมการประกวดราคา เพราะเชื่อตาม
 คำชี้แจงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมว่าจะมีการแก้ไขข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ
 เข้าประกวดราคาในภายหลัง มิใช่เพราะสมัครใจซื้อแบบ โดยรู้ถึงข้อกำหนดที่จำกัดมิให้ตน
 สามารถเสนอราคาได้อยู่แล้วแต่ประการใด ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าการออกประกาศประกวดราคา
 ของ บทม. ในครั้งนี้เป็นไปโดยมิชอบแล้ว บทม. จึงต้องคืนค่าซื้อแบบและเอกสารประกวดราคา
 ให้ผู้ร้องทุกข์ทั้ง 3 รายนั้นด้วยเช่นกัน

ในเรื่องนี้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์มีข้อเสนอแนะว่า โดยที่ได้วินิจฉัย
 ว่า การออกประกาศประกวดราคาตามกรณีที่ได้มีการร้องทุกข์เป็นไปโดยมิชอบ ดังนั้น
 คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงมีมติเพื่อเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา
 สั่งการ ดังต่อไปนี้

1. สั่งการให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมซึ่งกำกับดูแลการทำอากาศยาน
 แห่งประเทศไทยและบริษัททำอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งใหม่จำกัด และรัฐมนตรีว่า
 การกระทรวงการคลังร่วมกันดำเนินการให้บริษัท ทำอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งใหม่ จำกัด
 ยกเลิกการประกวดราคาในเรื่องร้องทุกข์นี้

2. สั่งการให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 การคลังร่วมกันดำเนินการให้บริษัท ทำอากาศยานสากลแห่งใหม่ จำกัด คืนเงินค่าซื้อแบบ
 และเอกสารประกวดราคาให้แก่ผู้ร้องทุกข์ในเรื่องร้องทุกข์นี้ทุกราย

ในเรื่องนี้ พนักงานผู้รับผิดชอบสำนวน ซึ่งได้ให้ความเห็นโดยอิสระก่อนการ
 วินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตามกระบวนการ “วิธีพิจารณาคดีปกครอง” มีความเห็น
 แตกต่างจากคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ในประเด็นที่ 3 โดยเห็นว่า ผู้ร้องทุกข์ 3 ราย (บริษัท

สุวลี จำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทพิพัฒนาและบริษัท เสริมสงวนก่อสร้าง จำกัด) ที่ได้ซื้อแบบและเอกสารประกวดราคาหลังจากวันที่ 10 ตุลาคม 2539 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ร้องทุกข์เหล่านี้ได้สมัครใจซื้อแบบและเอกสารประกวดราคา โดยรู้ถึงข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้าประกวดราคาที่อยู่แล้ว บทม. จึงไม่จำเป็นต้องคืนเงินค่าซื้อแบบเอกสารประกวดราคาให้อีก

ตัวอย่างที่ 5⁶

คำร้องทุกข์

กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัดสัมฤทธิ์ 91 ได้ร้องเรียนเกี่ยวกับการปิดประกาศประกวดราคาของสำนักงานชลประทานที่ 8 จังหวัดลพบุรี คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ (กพ.) ได้พิจารณาข้อร้องเรียนประกอบข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า การดำเนินการประกวดราคางานจ้างเหมาของสำนักงานฯ มิได้ดำเนินการในลักษณะการปกปิดข่าวประกวดราคา แต่ทั้งนี้ กพ. มีข้อสังเกตเพิ่มเติมในรายละเอียดว่า ในการดำเนินการประกาศเผยแพร่ประกาศประกวดราคางานจ้างของสำนักงานฯ ได้ดำเนินการปิดประกาศประกวดราคา ณ ที่ทำการ และส่งไปให้หน่วยงานต่าง ๆ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2542 และกำหนดวันเริ่มขายเอกสารประกวดราคาในวันที่ 9 มิถุนายน 2542 มีระยะเวลาในการเผยแพร่ประกาศประกวดราคาเพียง 6 วันทำการเท่านั้น จึงเป็นการดำเนินการที่มีระยะเวลาในการเผยแพร่ประกาศประกวดราคาไม่เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 45 วรรคสี่ ซึ่งกำหนดให้การดำเนินการประกาศเผยแพร่ประกาศประกวดราคา ณ ที่ทำการและส่งไปให้หน่วยงานต่าง ๆ ต้องกระทำก่อนการให้หรือการขายเอกสารประกวดราคาน้อยกว่า 7 วันทำการ

จากกรณีตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินการประกาศข่าวการประกวดราคามีการดำเนินการหลายขั้นตอน จึงอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้เช่นกรณีตามตัวอย่างที่ 1 หรือการไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุกำหนดไว้หรือส่วนราชการอาจนำข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้เป็นปกติเป็นช่องทางที่จะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันขึ้น และก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้เข้าเสนอราคาด้วยกัน เช่น กรณีตามตัวอย่างที่ 2, 3, 4 และ 5 โดยเฉพาะในกรณีที่ 3 มีการลงนามในสัญญาจ้างไปแล้ว ซึ่งจะได้ชี้ชัดว่าผู้ประกอบการรายที่ไม่ทราบข่าวการประกวดราคาของโรงเรียนโกสุมพิทยาลัยยอมเสียเปรียบและเสียประโยชน์ เพราะหากมีการแข่งขันกันหลายรายระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันแล้วคู่สัญญาอาจมิใช่บริษัทที่ได้ลงนามในสัญญาดังกล่าวก็เป็นได้ สำหรับมาตรการป้องกันปัญหาจะกล่าวในบทต่อไป

⁶ หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร(กพ) 1305/11006 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน

2.2 การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ เอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางราย

การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขของผู้เสนอราคาหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า ส่วนราชการที่จัดซื้อจัดจ้างสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะได้ตามความต้องการสำหรับการจัดซื้อจัดจ้างในครั้งนั้นๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดซื้อจัดจ้าง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1⁷

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องว่า กรมเจ้าท่าดำเนินการประกวดราคาจ้างเหมาต่อเรือขุดลอกแบบยุงดินขนาดความจุยังไม่น้อยกว่า 800 ลูกบาศก์เมตร โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 2) พิจารณาแล้วเห็นว่า มีประเด็นการพิจารณา 3 ประเด็น โดยในประเด็นที่หนึ่งพิจารณาว่าการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะและเงื่อนไขในเอกสารประกวดราคาของกรมเจ้าท่าเป็นไปโดยชอบแล้วหรือไม่

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่า การกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะตามเงื่อนไขข้อ 6. ในเอกสารประกวดราคาครั้งที่ 2 ที่กำหนดให้ผู้เข้าประกวดราคาต้องสามารถต่อสร้างประกอบตัวเรือและสะพานเดินเรือพร้อมระบบต่าง ๆ สำเร็จสมบูรณ์ตลอดลำจากอู่ต่อเรือของผู้เข้าประกวดราคารันนั้น ย่อมเป็นดุลพินิจของกรมเจ้าท่าผู้ดำเนินการได้ และปรากฏว่ากรมเจ้าท่าได้กำหนดเงื่อนไขดังกล่าวขึ้นเพื่อประโยชน์สูงสุดของทางราชการเป็นสำคัญ โดยมีได้มุ่งหมายให้มีผลเป็นการกีดกันผู้เสนอราคารายใดรายหนึ่งมิให้สามารถเข้าร่วมเสนอราคา เพราะโดยเหตุผลการต่อสร้างเรือที่ใช้เทคนิคสูงนี้ หากสามารถต่อสร้างให้เสร็จสมบูรณ์ในอู่ต่อเรือแห่งเดียวได้น่าจะเป็นการดีกว่าการแยกต่อจากอู่ต่อเรือหลายแห่ง ดังนั้น จึงถือไม่ได้ว่าการกำหนดเงื่อนไขในการประกวดราคาดังกล่าวของกรมเจ้าท่าเป็นการจงใจกีดกันผู้ร้องทุกข์มิให้สามารถเข้าร่วมการเสนอราคาได้

ส่วนการที่กรมเจ้าท่ากำหนดหลักเกณฑ์ในลักษณะกว้าง ๆ เพื่อให้บริษัทในต่างประเทศที่มีผลงานการต่อสร้างเรือในลักษณะเช่นนี้มาแล้วสามารถเข้าร่วมเสนอราคาได้นั้น

⁷ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 42/2539

ก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการมากกว่า และมีได้ทำให้เจตนาธรรมของนโยบายส่งเสริมกิจการต่อเรือภายในประเทศต้องเสียไป เพราะกิจการต่อเรือของไทยก็สามารถเข้าร่วมเป็นคู่ค้ากับกิจการของต่างประเทศได้

สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2526 ที่ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การของรัฐที่มีความต้องการเรือที่สามารถประกอบและต่อเรือจากอู่ต่อเรือภายในประเทศได้ ให้ดำเนินการจัดหาเรือโดยประกอบและต่อเรือภายในประเทศ โดยให้มีผู้แทนจากกองทัพเรือร่วมพิจารณาด้านเทคนิคทุกชั้นตอนนั้น เป็นเพียงนโยบายที่ต้องการส่งเสริมกิจการต่อเรือภายในประเทศเท่านั้น และการที่กรมเจ้าท่ามิได้มีผู้แทนกองทัพเรือเข้าร่วมในการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของเรือและในชั้นตอนอื่น ๆ ก็มีใช่เป็นสาระสำคัญถึงขนาดที่จะทำให้การพิจารณาราคาครั้งนี้เสียไปทั้งหมด เพราะมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เรือที่จัดหาไว้ใช้ในราชการมีคุณภาพดีและได้มาตรฐานมากที่สุด โดยมิได้หมายความว่าหากไม่มีผู้แทนกองทัพเรือเข้าร่วมแล้วการจัดหาเรือของกรมเจ้าท่าในครั้งนี้จะดำเนินการไปไม่ได้หรือได้เรือคุณภาพไม่ดีแต่อย่างใด

ตัวอย่างที่ 2⁸

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องทุกข์ว่า ประกาศประกวดราคาของการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) ที่กำหนด Spec ของสายส่งไฟฟ้าใต้ดินแรงดัน 230 กิโลโวลต์เป็นชนิด oil-filled cable เป็นการกีดกันมิให้ผู้ร้องทุกข์ซึ่งเป็นผู้ผลิตสายไฟฟ้าชนิด XLPE ในประเทศไทยเข้าร่วมเสนอราคาได้ อันเป็นการขัดต่อข้อ 16(1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 4) พิจารณาแล้วเห็นว่ามิประเด็นการพิจารณา คือ ประกาศประกวดราคาของ กฟน. ที่กำหนด Spec ของสายไฟฟ้าใต้ดินแรงดัน 230 กิโลโวลต์ ดังกล่าวเป็นประกาศประกวดราคาโดยชอบหรือไม่

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาแล้วเห็นว่า กฟน. นั้นมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ การจัดหาพัสดุของ กฟน. จึงไม่อยู่ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุฯ ซึ่งใช้บังคับแก่ส่วนราชการ หากแต่อยู่ภายใต้ข้อบังคับการไฟฟ้านครหลวง ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2533 อย่างไรก็ตาม แม้ข้อ 7 และข้อ 8 ของข้อบังคับดังกล่าวจะกำหนดให้ กฟน.

⁸ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 78/2540

พยายามส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของคนไทยหรือที่ผลิตหรือประกอบขึ้นในประเทศไทยแต่ กฟน. ก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความต่อเนื่องของการให้บริการไฟฟ้าซึ่งเป็นบริการสาธารณะที่ไม่อาจหยุดชะงักกันเป็นวัตถุประสงค์หลักของ กฟน. เมื่อ กฟน. พิจารณาคุณสมบัติทางเทคนิคของสายส่งไฟฟ้าทั้งสองแบบ การออกแบบก่อสร้าง และต้นทุนแล้วเห็นว่าสายส่งไฟฟ้าแบบ XLPE มีข้อดีดีกว่าแบบ oil-filled หลายประการ จึงได้กำหนดในประกาศประกวดราคาว่า สายไฟฟ้าที่จะใช้ต้องเป็นชนิด oil-filled บนพื้นฐานข้อเท็จจริงและเหตุผลดังกล่าว จึงฟังไม่ได้ว่า กฟน. ใช้ดุลพินิจโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ในการกำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะในประกาศประกวดราคาในครั้งนี้ของการไฟฟ้านครหลวงโดยกำหนดว่า หากเป็นสายส่งไฟฟ้าใต้ดินระดับแรงดัน 230 กิโลโวลต์ ต้องเป็นชนิด PPLP Oil-filled Cable ในงานส่วนไฟฟ้างานแรก และหากเป็นสายส่งไฟฟ้าใต้ดินระดับแรงดัน 115 กิโลโวลต์ ต้องเป็นชนิด XLPE Cable ในงานส่วนไฟฟ้าส่วนที่สอง จึงเป็นการพยายามที่จะส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของคนไทยหรือผลิตขึ้นในประเทศไทยเท่าที่จะทำได้โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่การบริการสาธารณะซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการไฟฟ้านครหลวง ทั้งนี้ โดยการไฟฟ้านครหลวงได้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาซึ่งนำหน้าระหว่างการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ให้พอดีกับหน้าที่ในการส่งเสริมสินค้าที่คนไทยผลิตบนพื้นฐานข้อเท็จจริงและเหตุผล ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีการใช้ดุลพินิจโดยไม่สุจริตหรือไม่มีเหตุผลอันสมควรแต่ประการใด ดังนั้น จึงฟังไม่ได้ว่าประกาศประกวดราคาที่กำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะดังกล่าวนั้นขัดต่อข้อบังคับการไฟฟ้านครหลวง ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2533 ข้อ 7 และข้อ 8 ดังกล่าวข้างต้นแต่ประการใด สมควรยกคำร้องทุกข์ของผู้ร้องทุกข์

ตัวอย่างที่ 3⁹

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องว่า กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานดำเนินการประกวดราคาจัดซื้อท่อเสริมใยแก้ว (GRP) โดยไม่ชอบ

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 4) พิจารณาแล้วเห็นว่ามิใช่ประโยชน์การพิจารณา 2 ประเด็น โดยประเด็นที่สอง พิจารณาว่าการกำหนดเงื่อนไขและรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะการจัดซื้อท่อเสริมใยแก้วเป็นการกีดกันหรือเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เสนอราคาบางรายหรือไม่

⁹ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 87/2541

ในประเด็นนี้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาแล้วเห็นว่าการกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้เข้าเสนอราคาของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานในการประกวดราคาครั้งนี้มีลักษณะที่เปิดกว้าง โดยกำหนดให้ผู้เสนอราคาเป็นได้ทั้งผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายซึ่งการดำเนินการประกวดราคาจัดซื้อท่อของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานที่ผ่านมาก็ปรากฏว่า ได้มีการกำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้แทนจำหน่ายสามารถเข้าเสนอราคาแข่งขันกันเองได้ตลอดมา โดยผู้ร้องทุกข์ก็ยอมรับว่าในฐานะผู้แทนจำหน่ายตนได้เคยเข้าร่วมเสนอราคาแข่งกับผู้ผลิตคือ บริษัท ท่อน้ำสากล จำกัด ในการประกวดราคาในลักษณะเดียวกันมาแล้วเช่นกัน ดังนั้น จึงยังฟังไม่ได้ว่าการกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้เข้าเสนอราคาของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานในการประกวดราคาครั้งนี้มีลักษณะเป็นการกีดกันหรือเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เสนอราคาบางรายแต่อย่างใด

นอกจากนี้ คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ เห็นว่าการที่กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานได้กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของท่อเสริมใยแก้วในการประกวดราคาครั้งนี้ให้เป็นไปตามมาตรฐานของ AWWA C 950 และมาตรฐาน ASTM D 3517 หรือเทียบเท่า และข้อต่อตามมาตรฐาน ASTM D 4161 หรือเทียบเท่า ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวถือได้ว่าเป็นมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับ โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมก็ได้นำมาตราฐานดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ที่จะนำออกประกาศใช้ต่อไปและจากการตรวจสอบของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานก็ปรากฏว่า มีผู้ผลิตท่อเสริมใยแก้วตามมาตรฐานดังกล่าวได้จำนวนทั้งสิ้น 3 ราย นอกจากนี้ กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานยังได้เปิดโอกาสให้ผู้เสนอราคาสามารถเสนอราคาท่อเสริมใยแก้วและข้อต่อโดยใช้มาตรฐานเทียบเท่าได้อีกด้วย ดังนั้น จึงยังฟังไม่ได้ว่าการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของท่อเสริมใยแก้วและข้อต่อของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานในการประกวดราคาครั้งนี้มีลักษณะเป็นการกีดกันหรือเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เสนอราคาบางรายแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงเห็นว่า การประกวดราคาเพื่อจัดซื้อท่อเสริมใยแก้วของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานในเรื่องร้องทุกข์นี้เป็นไปโดยชอบแล้ว จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้องทุกข์นี้เสีย

ตัวอย่างที่ 4¹⁰

คำร้องเรียน

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทรัพย์ดำรงก่อสร้าง ร้องเรียนขอความเป็นธรรมกรณีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดมหาสารคาม ได้ประกาศสอบราคาจ้างเหมาก่อสร้างแหล่งน้ำชนบท โดยกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้เสนอราคาจะต้องมีทะเบียนประกันสังคมและมีหลักฐานการชำระเงิน

¹⁰ หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรีนที่ นร (กพว.) 1305/3160 ลงวันที่ 5 เมษายน 2543

สมทบกองทุนเงินทดแทน ซึ่งการกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวเกิดความไม่เป็นธรรม และเป็นการขัดต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ความเห็น

คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ (กพ.) พิจารณาข้อร้องเรียนประกอบกับคำชี้แจงแล้วเห็นว่า โดยที่การกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 หรือเอกสารประกวดราคาจ้างที่ กพ. กำหนดไว้ เป็นดุลพินิจของส่วนราชการที่จะดำเนินการได้ตามความเหมาะสมและจำเป็น ตามนัยระเบียบ ข้อ 40 และข้อ 44 ดังนั้น การกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้เสนอราคาจึงไม่มีผลเป็นการกีดกันผู้เสนอราคารายหนึ่งรายใด หรือมีผลทำให้มีผู้เสนอราคาได้ประโยชน์ โดยเฉพาะเจาะจง และไม่เป็นการขัดต่อระเบียบ อย่างไรก็ตาม กพ. มีข้อสังเกตบางประการ คือ ตามประกาศสอบราคาของจังหวัดมหาสารคามได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้เสนอราคาจะต้องแสดงหนังสือการขึ้นทะเบียนประกันสังคมด้วย โดยไม่มีข้อยกเว้นนั้น การกำหนดเงื่อนไขเช่นนี้อาจมีผลเป็นการกีดกันผู้เสนอราคาที่ลูกจ้างทำงานอยู่ไม่ถึง 10 คน หรือลักษณะงานบางประเภท ซึ่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2537 มิได้มีผลบังคับ ดังนั้น หากจังหวัดกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวไว้ในเอกสารสอบราคาหรือประกวดราคา จังหวัดควรจะต้องมีเงื่อนไขให้บริษัท ห้างร้าน ซึ่งไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นทะเบียนประกันสังคม และกองทุนเงินทดแทนตามกฎหมายดังกล่าวสามารถยื่นซองสอบราคาหรือประกวดราคาได้ด้วย

กรณีของการกำหนดเงื่อนไขในการสอบราคาว่าการดำเนินการก่อสร้างแต่ละประเภทให้มีวิศวกรควบคุมด้วยนั้น ถือเป็นดุลพินิจของส่วนราชการที่กำหนดได้ตามความเหมาะสมและจำเป็น ตามนัยข้อ 40 และข้อ 44 แต่ทั้งนี้การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวสมควรจะต้องมีเหตุผลที่เหมาะสมประกอบการพิจารณาในการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวเพื่อชี้แจงแก่ผู้เสนอราคาได้ด้วย

ตัวอย่างที่ 5¹¹

คำร้องเรียน

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมดำเนินการประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้าง

¹¹ หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร (กพ.) 1204/4237 ลงวันที่ 7 พฤษภาคม

สวนสาธารณะไม่ชอบด้วยมติคณะรัฐมนตรี (28 ธันวาคม 2526)¹² และมีผลกีดกันผู้เสนอราคาบางราย

ความเห็น

คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ (กวพ.) พิจารณาเรื่องนี้แล้วเห็นว่า มีข้อพิจารณา 3 ประเด็น ดังนี้

1. กรณีกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาให้ต้องมีผลงานก่อสร้างตามที่กำหนด โดยมีมูลค่าไม่น้อยกว่า 50 ล้านบาท ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2536 ข้อ 2 เห็นชอบในหลักการของมาตรการป้องกันแผ่นดินเสนอ 8 มาตรการ โดยหนึ่งในมาตรการกำหนดไว้ว่า “... ในกรณีที่ส่วนราชการจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาโดยกำหนดผลงานที่ผ่านมา ให้กำหนดวงเงินผลงานขั้นต่ำของงานจ้างก่อสร้างได้เท่าที่จำเป็น และกำหนดได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของวงเงินที่จะจ้างในครั้งนั้น ...” เมื่อพิจารณาจากมาตรการนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดยอมรับให้ส่วนราชการผู้ดำเนินการประกวดราคาจ้างก่อสร้างสามารถกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาในเรื่องของผลงานที่ผ่านมาของผู้เข้าเสนอราคาได้ แต่ไม่เกินร้อยละ 50 ของวงเงินที่จะจ้าง จากข้อเท็จจริงการกำหนดเงื่อนไขหรือคุณสมบัติของสำนักงานจึงเป็นการกำหนดที่ไม่เกินกว่าจำนวนร้อยละ 50 ของวงเงินที่จะจ้าง จึงถือว่าสำนักงานฯ ได้ปฏิบัติไปโดยชอบตามนัยมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวแล้ว

2. กรณีกำหนดผลงานก่อสร้างให้เป็นผลงานย้อนหลังภายในระยะเวลา 5 ปี และผู้เสนอราคาต้องเป็นนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนไม่น้อยกว่า 50 ล้านบาท ซึ่งได้ชำระเต็มมูลค่าหุ้นแล้ว

เงื่อนไขตัวอย่างเอกสารประกวดราคาตามแบบที่ กวพ. กำหนดไม่มีและไม่มีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้แต่ประการใด จึงเป็นเรื่องที่ส่วนราชการสามารถพิจารณากำหนดได้เองตามความเหมาะสมและจำเป็นของแต่ละกรณีไป ตามนัยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่า

¹² มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 ธันวาคม 2536 มีดังต่อไปนี้

1. เห็นชอบในหลักเกณฑ์การคำนวณราคากลางในงานก่อสร้างของทางราชการ ตามที่คณะกรรมการควบคุมราคากลางเสนอ

2. เห็นชอบในหลักการของมาตรการป้องกันหรือลดโอกาสสมยอมกันในการเสนอราคาที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเสนอ ทั้ง 8 มาตรการ

3. เรื่องการกำหนดระยะเวลาที่ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่อง เป็นเวลา 2 ปี

4. เห็นชอบมาตรการเพื่อป้องกันสาเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้อาคารของทางราชการไม่มั่นคงเข้าแรงตามหลักวิชาการทั้ง 3 ประการที่คณะกรรมการควบคุมราคากลางเสนอ

ด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 44 วรรค 2 แต่ทั้งนี้เงื่อนไขดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักการของการประกวดราคาที่จะต้องเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันในการเสนอราคา กล่าวคือ การกำหนดเงื่อนไขต้องมีให้มีผลเป็นการกีดกันผู้เสนอราคาทั่วไปโดยมีผลทำให้มีผู้เข้าเสนอการรายใดรายหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจง หรือเพียงรายเดียวได้ประโยชน์ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริง ยังไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าเป็นการกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติที่ขัดต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

3. กรณีกำหนดให้สามารถนำผลงานก่อสร้างที่ผู้เสนอราคาเป็นคู่สัญญากับทางเอกชนที่สำนักงานฯ เชื่อถือ มารับรองเข้าเสนอราคาได้การกำหนดในลักษณะนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่เคยเป็นคู่สัญญากับทางราชการมาก่อน แต่หากมีผลงานกับเอกชนที่ส่วนราชการนั้น ๆ เชื่อถือแล้วก็สามารถมีสิทธิเข้ายื่นเสนอราคาได้ ซึ่งจะมีผลให้มีผู้เข้าเสนอราคา มากยิ่งขึ้นและเป็นผลดีแก่ทางราชการ ดังนั้น การกำหนดเงื่อนไขในส่วนนี้ จึงเป็นกรณีที่สามารถดำเนินการได้โดยไม่ขัดต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ตัวอย่างที่ 6¹³

คำร้องเรียน

บริษัท ไอยเรศ จำกัด ร้องเรียนกรณีกรมส่งเสริมการส่งออกประกาศประกวดราคาจ้างก่อสร้างอาคารแสดงสินค้า โดยกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้เสนอราคา เพื่อเอื้อประโยชน์ให้มีการสมยอมในการเสนอราคา

ความเห็น

คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุได้พิจารณาเรื่องร้องเรียนแล้วมีประเด็นและความเห็นดังนี้

1. การกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคา

กพ. เห็นว่า โดยที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 44 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดทำเอกสารประกวดราคาไว้ว่า ให้ส่วนราชการจัดทำเอกสารประกวดราคาตามตัวอย่างที่ กพ. กำหนดก็ให้กระทำได้ถ้าสาระสำคัญยังคงเดิม และไม่ทำให้ราชการเสียเปรียบแต่หากเป็นการจัดทำเอกสารประกวดราคาแตกต่างในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ หรือเห็นว่าจะเสียเปรียบหรือไม่รัดกุมให้ส่งสำนักงานอัยการสูงสุดตรวจพิจารณาก่อน ประกอบกับในปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์ในเรื่องของ

---

¹³ หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ด่วนที่สุด นร (กพ.) 1305/4949 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2542

การกำหนดทุนจดทะเบียนเรื่องลักษณะของผลงานและเรื่องกำหนดให้ผู้เสนอราคาจะต้องมีหนังสือรับรองจากธนาคารพาณิชย์ในการให้การสนับสนุนทางการเงินอย่างชัดเจน ดังนั้น ในหลักการจึงยอมเป็นดุลพินิจของกรมส่งเสริมการส่งออกที่จะกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมและจำเป็น

กพ. มีความเห็นเพิ่มเติมว่า แม้ในหลักการกรมจะมีดุลพินิจที่จะกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาที่แตกต่างไปจากเงื่อนไขตามตัวอย่างเอกสารประกวดราคาที่ กพ. กำหนดไว้ก็ตาม แต่ในการกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาที่แตกต่างไปนั้น กรมฯ สมควรจะต้องระมัดระวังในการกำหนดเงื่อนไขมิให้เป็นการช่วยเหลือหรือเอื้อประโยชน์หรือเป็นการกีดกันผู้เสนอราคารายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะ อันจะทำให้การเสนอราคาไม่เป็นการแข่งขันอย่างเสรี โดยกรมฯ จะต้องให้เหตุผลชี้แจงความจำเป็นที่จะต้องกำหนดเช่นนั้นได้ด้วย

2. การกำหนดเงื่อนไขในการขายเอกสารประกวดราคา

กพ. เห็นว่า ระเบียบ ข้อ 46 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาไว้ว่า ให้ส่วนราชการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาโดยไม่มีเงื่อนไข

จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า กรมฯ ได้กำหนดเงื่อนไขในเอกสารประกวดราคาให้ผู้ประสงค์จะขอซื้อเอกสารประกวดราคาจะต้องนำหนังสือรับรองผลงาน แบบก่อสร้างภาพถ่ายอาคาร และหนังสือรับรองจากธนาคารพาณิชย์ภายในประเทศที่ให้การสนับสนุนด้านการเงินในการก่อสร้างอาคาร ในวงเงินไม่น้อยกว่า 500 ล้านบาทมาแสดงในวันซื้อเอกสารประกวดราคาด้วยจึงเป็นการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบฯ ข้อ 46

กรมฯ ได้ชี้แจงเหตุผลความจำเป็นการดำเนินการเพื่อขอผ่อนผันการปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ข้อ 46 เป็นกรณีเฉพาะด้วย และ กรมฯ ได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่ามีเหตุผลพิเศษที่ต้องกำหนดเงื่อนไขผิดแผกไปจากการดำเนินการตามปกติ เพราะว่างานก่อสร้างตามโครงการนี้มีเงื่อนไขเวลา และเงื่อนไขคุณภาพที่ต้องรัดกุมเป็นพิเศษ เมื่อ กพ. พิจารณาข้อชี้แจงเพิ่มเติมแล้ว เห็นสมควรอาศัยอำนาจตามระเบียบฯ ข้อ 12(2) ผ่อนผันการไม่ปฏิบัติตามระเบียบฯ เฉพาะกรณีที่กรมฯ ได้กำหนดเงื่อนไขในการซื้อเอกสารประกวดราคาซึ่งเป็นการไม่ถูกต้องตามระเบียบฯ ข้อ 46 เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย อนึ่ง กพ. เห็นสมควรขอให้กรมฯ พิจารณาลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบฯ ข้อ 46 ด้วย

ตัวอย่างที่ 7¹⁴

คำร้องเรียน

ห้างหุ้นส่วนจำกัด บ้านไผ่กิตติ ร้องเรียนต่อคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ (กวพ.) เกี่ยวกับการประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้กำหนดเงื่อนไขในประกาศประกวดราคาว่า ผู้รับจ้างจะต้องมีผลงานก่อสร้างประเภทเดียวกันกับงานที่ประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างประปาходถึงสูงเท่า่นั้น ทำให้ห้างฯ และผู้ที่มีผลงานก่อสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กไม่สามารถเข้าเสนอราคาได้ประกอบกับเมื่อเปรียบเทียบกับประกาศประกวดราคาของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นงานประเภทเดียวกัน และเหมือนกันกับจังหวัดขอนแก่นแล้ว ปรากฏว่าได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้รับจ้างที่มีผลงานก่อสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กหรือผลงานประเภทเดียวกันสามารถซื้อแบบรูปรายการได้ การกำหนดเงื่อนไขของจังหวัดขอนแก่น จึงไม่ถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ความเห็น

คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ (กวพ.) พิจารณาข้อร้องเรียนประกอบข้อชี้แจงของหน่วยงานแล้วเห็นว่า การกำหนดเงื่อนไขในเอกสารประกวดราคาจ้างก่อสร้างเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เสนอราคา ดังกล่าวนั้น เป็นดุลพินิจของส่วนราชการผู้ประกวดราคาที่จะกำหนดได้ตามความจำเป็น

จะเห็นได้ว่า การที่ส่วนราชการใดต้องการพัสดุชนิดใดต้องพยายามเปิดโอกาสให้ผู้ประสงค์จะเสนอราคาพัสดุนั้นได้เข้ามาเสนอราคาแข่งขันกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการกำหนดเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในลักษณะที่เปิดกว้างไม่กีดกันหรือเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ประสงค์จะเสนอราคารายใดรายหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ การที่จะพิจารณาว่าเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในประกาศประกวดราคาใดมีลักษณะที่เป็นไปตามหลักการดังกล่าวหรือไม่ คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้ให้ข้อสังเกตไว้ 2 ประการ

- (1) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุผล และความจำเป็นของหน่วยงานที่จะต้องออกเงื่อนไข หรือข้อกำหนดเช่นนั้น
- (2) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการออกเงื่อนไขหรือข้อกำหนดเช่นนั้นจะส่งผลเป็นการเปิดกว้างให้มีผู้สามารถเข้าเสนอราคาได้เป็นการทั่วไปหรือไม่

¹⁴ หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร (กวพ.) 1305/11862 ลงวันที่ 29 ธันวาคม

ถ้าปรากฏว่าเงื่อนไขหรือข้อกำหนดดังกล่าวกำหนดขึ้นโดยไม่มีเหตุผลหรือความจำเป็นเพียงพอ หรือจะทำให้ผู้สามารถเข้าเสนอราคาได้เฉพาะรายใดรายหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือจำกัดอยู่แต่เฉพาะรายใดรายหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือจำกัดอยู่แต่เฉพาะสินค้าหรือใดยี่ห้อหนึ่งหรือรุ่นใดรุ่นหนึ่งก็ย่อมจะไม่ชอบด้วยหลักการดังกล่าว ซึ่งจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป

นอกจากนี้ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา(นายอมร จันทรมบูรณ์) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขในการจัดซื้อจัดจ้างไว้ว่า¹⁵ “การใช้อำนาจในทางบริหารนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับขอบเขตจำกัดโดย “บทกฎหมาย” แต่เพียงอย่างเดียวแต่ขึ้นอยู่กับขอบเขตจำกัดของ หลักกฎหมายปกครอง (ความมีเหตุผล) ดังนั้น การกำหนดเงื่อนไขโดยฝ่ายบริหารสามารถกำหนดได้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลที่สมควร” จึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้ดุลพินิจในการกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ มิได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับสภาพการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละครั้ง อีกทั้งตามข้อ 44 วรรคสอง กำหนดให้ เอกสารประกวดราคาต้องทำตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนด แต่หากส่วนราชการจะกำหนดแตกต่างออกไปก็สามารถกระทำได้ ถ้ามิทำให้ราชการต้องเสียประโยชน์

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุมีความเห็นเกี่ยวกับ การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะว่าเป็นอำนาจดุลพินิจของส่วนราชการ อีกทั้ง มีการผ่อนผันให้กับส่วนราชการในการกระทำบางอย่างที่ไม่เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ อยู่เสมอ โดยไม่มีการพิจารณาว่าการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการเช่นนั้น ได้กระทำไปโดยมีเหตุผลอันสมควรหรือไม่ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ การใช้ดุลพินิจต้องใช้อย่างมีเหตุมีผลและไม่มีผลเป็นการกีดกันผู้เสนอราคากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะ

อย่างไรก็ตาม บางครั้งส่วนราชการมิได้คำนึงถึงหลักการดังกล่าวและใช้อำนาจดุลพินิจที่มีในการกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน และเพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง อันมีลักษณะเป็นการกีดกันมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

¹⁵ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ที่ 15/2528

ตัวอย่างที่ 1¹⁶

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องทุกข์ว่า โรงพยาบาลเลิดสินกำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะของตู้เย็นเก็บศพที่จะจัดซื้อตามประกาศสอบราคาซื้อครุภัณฑ์การแพทย์ตู้เย็นเก็บศพในลักษณะที่เป็นภารกิจกันมิให้ผู้ร้องทุกข์ซึ่งเป็นผู้ผลิตคนไทยเข้าร่วมเสนอราคา และขอให้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาวินิจฉัยยกเลิกการสอบราคาครั้งนี้

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 4) ได้พิจารณาเรื่องร้องทุกข์นี้แล้ว เห็นว่ามีประเด็นพิจารณาว่าการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของตู้เย็นเก็บศพตามประกาศสอบราคาซื้อครุภัณฑ์การแพทย์ตู้เย็นเก็บศพของโรงพยาบาลเลิดสินนั้นชอบด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 หรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่า แม้เอกสารสอบราคาตู้เย็นเก็บศพจะได้กำหนดความต้องการว่าต้องเป็นผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ยุโรป หรือประเทศไทย อย่างไรก็ตามโดยหนึ่งแต่โดยเหตุที่เงื่อนไขเฉพาะข้อ 5.1 ได้กำหนดว่าต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้ผ่านมาตรฐานการผลิต ISO 9001 หรือได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ทั้งที่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ตู้เย็นเก็บศพที่ทำในประเทศไทยยังไม่มีประกาศกำหนดมาตรฐานจึงยังไม่มีผู้ได้รับเครื่องหมาย มอก. และยังไม่มีผู้ได้รับการจดทะเบียนกับสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมโดยปัจจุบันมีผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนผลิตภัณฑ์เพียงรายเดียว และยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาสินค้าที่ผลิตในประเทศ รวมทั้งยังไม่มีผู้ผลิตรายใดในประเทศไทยได้รับการรับรองคุณภาพ ISO 9001 ด้วย ซึ่งผู้แทนโรงพยาบาลฯ ก็ยอมรับว่าในการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ มิได้ตรวจสอบกับสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมก่อน ดังนั้นการที่โรงพยาบาลฯ กำหนดคุณลักษณะเฉพาะในข้อ 5.1 ดังกล่าว ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ทำในประเทศไทยไม่สามารถผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการเปิดซองสอบราคาได้ ครท. จึงเห็นว่า การกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของตู้เย็นเก็บศพของโรงพยาบาลเลิดสินดังกล่าวขัดต่อข้อ 16(1) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2539

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงมีข้อเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีว่า สมควรพิจารณาสั่งการให้กระทรวงสาธารณสุขสั่งให้กรมการแพทย์ยกเลิกการสอบราคาของโรงพยาบาลเลิดสินครั้งนี้

¹⁶ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ที่ 60/2540

ตัวอย่างที่ 2¹⁷

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องทุกข์ว่า บริษัท ทำอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งใหม่ จำกัด (บ.ทม.) ดำเนินการประกวดราคาจ้างเหมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 4) ได้พิจารณาแล้วเห็นควรแยกพิจารณาเป็น 3 ประเด็น โดยในประเด็นที่เกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติ คือ ประเด็นที่สอง การกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาตามเอกสารประกวดราคาในเรื่องร้องทุกข์ของ บ.ทม. เป็นไปโดยชอบหรือไม่

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาในประเด็นนี้ว่า จากการชี้แจงข้อเท็จจริงเป็นหนังสือของการรถไฟแห่งประเทศไทยและกรมทางหลวงซึ่งเป็นหน่วยงานที่ บ.ทม. ระบุว่ามีการว่าจ้างให้ดำเนินงานติดตั้ง PVD เพียง 2 หน่วยงานในประเทศ แล้วปรากฏว่าผลงาน PVD ของผู้รับจ้างทั้งหมดที่มีอยู่กับหน่วยงานทั้งสองในเดือนพฤศจิกายน 2539 อันเป็นระยะเวลาหลังการประกวดราคารายนี้เสร็จสิ้นแล้วมีจำนวนรวมกันเพียงประมาณ 36 ล้านเมตรและมีผู้รับจ้างเพียงรายเดียวในจำนวนผู้รับจ้างทั้งหมดของหน่วยงานทั้งสองที่มีผลงานการติดตั้ง PVD รวมกันมากกว่า 5 ล้านเมตร ดังนั้น ครท. จึงเห็นว่า การกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิเข้าประกวดราคาในประเด็นที่ บ.ทม. กำหนดว่าจะต้องเคยมีผลงาน PVD ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 5 ล้านเมตรภายในระยะเวลา 3 ปี (ข้อ 2.5 ของเอกสารประกวดราคา) เป็นการกำหนดคุณสมบัติที่ไม่ชอบเนื่องจากกีดกันผู้มีสิทธิเข้าประกวดราคารายอื่นและเอื้อประโยชน์ต่อผู้มีสิทธิเข้าเสนอราคารายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ

ตัวอย่างที่ 3¹⁸

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ได้เข้าร่วมยื่นซองประกวดราคาจัดซื้อรถซ่อมบำรุงผิวการจราจรเพื่อใช้งานของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ตามประกาศสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ที่ มท. 1005/1731 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2540 ซึ่งเป็นการประกวดราคาครั้งที่สอง หลังจากยกเลิกการประกวดราคาครั้งแรก ต่อมา รพช. ได้ยกเลิกการประกวดราคาครั้งที่สอง และประกาศ

¹⁷ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 67/2540

¹⁸ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 160/2540

ประกวดราคาจัดซื้อรถซ่อมบำรุงผิวจราจรใหม่เป็นครั้งที่สาม ผู้ร้องทุกข์เห็นว่าการประกวดราคาครั้งที่สาม เป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่บริษัทบางราย

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 4) พิจารณาแล้วเห็นว่า มีประเด็นการพิจารณา 2 ประเด็น โดยประเด็นที่ 2 พิจารณาว่า การที่ รพช. เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขและรายละเอียดข้อกำหนดบางประการในการประกวดราคาครั้งใหม่ ตามประกาศที่ มท.1005/7934 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2540 และตามประกาศที่ มท.1005/8934 ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2540 (ประกวดราคาครั้งที่สาม) จะเป็นการกำหนดเงื่อนไขและข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เสนอราคารายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ อันเป็นการกระทำที่ขัดหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

ในประเด็นนี้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่า ถึงแม้ รพช. ได้กำหนดเงื่อนไขในการเสนอราคาจะเป็นการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งสั่งการให้มีการกำหนดให้เครื่องจักรที่เสนอต้องเป็นเครื่องจักรที่ รพช. หรือหน่วยราชการอื่นเคยซื้อไว้ใช้ปฏิบัติงานมาก่อนและจะต้องนำเครื่องจักรกลมามอบให้คณะกรรมการตรวจสอบในประเทศหากไม่สามารถดำเนินการได้ถือว่าผิดเงื่อนไข การกำหนดเงื่อนไขเช่นนั้น ยังมีใช้การกระทำที่มีเหตุผลและความจำเป็นเพียงพอ ยิ่งกว่านั้น การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวเท่ากับเป็นการกำหนดเงื่อนไขโดยปริยายว่า รพช. ประสงค์จะจัดซื้อเครื่องจักรโดยเฉพาะเจาะจงว่าเป็นยี่ห้อและรุ่นอื่นแตกต่างไปจากนี้ย่อมไม่ได้รับการพิจารณา เพราะเสนอของที่ไม่ถูกต้องตามเงื่อนไข กรณีจึงก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประสงค์จะเข้าประกวดราคาในลักษณะที่เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ผู้ประสงค์จะเข้าประกวดราคาบางรายและกีดกันรายอื่น ๆ ไม่ให้ได้รับการพิจารณาการดำเนินการประกวดราคาครั้งนี้จึงเป็นไปโดยไม่ชอบ

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงมีคำวินิจฉัยเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการให้สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทดำเนินการยกเลิกการประกวดราคาที่ไม่ชอบในการประกวดราคาครั้งที่สาม และหากจะมีการประกวดราคาครั้งใหม่ให้กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่ไม่เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ผู้เสนอราคารายใดรายหนึ่งอันเป็นการกีดกันผู้เสนอราคารายอื่นอีก

ในการนี้ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา (นายอัษฎราทร จุฬารัตน) ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาการสั่งการของนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับการให้ยกเลิกการประกวดราคาเพราะมีการกำหนดเงื่อนไขการประกวดราคาไม่ถูกต้อง ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้เคยวินิจฉัยและเสนอแนะให้สั่งการในทำนองเดียวกันกับเรื่องร้องทุกข์นี้ในเรื่องอื่นมาแล้วด้วยว่า เรื่องร้องทุกข์นี้เป็นกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์วินิจฉัยว่า การกำหนดเงื่อนไขในการประกวดราคาครั้งนี้ มีลักษณะเป็นการกำหนดโดยเจาะจง ซึ่งมีผลเป็นการเอื้อประโยชน์

แก่ผู้เสนอราคาบางรายและกีดกันผู้เสนอราคารายอื่น ๆ ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคและไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประสงค์จะเข้าประกวดราคารายอื่น ๆ ที่ไม่อาจเข้าประกวดราคาได้ การดำเนินการประกวดราคาครั้งนี้จึงไม่ถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และเมื่อเป็นการดำเนินการที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม แนวทางแก้ไขตามหลักกฎหมายปกครองก็จะต้องยกเลิกการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงได้เสนอแนะให้สั่งการยกเลิกการประกวดราคาที่ผ่านมา แต่การเสนอแนะของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ดังกล่าวนี้มีได้มีผลโดยตรงต่อสัญญาที่กระทำขึ้นในระยะต่อมาซึ่งเป็นเรื่องที่หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องพิจารณาผลกระทบและความเหมาะสมของประโยชน์ของทางราชการและประโยชน์สาธารณะเป็นส่วนรวมว่า การที่ได้มีการดำเนินการโดยไม่ถูกต้องดังกล่าวมีความเสียหายที่สมควรจะยกเลิกสัญญาต่อไปด้วยหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการสำหรับกรณีที่มีการกำหนดเงื่อนไขการประกวดราคาจนเป็นเหตุให้ต้องยกเลิกการประกวดราคานั้น เห็นว่า สมควรที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีจะได้สั่งการให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าได้มีเจตนาเอื้อประโยชน์ต่อผู้เสนอราคาบางรายหรือไม่ เพื่อหาผู้รับผิดชอบและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นในเรื่องทำนองนี้ต่อไป

ตัวอย่างที่ 4¹⁹

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ส่งาเครื่องมือกล ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชนิตร ร้องทุกข์ว่า กรมประมงกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเสนอราคาตามประกาศประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อรับน้ำทะเลตามประกาศประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อรับน้ำทะเลตามประกาศประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างระบบชลประทานบนฝั่ง โครงการตามแผนแม่บทจัดระบบน้ำเค็มเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยมิชอบ

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาแล้วเห็นว่า มีประเด็นว่า กรมประมงกำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับการประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อรับน้ำทะเล โครงการตามแผนแม่บทจัดระบบน้ำเค็มเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีเหตุผลอันสมควรหรือไม่

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า กรมประมงกำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับการประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อรับน้ำทะเลฯ ดังกล่าว โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร โดยมีเหตุผลของคำวินิจฉัยดังนี้คือ ตามข้อ 1.6 ของประกาศประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อ

¹⁹ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ที่ 47/2542

รับน้ำทะเลฯ ที่กำหนดว่าผู้เสนอราคาต้องเป็นผู้มีประสบการณ์และผลงานก่อสร้างระบบชลประทานหรือระบบระบายน้ำในทะเลโดยมีการวางท่อ HDPE ขนาด OD ไม่ต่ำกว่า 1,000 มม. ความยาวไม่น้อยกว่า 1 กม. หรือสัญญาซื้อขายท่อ HDPE ตามขนาดดังกล่าว โดยมีมูลค่าในสัญญาไม่น้อยกว่า 40 ล้านบาทและเป็นคู่สัญญาโดยตรงกับหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่เชื่อถือได้นั้น มีผู้รับเหมาเพียงสองรายเท่านั้น ที่มีประสบการณ์และผลงานการก่อสร้างระบบชลประทานหรือระบบระบายน้ำในทะเลตามข้อ 1.6 ของประกาศประกวดราคาดังกล่าว มีใ้จำนวน 5 ราย ดังข้อเท็จจริงที่กรมประมงกล่าวอ้าง การที่กรมประมงชี้แจงว่าผู้ที่มีผลงานการก่อสร้างระบบชลประทานบนฝั่งก็สามารถนำเสนอราคางานในทะเลได้ด้วยนั้น ก็เป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของประกาศประกวดราคาข้อ 1.6 ซึ่งผู้แทนกรมประมงได้ชี้แจงว่า การกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวก็เพื่อต้องการให้ได้ผู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการวางท่อ HDPE ในทะเลเป็นผู้ก่อสร้างงานเพราะต้องใช้เทคนิคและเครื่องมือในการวางท่อที่แตกต่างไปจากการวางท่อ HDPE บนบก มิฉะนั้นแล้วท่อดังกล่าวจะลอยขึ้นมาซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายแก่โครงการได้ ส่วนกรณีที่ระบุคุณสมบัติของผู้เสนอราคาว่าต้องมีผลงานการทำสัญญาซื้อขายท่อ HDPE ตามขนาดและความยาวดังกล่าวโดยมีมูลค่าในสัญญาไม่น้อยกว่า 40 ล้านบาท และเป็นคู่สัญญากับหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่เชื่อถือได้โดยไม่คำนึงว่าผู้นั้นเคยมีประสบการณ์ในการวางท่อ HDPE ขนาดและความยาวดังกล่าวในทะเลมาก่อนหรือไม่นั้นเป็นการกำหนดคุณสมบัติที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของประกาศประกวดราคาอย่างชัดเจน และหากจะตีความว่าผู้ทำสัญญาซื้อขายต้องเป็นเคยวางท่อด้วยตามคำชี้แจงของกรมประมง นอกจากจะเป็นการตีความขัดกับตัวอักษรของข้อ 1.6 แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะมีผู้มีผลงานในการทำสัญญาซื้อขายและวางท่อตามขนาดและความยาวที่กำหนดในข้อ 1.6 เพียง 2 ราย เท่านั้นคุณสมบัติของผู้เสนอราคาตามข้อ 1.6 ของประกาศประกวดราคาจึงไม่เปิดกว้างให้มีการแข่งขันเสนอราคาอย่างกว้างขวาง และมีลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ผู้เสนอราคาบางราย สำหรับข้ออ้างของกรมประมงที่ว่า แม้ผู้รับเหมาก่อสร้างซึ่งไม่มีคุณสมบัติตรงตามข้อ 1.6 ของประกาศประกวดราคาดังกล่าวก็ยังสามารถเข้าร่วมแข่งขันประกวดราคาในครั้งนี้ได้โดยรวมเสนอราคากับบริษัทต่างประเทศที่มีผลงานดังกล่าวในรูปของกิจการร่วมค้ำนั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่าประกาศประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อรับน้ำทะเลและเอกสารประกวดราคาซึ่งออกตามความในประกาศประกวดราคาดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้เสนอราคาในลักษณะกิจการร่วมค้าต้องร่วมกันซื้อเอกสารประกวดราคาและร่วมกันเสนอราคา โดยต้องแสดงเอกสารข้อตกลงหรือสัญญาการทำงานร่วมกัน แต่โดยที่กรมประมงออกประกาศประกวดราคาเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2542 กำหนดซื้อเอกสารประกวดราคาระหว่างวันที่ 14 มกราคม – 5 กุมภาพันธ์ 2542 และกำหนดยื่นซองประกวดราคาในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2542 กรณีจึงเห็นได้ว่า ผู้สนใจที่จะเข้าแข่งขันประกวดราคาในรูปของกิจการร่วมค้ำกับเอกชนต่างประเทศมีระยะเวลาค่อนข้าง

กระชั้นชิดในการติดต่อและทำเอกสารข้อตกลงกับเอกชนต่างประเทศเพื่อร่วมเป็นกิจการร่วมค้า ทั้งที่เป็นไปไม่ได้ที่ผู้รับเหมาทั่วไปจะทราบล่วงหน้าว่าเมื่อกรมประมงยกเลิกการประกวดราคา ไปแล้วจะประกาศประกวดราคาใหม่ โดยกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเสนอราคา ประการใด คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงเห็นว่าการกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคา ในลักษณะดังกล่าวตามข้อ 1.6 ของประกาศประกวดราคาจึงเป็นการกระทำที่ไม่มีเหตุผล อันสมควร นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงยังปรากฏด้วยว่าเอกสารประกวดราคาซึ่งออกตามความ ในประกาศประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อรับน้ำทะเลฯ กำหนดให้ผู้เสนอ ราคายื่นซองประกวดราคาโดยแยกเป็นซองข้อเสนอด้านเทคนิคและซองข้อเสนอด้านราคา โดยกรมประมงจะพิจารณาซองข้อเสนอด้านราคาต่อเมื่อซองข้อเสนอด้านเทคนิคของผู้เสนอ ราคารายนั้นผ่านคุณสมบัติ ซึ่งข้อ 4.5 ของเอกสารประกวดราคาฯ ได้กำหนดรายละเอียดหรือ คุณสมบัติเฉพาะเกี่ยวกับการยื่นซองข้อเสนอด้านเทคนิคไว้ว่า นอกจากจะต้องสอดคล้องกับ เอกสารประกวดราคาจ้างและเป็นไปตามรายการคุณลักษณะเฉพาะประกอบแบบก่อสร้างแล้ว ผู้เสนอราคายังจะต้องยื่นหนังสือรับรองจากผู้ผลิตท่อ HDPE เพื่อรับรองความสามารถในการ ผลิตท่อ HDPE ขนาด OD ไม่ต่ำกว่า 1,400 มม. และมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในรายการ คุณสมบัติเฉพาะประกอบแบบก่อสร้างไปพร้อมกับซองข้อเสนอด้านเทคนิคด้วย ทั้ง ๆ ที่ ข้อ 3.13.3.2 ของรายการคุณสมบัติเฉพาะประกอบแบบก่อสร้างกำหนดให้มีการแสดงเอกสาร ดังกล่าวในชั้นดำเนินการก่อสร้างหรือภายหลังจากที่ชนะการประกวดราคาจนเข้าทำสัญญาเป็น ผู้รับจ้างแล้ว คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาข้อเท็จจริงข้างต้นแล้ว เห็นว่าเงื่อนไข คุณสมบัติของผู้เสนอราคาและผู้ผลิตท่อที่กรมประมงกำหนดล้วนแต่เป็นเงื่อนไขที่เป็นสาระ สำคัญอันจะทำให้ได้ผู้เสนอราคา ผู้ผลิตท่อ และผู้วางท่อที่มีคุณภาพ แต่การกำหนดรายละเอียด หรือคุณสมบัติเฉพาะในเอกสารประกวดราคาตามข้อ 4.5 ทำให้บริษัทผู้ผลิตท่อ HDPE ขนาด ดังกล่าวซึ่งมีอยู่เพียงไม่กี่รายอยู่ในฐานะได้เปรียบกว่าผู้รับเหมาก่อสร้างทั่วไปที่ประสงค์จะเข้า แข่งขัน โดยอาจจะไม่ออกหนังสือรับรองการผลิตให้แก่ผู้แข่งขันเสนอราคารายอื่นได้ โดย สรุปรูป คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่า กรมประมงกำหนดรายละเอียดหรือคุณสมบัติ เฉพาะเกี่ยวกับการประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อรับน้ำทะเล โครงการตาม แผนแม่บทจัดระบบน้ำเค็มเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ จังหวัดนครศรีธรรมราช ลงวันที่ 14 มกราคม 2542 โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงมีมติเสนอแนะนายกรัฐมนตรีนครีเพื่อพิจารณา สั่งการให้กรมประมงยกเลิกการประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อรับน้ำทะเลฯ และดำเนินการจัดจ้างใหม่ให้ถูกต้องต่อไป

จากเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าวข้างต้นเป็นกรณี que เห็นได้ชัดว่า ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่จัดซื้อจัดจ้างกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขของผู้เสนอราคาหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าในเอกสารประกวดราคาเป็นไปโดยมิชอบอย่างชัดเจน และมีลักษณะเป็นการกีดกันผู้มีสิทธิเข้าประกวดราคารายอื่น เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อผู้มีสิทธิเข้าเสนอราคา รายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ จึงถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ในการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ ซึ่งภาครัฐได้พยายามหามาตรการและแนวทางป้องกัน ซึ่งจะได้กล่าวในบทต่อไป

2.3 การคัดเลือกไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง

การคัดเลือกไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้องในชั้นการจัดหา คู่สัญญาของส่วนราชการ มักเกิดขึ้นในขั้นตอนของการให้ดุลพินิจกับส่วนราชการในการคัดเลือก คู่สัญญาภายหลังจากมีการยื่นซองของผู้เสนอราคาทั้งหมดแล้ว เช่น คณะกรรมการพิจารณา ผลการประกวดราคา มีหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 50 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ โดยหน้าที่พิจารณาการคัดเลือกสิ่งของ หรืองานจ้าง หรือคุณสมบัติของผู้เสนอราคา ที่ตรวจสอบแล้วว่าถูกต้องตามเอกสารประกวดราคา ซึ่งมีคุณภาพและคุณสมบัติเป็นประโยชน์ ต่อทางราชการก็ให้คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา เสนอให้ซื้อหรือจ้างจากผู้เสนอ ราคารายที่คัดเลือกไว้แล้วซึ่งเสนอราคาต่ำสุด เป็นหน้าที่หนึ่งที่คณะกรรมการพิจารณาผลการ ประกวดราคาต้องปฏิบัติตาม การที่คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาไม่ดำเนินการ ตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาคัดเลือกผู้เสนอราคาที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในระหว่างผู้เสนอราคาด้วยกัน หากข้อเท็จจริงปรากฏเพิ่มเติมว่า มีการ ตกลงกันระหว่างผู้เสนอราคาที่ได้รับการคัดเลือกกับส่วนราชการซึ่งเป็นผู้คัดเลือกกว่าผู้เสนอราคา รายหนึ่งสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือเงินภายหลังจากได้รับเลือกให้เป็นคู่สัญญาแล้ว การกระทำ ในลักษณะเช่นนี้เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้เสนอราคารายหนึ่งรายใดเป็นการเฉพาะ อันมีผล เป็นการกีดกันผู้เสนอราคารายอื่น ซึ่งการกระทำระหว่างส่วนราชการและเอกชนดังกล่าวจะก่อให้เกิด ความไม่เป็นธรรมแล้วยังเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมอีกด้วย เนื่องจาก การจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการประกวดราคา มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ผลิตหรือผู้ที่มีความสามารถตาม ที่ส่วนราชการต้องการเข้าแข่งขันกันเพื่อหาผู้ที่มีความสามารถและก่อประโยชน์ให้กับทางราชการ มากที่สุดได้รับให้เป็นคู่สัญญากับทางราชการ แต่การกระทำของส่วนราชการกับเอกชนในลักษณะที่ ทุจริตดังกล่าว ทำให้การแข่งขันอย่างแท้จริงไม่อาจเกิดขึ้นได้ หรือเสมือนกับไม่มีการแข่งขันเกิดขึ้น เพราะส่วนราชการที่จัดซื้อจัดจ้างทราบที่อยู่แล้วว่าคุณสัญญาของตนเป็นบริษัทใดหรือผู้เสนอราคา รายใด วิธีการประกวดราคาจึงเป็นเพียงพิธีการที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าส่วนราชการให้ความสำคัญ ธรรมในการคัดเลือกคู่สัญญาแล้ว การทุจริตดังกล่าวโดยส่วนใหญ่ไม่อาจหาพยานหลักฐานมา ยืนยันได้ เนื่องจากเป็นความตกลงของสองฝ่าย ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1²⁰

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องทุกข์ว่า ผู้ร้องทุกข์เป็นผู้เข้าร่วมการประกวดราคาจัดซื้อเครื่องซักสไลต์ผ้าของโรงพยาบาลกระบี่ โดยผู้ร้องทุกข์เป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามประกาศประกวดราคา และเป็นผู้เสนอราคาต่ำสุด แต่คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคากลับเสนอให้ซื้อสินค้าจากบริษัท อิเลคโทรลักซ์ (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งเสนอราคาสูงกว่าผู้ร้องทุกข์

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 2) ได้พิจารณาเรื่องร้องทุกข์นี้แล้ว เห็นว่า เรื่องร้องทุกข์นี้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาเพื่อจัดซื้อเครื่องซักสไลต์ผ้าของโรงพยาบาลกระบี่ ตามประกาศจังหวัดกระบี่ เรื่องประกวดราคาซื้อครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2537 เป็นไปโดยชอบด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 หรือไม่

ในประเด็นนี้ข้อเท็จจริงยังฟังไม่ได้ว่าเครื่องซักสไลต์ผ้าของผู้ร้องทุกข์มีคุณสมบัติขัดต่อเงื่อนไขของประกาศประกวดราคา และถึงแม้คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาจะสามารถพิจารณาคัดเลือกคุณสมบัติที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ได้ก็ตามแต่เมื่อข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่า เครื่องซักสไลต์ผ้าของผู้ร้องทุกข์มีคุณลักษณะทางเทคนิค รวมทั้งบริการหลังการขายดีกว่าของบริษัท อิเลคโทรลักซ์ (ประเทศไทย) จำกัด ดังนั้น การที่คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาพิจารณาตัดสินให้บริษัทอิเลคโทรลักซ์ เป็นผู้ชนะการประกวดราคาทั้งที่ผู้ร้องทุกข์เป็นผู้เสนอราคาต่ำสุด จึงเป็นการไม่ชอบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ครท. จึงเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรี พิจารณาสั่งการ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสั่งซื้อในการประกวดราคาครั้งนี้ ดำเนินการพิจารณาผลการประกวดราคาดังกล่าวให้เป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ต่อไป

อนึ่ง คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงในเรื่องร้องทุกข์นี้แล้วเห็นว่าสาเหตุแห่งการร้องทุกข์ในครั้งนี้เกิดจากกรณีไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของเครื่องซักสไลต์ผ้าในเรื่องเทคนิคเกี่ยวกับระบบเบรค ระบบวิเคราะห์ข้อบกพร่อง (Self-Diagnostic) รวมทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับเรื่องการบริการหลังการขายไว้ในเอกสารประกวดราคาและเอกสารกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ แม้ว่าทางคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาจะสามารถนำเอาคุณสมบัติดังกล่าวยกขึ้นเป็นข้อพิจารณาได้ตามเงื่อนไขพิเศษของประกาศประกวดราคาและในเอกสารกำหนดคุณลักษณะเฉพาะซึ่งแนบท้ายเอกสารประกวดราคาเพื่อป้องกันมิให้เกิดการใช้

²⁰ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ที่ 3/2539

ดุลพินิจยกเอาคุณสมบัติที่เป็นสาระสำคัญอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในชั้นประกาศประกวดราคา มาเป็นข้อพิจารณาในภายหลังอันจะเป็นผลดีหรือผลเสียต่อผู้เข้าประกวดราคารายใดรายหนึ่ง ดังนั้น คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงเห็นควรเสนอแนะว่า ในการประกวดราคาจัดซื้อหรือจัดจ้างในโอกาสต่อไปของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขสมควรที่กระทรวงสาธารณสุขจะได้กำชับให้หน่วยงานที่ทำการประกวดราคาจัดซื้อจัดจ้างได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าประกวดราคาและคุณลักษณะของงานจ้างหรือพัสดุที่จะจัดซื้อจัดจ้างในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญให้มีความชัดเจนไว้ในเอกสารประกาศประกวดราคาด้วย เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อีกดังเรื่องร้องทุกข์นี้ และเพื่อประโยชน์สูงสุดของทางราชการ

ตัวอย่างที่ 2²¹

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องทุกข์ว่า กรมโยธาธิการดำเนินการประกวดราคาซื้อเรือกำจัดผักตบชวา และสายพานลำเลียงวัชพืชตามเอกสารประกวดราคา เป็นไปโดยมิชอบด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า เรื่องร้องทุกข์นี้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาเพื่อจัดซื้อเรือกำจัดผักตบชวา และสายพานลำเลียงวัชพืชของกรมโยธาธิการนั้น เป็นไปโดยชอบด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 หรือไม่

ตามข้อเท็จจริง การประกวดราคาครั้งนี้กรมโยธาธิการได้กำหนดคุณลักษณะเฉพาะในส่วนของหัวตักไว้อย่างชัดเจนว่าต้องมีระบบกันกระแทก ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ หัวตักต้องติดตั้งลักษณะยึดหยุ่นได้ ประการหนึ่ง และต้องมี shock absorber อีกประการหนึ่ง แต่ห้างหุ้นส่วนจำกัดราชสีมา ส.ซัพพลายก่อสร้าง ซึ่งเป็นผู้เสนอราคารายที่กรมโยธาธิการตัดสินใจให้มีการเสนอซื้อจากผู้เสนอราคานี้ไม่มีระบบ shock absorber ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบกันกระแทก แม้กรมโยธาธิการจะอ้างว่าเรือกำจัดผักตบชวาเป็นเรือที่สร้างขึ้นตามความต้องการของผู้ซื้อ (made to order) ฉะนั้นผู้ที่เสนอราคาต่ำสุดจึงสามารถสร้างเรือให้ไปทำตามข้อกำหนดคุณลักษณะเฉพาะที่กรมโยธาธิการต้องการได้โดยติดตั้ง shock absorber เพิ่มขึ้นจากแคตตาล็อก ซึ่งอาจจะติดตั้งจากโรงงานผู้ผลิตหรือติดตั้งเองได้ แต่คณะกรรมการ

²¹ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 4/2539

วินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่า โดยปกติวิสัยของธุรกิจการค้าคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าทุกประเภทย่อมจะต้องเป็นอย่างเดียวกับที่ปรากฏในแคตตาล็อก เพราะแคตตาล็อกเป็นคำพรรณาสรรพคุณของสินค้า ซึ่งผู้ผลิตได้ออกแบบและสร้างขึ้นด้วยความต้องการให้สินค้าของตนมีคุณภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับราคาต้นทุนการผลิต และในขณะเดียวกันก็ต้องสามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่น ๆ ได้ด้วย คำพรรณาสรรพคุณของสินค้าดังกล่าวจึงต้องเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่ผู้ผลิตเสนอขายให้แก่ลูกค้า ภายใต้เงื่อนไขของแบบ รุ่น ขนาด และราคา ดังนั้น สินค้าที่ผลิตเสนอขายให้แก่ลูกค้าภายใต้เงื่อนไขของแบบ รุ่น ขนาด และราคา ดังนั้น สินค้าที่ผลิตขึ้นจึงต้องเป็นไปตามคำพรรณาสรรพคุณ (catalog) เช่นว่านั้นทุกประการ การเพิ่มเติมอุปกรณ์บางอย่างขึ้นให้แตกต่างไปจากคุณสมบัติตามแคตตาล็อก น่าจะมีใช้เจตจำนงทั้งของผู้ผลิตและผู้ซื้อ

ตามเอกสารประกวดราคาของกรมโยธาธิการนี้ ข้อ 4.4 ได้กำหนดให้ผู้เสนอราคาต้องส่งแคตตาล็อก และหรือรายการซึ่งแสดงรายการละเอียดคุณลักษณะเฉพาะไปพร้อมใบเสนอราคาเพื่อประกอบการพิจารณา ซึ่งข้อกำหนดนี้เป็นไปตามตัวอย่างเอกสารประกวดราคาซึ่งคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนดขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแคตตาล็อกเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพและรายละเอียดของสินค้าที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดราชสีมา ส.ซัพพลายก่อสร้าง เสนอ จึงต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตามที่ปรากฏในแคตตาล็อกที่ได้ยื่นไว้ และเมื่อในแคตตาล็อกดังกล่าวไม่ปรากฏว่าหัวตักมี shock absorber ก็ต้องถือว่าห้างหุ้นส่วนจำกัดราชสีมา ส.ซัพพลายก่อสร้าง ยื่นเสนอราคาโดยผิดเงื่อนไขที่กำหนดคุณลักษณะเฉพาะตามเอกสารประกวดราคาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ การพิจารณาราคาของคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาเพื่อจัดซื้อเรือกำจัดผักตบชวาและสายพานลำเลียงวัชพืชของกรมโยธาธิการ ยังไม่เป็นไปโดยชอบด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงวินิจฉัยเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการให้กรมโยธาธิการดำเนินการประกวดราคาครั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อ 50²² ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ

²² ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ข้อ 50 คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา มีหน้าที่ดังนี้

(1) ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคา ใบเสนอราคาเอกสารหลักฐานต่าง ๆ พัสดุต่าง ๆ แคตตาล็อก หรือแบบรูปและรายละเอียดแล้วคัดเลือกผู้เสนอราคาที่ต้องตามเงื่อนไขในเอกสารประกวดราคา

ในกรณีที่ผู้เสนอราคารายใดเสนอรายละเอียดแตกต่างไปจากเงื่อนไขที่กำหนด

จากตัวอย่างข้างต้น แม้ไม่อาจชี้ชัดได้ว่าส่วนราชการกระทำไปโดยทุจริต หรือเพื่อช่วยเหลือให้บริษัทดังกล่าวได้เข้าเป็นคู่สัญญาก็ตาม แต่จากตัวอย่างที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผู้ร้องทุกข์สมควรเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นคู่สัญญา แต่โรงพยาบาลกระบี่อ้างว่า ผู้ร้องทุกข์ขาดคุณสมบัติ ซึ่งไม่มีการกำหนดไว้ในเอกสารประกวดราคา การอ้างเหตุผลที่มีผลเป็นการตัดสิทธิผู้ร้องทุกข์มิให้เข้าทำสัญญา จึงเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องทุกข์ อีกทั้ง หากส่วนราชการสามารถอ้างเหตุผลอันเกิดจากการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบแล้ว ก็ถือเสมือนว่าไม่มีการแข่งขันเกิดขึ้นอย่างแท้จริง และการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการดังกล่าว อาจไม่ได้รับประโยชน์สมกับงบประมาณแผ่นดินที่ต้องสูญเสียไป ซึ่งผลดังกล่าวนี้ย่อมเป็นผลลัพธ์เดียวกับการทุจริตหรือการกระทำอันมีลักษณะการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมด้วยเช่นเดียวกัน

ในเอกสารประกวดราคาในส่วนที่มีสาระสำคัญและความแตกต่างนั้นไม่มีผลทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบต่อผู้เสนอราคารายอื่น หรือเป็นการผิดพลาดเล็กน้อยให้พิจารณาผ่อนปรนให้ผู้เข้าประกวดราคาโดยไม่ตัดผู้เข้าประกวดราคารายนั้นออก

ในการพิจารณาคณะกรรมการอาจสอบถามข้อเท็จจริงจากผู้เสนอราคารายใดก็ได้ แต่จะให้ผู้เสนอราคารายใดเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญที่เสนอไว้แล้วก็ได้

(2) พิจารณาคัดเลือกสิ่งของ หรืองานจ้าง หรือคุณสมบัติของผู้เสนอราคาที่ตรวจสอบแล้วตาม (1) ซึ่งมีคุณภาพและคุณสมบัติเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ แล้วเสนอให้ชื่อหรือจ้างจากผู้เสนอราคารายที่คัดเลือกไว้แล้วซึ่งเสนอราคาต่ำสุด

ในกรณีที่ผู้เสนอราคาต่ำสุดดังกล่าวไม่ยอมเข้าทำสัญญาหรือข้อตกลงกับส่วนราชการในเวลาที่กำหนดตามเอกสารประกวดราคาให้คณะกรรมการพิจารณาจากผู้เสนอราคาต่ำรายถัดไปตามลำดับ ถ้ามีผู้เสนอราคาเท่ากันหลายราย ให้เรียกผู้เสนอราคาดังกล่าวมาขอให้เสนอราคาใหม่พร้อมกันด้วยวิธียื่นซองเสนอราคา

ถ้าปรากฏว่าราคาของผู้เสนอราคารายที่คณะกรรมการเห็นสมควรซื้อหรือจ้างสูงกว่าวงเงินที่จะซื้อหรือจ้าง ให้คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาดำเนินการตามข้อ 43 โดยอนุโลม

(3) ให้คณะกรรมการรายงานผลการพิจารณาและความเห็นพร้อมด้วยเอกสารที่ได้รับไว้ทั้งหมดต่อหัวหน้าส่วนราชการโดยเสนอผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ

2.4 ความไม่ถูกต้องตรงตามคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะ

เฉพาะ

ภายหลังการออกประกาศสอบราคาหรือประกวดราคาให้ผู้ที่มีคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะตรงตามประกาศมีสิทธิเข้าซื้อเอกสารประกวดราคาและมีการยื่นซองสอบราคาหรือประกวดราคาแล้ว ขั้นตอนต่อมาจะเป็นการพิจารณาคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของผู้เสนอราคา โดยคณะกรรมการเปิดซองสอบราคาหรือคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาว่าผู้เสนอราคามีคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะตามที่เอกสารสอบราคาหรือเอกสารประกวดราคากำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็นการใช้อำนาจดุลพินิจในการตรวจสอบ ซึ่งการใช้ดุลพินิจในขั้นตอนนี้อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและนำไปสู่ปัญหาพิพาทได้ เนื่องจากผู้เสนอราคาบางรายถูกพิจารณาว่ามีคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะไม่ตรงตามเอกสารสอบราคาหรือเอกสารประกวดราคาจึงถูกตัดสิทธิไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นคู่สัญญากับส่วนราชการ แม้ในความเป็นจริงผู้เสนอราคาจะมีคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะตรงตามเอกสารสอบราคาหรือเอกสารประกวดราคาในการจัดซื้อจัดจ้างครั้งนั้นการกระทำในลักษณะเช่นนี้ของส่วนราชการอาจเป็นการพยายามช่วยเหลือผู้เสนอราคาบางรายให้เข้ารับการคัดเลือกให้เป็นคู่สัญญากับส่วนราชการซึ่งเข้าลักษณะการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1²³

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องทุกข์ว่า ได้เข้าร่วมการประกวดราคาจัดซื้อเครื่องซักและสลัดผ้าไม่ต่ำกว่า 200 ปอนด์ ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติ แต่คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาได้พิจารณาเห็นว่า เครื่องซักและสลัดผ้าที่ผู้ร้องทุกข์เสนอ มีคุณลักษณะเฉพาะไม่ตรงตามเงื่อนไขของการประกาศประกวดราคา ข้อ 2.5 ที่กำหนดว่า มอเตอร์ขับเคลื่อนในการซักและสลัดผ้าที่ผู้ร้องทุกข์เสนอเป็น 3 มอเตอร์ ผู้ร้องทุกข์จึงขอให้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาให้ความเป็นธรรมและให้ระงับการจัดซื้อในครั้งนี้ไว้ก่อน

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 2) ได้พิจารณาเรื่องร้องทุกข์นี้แล้วเห็นว่า มีข้อร้องทุกข์ว่าเครื่องซักและสลัดผ้ายี่ห้อที่ผู้ร้องทุกข์เสนอราคานั้นมีรายละเอียด

²³ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 55/2539

คุณลักษณะเฉพาะตรงตามเงื่อนไขของประกาศประกวดราคาของสถาบันมะเร็งแห่งชาติหรือไม่ คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้พิจารณาข้อร้องทุกข์ประกอบกับคำชี้แจง และเอกสารหลักฐานของสถาบันมะเร็งแห่งชาติและสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขแล้ว เห็นว่า จากคำชี้แจงของผู้แทนกองช่างบำรุง สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นผู้ กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของเครื่องซักและสลัดผ้าของกระทรวงสาธารณสุขและเป็นผู้ร่วม กำหนดคุณลักษณะของที่ใช้ในการประกวดราคาครั้งนี้ได้ความว่า ยังไม่เคยพบเห็นเครื่องซัก และสลัดผ้าที่มีขนาดไม่ต่ำกว่า 200 ปอนด์ ที่มีมอเตอร์ 2 ตัว เคยพบแต่ที่มีมอเตอร์ 1 ตัว 3 ตัว หรือ 4 ตัว เท่านั้น กรณีจึงเป็นไปได้ที่การกำหนดคุณลักษณะเฉพาะจะประสงค์ให้มีจำนวน มอเตอร์สูงสุดได้เพียง 2 ตัว ซึ่งหากมีความประสงค์เช่นนั้น ก็เท่ากับว่าผู้ที่มีคุณสมบัติถูกต้อง จะต้องเสนอเครื่องซักและสลัดผ้าที่มีมอเตอร์ 1 ตัว เท่านั้น อันจะเป็นการขัดต่อรายละเอียด คุณลักษณะเฉพาะตามข้อ 1.4 ที่กำหนดว่าเครื่องซักและสลัดผ้าจะมีมอเตอร์ขับเคลื่อนในการ ซักและสลัดผ้าในตัวเดียวกันหรือแยกออกจากกันได้เพียงแต่ในกรณีที่เครื่องซักและสลัดผ้ามี มอเตอร์แยกกัน มอเตอร์ที่แยกออกจากกันนั้นจะต้องมีกำลังมอเตอร์เท่าใด ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏ ว่าผู้ร้องทุกข์เสนอเครื่องซักและสลัดผ้าชนิด 3 มอเตอร์ แต่เมื่อรวมกำลังมอเตอร์ซักกับกำลัง มอเตอร์สลัดผ้ารวมสูงแล้วจัดได้กำลังมอเตอร์รอบ 17 แรงม้า ผู้ร้องทุกข์จึงมีคุณสมบัติถูกต้อง ตามเงื่อนไขการประกวดราคาครั้งนี้

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงวินิจฉัยเพื่อเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาสั่งการให้สถาบันมะเร็งแห่งชาติพิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ร้องทุกข์ใน การประกวดราคาครั้งนี้ให้เป็นไปโดยชอบตามข้อ 50(1) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535

ตัวอย่างที่ 2²⁴

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ได้เข้าร่วมการประกวดราคาจัดซื้อเครื่องซักผ้าและสลัดผ้า ขนาด ไม่ต่ำกว่า 200 ปอนด์ ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติโดยได้เสนอเครื่องซักและสลัดผ้ายี่ห้อ WASHEX ขนาด 275 ปอนด์ รุ่น FLA 1200 ชนิดมอเตอร์ตัวเดียวแบบ Fixed Speeds แต่คณะกรรมการ พิจารณาผลการประกวดราคาได้พิจารณาแล้วไม่รับพิจารณาราคาเพราะว่าเครื่องซักและสลัดผ้า ที่ผู้ร้องทุกข์เสนอ มีรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะไม่ตรงตามเงื่อนไขของประกาศประกวดราคา ข้อ 2.5 เนื่องจากไม่สามารถทำงานสลัดผ้ารอบต่ำและรอบสูงได้โดยมีมอเตอร์ตัวเดียวไม่ต่ำกว่า 20 แรงม้า และผิดข้อ 4.5 เนื่องจากผู้ร้องทุกข์นำเสนอผลงานด้านการจำหน่ายเครื่องกับหน่วย

²⁴ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ที่ 65/2539

ราชการที่เป็นคนละรุ่นกับที่นำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตรวจสอบ ซึ่งผู้ร้องทุกข์เห็นว่าตนมีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขของประกาศประกวดราคาตามข้อดังกล่าวทุกประการ จึงขอให้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (คณะที่ 2) ได้พิจารณาเรื่องร้องทุกข์นี้แล้วเห็นว่า มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่า ผู้ร้องทุกข์มีคุณสมบัติตรงตามรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะตามเงื่อนไขของประกาศประกวดราคาของสถาบันมะเร็งแห่งชาติหรือไม่ คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ถึงแม้ในแคตตาล็อกเครื่องซักและสลัดผ้าที่ผู้ร้องทุกข์เสนอจะมิได้แสดงขนาดกำลังของมอเตอร์แบบตัวเดียวไว้ก็ตาม แต่ผู้ร้องทุกข์ก็ได้ยื่นสำเนาหนังสือของบริษัทผู้ผลิตที่รับรองว่ามอเตอร์มีกำลัง 25 แรงม้า ซึ่งสำเนาหนังสือฉบับนี้ผู้ร้องทุกข์ได้ลงนามประทับตราเพื่อรับรองความถูกต้องแล้ว จึงถือได้ว่าเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้จากบริษัทผู้ผลิต ซึ่งตามข้อ 4.4 ของเงื่อนไขรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะก็ได้กำหนดว่า ผู้เข้าประกวดราคาต้องเสนอแคตตาล็อกตัวจริงเพียงอย่างเดียว แต่สามารถแสดงหลักฐานอื่นที่เชื่อถือได้จากบริษัทผู้ผลิตได้ด้วย ดังนั้น กรณีจึงต้องถือว่าผู้ร้องทุกข์ได้ยื่นเสนอราคาเครื่องซักและสลัดผ้าที่มีมอเตอร์ตัวเดียวมีขนาดไม่ต่ำกว่า 20 แรงม้า ถูกต้องตรงตามข้อ 2.5 ของรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะแล้ว

ส่วนปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะข้อ 4.5 นั้น คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้ตามเจตนารมณ์ของร่างรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะในการประกวดราคาครั้งนี้ต้องการให้ผู้เสนอราคานำเสนอผลงานด้านการจำหน่ายเครื่องให้กับหน่วยราชการในรุ่น และขนาดเดียวกับที่นำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาเพื่อตรวจสอบ ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพและปัญหาในการใช้งาน แต่โดยที่ข้อกำหนดนี้ สถาบันมะเร็งแห่งชาติได้กำหนดไว้เพียงแต่ให้เป็นเครื่องขนาดเดียวกับที่นำเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาเท่านั้น และโดยที่การประกวดราคาครั้งนี้ไม่ปรากฏว่าได้มีการกำหนดวันชี้แจงรายละเอียดของประกาศและเอกสารประกวดราคาแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้เสนอราคาจึงย่อมจะเข้าใจได้ตามที่ปรากฏตามลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ไม่อาจจะเข้าใจถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงซึ่งอยู่เบื้องหลังลายลักษณ์อักษรของการประกวดราคาครั้งนี้ได้ เมื่อผู้ร้องทุกข์เสนอผลงานที่เป็นความจุเดียวกับที่เสนอราคาในครั้งนี้แล้ว ซึ่งแม้จะปรากฏในรายละเอียดว่ามีจำนวนมอเตอร์ 3 ตัว มิใช่มอเตอร์ตัวเดียวดังที่ผู้ร้องทุกข์เสนอมาในการประกวดราคาในครั้งนี้ก็ตาม ก็ต้องถือว่าผู้ร้องทุกข์ได้ปฏิบัติตามรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะข้อ 4.5 แล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้น คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงเห็นว่าผู้ร้องทุกข์มิได้ขาดคุณสมบัติตามรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะตามที่สถาบันมะเร็งแห่งชาติได้พิจารณา คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงเห็นควรเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการให้สถาบันมะเร็งแห่งชาติพิจารณาการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ร้องทุกข์ในการประกวด

ราคาครั้งนี้ให้เป็นไปโดยชอบตามข้อ 50(1) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ด้วย

ตัวอย่างที่ 3²⁵

คำร้องทุกข์

ผู้ร้องทุกข์ร้องทุกข์ว่า กรมประมงได้ออกประกาศประกวดราคาจ้างเหมา ก่อสร้างโครงการตามแผนแม่บทจัดระบบน้ำเค็มเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ซึ่งต่อมามีการแก้ไขรายละเอียดตามประกาศประกวดราคาดังกล่าวรวม 5 ครั้ง โดยผู้ร้องทุกข์ได้ เข้าร่วมเสนอราคาการประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างดังกล่าวทั้ง 2 ครั้ง ในครั้งแรกกรมประมง ได้ยกเลิกการประกวดราคา และในครั้งที่สอง กรมประมงแจ้งว่า ข้อเสนอด้านเทคนิคของผู้ร้องทุกข์ไม่ถูกต้องตามข้อ 2.1 และข้อ 6.3 ของเอกสารประกวดราคาเนื่องจากผู้ร้องทุกข์เสนอราคา ในรูปของกิจการร่วมค้า แต่ไม่ปรากฏชื่อของกิจการร่วมค้าดังกล่าวในบัญชีผู้รับเอกสารประกวด ราคาของกรมประมง ผู้ร้องทุกข์เห็นว่า การที่กรมประมงตัดสินว่า ผู้ร้องทุกข์ขาดคุณสมบัติทาง เทคนิคและไม่รับพิจารณาข้อเสนอทางด้านราคาของผู้ร้องทุกข์เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

คำวินิจฉัย

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ (ครท.) ได้พิจารณาเรื่องร้องทุกข์นี้ประกอบ คำชี้แจงและเอกสารหลักฐานของกรมประมงแล้ว เห็นว่า แม้ผู้ร้องทุกข์ทั้งสองรายจะได้ซื้อแบบ และเอกสารประกวดราคาตามประกาศประกวดราคา ซึ่งถือได้ว่าผู้ร้องทุกข์ทั้งสองรายทราบถึง เงื่อนไขตามประกาศประกวดราคาดังกล่าวแล้ว แต่เมื่อกรมประมงยกเลิกการประกวดราคาและ ออกประกาศประกวดราคาใหม่เงื่อนไขต่าง ๆ ตามประกาศประกวดราคาครั้งแรกจึงสิ้นสุดลง คุณสมบัติของผู้ซื้อซื้อแบบและเอกสารประกวดราคา คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเสนอราคา จึงต้อง เป็นไปตามประกวดราคาใหม่แต่โดยที่ตามเอกสารประกวดราคาใหม่มิได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า ผู้รับเหมาที่ประสงค์จะเสนอราคาในรูปของกลุ่มผู้รับเหมา การที่ผู้ร้องทุกข์สองรายซื้อแบบ และ เอกสารประกวดราคาคณะครั้งกันจึงมิได้หมายความว่าผู้ร้องทุกข์มีเจตนาที่จะแยกกันยื่นซอง ประกวดราคา ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าผู้ร้องทุกข์ทั้งสองรายได้ซื้อแบบและเอกสารประกวดราคา จากกรมประมงแล้ว การที่กรมประมงตัดสินว่าผู้ร้องทุกข์มีคุณสมบัติไม่ถูกต้องตามข้อ 2.1 ของ เอกสารประกวดราคานั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ ครท.เห็นว่า แม้กรมประมงจะมี ความประสงค์ให้ผู้เสนอราคาในรูปของกลุ่มผู้รับเหมาต้องร่วมกันซื้อเอกสารประกวดราคาด้วย

²⁵ คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ 164/2541

แต่กรมประมงก็มีได้แสดงความประสงค์ดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนในประกาศประกวดราคา การที่จะให้ผู้เข้าแข่งขันประกวดราคาเข้าใจความประสงค์ของกรมประมงเอาเอง จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ไม่ได้

ในการนี้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์มีข้อสังเกตว่า สาเหตุแห่งการร้องทุกข์ในกรณีนี้สืบเนื่องมาจากการที่ประกาศประกวดราคา ไม่มีข้อความใดกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประสงค์จะขอซื้อแบบและเอกสารประกวดราคาและผู้มีสิทธิเสนอราคา แต่กลับมีการกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวไว้ในข้อ 2.1 ของเอกสารประกวดราคา ซึ่งผู้สนใจที่จะเข้าแข่งขันประกวดราคาจะทราบได้ต่อเมื่อได้ซื้อแบบและเอกสารประกวดรานั้นแล้วเท่านั้น

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงมีมติเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการดังนี้

1. ผู้ร้องทุกข์ผ่านคุณสมบัติทางเทคนิคตามเอกสารประกวดราคา ข้อ 2.1 และข้อ 6.3 และให้กรมประมงรับซองข้อเสนอด้านราคาของผู้ร้องทุกข์ทั้งสองไว้พิจารณา โดยระงับการลงนามในสัญญาจ้างก่อสร้างของกรมประมงไว้ก่อน จนกว่าจะได้มีการพิจารณาดัดสินผลการประกวดราคาใหม่ หากกรมประมงไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้เพราะล่วงเลยขั้นตอนการประกวดราคาไปแล้วก็ดี หรือจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในเรื่องราคาที่ผู้เข้าประกวดราคารายอื่นเสนอไว้ก็ดี ให้ยกเลิกการประกวดราคาและให้ดำเนินการประกวดราคาใหม่ตามแต่จะเห็นสมควร

2. มีคำสั่งให้ทุกส่วนราชการถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดว่าในการดำเนินการประกวดราคาเพื่อจัดซื้อหรือจัดจ้างนั้น ในประกาศประกวดราคาต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ซื้อแบบ และเอกสารประกวดราคาจะมีสิทธิยื่นซองประกวดราคาได้เพื่อให้ผู้ที่ประสงค์จะเข้าแข่งขันได้ทราบล่วงหน้าและจะได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของประกาศประกวดรานั้น อันจะป้องกันมิให้เกิดกรณีเช่นเดียวกับเรื่องร้องทุกข์นี้อีกได้

จะเห็นได้ว่า ความไม่ถูกต้องตรงตามคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ เป็นกรณีที่มีการกำหนดเงื่อนไขหรือรายละเอียดไว้ในเอกสารสอบราคาหรือเอกสารประกวดราคา แต่ส่วนราชการอ้างว่าผู้เสนอราคาบางรายขาดคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นภาครัดตติสิทธิผู้เสนอราคาที่เขาขาดคุณสมบัติไม่ให้เข้าแข่งขันเพราะการพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้เสนอราคาจะอยู่ในขั้นตอนที่ผู้เสนอราคายื่นซองสอบราคาหรือประกวดราคาเพื่อให้คณะกรรมการเปิดซองสอบราคาหรือคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาตรวจคุณสมบัติ เมื่อผู้เสนอราคาขาดคุณสมบัติ จึงไม่มีการพิจารณาข้อเสนอด้านราคาต่อไป การพิจารณาเช่นนี้เป็นการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในส่วนราชการที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการ การใช้ดุลพินิจที่มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสนอราคาหากเป็นไปได้โดยมิชอบแล้วย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสนอราคารายที่ถูกตัดสิทธิ แม้ในภายหลังจะปรากฏว่าผู้เสนอราคาที่ถูกตัดสิทธิจะมีใช้ผู้ชนะการสอบราคาหรือประกวดราคา แต่การถูกตัดสิทธิโดยการ

ใช้ดุลพินิจโดยมิชอบก็ไม่อาจทำให้การแข่งขันโปร่งใสและเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผู้ที่ถูกตัดสิทธิในการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการประกวดราคา ย่อมได้รับความเสียหายเนื่องจาก เอกสารประกวดราคามีราคาแพง และเมื่อมีการซื้อและถูกตัดสิทธิดังเช่นกรณีนี้จะไม่มีการคืนเงิน แต่อย่างใด เพราะถือว่าผู้ซื้อแบบทราบที่อยู่แล้วว่าตนมีคุณสมบัติที่จะเข้าเสนอราคาได้หรือไม่ จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นได้ชัดว่า ผู้ร้องทุกข้อในแต่ละรายมีคุณสมบัติ ตรงตามที่เอกสารประกวดราคากำหนดไว้ แต่ส่วนราชการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบในการตัดสิทธิ ผู้เสนอราคาในแต่ละราย

3. วิเคราะห์ปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้าง (ขั้นตอนจัดหาคู่สัญญา)

การดำเนินการซื้อหรือจ้างในขั้นตอนจัดหาคู่สัญญาของส่วนราชการตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรี อาจก่อให้เกิดปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการ จัดซื้อจัดจ้างได้ โดยปัญหาที่ก่อให้เกิดลักษณะดังกล่าว เมื่อพิจารณาจากคำร้องเรียนอาจแบ่งได้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไปแจ้งความ
2. การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะเอื้อประโยชน์

แก่บุคคลบางราย

3. การคัดเลือกไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง
4. ความไม่ถูกต้องตรงตามคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ

จากการแบ่งสภาพปัญหาออกเป็น 4 ข้อข้างต้น จะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาในข้อ 3-5 เกิดจากการใช้อำนาจดุลพินิจของส่วนราชการไม่ว่าจะเป็นการกำหนดคุณสมบัติหรือรายละเอียดในการซื้อหรือจ้าง การพิจารณาคัดเลือกผู้เสนอราคาที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นคู่สัญญากับส่วนราชการ และในกรณีของการพิจารณาคัดเลือกคุณสมบัติของคณะกรรมการเปิดซองสอบราคาหรือคณะกรรมการ พิจารณาผลการประกวดราคา มีเพียงกรณีตามข้อ 1 ที่ส่วนราชการไม่ต้องใช้ดุลพินิจใดๆ เพียงแต่ ปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ กำหนดไว้

การใช้อำนาจดุลพินิจจึงอาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคหรือการเลือกปฏิบัติโดย ไม่เป็นธรรมโดยพฤตินัยหรือความเป็นจริง ซึ่งในทางปฏิบัติจากตัวอย่างที่ได้ยกมาแล้วมีการ กระทำต่าง ๆ ที่เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้เสนอราคาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อตัดสิทธิ ของผู้เสนอราคา เช่น การกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้ารับการคัดเลือกให้เข้าทำสัญญาจัดซื้อ จัดจ้างกับหน่วยงานของรัฐ และการกำหนดรายละเอียดเฉพาะของที่ต้องการซื้อหรืองานที่ ต้องการจ้าง (การกำหนดสเปคของของหรือของงาน) นอกจากนั้น ผู้เสนอราคาบางรายก็ถูกตัด สิทธิโดยอ้างว่าทำผิดเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศประกวดราคาในข้อต่าง ๆ

ในทางปฏิบัติตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แม้ว่าผู้เสนอราคาจะเห็นว่ามีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อตน แต่เป็นการยากแก่ผู้เสนอราคาตั้งกล่าวที่จะฟ้องร้องดำเนินคดี เนื่องจากในประกาศประกวดราคาของทางราชการจะมีข้อสงวนสิทธิของทางราชการที่จะงดซื้อหรืองดจ้าง เช่นกรณีการยกเลิกการประกวดราคาในข้อ 6 หรือเลือกผู้เสนอราคารายใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องซื้อจากผู้เสนอราคาต่ำสุด นอกจากนี้ ศาลฎีกาเคยพิพากษาไว้ในคำพิพากษาฎีกา ที่ 766/2518 ว่าผู้เสนอราคาไม่อาจฟ้องร้องให้เพิกถอนคำสั่งของทางราชการที่เลือกทำสัญญากับผู้เสนอราคารายใดก็ได้ เนื่องจากเป็นอำนาจดุลพินิจของฝ่ายบริหารโดยเฉพาะจะทำได้ก็แต่เพียงฟ้องร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในเรื่องของละเมิดเท่านั้น²⁶

การตรวจสอบการใช้ดุลพินิจสำหรับคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ไม่สามารถกระทำได้ จนกระทั่งประมาณปี 2539 ได้ออกกฎกระทรวงมาให้อำนาจคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์สามารถตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองได้

อนึ่ง ขณะนี้ได้มีการแก้ไข ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ และมีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 แล้ว แต่มาตรการและกฎหมายที่ออกมาใหม่จะมีประสิทธิภาพเพียงใด รวมถึงการควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการดังเช่นศาลปกครองซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ จะมีผลถึงการใช้อำนาจของส่วนราชการที่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างเพียงใด ซึ่งในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงมาตรการที่รัฐได้จัดสร้างขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างและองค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยข้อพิพาททั้งในอดีตก่อนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะได้ตราขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁶ ฤทัย หงษ์สิริ, การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและมาตรการของรัฐที่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม, การสัมมนาทางวิชาการเรื่องการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม, 29 มิถุนายน 2543

บทที่ 4

มาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ในการจัดซื้อจัดจ้าง และองค์การพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุ

1 มาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม

สภาพปัญหาอันเกิดจากการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสนอราคาด้วยกันนั้น ภาครัฐได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นรวมทั้งที่อาจเกิดขึ้นเป็น
อย่างดี จึงมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาและหาแนวทางในการป้องกัน
การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันหรือที่เรียกว่า การขัด
ขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ความพยายามที่กล่าวปรากฏให้เห็นดังนี้คือ

1. การแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535
2. การตรากฎหมายเพิ่มเติม คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา
ต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

1.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 มีการแก้ไขเพิ่มเติม
หลายครั้ง แต่ไม่มีครั้งใดที่มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งในการแก้ปัญหาการสมยอมราคาหรือการกระทำ
ที่เป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เสมือนระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย
การพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ซึ่งได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในหลายประการด้วยกัน
สรุปได้ดังนี้

1.1.1 เพิ่มบทนิยาม

คณะกรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 6 ได้เปลี่ยนหลักเกณฑ์เดิมที่คำนึงถึง
เฉพาะการกระทำที่เป็นการสมยอมราคากันในการเสนอราคาเท่านั้นที่จะถือเป็นการกระทำที่
ขัดต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ตามที่ กรสพ. เสนอมา เป็นการขัดขวาง
การแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพราะการสมยอมกันหรือการตกลงกันเป็นการกระทำเพียง
ลักษณะหนึ่งของการขัดขวางการเสนอราคาหรือเสนองานอย่างเป็นทางการเท่านั้น ซึ่งการขัดขวาง
การเสนอราคาหรือเสนองานในปัจจุบันทำได้หลายรูปแบบ เช่น การให้หรือรับทรัพย์สินหรือ

ประโยชน์อื่นใด การข่มขู่หรือใช้กำลังประทุษร้าย เป็นต้น¹

เพื่อให้หลักการเรื่องการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมบรรลุผล คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 6) จึงได้กำหนดกลไกและรายละเอียดเพิ่มเติมหลายประการ หนึ่งในนั้นคือ การเพิ่มบทนิยามในข้อ 5 ได้แก่คำว่า "การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม"² "ผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน"³ และ "เจ้าหน้าที่ที่มี

¹ “บันทึกตอบของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 6) เรื่อง เหตุผลประกอบการพิจารณาการแก้ไขเพิ่มเติมร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....” วารสารกฎหมายปกครอง 17 ตอน 3 (ธันวาคม 2541) : 54-67.

² การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม หมายความว่า การที่ผู้เสนอราคา หรือผู้เสนอรายงานรายหนึ่งหรือหลายรายกระทำการอย่างใด ๆ อันเป็นการขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรค หรือไม่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการเสนอราคาหรือเสนองาน ต่อส่วนราชการ ไม่ว่าจะกระทำโดยการสมยอมกัน หรือโดยการให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ เรียก รับ หรือยอมรับเงินหรือทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด หรือใช้กำลังประทุษร้าย หรือข่มขู่ว่าจะใช้ กำลังประทุษร้าย หรือแสดงเอกสารอันเป็นเท็จ หรือกระทำการใดโดยทุจริต ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาประโยชน์ในระหว่างผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานด้วยกัน หรือให้ประโยชน์แก่ผู้เสนองานแก่ผู้ที่เสนอราคาหรือผู้เสนองานรายหนึ่งรายใดเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับส่วนราชการนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อให้เกิดความได้เปรียบส่วนราชการโดยมิใช่เป็นไปในทางการประกอบธุรกิจปกติ

³ ผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน หมายความว่า บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่เข้าเสนอราคาขายในการซื้อพัสดุของทางราชการ หรือเข้าเสนอราคาเพื่อรับจ้างทำพัสดุ หรือเข้าเสนองานเพื่อรับจ้างเป็นที่ปรึกษา หรือรับจ้างออกแบบและควบคุมงานให้แก่ส่วนราชการใด เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจการของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอื่นที่เข้าเสนอราคาหรือเข้าเสนองานให้แก่ส่วนราชการนั้นในคราวเดียวกัน

การมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ การที่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันในลักษณะดังต่อไปนี้

(1) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบริหาร โดยผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการ ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการดำเนินงานในกิจการของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลรายหนึ่ง มีอำนาจหรือสามารถใช้อำนาจในการบริหารจัดการกิจการของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอีกรายหนึ่งหรือหลายราย ที่เสนอราคาหรือเสนองานให้แก่ส่วนราชการนั้นในคราวเดียวกัน

หน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติ"⁴

(2) มีความสัมพันธ์กันในเชิงทุน โดยผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือผู้เป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบในห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด อีกรายหนึ่งหรือหลายรายที่เสนอราคาหรือเสนองานให้แก่ส่วนราชการนั้นในคราวเดียวกัน

คำว่า "ผู้ถือหุ้นรายใหญ่" ให้ความหมายว่า ผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นเกินกว่าร้อยละยี่สิบห้าในกิจการนั้นหรือในอัตราอื่นตามที่ กวพ. เห็นสมควรประกาศกำหนดสำหรับกิจการบางประเภทหรือบางขนาด

(3) มีความสัมพันธ์กันในลักษณะไขว้กันระหว่าง (1) และ (2) โดยผู้จัดการ หุ้นส่วน ผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการดำเนินงานในกิจการของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลรายหนึ่งเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดอีกรายหนึ่งหรือหลายรายที่เข้าเสนอราคาหรือเสนองานให้แก่ส่วนราชการนั้นในคราวเดียวกัน หรือในนัยกลับกัน

การดำรงตำแหน่ง การเป็นหุ้นส่วน หรือการเข้าถือหุ้นดังกล่าวข้างต้นของคู่สมรส หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของบุคคลใน (1) (2) หรือ (3) ให้ถือว่าเป็นการดำรงตำแหน่งการเป็นหุ้นส่วน หรือการถือหุ้นของบุคคลดังกล่าว

ในกรณีบุคคลใดใช้ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการ ผู้บริหาร ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นโดยที่ตนเองเป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหารที่แท้จริงหรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นที่แท้จริงของห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด แล้วแต่กรณี และห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่เกี่ยวข้อง ได้เข้าเสนอราคาหรือเสนองานให้แก่ส่วนราชการนั้นในคราวเดียวกัน ให้ถือว่าผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานนั้นมีความสัมพันธ์กันตาม (1) (2) หรือ (3) แล้วแต่กรณี

⁴ **เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติ** หมายความว่า คณะกรรมการเปิดซองสอบราคาตามข้อ 42 คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาตามข้อ 50 คณะกรรมการดำเนินการจ้างที่ปรึกษาโดยวิธีคัดเลือกตามข้อ 86 คณะกรรมการดำเนินการจ้างโดยวิธีคัดเลือกตามข้อ 103 คณะกรรมการดำเนินการจ้างโดยวิธีคัดเลือกแบบจำกัดข้อกำหนดตามข้อ 106 หรือผู้ว่าจ้างในกรณีการจ้างออกแบบและควบคุมงานโดยวิธีพิเศษที่เป็นการว่าจ้างโดยการประกวดแบบตามข้อ 107(2)

1.1.2 กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรม

การกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรมและป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมนั้นมีหลายประการดังนี้

1.1.2.1 ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาพัสดุข้อ 15 ทวิ⁵ ระเบียบนี้ กำหนดให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาพัสดุต้องดำเนินการโดยเปิดเผย โปร่งใส และเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงคุณสมบัติและความสามารถของผู้เสนอราคาหรือเสนองาน เว้นแต่กรณีที่มีลักษณะเฉพาะอันเป็นข้อยกเว้นตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ และในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต้องทำบันทึกเป็นหลักฐานในการดำเนินการพร้อมระบุเหตุผลในการพิจารณาสั่งการในขั้นตอนสำคัญไว้เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย (เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539)

1.1.2.2 ผู้เสนองานหรือเสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ข้อ 15 ตริ⁶

⁵ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ข้อ 15 ทวิ การจัดพัสดุตามระเบียบนี้ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนของการจัดหาต้องดำเนินการโดยเปิดเผย โปร่งใส และเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงคุณสมบัติและความสามารถของผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองาน เว้นแต่กรณีที่มีลักษณะเฉพาะอันเป็นข้อยกเว้นตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

ในการดำเนินการแต่ละขั้นตอน ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต้องมีการบันทึกหลักฐานในการดำเนินการพร้อมทั้งต้องระบุเหตุผลในการพิจารณาสั่งการในขั้นตอนที่สำคัญไว้เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

⁶ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ข้อ 15 ตริ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมตามข้อ 15 ทวิ ให้ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่เป็นผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกันแต่เพียงรายเดียวเท่านั้น มีสิทธิที่จะเสนอราคาหรือเสนองานในการซื้อหรือการจ้างทำพัสดุ การจ้างที่ปรึกษา หรือการจ้างออกแบบและควบคุมงานของทางราชการในแต่ละครั้ง

ให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติ ดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานแต่ละรายว่าเป็นผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ ก่อนการเปิดซองสอบราคา ประกวตราดาหรือเสนองาน แล้วแต่กรณี และในกรณีการซื้อหรือการจ้างทำพัสดุโดยวิธีประกวตราดาตามข้อ 54 หรือการจ้างที่ปรึกษาโดยวิธีคัดเลือกตามข้อ 85 และข้อ 89 ให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานดังกล่าว ก่อนการเปิดซองข้อเสนอด้านเทคนิคของข้อเสนอด้านราคา หรือซองข้อเสนอทางการเงิน

กำหนดให้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมให้ผู้เสนองานหรือเสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกันสามารถเข้าเสนองานหรือเสนอราคาได้เพียงรายเดียวเพื่อป้องกันมิให้นิติบุคคลหลายรายที่มีหุ้นส่วนรายเดียวกันเข้าเสนองานหรือเสนอราคาในคราวเดียวกันนั้น อันอาจก่อปัญหาการสมยอมราคาซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาหรือเสนองานแต่ละรายว่าเป็นผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ ก่อนที่จะมีการเปิดซองทั้งการสอบราคาและประกวดราคา

การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาหรือเสนองาน ผู้เสนอราคาหรือเสนองานจะต้องแยกเอกสารเกี่ยวกับคุณสมบัติออกจากเอกสารอื่นเพื่อการตรวจสอบ การแยกเอกสารเพื่อตรวจสอบคุณสมบัตินี้เจ้าหน้าที่จะต้องกำหนดให้ผู้เสนอราคาหรือเสนองานให้ทราบ โดยมีเอกสารที่กำหนดในข้อ 15 จัตวา⁷ ส่วนการยื่นเอกสารแสดง

⁷ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ข้อ 15 จัตวา ในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานแต่ละรายตามข้อ 15 ตรี วรรคสอง ให้เจ้าหน้าที่กำหนดให้ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานยื่นเอกสารแสดงคุณสมบัติแยกมาต่างหากโดยอย่างน้อยต้องมีเอกสารดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานเป็นนิติบุคคล ให้ยื่นสำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล หนังสือบริคณห์สนธิ บัญชีรายชื่อหุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการผู้มีอำนาจควบคุม และบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นรายใหญ่ พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้อง

(2) ในกรณีผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานเป็นบุคคลธรรมดาหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล ให้ยื่นสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้นั้น สำเนาข้อตกลงที่แสดงถึงการเป็นหุ้นส่วน(ถ้ามี) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้เป็นหุ้นส่วน พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้อง

(3) ในกรณีที่ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานเป็นผู้เสนอราคาหรือเสนองานร่วมกัน ในฐานะเป็นผู้ร่วมคำให้ยื่นสำเนาสัญญาของการเข้าร่วมคำ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ร่วมคำ และในกรณีที่ผู้เข้าร่วมคำฝ่ายใดเป็นบุคคลธรรมดาที่มีได้ถือสัญชาติไทย ก็ให้ยื่นสำเนาหนังสือเดินทาง หรือถ้าผู้ร่วมคำฝ่ายใดเป็นนิติบุคคล ให้ยื่นเอกสารตามที่ระบุไว้ใน (1)

(4) เอกสารตามที่ส่วนราชการกำหนด เช่น หนังสือแสดงฐานะทางการเงิน สำเนาใบทะเบียนพาณิชย์ สำเนาใบทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม

การยื่นเอกสารแสดงคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง ให้ยื่นพร้อมกับการยื่นซองสอบราคา ประกวดราคา หรือเสนองานแล้วแต่กรณี สำหรับกรณีระเบียบนี้กำหนดให้ยื่นซองข้อเสนอ ด้านเทคนิคเพียงซองเดียวตามข้อ 87(2) ให้ผู้เสนองานยื่นเอกสารแสดงคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง มาพร้อมกับการยื่นซองดังกล่าวด้วย

คุณสมบัติต้องยื่นพร้อมกับการยื่นของสอบราคาประกวดราคา หรือเสนองานแล้วแต่กรณี และเมื่อได้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาหรือเสนองาน แล้วว่าไม่เป็นผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน เจ้าหน้าที่ที่ตรวจสอบคุณสมบัติต้องประกาศรายชื่อผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่มีสิทธิได้รับการคัดเลือกไว้ในที่เปิดเผย ณ สถานที่ทำการของส่วนราชการ และแจ้งให้ผู้เสนอราคาหรือเสนองานนั้นทราบด้วยหากผู้เสนอราคาหรือเสนองานอยู่ ณ สถานที่ที่มีการเปิดซองสอบราคา ประกวดราคา หรือเสนองาน แล้วแต่กรณี

1.1.2.3 ภายหลังจากการตรวจสอบคุณสมบัติแล้ว หากตรวจพบว่า มีผู้เสนอราคาหรือเสนองานเป็นผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่มีผลประโยชน์ร่วมกันเจ้าหน้าที่ที่ตรวจสอบคุณสมบัติจะต้องตัดรายชื่อผู้เสนอราคาหรือเสนองานนั้นออกทุกรายในครั้งนั้น พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่ถูกตัดชื่อทราบด้วย

เมื่อผู้เสนอราคาหรือเสนองานทราบถึงการถูกตัดชื่อออกแล้ว หากไม่พอใจอาจอุทธรณ์ต่อปลัดกระทรวงภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งพร้อมทั้งแสดงเหตุผลของการอุทธรณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องมาด้วย ตามข้อ 15 เบญจ⁸

เมื่อได้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาหรือเสนองาน แต่ละรายตามข้อ 15 ตรี วรรคสองแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติประกาศรายชื่อผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่มีสิทธิได้รับการคัดเลือกไว้ในที่เปิดเผย ณ สถานที่ทำการของส่วนราชการโดยพลัน และถ้าผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานอยู่ ณ สถานที่ที่มีการเปิดซองสอบราคา ประกวดราคา หรือเสนองาน แล้วแต่กรณี ให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้เสนอราคาหรือเสนองานรายนั้นทราบด้วย

⁸ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ข้อ 15 เบญจ เมื่อได้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองาน แต่ละรายตามข้อ 15 ตรี วรรคสองแล้ว หากปรากฏว่ามีผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานเป็นผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติตัดรายชื่อผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานดังกล่าวทุกรายออกจากการเป็นผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานในการเสนอราคาหรือเสนองานครั้งนั้น พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานรายดังกล่าวทราบโดยพลัน

ผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่ถูกตัดรายชื่อออกจากการเป็นผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานเพราะเหตุเป็นผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อปลัดกระทรวงภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งพร้อมทั้งแสดงเหตุผลของการอุทธรณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องมาด้วย

ในกรณีที่มีการยื่นอุทธรณ์ตามวรรคสอง ให้ปลัดกระทรวงพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบโดยพลัน การวินิจฉัยอุทธรณ์ของปลัดกระทรวงให้ถือเป็นที่สุด

การตัดซื้อของผู้เสนองานหรือเสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นวิธีการตัดสิทธิผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่ก่อให้เกิดการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมและผู้เสนองานหรือเสนอราคามีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งตัดสิทธิโดยปลัดกระทรวงเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ และให้ถือว่าคำวินิจฉัยของปลัดกระทรวงเป็นที่สุด ปลัดกระทรวงจะต้องแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ให้ผู้อุทธรณ์ทราบโดยเร็ว พร้อมทั้งส่งผลคำวินิจฉัยให้ กวพ. ทราบด้วยเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ การยื่นอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้มีการขยายระยะเวลาการเปิดซองสอบราคา ประกวตราคาหรือเสนองาน เว้นแต่ปลัดกระทรวงพิจารณาแล้วเห็นว่าการขยายระยะเวลาจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการ และเป็นกรณีที่ปลัดกระทรวงเห็นด้วยกับคำคัดค้านของผู้อุทธรณ์และเห็นว่าการยกเลิกการเปิดซองสอบราคาประกวตราคาหรือเสนองานที่ได้ดำเนินการไปแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ ปลัดกระทรวงก็มีอำนาจยกเลิกการเปิดซองสอบราคา ประกวตราคา หรือเสนองานดังกล่าวได้

1.1.2.4 การตรวจพบการกระทำอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคา
 อย่างเป็นธรรมในขั้นตอนก่อนหรือในขณะที่มีการเปิดซองสอบราคา ประกวตราคา หรือเสนองาน⁹ หากเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบตรวจพบและเชื่อได้ว่าการกระทำดังกล่าวจริง เจ้าหน้าที่ที่ตรวจสอบต้องทำการตัดรายชื่อทุกรายออกจากการเป็นผู้เสนอราคาหรือเสนองาน

สำหรับการเสนอราคาหรือเสนองานในการซื้อหรือการจ้างทำพัสดุ การจ้างที่ปรึกษา หรือการจ้างออกแบบและควบคุมงานในครั้งนั้นและให้ส่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ดังกล่าวให้ กวพ. ทราบด้วย การยื่นอุทธรณ์ตามวรรคสองย่อมไม่เป็นเหตุให้มีการขยายระยะเวลาการเปิดซองสอบราคา ประกวตราคา หรือเสนองาน แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ เว้นแต่ปลัดกระทรวงพิจารณาเห็นว่าการขยายระยะเวลาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการอย่างยิ่งและในกรณีที่ปลัดกระทรวงพิจารณาแล้วเห็นด้วยกับคำคัดค้านของผู้อุทธรณ์และเห็นว่าการยกเลิกการเปิดซองสอบราคา ประกวตราคา หรือเสนองานที่ได้ดำเนินการไปแล้วจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการอย่างยิ่ง ให้ปลัดกระทรวงมีอำนาจยกเลิกการเปิดซองสอบราคา ประกวตราคา หรือเสนองานดังกล่าวได้

⁹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ข้อ 15 ฉ นอกจากการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานแต่ละรายตามข้อ 15 ดรี วรรคสองและตามข้อ 145 แล้ว หากปรากฏต่อหน้าเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติก่อนหรือในขณะที่มีการเปิดซองสอบราคา ประกวตราคา หรือเสนองาน ว่ามีผู้เสนอราคาหรือเสนองานกระทำการอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าว หากเชื่อได้ว่ามีการ

ในการซื้อหรือการจ้างครั้งนั้น เว้นแต่ ผู้เสนอราคาหรือเสนองานนั้นจะเป็นผู้ให้ความร่วมมือ เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาของทางราชการและมีได้เป็นผู้ริเริ่มการกระทำดังกล่าว เจ้าหน้าที่ที่ ตรวจสอบคุณสมบัติจะไม่ตัดรายชื่อผู้เสนอราคาหรือเสนองานนั้นนอกจากการเป็นผู้เสนอราคา หรือเสนองานในการซื้อหรือการจ้างนั้นก็ได้

ผู้เสนอราคาหรือเสนองานนี้สามารถอุทธรณ์คำสั่งของ เจ้าหน้าที่ได้ภายใน 3 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งพร้อมทั้งแสดงเหตุผลของการอุทธรณ์และเอกสาร ที่เกี่ยวข้องด้วย ปลัดกระทรวงจะเป็นผู้วินิจฉัยเช่นเดียวกับการตรวจสอบในข้อ 1.1.2.3 และให้ ถือว่าคำวินิจฉัยนี้เป็นที่สุด นอกจากนี้การอุทธรณ์จะไม่เป็นเหตุให้มีการขยายระยะเวลาการเปิด ของสอบราคา ประกวดราคา หรือเสนองาน แล้วแต่กรณี เว้นแต่ปลัดกระทรวงจะเห็นว่าการ ขยายระยะเวลานั้นเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ

เมื่อผู้เสนอราคาหรือเสนองานถูกตัดรายชื่อออกจากความเป็น ผู้เสนอราคาหรือเสนองานแล้ว หัวหน้าส่วนราชการจะนำเรื่องเสนอปลัดกระทรวงเพื่อพิจารณา ให้ผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่ถูกตัดรายชื่อนั้นเป็นผู้ทำงาน ตามความในหมวด 2 ส่วนที่ 8 การ ลงโทษผู้ทำงาน

1.1.2.5 การตรวจพบการกระทำอันเป็นผู้เสนอราคาที่มีประโยชน์ ร่วมกันหรือการกระทำอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมภายหลังการเปิด

กระทำอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบ คุณสมบัติตัดรายชื่อผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่กระทำการดังกล่าวทุกรายนอกจากการเป็นผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานในการซื้อ หรือการจ้างทำพัสดุ การจ้างที่ปรึกษาหรือการจ้างออกแบบและควบคุมงานในครั้งนั้น เว้นแต่เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติจะวินิจฉัยว่าผู้ เสนอราคาหรือผู้เสนองานนั้น เป็นผู้ให้ความร่วมมือเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาของทางราชการและมีได้เป็นผู้ริเริ่มให้มีการกระทำดังกล่าวตามนัยข้อ 145 เบญจ จะไม่ตัดรายชื่อผู้เสนอ ราคาหรือผู้เสนองานนั้นนอกจากการเป็นผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานในการซื้อหรือการจ้างทำ พักตร์ การจ้างที่ปรึกษา หรือการจ้างออกแบบและควบคุมงานนั้นก็ได้

ให้นำความในข้อ 15 จัตวา วรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม และผู้เสนอราคาหรือ ผู้เสนองานที่ถูกตัดรายชื่อออกจากการเป็นผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานตามวรรคหนึ่ง มีสิทธิ อุทธรณ์คำสั่งของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติได้ ทั้งนี้ ให้นำความในข้อ 15 เบญจ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้กับการอุทธรณ์ในกรณีนี้โดยอนุโลม และให้หัวหน้า ส่วนราชการเสนอต่อปลัดกระทรวงเพื่อพิจารณาให้ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่ถูกตัดรายชื่อ ออกจากการเป็นผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ทำงานตามความในหมวด 2 ส่วนที่ 8 การลงโทษผู้ทำงาน

ของสอบราคา ประกวตราคาหรือภายหลังจากเสนองานแล้ว¹⁰ ในกรณีเช่นนี้หัวหน้าส่วนราชการสามารถตัดรายชื่อผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่มีสิทธิได้รับการคัดเลือกทุกรายออกจากประกาศรายชื่อที่มีการประกาศไปแล้ว นอกจากนี้หัวหน้าส่วนราชการต้องเสนอต่อปลัดกระทรวงเพื่อพิจารณาให้มีการลงโทษผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่มีการกระทำเช่นที่กล่าวมาเป็นผู้ทำงาน และหากปลัดกระทรวงเห็นว่าการยกเลิกการเปิดของสอบราคา ประกวตราคา หรือเสนองานที่ดำเนินการไปแล้วนั้น เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ ปลัดกระทรวงก็สามารถที่จะยกเลิกการเปิดของสอบราคาประกวตราคา หรือเสนองานดังกล่าวได้

1.1.3 การลงโทษผู้ทำงาน

การแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับหมวด 2 ส่วนที่ 8 การลงโทษผู้ทำงาน ตั้งแต่ข้อ 145 ถึงข้อ 145 สัตต โดยเพิ่มส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมซึ่งจะกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1.1.3.1 มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้เสนอราคาหรือเสนองานกระทำการอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมหรือกระทำการโดยไม่สุจริต

หากมีเหตุอันควรสงสัยปรากฏในภายหลังจากผู้เสนอราคาหรือเสนองานรายหนึ่งหรือหลายราย ไม่ว่าจะเป็นผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่ได้รับการคัดเลือกหรือไม่ก็ตาม กระทำการอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมหรือกระทำการ

¹⁰ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ข้อ 15 สัตต ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงภายหลังการเปิดของสอบราคา ประกวตราคา หรือเสนองานแล้ว ว่าผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่มีสิทธิได้รับการคัดเลือกตามที่ได้ประกาศรายชื่อไว้ตามข้อ 15 จัตวา วรรคสาม เป็นผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกับผู้เสนอราคารายอื่น หรือเป็นผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่กระทำการอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ให้หัวหน้าส่วนราชการมีอำนาจที่จะตัดรายชื่อผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่มีสิทธิได้รับการคัดเลือกดังกล่าวทุกรายออกจากประกาศรายชื่อตามข้อ 15 จัตวา วรรคสาม

ให้หัวหน้าส่วนราชการเสนอต่อปลัดกระทรวงเพื่อพิจารณาให้ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่ถูกตัดรายชื่อออกจากการเป็นผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้ทำงานตามความในหมวด 2 ส่วนที่ 8 การลงโทษผู้ทำงาน และในกรณีที่ปลัดกระทรวงพิจารณาแล้วเห็นว่า การยกเลิกการเปิดของสอบราคาประกวตราคา หรือเสนองานที่ได้ดำเนินการไปแล้วจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการอย่างยิ่งให้ปลัดกระทรวงมีอำนาจยกเลิกการเปิดของสอบราคาประกวตราคา หรือเสนองานดังกล่าวได้

โดยไม่สุจริต ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าบุคคลดังกล่าวสมควรเป็นผู้ทำงานหรือไม่ หรือมีหนังสือไปยังผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่ถูกสงสัย เพื่อให้ผู้เสนอราคาหรือเสนองานชี้แจงข้อเท็จจริงภายในเวลาที่ทางราชการกำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่า 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากส่วนราชการ เมื่อส่วนราชการได้รับคำชี้แจงแล้ว หัวหน้าส่วนราชการต้องทำหนังสือพร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อปลัดกระทรวง ในกรณีผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่ถูกสงสัยไม่ชี้แจงภายในเวลาที่กำหนดให้ถือว่ามีความผิดอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมหรือมีการกระทำโดยไม่สุจริต หัวหน้าส่วนราชการต้องทำหนังสือพร้อมทั้งความเห็นเพื่อพิจารณาให้ผู้นั้นเป็นผู้ทำงาน (ตามความในหมวด 2 ส่วนที่ 8 การลงโทษผู้ทำงาน) ต่อปลัดกระทรวง¹¹

1.1.3.2 ผู้เสนอราคาหรือเสนองานให้ความร่วมมือกับทางราชการ

กรณีผู้เสนอราคาหรือเสนองานร่วมกระทำการอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมหรือกระทำการโดยไม่สุจริตรายใด ซึ่งมีใช่เป็นผู้ริเริ่ม

¹¹ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ข้อ 145 จัตวา ในการจัดหาพัสดุตามระเบียบนี้ หากมีเหตุอันควรสงสัยปรากฏในภายหลังว่า ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานรายหนึ่งหรือหลายราย ไม่ว่าจะเป็นผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่ได้รับการคัดเลือกหรือไม่ก็ตาม กระทำการอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมหรือกระทำการโดยไม่สุจริต เช่น การเสนอเอกสารอันเป็นเท็จ หรือใช้ชื่อบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอื่นมาเสนอราคาแทนให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าบุคคลดังกล่าวสมควรเป็นผู้ทำงานหรือไม่ หรือมีหนังสือแจ้งเหตุที่ทางราชการสงสัยไปยังผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่ถูกสงสัยทราบ พร้อมทั้งให้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงภายในเวลาที่ทางราชการกำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่า 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากส่วนราชการ

เมื่อส่วนราชการได้รับคำชี้แจงจากผู้เสนอราคาหรือเสนองานที่ถูกสงสัยตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้หัวหน้าส่วนราชการทำรายงานไปยังปลัดกระทรวง พร้อมทั้งเสนอความเห็นของตนเพื่อประกอบการพิจารณาของปลัดกระทรวงว่าบุคคลดังกล่าวสมควรเป็นผู้ทำงานหรือไม่

หากผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่ถูกสงสัย ไม่ชี้แจงภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่ามีความผิดอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมหรือมีการกระทำโดยไม่สุจริต ให้หัวหน้าส่วนราชการเสนอปลัดกระทรวง พร้อมทั้งเสนอความเห็นเพื่อพิจารณาให้ผู้นั้นเป็นผู้ทำงาน

การพิจารณาให้ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานเป็นผู้ทำงานตามวรรคสองและวรรคสาม ให้นำความใน ข้อ 145 ทวิ วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า และวรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้มีการกระทำดังกล่าวได้ให้ความร่วมมือเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาของทางราชการ อาจได้รับการยกเว้นที่ไม่ต้องเป็นผู้ทำงานได้ หากหัวหน้าส่วนราชการหรือปลัดกระทรวงหรือผู้รักษาการตามระเบียบนี้พิจารณาแล้วว่าควรได้รับการยกเว้น ทั้งนี้ ต้องมีการแสดงเหตุผลหรือระบุเหตุผลไว้ในการเสนอความเห็นหรือในการสั่งการด้วย¹²

การลงโทษในฐานะเป็นผู้ทำงานที่ภาครัฐเลือกมาใช้กับการกระทำซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ทั้งในขั้นตอนก่อนจัดหาคู่สัญญาและภายหลังการคัดเลือกคู่สัญญาแล้ว การลงโทษเช่นนี้ถือเป็นมาตรการทางปกครองที่ภาครัฐนำมาใช้เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตในการเสนอราคาและการไม่เข้าทำสัญญาของผู้เสนอราคาที่ได้รับการคัดเลือก และวิธีการเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงสถานะที่เหนือกว่าของรัฐ (เอกสิทธิ์ของรัฐ) ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะและบริการสาธารณะที่ต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ ภาครัฐเชื่อว่าการลงโทษผู้ประกอบการในฐานะผู้ทำงานด้วยวิธีการเช่นนี้เป็นวิธีการที่รุนแรง และสามารถก่อให้เกิดความเกรงกลัวหากจะกระทำความผิด เพราะหากผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้เสนอราคาหรือเสนองานรายใดถูกลงโทษในฐานะผู้ทำงานแล้ว ผู้ประกอบการรายนั้นจะไม่สามารถเข้ามาทำการค้ากับส่วนราชการได้อีกจนกว่าจะมีการเพิกถอนบัญชีผู้ทำงาน เนื่องจากส่วนราชการที่จะทำการซื้อหรือการจ้างในแต่ละครั้งจะต้องตรวจสอบผู้ประกอบการที่เข้ามาเสนอราคาหรือเสนองานว่ามีรายใดบ้างที่ถูกขึ้นบัญชีเป็นผู้ทำงาน หากตรวจพบว่าผู้เสนอราคาหรือเสนองานรายนั้นถูกขึ้นบัญชีเป็นผู้ทำงานจะถูกตัดชื่อออกจากการซื้อหรือการจ้างในครั้งนั้นทันที

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการจัดหาคู่สัญญาของเอกชนตามกฎหมายแพ่งแล้ว จะเห็นได้ว่า ในกระบวนการก่อนจัดทำสัญญา หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่เข้าทำสัญญาตามที่ตกลงกันไว้แล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายไม่สามารถจะบังคับให้อีกฝ่ายทำสัญญาได้ หรือแม้แต่ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพบว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีการกระทำหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเสียหาย คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายไม่สามารถยกเลิกสัญญาได้ หากภายในสัญญาไม่มีข้อกำหนดที่จะทำให้สามารถบอกเลิกสัญญาได้

¹² ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ข้อ 145 เบญจ ในกรณีที่ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานที่ร่วมกระทำการอันเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมหรือกระทำการโดยไม่สุจริตรายใด ซึ่งมีใช่เป็นผู้ริเริ่มให้มีการกระทำดังกล่าวได้ ให้ความร่วมมือเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาของทางราชการ ให้หัวหน้าส่วนราชการ หรือปลัดกระทรวง หรือผู้รักษาการตามระเบียบพิจารณาให้ผู้เสนอราคาหรือผู้เสนองานรายนั้นได้รับการยกเว้นที่จะไม่เป็นผู้ทำงานได้โดยแสดงเหตุผลหรือระบุเหตุผลไว้ในการเสนอความเห็นหรือในการสั่งการ แล้วแต่กรณี

คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายคงทำได้เพียงนำเรื่องฟ้องเป็นคดีต่อศาลยุติธรรมเพื่อให้มีคำพิพากษาและออกคำบังคับ

1.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

ก่อนการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ส่วนที่ 3 ได้มีบทกำหนดโทษ¹³ สำหรับเจ้าหน้าที่ในส่วนราชการที่กระทำการทุจริตโดยกำหนดให้ผู้มีอำนาจหรือหน้าที่ที่ดำเนินการตามระเบียบนี้หรือผู้หนึ่งผู้ใดที่มีการกระทำในลักษณะทุจริตหรือปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจ หรือมีพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ หรือตามกฎหมายเฉพาะของส่วนราชการนั้น โทษของการกระทำความผิดขึ้นอยู่กับลักษณะของความผิดโดยมีโทษตั้งแต่ว่ากล่าวตักเตือน ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือนจนกระทั่งถึงขั้นปลดออกจากราชการ

¹³ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

ข้อ 10 ผู้มีอำนาจหรือหน้าที่ที่ดำเนินการตามระเบียบนี้ หรือผู้หนึ่งผู้ใดกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่ปฏิบัติตามระเบียบนี้ หรือกระทำการใดโดยมีเจตนาทุจริตหรือกระทำการโดยปราศจากอำนาจ หรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ รวมทั้งมีพฤติกรรมที่เอื้ออำนวยแก่ผู้เข้าเสนอราคาหรือเสนองาน ให้มีการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการหรือตามกฎหมายเฉพาะของส่วนราชการภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

(1) ถ้าการกระทำมีเจตนาทุจริต หรือเป็นเหตุให้ทางราชการเสียหายอย่างร้ายแรงให้ดำเนินการลงโทษอย่างต่ำปลดออกจากราชการ

(2) ถ้าการกระทำเป็นเหตุให้ทางราชการเสียหาย แต่ไม่ร้ายแรงให้ลงโทษอย่างต่ำตัดเงินเดือน

(3) ถ้าการกระทำไม่เป็นเหตุให้ทางราชการเสียหาย ให้ลงโทษภาคทัณฑ์หรือว่ากล่าวตักเตือนโดยทำคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร

การลงโทษทางวินัย (1) หรือ (2) ไม่เป็นเหตุให้ผู้กระทำหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในทางแพ่งตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้องหรือความรับผิดชอบทางอาญา (ถ้ามี)

บทกำหนดโทษตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุดู เน้นการ
ลงโทษกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเป็นโทษทางวินัย

ต่อมาคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2541 มีความเห็นว่าการ
แก้ไขและป้องกันการสมยอมในการเสนอราคาสมควรกำหนดมาตรการโดยมีกลไกพิเศษที่ช่วย
ดูแลปัญหาดังกล่าว ซึ่งจำเป็นต้องตรากฎหมายเป็นเอกเทศโดยเฉพาะจากมติของรัฐมนตรี
ดังกล่าว จึงได้มีการตรา พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงาน
ของรัฐ พ.ศ. 2542 หรือที่รู้จักกันดีในนามของกฎหมาย “ฮั้ว”

เหตุผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้เพื่อให้การจัดหาสินค้าหรือ
บริการในหน่วยงานของรัฐที่ใช้เงินของแผ่นดินเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม เนื่องจากพบว่า
มีการสมยอมราคากัน อันทำให้ไม่มีการแข่งขันกันเสนอประโยชน์สูงสุดให้แก่หน่วยงานของรัฐ
อย่างแท้จริง และเป็นความเสียหายต่อประเทศชาติส่วนรวม โดยบางกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีส่วนหรือสนับสนุนในการทำความผิดหรือละเว้นไม่ดำเนินการ
ตามอำนาจหน้าที่ จึงมีการกำหนดให้การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดและกำหนดลักษณะ
ความผิด อีกทั้งกลไกในการดำเนินการเอาผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่
ของรัฐเพื่อให้การปราบปรามดังกล่าวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา
ต่อหน่วยงานของรัฐฯ จะมีโทษทางอาญา โดยผู้กระทำความผิดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้
มิได้มีเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากแต่ครอบคลุมถึงผู้ที่มีใช้เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นอกจากนี้ ยังมีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเมื่อมีการ
กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

- (1) ลักษณะของความผิด
- (2) องค์กรกลางที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ

1.2.1 ลักษณะของความผิด

การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีหลายลักษณะและสามารถ
แยกลักษณะความผิดตามการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
หรือบุคคลอื่น ได้ดังต่อไปนี้

1.2.1.1 ลักษณะความผิดที่มีได้เกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ลักษณะความผิดที่มีได้เกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีผลเป็น
การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม มีดังนี้

- (1) มีการกระทำที่เป็นการตกลงร่วมกันในการเสนอราคา
(การยื่นข้อเสนอเพื่อเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐอันเกี่ยวกับการซื้อ การจ้าง
การแลกเปลี่ยน การเช่า การจำหน่ายทรัพย์สิน การได้รับสัมปทานหรือการได้รับสิทธิใดๆ)

เพื่อให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ (ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐตามกฎหมายและได้รับเงินอุดหนุนหรือเงินหรือ ทรัพย์สินลงทุนจากรัฐ) อันเป็นลักษณะขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม (มาตรา 4)¹⁴

(2) มีการเสนอให้ประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใดไม่ว่าจะเป็นเงินหรือ ทรัพย์สิน เพื่อให้มีการเสนอราคาต่ำหรือสูงมากจนเกินความเป็นจริง หรือเพื่อให้ก่อนการเสนอ ราคา (มาตรา 5)¹⁵

(3) มีการกระทำในลักษณะข่มขืนใจโดยการใช้กำลัง

---

¹⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

มาตรา 4 ผู้ใดตกลงร่วมกันในการเสนอราคา เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประโยชน์ แก่ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ โดยหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็น ธรรมหรือโดยการกีดกันมิให้มีการเสนอสินค้าหรือบริการอื่นต่อหน่วยงานของรัฐ หรือโดยการ เอาเปรียบแก่หน่วยงานของรัฐ อันมิใช่เป็นไปในทางประกอบธุรกิจปกติ ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และปรับร้อยละห้าสิบของจำนวนเงินที่มีการเสนอราคาสูงสุดในระหว่าง ผู้ร่วมกระทำความผิดนั้น หรือของจำนวนเงินที่มีการทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐแล้วแต่ จำนวนใดจะสูงกว่า

ผู้ใดเป็นธุระในการชักชวนให้ผู้อื่นร่วมตกลงกันในการกระทำความผิดตามที่ บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง ผู้นั้นต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่ง

¹⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

มาตรา 5 ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ ผู้อื่นเพื่อประโยชน์ในการเสนอราคา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจูงใจให้ผู้นั้นร่วมดำเนินการใด ๆ อันเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ หรือเพื่อจูงใจให้ ผู้นั้นทำการเสนอราคาสูงหรือต่ำจนเห็นได้ชัดว่าไม่เป็นไปตามลักษณะของสินค้า บริการ หรือ สิทธิที่จะได้รับ หรือเพื่อจูงใจให้ผู้นั้นไม่เข้าร่วมในการเสนอราคาหรือถอนการเสนอราคา ต้อง ระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปีและปรับร้อยละห้าสิบของจำนวนเงินที่มีการเสนอราคาสูง สุดในระหว่างผู้ร่วมกระทำความผิดนั้นหรือของจำนวนเงินที่มีการทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

ผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อกระทำการ ตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดด้วย

ประทุษร้ายหรือขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ ให้เกิดความกลัวอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้ถูกขู่เข็ญหรือบุคคลที่สามจำยอมเพื่อร่วมดำเนินการใด ๆ หรือเพื่อไม่ให้เข้าร่วมในการเสนอราคา หรือถอนการเสนอราคา หรือเสนอราคาตามที่กำหนด (มาตรา 6)¹⁶

(4) มีการใช้อุบายหลอกลวงหรือกระทำการโดยวิธีอื่นใด อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นไม่มีโอกาสเข้าทำการเสนอราคาอย่างเป็นธรรมหรือให้มีการเสนอราคา โดยหลงผิด (ข้อ 7)¹⁷

(5) มีการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐโดยรู้ว่ราคาต่ำหรือสูงจนเกินไปนั้นกระทำไปเพื่อกีดกันการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมและการกระทำนี้เป็นเหตุให้ไม่สามารถปฏิบัติให้ถูกต้องตามสัญญาได้ (มาตรา 8)¹⁸

¹⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

มาตรา 6 ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้จำยอมร่วมดำเนินการใด ๆ ในการเสนอราคา หรือไม่เข้าร่วมในการเสนอราคา หรือถอนการเสนอราคา หรือต้องทำการเสนอราคาตามที่กำหนด โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ ให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้ถูกขู่เข็ญหรือบุคคลที่สามจนผู้ถูกข่มขืนใจยอม เช่นว่านั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับร้อยละห้าสิบของจำนวนเงินที่มีการเสนอราคาสูงสุดในระหว่างผู้ร่วมกระทำความผิดนั้น หรือของจำนวนเงินที่มีการทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐแล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

¹⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

มาตรา 7 ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวงหรือกระทำการโดยวิธีอื่นใดเป็นเหตุให้ผู้อื่นไม่มีโอกาสเข้าทำการเสนอราคาอย่างเป็นธรรมหรือให้มีการเสนอราคาโดยหลงผิด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับร้อยละห้าสิบของจำนวนเงินที่มีการเสนอราคาสูงสุดระหว่างผู้ร่วมกระทำความผิดนั้นหรือของจำนวนเงินที่มีการทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐแล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

¹⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

มาตรา 8 ผู้ใดโดยทุจริตทำการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐโดยรู้ว่ราคาต่ำหรือสูงเกินไปนั้น

1.2.1.2 ลักษณะความผิด ที่เกิดจากการกระทำโดยเจ้าหน้าที่

ของรัฐ

ลักษณะความผิดที่เกิดจากการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีผลเป็นการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม มีดังนี้

(1) เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐละเว้นไม่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เมื่อพบว่ามีกรกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐซึ่งจะต้องเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติ การพิจารณา หรือดำเนินการใด ๆ เกี่ยวข้องกับการเสนอราคา และได้รู้หรือมีพฤติการณ์แจ้งชัดว่าควรรู้ว่าการเสนอราคาครั้งนั้นมีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้แต่ไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการยกเลิกการเสนอราคาในครั้งนั้น (มาตรา 10)¹⁹

(2) เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหรือผู้ได้รับมอบหมายจาก

ต่ำมากเกินกว่าปกติจนเห็นได้ชัดว่าไม่เป็นไปตามลักษณะสินค้าหรือบริการ หรือเสนอผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่หน่วยงานของรัฐสูงกว่าความเป็นจริงตามสิทธิที่จะได้รับ โดยมีวัตถุประสงค์เป็นการกีดกันการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมและการกระทำเช่นนั้น เป็นเหตุให้ไม่สามารถปฏิบัติให้ถูกต้องตามสัญญาได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และปรับร้อยละห้าสิบของจำนวนเงินที่มีการเสนอราคา หรือของจำนวนเงินที่มีการมาสัญญากับหน่วยงานของรัฐแล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติถูกต้องตามสัญญาได้ตามวรรคหนึ่ง เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการดำเนินการให้แล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ของสัญญาดังกล่าวผู้กระทำผิดต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายให้แก่หน่วยงานของรัฐนั้นด้วย

ในการพิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ถ้ามีการร้องขอ ให้ศาลพิจารณากำหนดค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องรับภาระเพิ่มขึ้นให้แก่หน่วยงานของรัฐตามวรรคสองด้วย

¹⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

มาตรา 10 เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐผู้ใดซึ่งมีอำนาจหรือหน้าที่ในการอนุมัติ การพิจารณาหรือการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอราคาครั้งใด รู้หรือมีพฤติการณ์ปรากฏแจ้งชัดว่าควรรู้ว่าการเสนอราคาในครั้งนั้นมีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ละเว้นไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการยกเลิกการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอราคาในครั้งนั้น มีความผิดฐานกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

หน่วยงานของรัฐออกกฎเกณฑ์ที่มีผลเกี่ยวกับการเสนอราคาโดยทุจริตเพื่อมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันในการเสนอราคาอย่างเป็นธรรม หรือช่วยเหลือผู้เสนอราคารายใดให้มีสิทธิเข้าทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐโดยไม่เป็นธรรม หรือเพื่อกีดกันผู้เสนอราคารายใดมิให้มีโอกาสเข้าแข่งขันในการเสนอราคาอย่างเป็นธรรม (มาตรา 11)²⁰

(3) เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ กระทำการโดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ผู้เข้าเสนอราคารายใดให้เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐถือ (มาตรา 12)²¹

1.2.1.3 ลักษณะความผิดที่เกิดจากการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ลักษณะความผิดที่เกิดจากการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่นนอกจากนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา และผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น) ได้แก่ การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือกรรมการหรืออนุกรรมการในหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีชื่อเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน

²⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

มาตรา 11 เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐผู้ใด หรือผู้ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานของรัฐผู้ใดโดยทุจริตทำการออกแบบ กำหนดราคา กำหนดเงื่อนไข หรือกำหนดผลประโยชน์ตอบแทน อันเป็นมาตรฐานในการเสนอราคาโดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันในการเสนอราคาอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อช่วยเหลือให้ผู้เสนอราคารายใดได้มีสิทธิเข้าทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐโดยไม่เป็นธรรมหรือเพื่อกีดกันผู้เสนอราคารายใดมิให้มีโอกาสเข้าทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐโดยไม่เป็นธรรม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

²¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

มาตรา 12 เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกระทำการใดๆ โดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม เพื่อเอื้ออำนวยแก่ผู้เข้าทำการเสนอราคารายใดให้เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ มีความผิดฐานกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ของรัฐ เข้าแทรกแซงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการอนุมัติ พิจารณาหรือดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการเสนอราคา หรือเพื่อจูงใจหรือให้จำยอมต่อการรับ การเสนอราคาที่มีการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดต่อ ตำแหน่งหน้าที่ตามมาตรา 13²²

1.2.2 องค์กรกลางที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อ หน่วยงานของรัฐฯ องค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบและดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติคือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ คณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจเสมือนพนักงานสอบสวนใน การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงาน ของรัฐตามมาตรา 14 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคา ต่อหน่วยงานของรัฐฯ

ในกรณีมีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือมีข้อกล่าวหา ร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดหาพัสดุที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว และถ้ามีมูลต้องดำเนินการตามมาตรา 14 (1) ถึง (3) แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการกับผู้นั้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริต

---

²² พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

มาตรา 13 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือกรรมการหรืออนุกรรมการใน หน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีใช่เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐผู้ใด กระทำความผิดตามพระ ราชบัญญัตินี้หรือกระทำการใดๆ ต่อเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐซึ่งมีอำนาจหรือหน้าที่ในการ อนุมัติ การพิจารณา หรือการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอราคาเพื่อจูงใจหรือทำให้ จำยอมต้องยอมรับการเสนอราคาที่มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าผู้นั้น กระทำความผิดฐานกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปี หรือ จำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสี่แสนบาท

(2) ในกรณีที่ เป็นบุคคลอื่นนอกจากบุคคลตาม (1) ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการกล่าวโทษบุคคลนั้นต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป ในการดำเนินการของพนักงานสอบสวนให้ถือรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก

(3) ในกรณีที่การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตาม (1) และบุคคลอื่นที่ลักษณะคดีมีความเกี่ยวเนื่องเป็นความผิดเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรดำเนินการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในคราวเดียวกัน ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดำเนินการสอบสวนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และเมื่อดำเนินการเสร็จให้ส่งรายงานเอกสารและความเห็นไปยังสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการให้มีการฟ้องคดีในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีสำหรับผู้ที่กระทำความผิดนั้น โดยให้ถือว่ารายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวสมควรให้ดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งผลการสอบสวนข้อเท็จจริงไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นผู้ดำเนินคดีต่อไป

นอกจากนี้ มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน กำหนดให้อำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ดังต่อไปนี้

(1) ให้มีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

(2) ให้มีอำนาจออกคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน

(3) ให้มีอำนาจดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ทำการหรือสถานที่อื่นใด รวมทั้งยานพาหนะของบุคคลใดๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นแลพระอาทิตย์ตก หรือในระหว่างเวลาที่มีการประกอบกิจการเพื่อตรวจสอบ ค้น ยึด หรืออายัด เอกสาร ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานอื่นใดซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ไต่สวนข้อเท็จจริง และหากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในเวลาดังกล่าวให้สามารถดำเนินการต่อไปได้จนกว่าจะแล้วเสร็จ

(4) ให้มีอำนาจดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อให้มีการจับและควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาซึ่งระหว่างการไต่สวนข้อเท็จจริงปรากฏว่าเป็นผู้กระทำ

ความผิดหรือเป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มูล เพื่อส่งตัวไปยังสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการต่อไป

(5) ขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานสอบสวนดำเนินการตามหมายของศาลที่ออกตาม (3) หรือ (4)

(6) กำหนดระเบียบโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และการประสานงานในการดำเนินคดีระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้ประธานกรรมการและกรรมการ ป.ป.ช. เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ในกรณีเช่นว่านี้ให้อนุกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานการสอบสวนให้สำนักงานอัยการสูงสุด ดำเนินคดีต่อไป การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ถือว่าบทบัญญัติที่กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

1.3 มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการซื้อและการจ้างของส่วนราชการ

โดยที่การแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 เกิดขึ้นเพื่อสร้างแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาที่ไม่เป็นธรรม อันเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนราชการกับเอกชน ในการจัดซื้อจัดจ้างอาจไม่ทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมที่เกิดจากการกระทำของส่วนราชการที่ภาครัฐสามารถกระทำได้โดยเร็ว คือ การออกมติคณะรัฐมนตรี และหนังสือเวียนต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานราชการหรือส่วนราชการปฏิบัติตาม

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ดังกล่าว ได้มีมติคณะรัฐมนตรีหลายเรื่องที่น่าสนใจ โดยเรื่องหนึ่งในมติคณะรัฐมนตรีที่กล่าวถึงในที่นี้คือปัญหาของการกำหนดราคากลาง การจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมราคากลางขึ้นมาแก้ปัญหาค่ากำหนดราคากลาง เนื่องจากราคากลางเป็นปัญหาสำคัญที่ส่วนราชการอาจใช้เป็นช่องทางในการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างจึงควรจะต้องนำเรื่องนี้มาพิจารณาว่า ภาครัฐมีการแก้ปัญหาในเรื่องนี้อย่างไร สำหรับมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างในเรื่องอื่นนั้น

จะไม่กล่าวถึงส่วนนี้ เนื่องจากจะนำไปวิเคราะห์ร่วมกับมาตรการป้องกันของภาครัฐที่มีต่อสภาพปัญหาของข้อร้องเรียนในบทที่ 3 และการกำหนดราคากลาง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ มิได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนจึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติที่ควรศึกษาเป็นการเฉพาะ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ กำหนดให้เจ้าหน้าที่พัสดุต้องจัดทำรายงาน โดยส่วนหนึ่งของรายงานจะต้องมีการกำหนดราคามาตรฐานหรือราคากลางของทางราชการหรือราคาที่เคยซื้อหรือจ้างครั้งหลังสุดภายในระยะเวลา 2 ปีงบประมาณ ราคามาตรฐานหรือราคากลาง จึงเป็นราคาที่ส่วนราชการกำหนดขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้างและของบประมาณ อีกทั้งเพื่อใช้ในการพิจารณาคัดเลือกคู่สัญญาอีกประการหนึ่ง โดยผู้เสนอราคาจะต้องไม่เสนอราคาขายหรือรับจ้างที่สูงไปกว่าราคากลาง ที่ผ่านมาราคากลางจะถูกปิดไว้เป็นความลับจนกว่าจะมีการเปิดซองประกวดราคาของผู้เสนอราคาทุกราย

ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดราคากลางจะเกิดกับกรณีการจ้างก่อสร้างของส่วนราชการอยู่เนืองๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นคือผู้ขายหรือผู้รับจ้างสมยอมกันในการเสนอราคา (ฮั้ว) หรือที่ในปัจจุบันใช้คำว่า “การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม” โดยส่วนราชการเปิดเผยราคากลางกับผู้เสนอราคาบางราย เนื่องจากการกำหนดราคากลางในงานก่อสร้าง ส่วนราชการจะเป็นผู้คิดคำนวณราคาของงานเอง

ในอดีตไม่มีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบเกี่ยวกับราคากลางของงานก่อสร้างต่าง ๆ ของทางราชการ ดังนั้นส่วนราชการที่ดำเนินการจ้างเหมาก่อสร้าง จะเป็นผู้คำนวณราคากลางเอง ซึ่งทำให้บางครั้งราคากลางไม่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในท้องตลาด อาจเนื่องจากความคลาดเคลื่อนในข้อมูล เช่น ราคาวัสดุก่อสร้างที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับยังไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการคำนวณราคากลางให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงได้มีการเสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการควบคุมราคากลางขึ้นและมี มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 สิงหาคม 2536 แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมราคากลาง โดยมีปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ หัวหน้าส่วนราชการ และผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้แทนสมาคมสถาปนิกสยาม ผู้แทนสมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทยรวม 15 คน เป็นกรรมการเพื่อทำหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณราคากลางแล้วจัดทำเป็นคู่มือสำหรับให้ส่วนราชการต่างๆ ถือปฏิบัติ
2. กำกับดูแลการคำนวณราคากลาง โดยให้มีอำนาจตรวจสอบรายละเอียดการคำนวณราคากลางที่ส่วนราชการคำนวณไว้
3. มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยปฏิบัติหน้าที่
4. วินิจฉัยปัญหา และยกเว้นหรือผ่อนผันการดำเนินการตามมาตรการป้องกันหรือลดโอกาสการสมยอมกันในการเสนอราคา (หน้าที่นี้เพิ่มขึ้นภายหลังตามมติคณะรัฐมนตรี)

ที่ผ่านมาคณะกรรมการควบคุมราคากลาง ได้มีการพิจารณามาตรการป้องกัน หรือลดโอกาสการสมยอมกันในการเสนอราคา และพิจารณาแนวทางเกี่ยวกับการก่อสร้าง อาคารของทางราชการ²³ อีกทั้งมีข้อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในเรื่องเกี่ยวกับราคากลาง ดังนี้คือ ควรปรับปรุงหลักเกณฑ์การคำนวณราคากลางในงานก่อสร้างของทางราชการ ในเรื่องของการ คิด

ค่าอำนวยการ กำไร และภาษี โดยเพิ่มค่าความผันผวนและค่าดอกเบี้ยให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เป็นสูตร FACTOR F จำแนกตามลักษณะงานคือ งานอาคาร งานทาง และงานชลประทาน โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2537 และให้ส่วนราชการถือปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์การคำนวณราคากลางในงานก่อสร้างของทางราชการ การคิดค่าอำนวยการ กำไร ภาษี ค่าความผันผวนและค่าดอกเบี้ยตามสูตร FACTOR F อัตราดอกเบี้ยที่จะนำมา ใช้ในการคำนวณถือตามอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำของเงินกู้ (MLR) ของธนาคารกรุงไทย จำกัด โดยให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการประกาศอัตราดอกเบี้ย และประกาศการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยระหว่างปีงบประมาณให้ส่วนราชการต่างๆ ทราบ ตามที่คณะกรรมการควบคุมราคากลางเสนอ

ต่อมา คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (คณะกรรมการ ป.ป.ป.) ได้เสนอข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการป้องกัน หรือลดโอกาสในการสมยอมกันเสนอราคา : เฉพาะกรณีการกำหนดราคากลางงานก่อสร้างของทางราชการ²⁴ เพื่อเป็นแนวทางให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติตาม สำหรับกรณีราคากลางของวัสดุและครุภัณฑ์ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ไม่มีการกำหนดเรื่องการจัดทำราคามาตรฐานหรือราคากลาง แต่เพื่อความคล่องตัว ในการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุทุกประเภทกระทรวงการคลังจึงให้อยู่ในดุลพินิจของหัวหน้าส่วนราชการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาอนุมัติให้เบิกจ่ายค่าวัสดุได้เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น เหมาะสมและประหยัด โดยดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ ดังนั้น ราคากลางของวัสดุครุภัณฑ์ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่กำกับดูแล แต่สำหรับราคากลางงานก่อสร้างมีมติคณะรัฐมนตรีได้กำหนดลักษณะต่างๆ มากมาย ซึ่งก่อให้เกิดความสับสน และเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์และมีส่วนทำให้เกิดการสมยอมกัน โดยแต่เดิมราคากลางงานก่อสร้างต้องเก็บรักษาไว้เป็นความลับโดยถือเป็นเอกสารสำคัญและให้เปิดเผยราคากลางต่อหน้าคณะกรรมการเปิดซองและผู้เสนอราคา ดังนั้น ข้อพิจารณาของคณะกรรมการ

²³ หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ด่วนมาก ที่ นร 1204/11843 ลงวันที่ 20 มกราคม 2536

²⁴ หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร 0103/24724 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2540

ป.ป.ป. คือ ต้องมีการเปิดเผยราคากลาง โดยให้เหตุผลว่า ข้อกำหนดที่ให้เก็บรักษารายละเอียดของการคำนวณราคากลางเป็นความลับเป็นหลักการที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน นั้น คณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้พิจารณาถึงการปฏิบัติที่เป็นจริง ประกอบกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ ที่มีข้อกำหนด เช่น ก่อนดำเนินการจ้างทุกครั้ง เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัสดุต้องทำรายงานเสนอหัวหน้าส่วนราชการ ส่วนหนึ่งของรายงานจะต้องมีการกำหนดราคากลางหรือข้อกำหนดเรื่องหลักประกันของ หลักประกันสัญญา ที่กำหนดมูลค่าเป็นจำนวนเต็มในอัตราร้อยละห้าของวงเงิน เป็นต้น ไว้ กรณีเช่นนี้การรักษาราคากลางไว้เป็นความลับ จึงไม่อาจเป็นความลับได้อย่างแท้จริง และในบางกรณีการกำหนดราคากลางเป็นเรื่องที่สามารถประมาณการได้ เช่น การกำหนดวงเงินค่าที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของส่วนราชการที่ปรากฏในหนังสืองบประมาณประจำปี การกำหนดราคากลางไว้เป็นความลับเช่นนี้ จึงอาจก่อให้เกิดช่องทางการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการเปิดเผยราคากลางให้ผู้ประกอบการบางรายทราบล่วงหน้า ทั้งราคากลางที่กำหนดขึ้นมาถูกต้องหรือได้มาตรฐานหรือไม่ ก็ไม่มีใครทราบ ในทางตรงกันข้าม การกำหนดราคากลางไว้อย่างถูกต้องใกล้เคียงความเป็นจริงสามารถตรวจสอบได้ นอกจากจะทำให้ผู้เข้าร่วมแข่งขันประกวดราคาได้รับความเป็นธรรมโดยเท่าเทียมกัน และก่อให้เกิดการแข่งขันในลักษณะที่ผู้เข้าแข่งขันต้องใช้ความสามารถในทางการบริหารงานและการจัดการมากขึ้นแล้ว ยังช่วยลดโอกาสการเสนอราคาในลักษณะที่เอาค่าใช้จ่ายสำหรับเป็นค่าตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามารวมในราคาที่เสนอ และจะทำให้ลดความเสียหายที่รัฐจะได้รับจากการสมยอมกันเสนอราคาอีกทางหนึ่ง คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงเห็นสมควรกำหนดให้มีมาตรการป้องกันหรือลดโอกาสในการสมยอมกันเสนอราคา : เฉพาะกรณีการกำหนดราคากลางงานก่อสร้างของราชการ เพื่อให้ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจได้ถือปฏิบัติตามหลักการต่อไปนี้

1. การกำหนดให้ต้องมีการเปิดเผยราคากลาง คือ
  - 1) ในการประกวดราคางานก่อสร้างทุกครั้ง ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจต้องระบุราคากลางของงานก่อสร้างนั้นๆ ไว้ในประกาศประกวดราคาด้วย
  - 2) ราคากลางที่ระบุไว้ในการประกวดราคางานก่อสร้างนั้น จะต้องเป็นราคาที่ได้มาจากการคำนวณถอดรูปแบบรายการ
  - 3) กรณีได้ประกาศผลการประกวดราคาก่อสร้าง และปรากฏว่ามีการเสนอราคาที่แตกต่างไปจากราคากลางที่ระบุไว้ในประกาศประกวดราคาหรือไม่ก็ตาม ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ต้องพิจารณาดำเนินการตามระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกำหนด โดยไม่ถือว่าราคากลางที่กำหนดไว้ในประกาศประกวดราคาต้องมีผลผูกพันให้ปฏิบัติตามนั้น

2. หน้าที่การคำนวณราคากลาง

เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และเพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการถอดรูปแบบรายการ และการคำนวณราคากลางได้มาตรฐานถูกต้อง นอกเหนือจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องแล้ว สมควรกำหนดให้หน่วยงานหรือบุคคลมีหน้าที่ในด้านนี้เป็นการเพิ่มเติม คือ

1) กรณีส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ เจ้าของงบประมาณได้ขอให้กรมโยธาธิการ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นใดออกแบบสร้างอาคาร และหน่วยงานที่ว่านี้ตอบรับออกแบบให้แล้ว ให้กำหนดให้ส่วนราชการที่รับออกแบบงานก่อสร้างนั้น ได้ถอดรูปแบบรายการ และคำนวณราคากลางให้ด้วย

2) ในกรณีที่มีการจ้างให้เอกชนเป็นผู้ออกแบบงานก่อสร้าง ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจผู้ว่าจ้าง สามารถกำหนดให้ผู้รับจ้างออกแบบถอดแบบรายการ พร้อมทั้งคำนวณราคากลางให้

3) ราคากลางและรายละเอียดของการคำนวณราคากลางที่ได้มาดังกล่าวให้คณะกรรมการกำหนดราคากลางรับไปดำเนินการต่อไป

3. การควบคุมและกำกับดูแลการคำนวณราคากลาง

ให้คณะกรรมการควบคุมราคากลางมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณราคากลาง การกำกับดูแลการคำนวณราคากลาง

คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2541 เห็นชอบกับมาตรการและเหตุผลที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. เสนอ ดังนั้น การกำหนดราคากลางจึงเป็นไปโดยเปิดเผย และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อทำให้การแข่งขันราคาเป็นธรรมยิ่งกว่าการปิดราคากลางไว้เป็นความลับ

2. วิเคราะห์มาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้าง

มาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้าง เริ่มปรากฏเด่นชัดในระยะเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1 และสำหรับมติคณะรัฐมนตรีและแนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมซึ่งเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เช่นเดียวกัน ดังนั้น การวิเคราะห์มาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างในส่วนนี้ จึงใช้สภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 เป็นหลักประกอบการพิจารณา

มาตรการป้องกันการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมซึ่งภาครัฐได้สร้างขึ้นโดยอาศัยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา เนื่องจากสภาพปัญหาการร้องเรียน ซึ่งยกมาในบทที่ 3 เริ่มตั้งแต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 มีผลใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไปแจ้งความ

สภาพปัญหาการไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไปแจ้งความในบทที่ 3 ข้อ 2.1 ซึ่งก่อให้เกิดข้อร้องเรียนซึ่งมีหลายสาเหตุและมักเกิดกับการจัดซื้อจัดจ้างวิธีการประกวดราคา เนื่องจากการประกาศหรือเผยแพร่ข่าวการประกวดราคามีหลายขั้นตอนต่างจากการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีสอบราคาตั้งปัญหาข้อร้องเรียนที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ในการปิดประกาศหรือส่งประกาศไปแจ้งความของเจ้าหน้าที่พัสดุ การปิดประกาศในตู้ซึ่งไม่มีกุญแจล็อก การปิดประกาศน้อยกว่าเวลาที่กำหนด ฯลฯ ภาครัฐมิได้นิ่งเฉยต่อปัญหาดังกล่าว ดังนั้นจึงมีมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหามาตามสภาพที่ปรากฏ โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ มาตรการก่อนและหลังการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 มาตรการแก้ไขปัญหาการไม่ปิดประกาศ และส่งประกาศไปแจ้งความก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

นอกจากหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ แล้ว คณะรัฐมนตรีได้สร้างแนวทางปฏิบัติโดยมีมติเห็นชอบกับมาตรการแก้ไขปัญหาการไม่ปิดประกาศ และส่งประกาศไปแจ้งความตามที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเสนอในเรื่องเกี่ยวกับมาตรการลดโอกาสการสมยอมกันในการเสนอราคา²⁵ โดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่า การประกาศประกวดราคาอาจเป็นช่องทางให้เกิดการสมยอมกันระหว่างผู้เสนอราคา โดยข้อเท็จจริงการประกาศประกวดราคาของส่วนราชการบางแห่งยังไม่เปิดเผยหรือแพร่หลายเท่าที่ควรทั้งโดยจงใจและไม่จงใจ เช่น ปิดประกาศประกวดราคาไว้ในสถานที่

---

²⁵ หนังสือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ด่วนมาก ที่ ตผ.001/2356 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2536

ไม่เปิดเผย บางครั้งอยู่ห่างไกลหรือเป็นเขตหวงห้าม เป็นการปิดกั้นข่าวสารการประกวดราคา นอกจากนี้ การจัดส่งประกาศประกวดราคาให้ศูนย์รวมข่าวประกวดราคา กรมประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย และสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ส่วนราชการบางแห่ง ไม่ได้จัดส่งภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบหรือไม่ได้จัดส่งแต่ทำหลักฐานว่าได้ส่ง หรือ ทำหลักฐานการส่งย้อนหลังเพื่อให้ดูเหมือนว่าได้ปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบแล้ว ทำให้ข่าวการประกวดราคาไม่แพร่หลายเท่าที่ควร สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจึงเสนอให้ ส่วนราชการจัดที่ ปิดประกาศไว้ ณ สถานที่ซึ่งบุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงและอ่านได้สะดวก สำหรับภูมิภาคให้ ปิดประกาศไว้ที่ศาลากลางจังหวัดอีกแห่งหนึ่งด้วย อีกทั้ง ให้ศูนย์รวมข่าวประกวดราคากรม ประชาสัมพันธ์ และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยจัดทำทะเบียนการรับ ทะเบียนการ ประกาศข่าวการประกวดราคา และต้องบันทึกเทปการออกอากาศข่าวการประกวดราคา โดย ต้องเก็บรักษาทะเบียนดังกล่าวไว้เพื่อการตรวจสอบ เช่นเดียวกับเอกสารทางการเงินและบัญชี สำหรับเทปการออกอากาศให้เก็บรักษาไว้ไม่ต่ำกว่า 90 วัน และให้สำเนารายชื่อส่วนราชการ ที่ส่งข่าวประกวดราคาล่าช้าผิดระเบียบให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินทุกรอบ 6 เดือนด้วย เพื่อ ติดตามตรวจสอบต่อไป

ต่อมาคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2536 ให้คณะกรรมการ ควบคุมราคากลางพิจารณามาตรการที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเสนอข้างต้นอีกครั้ง คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาวิธีการดังกล่าวแล้วเห็นชอบตามข้อเสนอของสำนักงานตรวจเงิน แผ่นดิน และมีข้อเสนอเพิ่มเติมให้หน่วยงานทั้ง 2 แห่ง (กรมประชาสัมพันธ์ และ อ.ส.ม.ท.) เพิ่มเวลาในการออกอากาศข่าวประกวดราคาให้สามารถออกอากาศได้ครบทุกประกาศในแต่ละ วัน และหากมีปัญหาในเรื่องขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้ดำเนินการเพื่อขอกำลังเจ้าหน้าที่ ให้เพียงพอต่อไป นอกจากนี้ เพื่อให้การเผยแพร่ข่าวสารการประกวดราคาเป็นไปอย่างกว้าง ขวาง คณะกรรมการฯ จึงเห็นสมควรกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้เพิ่มเติมอีก 2 ประการ ดังนี้

1. สำหรับการประกวดราคาในท้องถิ่น ให้ส่วนราชการผู้ออกประกาศ ประกวดราคาส่งข่าวการประกวดราคาไปออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่นของ จังหวัดนั้นๆ

2. ให้ส่วนราชการแจ้งข่าวประกวดราคาไปยังผู้รับจ้างซึ่งผ่านการ คัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้นในงานจ้างนั้นๆ ทราบโดยตรงทุกรายด้วย

ต่อมาคณะรัฐมนตรี ลงมติเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2536 เห็นชอบกับ หลักการที่คณะกรรมการควบคุมราคากลางเสนอเพิ่มเติมในการป้องกันปัญหาการทุจริตของ ส่วนราชการอันเกิดจากการปิดประกาศประกวดราคา โดยเฉพาะมาตรการปิดประกาศประกวด ราคาจะช่วยส่งเสริมและเน้นให้มีการปฏิบัติได้ถูกต้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 45 ยี่สิบ

2.1.2 มาตรการแก้ไขปัญหาการไม่ปิดประกาศ และส่งประกาศไป แจ้งความหลังการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

หลังจากการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มีมาตรการแก้ไขปัญหาการปิดประกาศและส่งประกาศไปแจ้งความเพื่อป้องกันปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเสนอแนวปฏิบัติในการกำกับดูแลการเผยแพร่ข่าวสารการประกาศประกวดราคาเพื่อเสริมมาตรการป้องกันหรือลดโอกาสสมยอมกันในการเสนอราคา²⁶ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2542 เห็นชอบกับแนวปฏิบัติที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเสนอ โดยที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินให้เหตุผลต่อมาตรการดังกล่าวว่า เนื่องจากการพยายามปิดกั้นข่าวสารการประกาศประกวดราคาเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญเกี่ยวกับการสมยอมกันในการเสนอราคาจัดซื้อจัดจ้างของทางราชการ (ฮั้ว) ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เงินงบประมาณแผ่นดินหรือเงินอื่น ๆ ของรัฐ ส่วนที่เป็นงบลงทุนเกิดความสูญเสียที่ไม่อาจประมาณได้ในแต่ละปี ทั้งนี้เกิดจากจุดอ่อนในการควบคุมขั้นตอนในการเผยแพร่ประกาศประกวดราคา ซึ่งยังไม่มีระบบที่ช่วยให้มีการกำกับดูแลที่ดี (Good Governance) อย่างชัดเจนในปัจจุบัน ดังนั้นจึงได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ประกาศประกวดราคาได้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวางโดยไม่มีการปิดกั้นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันการสมยอมกันในการเสนอราคา (ฮั้ว) จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจน รัดกุม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้และมีผู้รับผิดชอบทุกขั้นตอน โดยกำหนดแนวปฏิบัติแยกตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าว คือ หน่วยงานที่ออกประกาศประกวดราคา หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับฝากและนำส่งประกาศประกวดราคา (การสื่อสารแห่งประเทศไทย) และหน่วยงานที่มีหน้าที่เผยแพร่ โดยนำเสนอแนวปฏิบัติดังกล่าวต่อ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาเห็นชอบและนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อมีมติให้หน่วยงานถือปฏิบัติตามแนวปฏิบัติในการกำกับดูแลการเผยแพร่ข่าวสารการประกาศประกวดราคา โดยมีหลักการควบคุมขั้นตอนที่สำคัญ 9 ประการ ได้แก่

1. ให้นำหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐจัดให้มีทะเบียนประกาศประกวดราคา เพื่อควบคุมประกาศประกวดราคาทุกประกาศให้เป็นไปตามขั้นตอนของระเบียบและผู้บริหารสามารถตรวจสอบได้ หากมีปัญหาเกิดขึ้นภายหลัง

2. ให้มีการมอบหมายความรับผิดชอบแก่เจ้าหน้าที่อย่างชัดเจน
ทุกขั้นตอน

²⁶ หนังสือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ที่ ตผ 0001/5688 ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน

3. กำหนดวันที่จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้การเผยแพร่กระทำอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

4. กำหนดให้มีช่องที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากของทั่วไปสำหรับใช้เป็นการเฉพาะสำหรับการส่งประกาศประกวดราคาเท่านั้น เพื่อความรวดเร็วในการคัดแยกของการสื่อสารแห่งประเทศไทย และหน่วยรับเพื่อเผยแพร่ เพื่อขจัดปัญหาสำคัญอันเป็นเหตุของความเสียหายแก่เงินของชาติอยู่ในปัจจุบันซึ่งสืบเนื่องจากการสูญหายและความล่าช้าในการจัดส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ทั้งที่เป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่เจตนา ทั้งนี้ให้เริ่มใช้ช่องดังกล่าวหลังจากคณะรัฐมนตรีมีมติแล้วไม่เกิน 6 เดือน

5. กรณีส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ให้นำส่งโดยใช้บริการทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ตอบรับเท่านั้น เพราะบริการประเภทนี้สามารถตรวจสอบและหาตัวผู้รับผิดชอบได้เพื่อเกิดกรณีสูญหายหรือส่งล่าช้า

6. ให้การสื่อสารแห่งประเทศไทยกำหนดมาตรการที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่กำหนดนี้

7. ให้ผู้บริหารสั่งการให้ผู้ตรวจสอบภายในของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ

8. ให้ถือเป็นนโยบายที่ทุกจังหวัดจะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีสถานที่กลางสำหรับให้ทุกส่วนราชการในสังกัด หน่วยงานอื่นของรัฐและรัฐวิสาหกิจที่มีที่ตั้งในส่วนภูมิภาคใช้ในการรับและเปิดซองประกาศประกวดราคา เพื่อแก้ปัญหาการใช้สิทธิพลชมชู้โดยอาศัยความห่างไกลของสถานที่ตั้งของส่วนราชการ ทั้งนี้หากเห็นว่าจำเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นจะขอใช้ด้วยก็ได้

9. หากแนวปฏิบัติมีผลบังคับใช้แล้ว ให้มีบทกำหนดโทษกับบุคคลใดๆ ที่ฝ่าฝืนภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดโทษตามระเบียบพัสดุของหน่วยงานนั้น

แนวปฏิบัติในการกำกับดูแลการเผยแพร่ข่าวสารการประกาศประกวดราคา ซึ่งแยกตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าว คือ หน่วยงานที่ออกประกาศประกวดราคา หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับฝากและนำส่งประกาศประกวดราคา (การสื่อสารแห่งประเทศไทย) และหน่วยงานที่มีหน้าที่เผยแพร่ นั้น มีรายละเอียดดังนี้

1. หน่วยงานที่ออกประกาศประกวดราคา

1.1 การจัดทำและควบคุมประกาศประกวดราคา

1.1.1 ให้หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุหรือผู้ได้รับการแต่งตั้งจาก

หัวหน้าหน่วยงานให้ทำหน้าที่หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ มีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมดูแลและจัดทำประกาศประกวดราคาให้มากพอสำหรับการปิดประกาศประกวดราคา และการจัดส่งตามระเบียบพัสดุ แล้วส่งมอบคู่มือหรือสำเนาให้ผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคาที่ได้รับการแต่งตั้งลงชื่อรับมอบในต้นฉบับก่อนการปิดประกาศประกวดราคา

1.1.2 ให้ผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา บันทึกการลงในทะเบียนประกาศประกวดราคา (ตามแบบแนบท้าย 1) ทันทีก่อนวันที่ได้รับคู่มือหรือสำเนาประกาศประกวดราคานั้น ทุกประกาศประกวดราคา แล้วบันทึกเลขลำดับที่ตามทะเบียนประกาศประกวดราคาไว้ด้านบนประกาศประกวดราคามันที่จะปิดประกาศ

1.2 การปิดและปลดประกาศประกวดราคา

1.2.1 การปิดประกาศประกวดราคา

1.2.1.1 ผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา ตามข้อ 1.1 ส่งมอบประกาศประกวดราคามันที่บันทึกเลขลำดับที่กำกับให้ผู้ปิดประกาศประกวดราคาและพยานบุคคลตามที่ได้รับการแต่งตั้งทันทีก่อนวันที่บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา โดยให้ผู้ปิดประกาศประกวดราคาพร้อมพยานบุคคลดังกล่าว ดำเนินการดังนี้

- (1) ลงชื่อและวันเดือนปีรับมอบในทะเบียนประกาศประกวดราคา
- (2) ลงชื่อและวันเดือนปีที่ปิดประกาศกำกับไว้ด้านบนประกาศประกวดราคามันที่จะนำไปปิดประกาศ
- (3) นำประกาศประกวดราคาไปปิดประกาศในตู้ปิดประกาศประกวดราคา
- (4) หลังจากปิดประกาศแล้ว ตรวจสอบให้แน่ชัดว่าตู้ปิดประกาศประกวดราคาใส่กุญแจเรียบร้อยและไม่สามารถเปิดออกได้

การดำเนินการดังกล่าวให้กระทำแล้วเสร็จภายในวันเดียวกับวันที่ได้รับประกาศประกวดราคาจากผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป ทั้งนี้ให้กระทำก่อนการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ

ทั้งนี้ให้ผู้ปิดประกาศประกวดราคาเป็นผู้รักษากุญแจตู้ปิดประกาศประกวดราคาและจัดทำหลักฐานการรับ-ส่งมอบกุญแจตู้ปิดประกาศประกวดราคา กับผู้ปลดประกาศประกวดราคา

หากหน่วยงานเห็นสมควรจัดส่งประกาศประกวดราคาไปเผยแพร่ ณ ที่ทำการสาขาหรือหน่วยงานต้นสังกัดด้วยก็ให้กระทำได้

1.2.1.2 ให้หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุตรวจสอบการปิดประกาศประกวดราคาภายในระยะเวลาที่ปิดประกาศ และจัดทำบันทึกไว้เป็นหลักฐาน แล้วรายงานหัวหน้าส่วนราชการเพื่อพิจารณาดำเนินการ

1.2.2 การปลดประกาศประกวดราคา

หลังจากวันเปิดซองประกวดราคาแล้ว ให้ผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคาพร้อมทั้งพยานบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งขอรับกุญแจตู้ปิดประกาศประกวดราคาตามข้อ 1.2.1.1 วรรคสาม โดยลงชื่อและวันเวลารับมอบไว้ในหลักฐาน แล้วปลดประกาศประกวดราคา แต่ละฉบับ พร้อมลงชื่อและวันเดือนปีที่ปลดประกาศประกวดราคากำกับไว้ด้านล่างประกาศประกวดราคาที่ปลดและในทะเบียนประกาศประกวดราคา หลังจากปลดประกาศประกวดราคาเรียบร้อยแล้ว ให้ส่งมอบกุญแจตู้ปิดประกาศประกวดราคาให้ผู้ปิดประกาศประกวดราคา พร้อมทั้งลงชื่อและวันเวลาไว้ในหลักฐาน

ทั้งนี้ ผู้ปิดประกาศและผู้ปลดประกาศออก จะต้องมิใช่บุคคลเดียวกัน และจะต้องมิใช่บุคคลที่เป็นพยานในแต่ละกรณีด้วย

1.3 การส่งประกาศประกวดราคาให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เผยแพร่ตามระเบียบ

จัดให้มีซองประกาศประกวดราคาที่มีลักษณะพิเศษ

1.3.1 กรณีหน่วยงานที่ออกประกาศประกวดราคาเป็นผู้จัดส่งโดยตรง

1.3.1.1 เมื่อผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคาบันทึกรายการตามข้อ 1.1.2 เรียบร้อยแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

(1) บันทึกการนำส่งในสมุดส่งหนังสือหรือไปรษณีย์

(2) จัดเตรียมซองประกาศประกวดราคาพร้อมประกาศประกวดราคาและเอกสารประกวดราคาแล้วแต่กรณี และจำหน่ายซอง

(3) บรรจุประกาศประกวดราคาและเอกสารประกวดราคาแล้วแต่กรณี ใส่ซองและปิดผนึกต่อหน้าผู้นำส่งประกาศประกวดราคาที่ได้รับการแต่งตั้ง

(4) ส่งมอบซองประกาศประกวดราคาพร้อมสมุดส่งหนังสือหรือไปรษณีย์ให้ผู้นำส่งประกาศประกวดราคาลงชื่อรับในทะเบียนประกาศประกวดราคา

1.3.1.2 ผู้นำส่งประกาศประกวดราคานำส่งโดยให้ผู้รับ หน่วยงานปลายทางลงลายมือชื่อ พร้อมระบุชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง และวันเวลาในสมุดส่งหนังสือหรือไปรษณีย์ให้ครบถ้วน แล้วส่งมอบสมุดส่งหนังสือหรือไปรษณีย์ให้ผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคาเก็บรักษา

การดำเนินการตามข้อ 1.3.1.1 และ 1.3.1.2 ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในวันเดียวกับวันที่บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป ทั้งนี้ให้กระทำก่อนการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ

1.3.1.3 ให้ผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของสมุดส่งหนังสือหรือใบรับหนังสือ หากไม่ถูกต้องให้รายงานหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเพื่อพิจารณาดำเนินการ

1.3.2 กรณีหน่วยงานที่ออกประกาศประกวดราคาเป็นผู้จัดส่งทางไปรษณีย์

1.3.2.1 เมื่อผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา บันทึกผลการตามข้อ 1.1.2 เรียบร้อยแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

(1) จัดทำใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือนพร้อมสำเนา

(2) จัดเตรียมซองประกาศประกวดราคาพร้อมประกาศประกวดราคาและเอกสารประกวดราคาแล้วแต่กรณี และเจ้าหน้าที่ของ

(3) บรรจุประกาศประกวดราคาและเอกสารประกวดราคาแล้วแต่กรณี ใส่ซองและปิดผนึกต่อหน้าผู้นำส่งประกาศประกวดราคาที่ได้รับการแต่งตั้ง

(4) ส่งมอบซองประกาศประกวดราคาพร้อมใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือนให้ผู้นำส่งประกาศประกวดราคาลงชื่อรับในทะเบียนประกาศประกวดราคา

1.3.2.2 ผู้นำส่งประกาศประกวดราคาจัดส่งให้ทำการไปรษณีย์ โดยลงลายมือชื่อผู้นำส่งประกาศประกวดราคาและพนักงานรับฝากพร้อมกัน ทั้งนี้ให้ระบุชื่อ นามสกุล และวันเวลาให้ครบถ้วน ทั้งต้นฉบับและสำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน แล้วผู้นำส่งประกาศประกวดราคาได้รับมอบสำเนาใบนำส่งดังกล่าวมาส่งมอบให้ผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคาเก็บรักษา

การดำเนินการตามข้อ 1.3.2.1 และ 1.3.2.2 ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในวันเดียวกับวันที่บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป ทั้งนี้ให้กระทำก่อนการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ

1.3.2.3 ในกรณีที่ต้องการขอถอนคืน แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ฝากส่งกับเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ไว้แล้ว ให้หน่วยงานทำหนังสือถึงหัวหน้าทำการไปรษณีย์ที่ฝากส่ง แล้วมอบให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการฝากส่งดำเนินการดังนี้

(1) ติดต่อ ณ ที่ทำการไปรษณีย์เพื่อขอถอนคืนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ โดยแสดงหลักฐานประจำตัว สำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเดิม) และตัวอย่างเจ้าหน้าที่ที่ต้องการขอถอนคืน แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่

(2) ตรวจสอบการบันทึกการขอถอนคืน แก๊ซ หรือเปลี่ยนแปลงจำหน่าย ในใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเดิม) ทั้งต้นฉบับและสำเนาพร้อมการลงลายมือชื่อ ระบุชื่อ นามสกุล และวันเวลาของเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ว่าถูกต้องครบถ้วน หรือไม่

(3) รับมอบสำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเดิม) ที่บันทึกการแก๊ซแล้ว และซองที่ขอถอนคืน (ถ้ามี) จากเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์

(4) ส่งมอบสำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเดิม) ที่บันทึกการแก๊ซแล้ว และซองที่ขอถอนคืน (ถ้ามี) ให้ผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา

1.3.2.4 ให้ผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของสำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือนตามข้อ 1.3.2.2 และ 1.3.2.3 หากไม่ถูกต้องให้รายงาน

หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเพื่อพิจารณาดำเนินการ

1.3.3 กรณีสารบรรณกลางเป็นผู้จัดส่ง

1.3.3.1 เมื่อผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา

บันทึกรายการตามข้อ 1.1.2 เรียบร้อยแล้ว ให้ส่งมอบประกาศประกวดราคาที่จะจัดส่งให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เผยแพร่ตามระเบียบ แก่ผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยสารบรรณกลางที่ได้รับแต่งตั้ง (หรือผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยงานธุรการหรือหน่วยงานอื่นที่ได้รับการแต่งตั้ง สำหรับหน่วยงานในภูมิภาค) ทันทีในวันที่บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา โดยให้ลงชื่อรับมอบในทะเบียนประกาศประกวดราคา

1.3.3.2 ผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยสารบรรณกลาง (หรือผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยงานธุรการหรือหน่วยงานอื่น สำหรับหน่วยงานในภูมิภาค) ดำเนินการดังนี้

- (1) ลงทะเบียนหนังสือส่ง
- (2) บันทึกการนำส่งในสมุดส่งหนังสือหรือใบรับหนังสือ
- (3) จัดเตรียมซองประกาศประกวดราคาพร้อมประกาศ

ประกวดราคาและเอกสารประกวดราคาแล้วแต่กรณี และเจ้าหน้าที่ของ

(4) บรรจุประกาศประกวดราคาและเอกสารประกวดราคาแล้วแต่กรณี ใส่ซองและปิดผนึกต่อหน้าผู้นำส่งประกาศประกวดราคาที่ได้รับการแต่งตั้ง

(5) ส่งมอบซองประกาศประกวดราคาพร้อมส่งหนังสือหรือใบรับหนังสือให้ผู้นำส่งประกาศประกวดราคาลงชื่อรับในทะเบียนหนังสือส่ง

1.3.3.3 ผู้นำส่งประกาศประกวดราคานำส่งโดยให้ผู้รับ
 ฃน หน่วยงานปลายทาง ลงลายมือชื่อ พร้อมระบุชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง และวันเวลาในสมุดส่ง
 หนังสือหรือใบรับหนังสือให้ครบถ้วนแล้วส่งมอบสมุดส่งหนังสือหรือใบรับหนังสือให้หัวหน้า
 หน่วยงานบรรณกลาง (หรือหัวหน้าหน่วยงานธุรการสำหรับหน่วยงานในภูมิภาค) เก็บรักษา
 การดำเนินการตามข้อ 1.3.3.2 และ 1.3.3.3 ให้กระทำใ้
 แล้วเสร็จภายในวันที่ได้รับประกาศประกวดราคาจากผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา
 หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป ทั้งนี้ให้กระทำการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อย
 กว่า 7 วันทำการ

1.3.3.4 ให้หัวหน้าหน่วยงานบรรณกลาง (หรือหัวหน้า
 หน่วยงานธุรการ สำหรับหน่วยงานภูมิภาค) ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของสมุดส่งหนังสือ
 หรือใบรับหนังสือกับทะเบียนหนังสือส่ง หากไม่ถูกต้องให้รายงานหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเพื่อ
 พิจารณาดำเนินการ

1.3.4 กรณีสารบรรณกลางเป็นผู้จัดส่งทางไปรษณีย์

1.3.4.1 เมื่อผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา
 บันทึกรายการตามข้อ 1.1.2 เรียบร้อยแล้ว ให้ส่งมอบประกาศประกวดราคาที่จะจัดส่งให้หน่วย
 งานที่มีหน้าที่เผยแพร่ตามระเบียบ แก่ผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยงานบรรณกลางที่ได้
 รับการแต่งตั้ง (หรือผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยงานธุรการหรือหน่วยงานอื่นที่ได้รับการ
 แต่งตั้ง สำหรับหน่วยงานในภูมิภาค) ทันทีในวันทีบันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา โดยใ้
 ลงชื่อรับมอบในทะเบียนประกาศประกวดราคา

1.3.4.2 ผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยงานบรรณ
 กลาง (หรือผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยงานธุรการหรือหน่วยงานอื่น สำหรับหน่วยงาน
 ในภูมิภาค) ดำเนินการดังนี้

- (1) ลงทะเบียนหนังสือส่ง
- (2) จัดทำใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด้วย
 พิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ตามแบบแนบท้าย 3) พร้อมสำเนา
- (3) จัดเตรียมซองประกาศประกวดราคาพร้อมประกาศ
 ประกวดราคาและเอกสารประกวดราคาแล้วแต่กรณี และเจ้าหน้าที่ของ
- (4) บรรจุประกาศประกวดราคาและเอกสารประกวดราคา
 แล้วแต่กรณี ใส่ซองและปิดผนึกต่อหน้าผู้นำส่งประกาศประกวดราคาที่ได้รับการแต่งตั้ง
- (5) ส่งมอบซองประกาศประกวดราคาพร้อมใบนำส่ง
 ประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน ให้ผู้นำส่ง
 ประกาศประกวดราคาลงชื่อรับในทะเบียนหนังสือส่ง

1.3.4.3 ผู้นำส่งประกาศประกวดราคาจัดส่งให้ที่ทำการไปรษณีย์ โดยลงลายมือชื่อผู้นำส่งประกาศประกวดราคาและพนักงานรับฝากพร้อมกัน ทั้งนี้ให้ระบุชื่อ นามสกุล และวันเวลาให้ครบถ้วน ทั้งต้นฉบับและสำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน แล้วผู้นำส่งประกาศประกวดราคารับมอบสำเนาใบนำส่งดังกล่าวมาส่งมอบให้หัวหน้าหน่วยสารบรรณกลาง (หรือหัวหน้าหน่วยงานธุรการ สำหรับหน่วยงานในภูมิภาค) เก็บรักษา

การดำเนินการตามข้อ 1.3.4.2 และ 1.3.4.3 ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในวันที่ได้รับประกาศประกวดราคาจากผู้บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคา หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป ทั้งนี้ให้กระทำก่อนการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ

1.3.4.4 ในกรณีที่ต้องการขอถอนคืน แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงจำหน่าย ที่ฝากส่งกับเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ไว้แล้ว ให้หน่วยงานทำหนังสือถึงหัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์ที่ฝากส่ง แล้วมอบให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการฝากส่งดำเนินการดังนี้

(1) ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทำการไปรษณีย์เพื่อขอถอนคืนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำหน่าย โดยแสดงหลักฐานประจำตัว สำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเดิม) และตัวอย่างจำหน่ายที่ต้องการขอถอนคืน แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงจำหน่าย

(2) ตรวจสอบการบันทึกการขอถอนคืน แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงจำหน่ายในใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเดิม) ทั้งต้นฉบับและสำเนาพร้อมการลงลายมือชื่อ ระบุชื่อ นามสกุล และวันเวลาของเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

(3) รับมอบสำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเดิม) ที่บันทึกการแก้ไขแล้วและซองที่ขอถอนคืน (ถ้ามี) จากเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์

(4) ส่งมอบสำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเดิม) ที่บันทึกการแก้ไขแล้วและซองที่ขอถอนคืน (ถ้ามี) ให้หัวหน้าหน่วยสารบรรณกลาง (หรือหัวหน้าหน่วยงานธุรการ สำหรับหน่วยงานในภูมิภาค)

1.3.4.5 ให้หัวหน้าหน่วยสารบรรณกลาง (หรือหัวหน้าหน่วยงานธุรการ สำหรับหน่วยงานในภูมิภาค) ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของสำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือนตามข้อ 1.3.4.3 และ 1.3.4.4 หากไม่ถูกต้องให้รายงานหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเพื่อพิจารณา

2. หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับฝากและนำส่งประกาศประกวดราคา (การสื่อสารแห่งประเทศไทย)

เมื่อส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐนำของประกาศประกวดราคาพร้อมหลักฐานใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ใบนำส่งฯ) มายื่นต่อเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ เพื่อฝากส่งเข้าสู่ทางไปรษณีย์โดยใช้บริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) หรือบริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ตอบรับ ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

2.1 การรับฝาก

2.1.1 พนักงานรับฝากที่ได้รับการแต่งตั้งตรวจสอบความถูกต้องของไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ที่นำมาฝากส่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนด เช่น ตรวจสอบการหุ้มห่อ ขนาด น้ำหนัก จำนวนชื่อและที่อยู่ของผู้รับและผู้ฝากส่ง ให้มีรายละเอียดครบถ้วน รายละเอียดในแบบพิมพ์ใบรับฝากไปรษณีย์ด่วนพิเศษ ให้ชื่อผู้รับตรงกับเจ้าหน้าที่ปรากฏบนห่อ/ซองหรือใบนำส่งฯ ใบนำส่งฯ มีลายมือชื่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการฝากส่งตรงกับที่ไว้ให้กับที่ทำการไปรษณีย์ เป็นต้น

2.1.2 เมื่อตรวจสอบแล้วถูกต้อง ให้ดำเนินการรับฝาก โดยปฏิบัติเกี่ยวกับการรับฝากไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ตามขั้นตอนและวิธีปฏิบัติที่กำหนดในระเบียบที่เกี่ยวข้อง พร้อมบันทึกรายการในใบนำส่งฯ และใบรับฝากไปรษณีย์ด่วนพิเศษ ลงลายมือชื่อผู้นำส่งประกาศประกวดราคาและพนักงานรับฝากในใบนำส่งฯ ทั้งต้นฉบับและสำเนาโดยพร้อมกัน ทั้งนี้ให้ระบุชื่อ นามสกุล พร้อมวันเวลาให้ครบถ้วน และพนักงานรับฝากประทับตราประจำวันที่ชัดเจนเพื่อเป็นหลักฐานการรับฝาก แล้วมอบสำเนาใบนำส่งฯ ให้ผู้นำส่งประกาศประกวดราคา ต้นฉบับใบนำส่งฯ เก็บเป็นหลักฐานประจำที่ทำการ

2.1.3 ให้พนักงานรับฝาก ส่งมอบไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ที่รับฝากไว้แล้วให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการปิดถุง โดยกรอกรายละเอียดในรายการรับส่งมอบไปรษณีย์ภัณฑ์/พัสดุไปรษณีย์ ภายในที่ทำการไปรษณีย์ เพื่อเป็นหลักฐานในการรับ-ส่งมอบ พร้อมทั้งลงชื่อรับ-ส่งมอบต่อกันให้ครบถ้วน

2.2 การส่งต่อ

เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการปิดถุง ตรวจสอบจำนวน ความเรียบร้อยของห่อ/ซองไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) เมื่อเห็นว่าถูกต้องเรียบร้อย ให้ดำเนินการคัดแยกออกเป็น 2 พวก คือ

2.2.1 กรณีนำจ่ายในพื้นที่เขตจ่ายรับผิดชอบของที่ทำการไปรษณีย์ต้นทาง ให้ส่งมอบกับเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการปิดถุง เพื่อทำการประทับตราประจำวันที่ด้านหลังห่อ/ซองแล้วส่งมอบให้เจ้าหน้าที่นำจ่ายที่เป็นพนักงานการ

สื่อสารฯ ที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยจัดทำบัญชีควบคุมการนำจ่ายไปรษณีย์ด่วนพิเศษ หรือบัญชีควบคุมการนำจ่ายไปรษณีย์ภัณฑ์รับรอง/ลงทะเบียน/ไปรษณีย์ด่วนพิเศษ/พัสดุไปรษณีย์ในประเทศภายนอกที่ทำการ เพื่อดำเนินการต่อไป

2.2.2 กรณีต้องขนส่งต่อไปเพื่อนำจ่ายในพื้นที่เขตจ่ายรับผิดชอบของที่ทำการไปรษณีย์แห่งอื่น ให้ดำเนินการจัดทำเอกสารในการขนส่ง โดยลงรายการในบัญชีกำกับถุงไปรษณีย์ด่วนพิเศษ ให้ครบถ้วน และระบุเลขหมายของไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) แต่ละชั้น พร้อมลงชื่อกรรมการปิดถุง และประทับตราประจำวัน แล้วดำเนินการปิดถุง โดยจัดทำบัญชีมอบหมายถุงไปรษณีย์ ส่งมอบถุงให้กับผู้ขนส่ง ตามกำหนดเวลาและระบบการขนส่งที่วางไว้

2.3 การนำจ่าย

2.3.1 เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการปิดถุง ตรวจสอบจำนวนถุง ความเรียบร้อยของถุงกับบัญชีมอบหมายถุงไปรษณีย์ ให้ถูกต้องครบถ้วน

2.3.2 เมื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ให้เปิดถุงเพื่อนำไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ที่บรรจุภายในออกมาตรวจสอบความเรียบร้อย เช่น เลขที่ EMS แต่ละชั้น จำนวนที่ได้รับ รวมทั้งสภาพห่อ/ซอง ให้ถูกต้องตรงกับบัญชีกำกับถุงไปรษณีย์ด่วนพิเศษ หากถูกต้องเรียบร้อยให้ประทับตราประจำวันนำจำหน่ายที่ด้านหลังห่อ/ซอง แล้วส่งมอบให้เจ้าหน้าที่นำจ่ายที่เป็นพนักงานการสื่อสารฯ ที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยจัดทำบัญชีควบคุมการนำจ่ายไปรษณีย์ด่วนพิเศษ หรือบัญชีควบคุมการนำจ่ายฯ โดยกรอกรายละเอียดส่งมอบ เช่น เลขหมายไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) แต่ละชั้นจำนวนชั้นที่ส่งมอบ แล้วให้เจ้าหน้าที่นำจ่ายลงชื่อ พร้อมวันเดือนปี และเวลาที่รับมอบ

2.3.3 เมื่อเจ้าหน้าที่นำจ่าย นำจ่ายไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ให้แก่ผู้รับประกาศประกวดราคาเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้ควบคุมการนำจ่ายเรียกหลักฐานการนำจ่ายที่ผู้รับลงชื่อ พร้อมวันเวลาแล้วคืนจากเจ้าหน้าที่นำจ่าย ตรวจสอบความเรียบร้อยของหลักฐานการนำจ่าย เมื่อเห็นว่าถูกต้องเรียบร้อยจึงเก็บเป็นหลักฐานไว้ต่อไป

2.4 การขอถอนคืน แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงจำหน่าย

เมื่อได้รับหนังสือการขอถอนคืน แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงจำหน่ายจากหน่วยงานผู้ฝากส่ง ให้เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ดำเนินการดังนี้

2.4.1 การตรวจสอบหลักฐานประจำตัวของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการฝากส่ง สำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเต็ม) และตัวอย่างจำหน่ายสิ่งของที่ต้องการ ถอนคืน แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงจำหน่าย

2.4.2 บันทึกการขอถอนคืน แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงจำหน่ายลงในใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็น

รายเดือน (ฉบับเดิม) ทั้งต้นฉบับและสำเนาพร้อมลงลายมือชื่อ ระบุชื่อ นามสกุล และวันเวลาให้ครบถ้วน

2.4.3 ส่งมอบสำเนาใบนำส่งประกาศประกวดราคาทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) โดยชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน (ฉบับเดิม) ที่บันทึกการแก้ไขแล้วและซองที่ขอลงคืน (ถ้ามี) ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการฝากส่ง

3. หน่วยงานที่มีหน้าที่เผยแพร่ข่าวประกวดราคา

3.1 การรับซองประกาศประกวดราคา

ผู้รับซองประกาศประกวดราคาที่ได้รับการแต่งตั้ง เมื่อได้รับซองประกาศประกวดราคาจากบุรุษไปรษณีย์ หรือผู้นำส่งประกาศประกวดราคา ให้ลงทะเบียนหนังสือรับ แล้วส่งมอบประกาศประกวดราคาพร้อมซองให้ผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยเผยแพร่ที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยลงชื่อรับมอบในทะเบียนหนังสือรับ ทั้งนี้ให้กระทำแล้วเสร็จภายในวันเดียวกันกับวันที่ได้รับประกาศประกวดราคา หรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป

3.2 การเผยแพร่ข่าวประกวดราคา

3.2.1 ผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยเผยแพร่ เมื่อได้รับประกาศประกวดราคาพร้อมซองให้ลงทะเบียนหนังสือรับในหน่วยเผยแพร่ แล้วแยกประกาศประกวดราคาพร้อมซองที่ยังไม่พ้นกำหนดเวลาการขายหรือจ่ายแจกเอกสารประกวดราคา ส่งมอบให้ผู้เผยแพร่ที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยให้ลงชื่อรับมอบในทะเบียนหนังสือรับในหน่วยเผยแพร่

3.2.2 ผู้เผยแพร่เมื่อได้รับประกาศประกวดราคาพร้อมซองตามข้อ 3.2.1 แล้ว ให้ดำเนินการเผยแพร่ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทางโทรทัศน์ หรือทางวิทยุ หรือปิดประกาศ หรือดำเนินการเผยแพร่โดยวิธีอื่น โดยลงชื่อ วัน เดือน ปี ที่เผยแพร่ในประกาศประกวดราคา และเก็บรักษาแบบการออกอากาศข่าวการประกวดราคา หรือเอกสารการเผยแพร่โดยวิธีอื่นไม่ต่ำกว่า 90 วัน

การดำเนินการตามข้อ 3.2.1 และ 3.2.2 ให้กระทำแล้วเสร็จภายในวันที่รับประกาศประกวดราคาหรืออย่างช้าภายในวันทำการถัดไป

3.2.3 หลังจากเผยแพร่ตามข้อ 3.2.2 แล้ว ให้ผู้เผยแพร่ส่งมอบประกาศประกวดราคาพร้อมซองที่เผยแพร่แล้วให้ผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยเผยแพร่ โดยลงชื่อส่งมอบในทะเบียนหนังสือรับตามข้อ 3.2.1

3.2.4 ผู้รับประกาศประกวดราคาในหน่วยเผยแพร่ รวบรวมประกาศประกวดราคาพร้อมซองที่ไม่ได้ส่งให้ผู้เผยแพร่ ตามข้อ 3.2.1 เนื่องจากเลยกำหนดเวลาการขายหรือจ่ายแจกเอกสารประกวดราคา ส่งให้ผู้รับซองประกาศประกวดราคาตามข้อ 3.1 โดยลงชื่อรับในทะเบียนหนังสือรับของหน่วยเผยแพร่ เพื่อให้หน่วยงานแจ้งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินทราบทุก 6 เดือน

3.2.5 ให้เก็บรักษาทะเบียนหนังสือรับของหน่วยรับของตามข้อ 1 และทะเบียนหนังสือรับของหน่วยเผยแพร่ตามข้อ 3.2.1 ไว้เพื่อการตรวจสอบเช่นเดียวกับ เอกสารทางการเงินและบัญชี

3.3 การตรวจสอบ

ให้ผู้ตรวจสอบภายใน ตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าวสารการประกาศประกวดราคาตามข้อ 3.1 และ 3.2 ข้างต้น แล้วรายงานผลการตรวจสอบให้หัวหน้าหน่วยงานเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการ

สรุป

ปัญหาของการไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไปแจ้งความ ตามที่ยกมากล่าวใน บทที่ 3 ซึ่งเป็นข้อร้องเรียนตั้งแต่มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน จะพบได้ว่า สภาพปัญหาในแต่ละกรณีมักเกิดจากการไม่ปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ หรือเกิดจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ และและโดยส่วนใหญ่จะเกิดกับกรณีการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการประกวดราคา

โดยที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ข้อ 45 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการปิดประกาศประกวดราคา โดยเนื้อหาของหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ทั้งก่อนและหลังการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2541 มิได้มีความแตกต่างกัน การแก้ไขเป็นเพียงการจัดลำดับสถานที่ที่ ส่วนราชการต้องส่งประกาศให้ สำหรับสิ่งที่เพิ่มเติมมีเพียงการจัดส่งประกาศประกวดราคา ส่วนราชการต้องดำเนินการจัดส่งทางไปรษณีย์ โดยใช้บริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) เว้นแต่ไม่มีบริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) จึงให้จัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนและต้องกระทำ ก่อนการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการเท่านั้น

สำหรับมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งออกก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2541 มีลักษณะเป็นมาตรการเสริมหลักเกณฑ์ซึ่งได้กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 โดยมาตรการลดโอกาสการสมยอมกันในการเสนอราคา เป็นการกำหนดให้ส่วนราชการต้องปิดประกาศในที่ที่พบเห็นและอ่านได้ สะดวกและการประกาศข่าวต้องมีระยะเวลาที่สามารถตรวจสอบได้ว่าการประกาศข่าวตามวัน เวลาที่ได้แจ้งไว้จริงหรือไม่

กรณีมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งออกมาภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว มีลักษณะเป็นแนวปฏิบัติที่เพิ่มรายละเอียดมากขึ้นในการเผยแพร่ข่าวสารการประกวดราคาจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ เช่น เดียวกัน แต่แนวปฏิบัติดังกล่าวเน้นการกำกับดูแลการเผยแพร่ข่าวสารการประกวดราคา โดย

แยกตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าว ซึ่งได้แก่ หน่วยงานที่ออกประกาศประกวดราคา หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับฝากและนำส่งประกาศประกวดราคา (การสื่อสารแห่งประเทศไทย) และหน่วยงานที่มีหน้าที่เผยแพร่

มาตรการที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแก้ปัญหาตามข้อร้องเรียนเรื่องการปิดประกาศประกวดราคาในบทที่ 3 ข้อ 2.1 ได้ดังนี้

1. ปัญหาการจัดส่งประกาศประกวดราคาไปยังหน่วยงานและการปิดประกาศประกวดราคาภายในระยะเวลาที่กำหนด อันเกิดจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบบกร่องในหน้าที่ (เรื่องร้องทุกข์ที่ 13/2538 , 24/2539 และกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัดสัมฤทธิ์ 91)

โดยที่เรื่องร้องทุกข์ที่ 13/2538 เหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2521 ยังคงมีผลบังคับใช้ ดังนั้น การพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงต้องใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณา และผลการพิจารณาแล้วเสร็จปี พ.ศ. 2538 โดยในช่วงระยะเวลาการพิจารณาได้มีการปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ปรากฏมติคณะรัฐมนตรี (28 ธันวาคม 2536) ที่เกี่ยวกับมาตรการลดโอกาสการสมยอมกันในการเสนอราคาให้ส่วนราชการถือปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม การร้องเรียนในสภาพปัญหาเดียวกันนี้ยังคงเกิดขึ้นอีกดังเช่นกรณีเรื่องร้องทุกข์ที่ 24/2539 และกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัดสัมฤทธิ์ 91 ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนดแนวปฏิบัติในการกำกับดูแลเผยแพร่ข่าวสารการประกาศประกวดราคาเพื่อเสริมมาตรการป้องกันหรือลดโอกาสสมยอมกันในการเสนอราคาเพิ่มขึ้น โดยหลักการควบคุมขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งของแนวปฏิบัตินี้คือ หากส่วนราชการมีการฝ่าฝืนแนวปฏิบัติภายหลังจากที่มีผลใช้บังคับแล้ว ให้มีบทกำหนดโทษกับบุคคลใดๆ ที่ฝ่าฝืนภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดโทษตามระเบียบพัสดุของหน่วยงานนั้น

2. การปิดประกาศประกวดราคากระทำในตู้ไม่มีกุญแจล็อก (เรื่องร้องทุกข์ที่ 40/2538)

กรณีการปิดประกาศประกวดราคาซึ่งกระทำในตู้ไม่มีกุญแจล็อก เมื่อมีการปิดประกาศบุคคลใดจะเปิดตู้เพื่อนำประกาศออกโดยมีเจตนาทุจริตก็สามารถกระทำได้ ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2542 (ภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541) เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการกำกับดูแลการเผยแพร่ข่าวสารการประกวดราคาเพื่อเสริมมาตรการป้องกันหรือลดโอกาสสมยอมกันในการเสนอราคาซึ่งเสนอโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน โดยการกำหนดวิธีการปิดและปลดประกาศประกวดราคาของหน่วยงานที่ออกประกาศประกวดราคาดังนี้คือ ให้ผู้ปิดประกาศประกวดราคาและพยานบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งทันทีในวันที่บันทึกทะเบียนประกาศประกวดราคาดำเนินการลงชื่อและวัน เดือน ปี รับมอบในทะเบียนประกาศประกวดราคาพร้อมทั้งลงชื่อและวัน เดือน ปี ที่ปิดประกาศกำกับไว้ด้านบนประกาศประกวดราคาฉบับที่จะนำไปปิดประกาศ

และนำประกาศประกวดราคาไปปิดประกาศในตู้ปิดประกาศประกวดราคา หลังจากปิดประกาศ แล้วตรวจสอบให้แน่ชัดว่าตู้ปิดประกาศประกวดราคาใส่กุญแจเรียบร้อยและไม่สามารถเปิดออก ได้ และต้องกระทำก่อนการให้หรือขายเอกสารประกวดราคาไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ นอกจากนี้ ผู้ปิดประกาศประกวดราคาจะเป็นผู้รักษากุญแจตู้ปิดประกาศประกวดราคา และจัดทำหลัก ฐานการรับ-ส่งมอบกุญแจตู้ปิดประกาศประกวดราคากับผู้ปลดประกาศประกวดราคา วิธีการ ดังกล่าวนี้เป็นมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้มีเจตนาทุจริตในการนำประกาศออกจากตู้ การพิจารณาข้อร้องเรียนในกรณีของการฝ่าฝืนแนวปฏิบัติดังกล่าวเป็นหน้าที่ของ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน หากพบว่ามีกรกระทำที่ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจะส่งเรื่องที่พิจารณาแล้วไปยังส่วนราชการที่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างโดยให้หัวหน้าส่วน ราชการพิจารณาโทษทางวินัย จากข้อเท็จจริงเรื่องร้องเรียนที่ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการ ปิดประกาศประกวดราคาซึ่งเสนอต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินยังคงมีปรากฏเรื่อยมาจนถึง ปัจจุบัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าไม่ว่ารัฐจะออกมาตรการหรือหลักเกณฑ์ใดๆ ออกมา แต่หาก ปราศจากการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดไม่ว่าจะโดยจงใจ หรือไม่ก็ตาม และหากปราศจากการควบคุมภายในฝ่ายปกครองที่ดีด้วยแล้วปัญหาการร้องเรียน เกี่ยวกับการปิดประกาศประกวดราคาก็ไม่อาจหมดลงได้ อีกทั้งสิ่งสุดท้ายจึงตกเป็นหน้าที่ของ องค์กรพิจารณาปัญหาข้อพิพาทหรือองค์กรตุลาการที่จะชี้ขาดหรือแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งจะได้ กล่าวในบทต่อไป

2.2 การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ เอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางราย

โดยที่การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีสอบราคาและวิธีประกวดราคาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ เปิดทางให้เป็นการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่พัสดุในการ กำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะซึ่งปรากฏในเอกสารสอบราคา หรือประกวดราคา โดยเฉพาะการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการประกวดราคาได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ พักสุดต้องจัดทำเอกสารประกวดราคาตามตัวอย่างที่ กวพ. กำหนด หรือตามแบบที่ผ่านการ ตรวจสอบพิจารณาของสำนักงานอัยการสูงสุดแล้ว อย่างไรก็ตาม การจัดทำเอกสารประกวด ราคาแตกต่างจากที่กำหนดไว้ก็สามารถกระทำได้หากไม่ทำให้ทางราชการเสียเปรียบ

ปัญหาของการกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ จึงมักเกิดจากการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่พัสดุในการกำหนดคุณสมบัติหรือรายละเอียด ของผู้เสนอราคา เช่น การกำหนดรายละเอียดหรือคุณลักษณะเฉพาะอันเป็นการกีดกันกิจการ ของคนไทย (เรื่องร้องทุกข์ที่ 60/2540) หรือในกรณีงานจ้างก่อสร้างที่มีการกำหนดรายละเอียด

หรือคุณลักษณะเฉพาะเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อผู้มีสิทธิเข้าเสนอราคาขายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ (เรื่องร้องทุกข์ที่ 160/2540 , 47/2542) แต่ทั้งนี้ การจะพิจารณาว่าการจัดซื้อจัดจ้างใดมีลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางรายนั้นเป็นการยาก เนื่องจากเป็นอำนาจดุลพินิจในการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าเสนอราคาหรือรายละเอียดของสินค้าที่ส่วนราชการมีความประสงค์จะให้ผู้มีคุณสมบัติหรือรายละเอียดตามที่ตนกำหนดไว้เป็นคู่สัญญา เว้นแต่ในกรณีที่สามารถเห็นได้ชัดว่า การกำหนดคุณสมบัติหรือรายละเอียดในการจัดซื้อจัดจ้างของครั้งนั้นเฉพาะเจาะจงให้ประโยชน์ต่อกับผู้เสนอราคาขายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะเท่านั้น

การแก้ไขปัญหาการกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในรูปของพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 มิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่แสดงให้เห็นว่าการกระทำอย่างไรบ้างที่ถือเป็นการกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางราย แต่เป็นการกล่าวถึงการกระทำโดยรวม เช่น หากมีการตกลงกันในการเสนอราคาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ โดยหลีกเลี่ยงการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม หรือโดยการกีดกันมิให้มีการเสนอสินค้าหรือบริการอื่นต่อหน่วยงานของรัฐ หรือในกรณีเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ กระทำการกำหนดราคาเงื่อนไข หรือกำหนดผลประโยชน์ตอบแทน อันเป็นมาตรฐานในการเสนอราคาโดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันในการเสนอราคาอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อช่วยเหลือให้ผู้เสนอราคาขายใดได้มีสิทธิเข้าทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐโดยไม่เป็นธรรม หรือเพื่อกีดกันผู้เสนอราคาขายใดมิให้มีโอกาสเข้าแข่งขันในการเสนอราคาอย่างเป็นธรรม เป็นต้น โดยการกระทำดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ถือเป็นการผิดอาญา

ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐฯ ออกมา การแก้ไขปัญหาก็มีเพียงมติคณะรัฐมนตรีต่างๆ เท่านั้น และมักจะเป็นกรณีของการจ้างเหมาก่อสร้างเฉพาะเรื่อง ได้แก่ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 ธันวาคม 2536 เกี่ยวกับมาตรการลดโอกาสการสมยอมกันในการเสนอราคา ซึ่งเสนอโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน โดยที่ส่วนราชการบางแห่งกำหนดคุณสมบัติบางประการของผู้เข้าเสนอราคาไว้ในลักษณะที่มีเจตนาไม่สุจริต เช่น กำหนดวงเงินขั้นต่ำของผลงานหรือกำหนดเงินทุนขั้นต่ำของผู้เสนอราคาไว้เป็นจำนวนสูงเกินความจำเป็นเมื่อเปรียบเทียบกับงานที่จ้างเหมาเพื่อกีดกันผู้อื่น ทำให้ทางราชการไม่ได้รับประโยชน์จากการแข่งขันประกวดราคา คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ในกรณีที่ส่วนราชการจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคา โดยกำหนดผลงานที่ผ่านมา ให้กำหนดวงเงิน ผลงานขั้นต่ำของงานจ้างก่อสร้างได้เท่าที่จำเป็น และกำหนดได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของวงเงินที่จะจ้างในครั้งนั้น และอัตราดังกล่าวนี้ให้ใช้กับการกำหนดคุณสมบัติของส่วนราชการต่างๆ ตามนัยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ข้อ 30 ด้วย

ต่อมาคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุได้กำหนดแนวทางและวิธีปฏิบัติเพิ่มเติมในการกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาในการประกวดราคาจ้างก่อสร้าง ตามหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร (กวพ) 1305/ ว 7914 ลงวันที่ 22 กันยายน 2543

โดยที่ในการดำเนินการประกวดราคาจ้างก่อสร้าง มีส่วนราชการบางแห่งได้กำหนดเงื่อนไขในเรื่องของคุณสมบัติของผู้เสนอราคาในลักษณะต่างๆ เช่น จะต้องเป็นนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนจำนวนหนึ่ง จะต้องเป็นผู้ที่มีผลประกอบการเป็นกำไรจะต้องเป็นบุคลากรหรือเครื่องจักร อยู่ก่อนหรือขณะเข้าเสนอราคา และหรือจะต้องมีหนังสือรับรองทางการเงินจากสถาบันการเงินมาแสดงตั้งแต่ขณะเสนอราคา เป็นต้น ทำให้เกิดข้อร้องเรียนว่าเป็นการกำหนดเงื่อนไขไม่เป็นธรรม และกีดกันหรือช่วยเหลือผู้ประกอบการบางราย คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุจึงเห็นว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 16 ทวิ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การจัดหาพัสดุ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต้องดำเนินการโดยเปิดเผย โปร่งใส และเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงคุณสมบัติและความสามารถของผู้เสนองาน เว้นแต่ กรณีที่มีลักษณะอันเป็นข้อยกเว้นตามที่กำหนดในระเบียบ ประกอบกับการกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้เสนอราคาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ยังไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้และไม่มีเหตุที่จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้เสนอราคาได้ แต่อาจจะเป็นการไม่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ดังนั้น คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุอาศัยอำนาจตามระเบียบ ข้อ 12 (1) (15) และข้อ 15 ทวิ ในการกำหนดแนวทางและวิธีปฏิบัติเพิ่มเติมว่า ในการดำเนินการประกวดราคาจ้างก่อสร้าง ส่วนราชการจะกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาได้เฉพาะตามตัวอย่างเอกสารประกวดราคาที่คุณคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนด และการกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาในเรื่องของผลงานก่อสร้างซึ่งจะกำหนดได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของวงเงินงบประมาณหรือวงเงินประมาณการ ทั้งนี้ แนวปฏิบัติดังกล่าวไม่ใช่บังคับกับการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อและจ้างตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ ข้อ 30 และข้อ 33 ทวิ

ประเด็นน่าสนใจตามหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ฉบับข้างต้นคือ การดำเนินการประกวดราคาจ้างก่อสร้าง ส่วนราชการจะกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาได้เฉพาะตามตัวอย่างเอกสารประกวดราคาที่คุณคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนด ผู้เขียนเห็นว่าการวางแนวปฏิบัติเช่นนี้จะแก้ปัญหาได้เพียงส่วนหนึ่ง เนื่องจากส่วนราชการไม่สามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาได้ตามความต้องการ แต่ต้องทำตามแบบที่คุณคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุกำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม ไข่เฉพาะกับการกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาในงานก่อสร้างเท่านั้น ส่วนการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะของสินค้าหรือบริการยังคงให้เป็นอำนาจดุลพินิจของส่วนราชการเช่นเดิม ซึ่งโดยข้อเท็จจริงปัญหาการร้องเรียนมิได้เกิดเฉพาะกรณีการกำหนดคุณสมบัติของงานจ้างก่อสร้างเท่านั้น แต่การกำหนด

คุณสมบัติของผู้เสนอราคาจะมีทั้งในกรณีของการซื้อและการจ้าง อีกทั้งการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะของสินค้าเป็นส่วนหนึ่งที่ว่าส่วนราชการใช้อำนาจดุลพินิจในการกำหนดและอาจกำหนดให้ตรงกับผู้เสนอราคารายใดรายหนึ่ง ซึ่งสามารถกระทำได้ ดังนั้น แนวปฏิบัติดังกล่าวไม่ครอบคลุมการแก้ไขปัญหาการกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะได้ทั้งหมด อีกทั้งแนวปฏิบัติก็ไม่ใช่ว่าบังคับกับการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อและการจ้าง ซึ่งรวมถึงงานจ้างก่อสร้างด้วย โดยที่การคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นเป็นการคัดเลือกกลุ่มผู้ที่ส่วนราชการเห็นควรจะให้เข้าประกวดราคาในการซื้อหรือจ้าง ขั้นตอนของการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในลำดับแรก ส่วนราชการต้องจัดทำเอกสารคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้นโดยมีรายละเอียดตามที่กำหนด ได้แก่ คุณสมบัติผู้มีสิทธิเข้ารับการคัดเลือก ซึ่งเป็นเกณฑ์ความต้องการขั้นต่ำ และการกำหนดรายละเอียดของพัสดุหรืองานที่จะต้องซื้อหรือจ้างฯ โดยเป็นดุลพินิจของส่วนราชการในการกำหนด และอาจเข้าใจได้ว่า ที่กำหนดให้แนวปฏิบัติดังกล่าวไม่ใช่ว่าบังคับกับการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อและการจ้าง อาจเนื่องมาจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ ข้อ 30 วรรคแรก กำหนดให้การคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นกระทำได้ในกรณีที่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะผู้ที่มีความสามารถ และต้องส่งหลักเกณฑ์และวิธีการให้คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุด้วย แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ ส่วนราชการยังคงใช้อำนาจดุลพินิจกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคางานจ้างก่อสร้างได้โดยอิสระไม่ต้องยึดติดกับแบบดังเช่นเอกสารประกวดราคา ดังนั้น การควบคุมเฉพาะการกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคาในงานจ้างก่อสร้างตามแนวปฏิบัติที่ได้กำหนดไว้จึงอาจไม่ได้ผลเต็มที่ในการป้องกันปัญหาการกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะในการจัดซื้อจัดจ้างทุกประเภทที่เอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางราย

2.3 การคัดเลือกไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ ทั้งก่อนและหลังการแก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกคู่สัญญาในกรณีของการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการสอบราคาและวิธีการประกวดราคาโดยมอบให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการเปิดซองสอบราคา (ข้อ 42) และคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา (ข้อ 50) ดังนั้น การดำเนินการต่างจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้จึงไม่อาจกระทำได้

มาตรการป้องกันปัญหาการคัดเลือกไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอน จึงปรากฏในรูปของหลักเกณฑ์วิธีการคัดเลือกคู่สัญญาข้างต้น และตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 กำหนดถึงลักษณะของความผิดไว้อย่างกว้าง เช่น มาตรา 12 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกระทำการใดๆ โดยมุ่งหมายมิให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าทำการเสนอราคา รายใดรายหนึ่งให้เป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐ มีความผิดฐานกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ และมีโทษทางอาญา

ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาการคัดเลือกไม่ถูกต้อง หรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนสามารถพิจารณาได้โดยง่ายถึงการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการในการคัดเลือกคู่สัญญาว่าเป็นไปโดยชอบหรือไม่ เนื่องจากมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ อยู่แล้ว การที่หากส่วนราชการดำเนินการคัดเลือกคู่สัญญาอันมีวิธีการแตกต่างออกไปจึงสามารถตรวจสอบได้โดยเฉพาะ หากพบว่ามีกระทำความผิดในลักษณะขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างแล้ว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าวต้องรับโทษทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ จึงถือได้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ เป็นมาตรการป้องกันการค้าเลือกที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ซึ่งภาครัฐได้สร้างขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในรูปแบบต่างๆ โดยรวม

2.4 ความไม่ถูกต้องตรงตามคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะ

เฉพาะ

ความไม่ถูกต้องตรงตามคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ คือกรณีที่ผู้เสนอราคามีคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะตรงตามเอกสารสอบราคา หรือเอกสารประกวดราคาทุกประการ แต่ส่วนราชการที่จัดซื้อจัดจ้างปฏิเสธไม่รับผู้เสนอราคารายดังกล่าวไว้พิจารณาโดยอ้างว่ามีคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะไม่ตรงตามเอกสารสอบราคา หรือเอกสารประกวดราคาที่ได้กำหนดไว้ (เรื่องร้องทุกข์ที่ 55/239 , 65/2539 , 164/2541)

มาตรการในการป้องกันปัญหาในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการในการพิจารณาความถูกต้องของคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของผู้เสนอราคา ไม่มีการเขียนเป็นหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติอย่างเด่นชัด เนื่องจากคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะเป็นสิ่งที่ส่วนราชการที่จัดซื้อจัดจ้างใช้ดุลพินิจในการกำหนดขึ้น และการพิจารณาว่าผู้เสนอราคารายใดมีรายละเอียดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ก็อยู่ที่ส่วนราชการเดียวกันนั่นเอง นอกจากนี้ การพิจารณาดังกล่าวเป็นหน้าที่คณะกรรมการเปิดซองสอบราคา และคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา ซึ่งต้องดำเนินการตามหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกคู่สัญญา ดังนั้น มาตรการป้องกันปัญหาตามข้อ 2.4 นี้ ผู้เขียนเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่หรือส่วนราชการควรใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคัดเลือกคู่สัญญาให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในเอกสารสอบราคาหรือเอกสารประกวดราคาอยู่แล้ว แต่ควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการใช้อำนาจดุลพินิจดังกล่าวว่าเป็นไปโดยชอบหรือไม่ และอย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วย

ความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ก็ได้กำหนดลักษณะความผิดที่มีลักษณะการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมโดยครอบคลุมอยู่แล้ว หรืออาจถือได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นมาตรการป้องกันปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่เป็นธรรมหรือมีการทุจริตในลักษณะต่างๆ ที่มีอยู่แล้วหรืออันอาจเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น การตรวจสอบว่ามี การกระทำตามที่บัญญัติไว้เป็นความผิดหรือไม่จึงน่าจะเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าในการสร้างมาตรการป้องกันปัญหาตามข้อ 2.4

2.5 สรุปมาตรการป้องกันการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ในการจัดซื้อจัดจ้าง

จากสภาพปัญหาและมาตรการป้องกันการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างที่ได้กล่าวมาแล้ว จะสังเกตได้ว่า สภาพปัญหา 3 ใน 4 รูปแบบ เกิดจากการใช้อำนาจดุลพินิจของส่วนราชการ เว้นแต่กรณีปัญหาการไม่ปิดประกาศประกวดราคาและส่งประกาศไปแจ้งความ ที่เห็นได้ชัดว่าไม่มีดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องคงเป็นเพียง การดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ เท่านั้น และสภาพปัญหาอันเกิดจากการใช้ดุลพินิจ มีเพียงกรณีเดียวที่ภาครัฐได้พยายามสร้างมาตรการในการป้องกันปัญหาการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมที่เกิดขึ้น คือการกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะเอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางรายตาม ข้อ 2.2 แม้ว่ามาตรการที่ออกมาในลักษณะของมติคณะรัฐมนตรีจะเน้นในเรื่องการจ้างก่อสร้างเพียงกรณีเดียวก็ตาม แต่อาจจะเนื่องมาจากการจ้างก่อสร้างเป็นปัญหาร้องเรียนที่พบได้ค่อนข้างบ่อยและมีรายละเอียดของคุณสมบัติหรือเงื่อนไขที่ค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อน ภาครัฐจึงให้ความสำคัญกับปัญหานี้เป็นพิเศษ

มาตรการป้องกันปัญหาการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมในการจัดซื้อจัดจ้างที่กล่าวมาแล้วในแต่ละสภาพปัญหาลักษณะข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภาครัฐได้พยายามหาแนวทางในการป้องกันมิให้ส่วนราชการใช้ช่องว่างของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุฯ เป็นการสร้างโอกาสในการทุจริตเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง และเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับนักธุรกิจรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตาม แนวปฏิบัติต่างๆ ที่ภาครัฐได้นำมาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรีต่างๆ ไม่อาจได้ผลเต็มที่ ปัญหาต่างๆ ทั้ง 4 รูปแบบ ปัจจุบันจึงยังคงมีอยู่และ แม้ต่อมาพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 จะมีผลใช้บังคับโดยมีโทษทางอาญาในการกระทำที่มีลักษณะการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมก็ตาม แต่ภาครัฐไม่อาจแก้ปัญหการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมให้หมดสิ้นไปได้ โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดซื้อ

จัดจ้าง ดังนั้น องค์การต่างๆ ที่มีหน้าที่ตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการจึงมีความจำเป็นเพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

3. องค์การที่มีอำนาจในการพิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุ

ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุในขั้นตอนก่อนการทำสัญญาอาจเกิดขึ้นได้ในหลายกรณี เนื่องจากขั้นตอนก่อนการทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการต้องปฏิสัมพันธ์กับเอกชนผู้ประกอบหรือผู้เสนอราคาการตลอดระยะเวลาที่หาคู่สัญญา เช่น การกำหนดคุณสมบัติหรือเงื่อนไขในการประกวดราคาหรือการให้สิทธิหรือตัดสิทธิผู้เสนอราคารายใดรายหนึ่ง เป็นต้น

ปัญหาข้อพิพาทมักเกิดจากเอกชนผู้ประกอบการหรือผู้เสนอราคาที่ถูกกระทบสิทธิไม่พอใจในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ ซึ่งมูลเหตุของข้อพิพาทเกิดจากการทุจริตของส่วนราชการที่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง นอกจากผลกระทบที่เกิดแก่เอกชนผู้ประกอบการหรือผู้เสนอราคาแล้วยังมีผลต่อภาครัฐและส่วนรวม เช่น การได้สินค้าหรือบริการที่ไม่ดีเพียงพอกับงบประมาณที่เสียไป ดังนั้น การควบคุมภายในปกครองและการตรวจสอบการดำเนินงานของส่วนราชการโดยองค์กรตุลาการหรือคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดพิพาทจึงเป็นส่วนหนึ่งในการแก้และระงับปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

โดยที่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง บังคับใช้ พ.ศ. 2542 ดังนั้น ก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว การร้องเรียนหรือการฟ้องต่อศาลในข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุทั้งก่อนและภายหลังการจัดตั้งศาลปกครองจึงมีความแตกต่างกันในบางประการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น

- 1) การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุก่อนการทำสัญญาก่อนการจัดตั้งศาลปกครอง
- 2) การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุก่อนการทำสัญญาภายหลังการจัดตั้งศาลปกครอง

3.1 องค์การที่มีอำนาจในการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุก่อนการทำสัญญา และก่อนการจัดตั้งศาลปกครอง

ก่อนที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จะมีผลบังคับใช้และมีการจัดตั้งศาลปกครอง การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุก่อนการทำสัญญาโดยองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐจึงสามารถแบ่งได้ดังนี้

3.1.1 การควบคุมภายในฝ่ายปกครอง

การร้องเรียนหรืออุทธรณ์ต่อฝ่ายปกครองที่ดำเนินการออกคำสั่งทางปกครองก่อนการบังคับใช้เป็นกระบวนการที่ให้ฝ่ายปกครองพิจารณาทบทวนคำสั่งทางปกครองที่ได้ออกไปแล้วว่าชอบหรือไม่ ซึ่งก่อนพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จะบังคับใช้ การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองไม่มีวิธีการและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอุทธรณ์ที่แน่ชัด และไม่เป็นแนวทางเดียวกันโดยขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละหน่วยงานว่าได้กำหนดเรื่องการอุทธรณ์ไว้อย่างไร ดังนั้น หากกฎหมายของแต่ละหน่วยงานไม่ได้มีการกำหนดเรื่องการอุทธรณ์และวิธีการอุทธรณ์ไว้ ก็ไม่สามารถอุทธรณ์ต่อฝ่ายปกครองที่ดำเนินการออกคำสั่งได้

ผู้ที่ถูกกระทบสิทธิจึงอาจนำคดีฟ้องต่อศาล (ยุติธรรม) หรือร้องเรียนคณะกรรมการที่มีอำนาจวินิจฉัยข้อพิพาท

ต่อมา เมื่อพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มีผลบังคับใช้ การอุทธรณ์ต่อฝ่ายปกครองจึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เว้นแต่หน่วยงานใดมีบทบัญญัติเรื่องการอุทธรณ์ไว้เป็นการเฉพาะ²⁷ ก็ให้ดำเนินการตามนั้น ดังนั้น หลังจากพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมีผลใช้บังคับ ข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุในชั้นก่อนการทำสัญญา คู่กรณีจึงต้องดำเนินการอุทธรณ์ต่อฝ่ายปกครองก่อนที่จะฟ้องต่อศาล (ยุติธรรม) ตามที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ได้กำหนดไว้²⁸ ประกอบกับกฎ

²⁷ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

มาตรา 3 วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่างๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งที่กำหนดในกฎหมาย

มาตรา 44 ภายใต้บังคับมาตรา 48 ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองใดไม่ได้ออกโดยรัฐมนตรีและไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ ให้คู่กรณีอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้นโดยยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว

คำอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือโดยระบุข้อโต้แย้ง และข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่อ้างอิงประกอบด้วย

ฯลฯ

ฯลฯ

²⁸ เรื่องเดียวกัน

กระทรวงฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2543)²⁹ ได้กำหนดให้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในการจัดหาพัสดุ เช่น การสั่งรับหรือไม่รับคำเสนอขาย รับจ้าง การอนุมัติ สั่งซื้อ สั่งจ้าง การสั่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาข้อเสนอ หรือการดำเนินการอื่นใดในลักษณะเดียวกัน เป็นต้น ให้ถือเป็นคำสั่งทางปกครองที่คู่กรณีสามารถอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งได้

การอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งเกี่ยวกับการพัสดุของฝ่ายปกครองที่เป็นผู้ออกคำสั่งเอง เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาลงมาตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ แต่การตรวจสอบนี้มักไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่ได้ออกไปแล้ว เนื่องจากการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ หัวหน้าส่วนราชการต้องให้ความเห็นชอบในการออกคำสั่งด้วยทุกครั้ง ดังนั้น การจะให้หัวหน้าส่วนราชการตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่จึงไม่อาจได้ผลดีเท่าที่ควร และหากปรากฏผลของการพิจารณาอุทธรณ์ของฝ่ายปกครองไม่อาจเยียวยาแก้ไขความเดือดร้อนหรือแก้ไขปัญหาได้ หรือเป็นกรณีไม่ได้รับผลการพิจารณา ผู้เสียหายสามารถฟ้องต่อศาล (ยุติธรรม) หรืออาจารย์เรียนต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรือคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุเพื่อตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครองได้ ดังจะกล่าวในข้อต่อไป

3.1.2 การควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ และองค์กรกึ่งตุลาการ

องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำของฝ่ายปกครองก่อนการจัดตั้งศาลปกครอง จึงมีดังนี้

---

²⁹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

ฯลฯ

ฯลฯ

ให้ดำเนินการของเจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้ เป็นคำสั่งทางปกครอง

1 การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาหรือใช้สิทธิประโยชน์ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) การสั่งรับหรือไม่รับคำเสนอขาย รับจ้าง แลกเปลี่ยน ให้เช่า ซื้อ เช่า หรือให้สิทธิประโยชน์

(2) การอนุมัติสั่งซื้อ จ้าง แลกเปลี่ยน เช่า ขาย ให้เช่า หรือให้สิทธิประโยชน์

(3) การสั่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาข้อเสนอ หรือการดำเนินการอื่นใด

ในลักษณะเดียวกัน

(4) การสั่งให้เป็นผู้ทำงาน

ฯลฯ

ฯลฯ

3.1.2.1 ศาลยุติธรรม

ก่อนการจัดตั้งศาลปกครอง มิได้มีการแบ่งแยกคดีพิพาทระหว่างรัฐและเอกชน หรือคดีพิพาททางปกครองออกจากคดีอื่นๆ ศาลยุติธรรมจึงเป็นองค์กรตุลาการเพียงองค์กรเดียวที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำของฝ่ายปกครองและมีหน้าที่พิจารณาข้อพิพาทอรรถคดีทั้งปวง แต่ทั้งนี้ศาลไม่อาจตรวจสอบการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองได้ เนื่องจากเป็นการก้าวล่วงอำนาจบริหารของฝ่ายปกครอง จึงทำได้เพียงการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

3.1.2.2 คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ มีลักษณะเป็นองค์กรกึ่งตุลาการเหนือกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เป็นคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายที่มีการจัดองค์กรและวิธีพิจารณาสำหรับการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย โดยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์มีอำนาจพิจารณาข้อพิพาททางปกครองตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522 ดังนี้

(1) เป็นเรื่องที่ผู้ร้องทุกข์ได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ และ

(2) ความเดือดร้อนหรือเสียหายตาม (1) นั้น เนื่องมาจาก

เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ก. ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ

ข. ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

ค. กระทำการนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือขัด หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

ต้องตามกฎหมาย

ง. กระทำการไม่ถูกต้องตามขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็น

สาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการนั้น หรือ

จ. กระทำการไม่สุจริต หรือไม่มีเหตุผลอันสมควร

ความใน (2) (ง) และ (จ) จะใช้เมื่อใดกับหน่วยงานของรัฐใด

ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เรื่องร้องทุกข์ที่เกี่ยวกับการพัสดุ ที่เกิดจากการกระทำของ

เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ จึงอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่จะรับ

ไว้พิจารณาได้ แต่ทั้งนี้³⁰ ต้องมีชี้เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือที่ศาลพิพากษา หรือมีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว ตามมาตรา 20(3) หรือเป็นเรื่องที่ยังมิได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา 20(4)

นอกจากนี้ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคำร้องเรียนเกี่ยวกับการที่ส่วนราชการไม่ปฏิบัติตามระเบียบ หรือตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบ ฯลฯ แต่ทั้งนี้ คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุมิใช่ขององค์กรตุลาการหรือแม้กระทั่งคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท แม้คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคำร้องเรียนเกี่ยวกับการที่ส่วนราชการไม่ปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ซึ่งเป็นข้อพิพาทเฉพาะเรื่อง แต่เนื่องจากตามองค์ประกอบที่จะถือได้ว่า คณะกรรมการใดเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท จะต้องมียุติธรรมประกอบดังนี้

1. เป็นคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายที่มีการจัด
องค์กร และ

2. มีวิธีพิจารณาสำหรับการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่
ตามกฎหมาย

3. คำวินิจฉัยต้องมีลักษณะเป็นการวินิจฉัยชี้ขาด
เมื่อพิจารณาองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า
คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุมิใช่คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายที่มีการจัดองค์กร

---

³⁰ พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522
มาตรา 20 เรื่องร้องทุกข์ดังต่อไปนี้ไม่ได้รับไว้พิจารณา
(1) เรื่องร้องทุกข์ที่มีลักษณะเป็นไปในทางนโยบายโดยตรง ซึ่งรัฐบาลต้องรับผิดชอบ
ต่อสภา
(2) เรื่องที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีมติเด็ดขาดแล้ว
(3) เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งเด็ดขาด
แล้ว
(4) เรื่องที่ยังมิได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามขั้นตอนที่
กฎหมายกำหนดไว้
(5) เรื่องที่คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้วินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เว้นแต่เป็นกรณี
ที่มีการพบพยานหลักฐานใหม่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 50
(6) เรื่องที่ผู้ร้องทุกข์ละทิ้งการร้องทุกข์ตามมาตรา 46
(7) เรื่องที่ขาดอายุความร้องทุกข์ ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขตามมาตรา 23

ที่หมายถึงพระราชบัญญัติเท่านั้น แต่คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุได้จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2521 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2531 มีอำนาจหน้าที่ในการตีความและวินิจฉัยปัญหาหรือการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวเท่านั้น จึงมิใช่คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย (พระราชบัญญัติ) นอกจากนี้ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา (นายอมร จันทรสุมบุรณ์) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสถานะของคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุในคำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่ 28/2531 เป็นแนวทางเดียวกับที่กล่าวมาแล้วว่า คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุมิได้เป็นคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หากแต่เป็นคณะกรรมการที่ฝ่ายบริหารแต่งตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ งานในหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุที่ฝ่ายบริหารแต่งตั้ง (โดยมีความมุ่งหมายในการบริหารงานพัสดุ) นั้น มิได้มีลักษณะเป็น "คำวินิจฉัย" (นิติกรรมทางตุลาการ Acte Administratif) เพราะการสั่งการขององค์กรใดจะมีลักษณะเป็น "คำวินิจฉัย - นิติกรรมทางตุลาการ" ได้ นั้น จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการหรือเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่และวิธีพิจารณา ก่อนมีคำวินิจฉัย เงื่อนไขเหล่านี้มีความมุ่งหมายที่จะให้เป็นหลักประกันความเป็นกลางของคณะกรรมการและมีวิธีพิจารณาที่จะควบคุมการใช้อำนาจดุลพินิจของคณะกรรมการไว้ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เสนอราคารายใดที่เห็นว่าการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการไม่เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุก็สามารถร้องเรียนต่อคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุได้โดยไม่ตัดสิทธิที่จะร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรือฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรม

3.1.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองเกี่ยวกับการพัสดุก่อนการจัดตั้งศาลปกครอง

1) ประสิทธิภาพของการควบคุมภายในฝ่ายปกครอง ไม่อาจประสบผลได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือส่วนราชการที่ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ จะต้องให้หัวหน้าส่วนราชการอนุมัติและเห็นชอบ ดังนั้น การควบคุมภายในฝ่ายปกครองจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง หากหัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งมีเจตนาทุจริตอยู่แล้ว

2) การควบคุมโดยคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ แม้คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุจะมีอำนาจในการพิจารณาคำร้องเรียนเกี่ยวกับการที่ส่วนราชการไม่ปฏิบัติตามระเบียบ หรือตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบ แต่อย่างไรก็ตาม ความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงคำสั่งทางปกครองของส่วนราชการ อันได้แก่ การยกเลิก หรือเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่มีชอบด้วยกฎหมาย หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า คณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุไม่มีอำนาจใดๆ อย่างแท้จริง แม้จะพบว่า

การทุจริต คงทำได้เพียงให้ความเห็น และเสนอปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อแจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบต่อไป

3) การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายโดยองค์กรตุลาการ ซึ่งได้แก่ ศาลยุติธรรม ได้ใช้หลักกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาในการพิจารณา ข้อพิพาทระหว่างรัฐกับเอกชนเกี่ยวกับการพัสดุประกอบกับเป็นการพิจารณาในระบบกล่าวหา ในบางข้อเท็จจริงการพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา ศาลไม่อาจได้พยานหลักฐานจากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐได้อย่างเต็มที่ อีกทั้ง การใช้หลักกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาก็ไม่สามารถนำมาปรับใช้กับการกระทำทางปกครองซึ่งมีลักษณะพิเศษกว่าการกระทำของเอกชน การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการกระทำทางปกครอง จึงไม่อาจได้ผลอย่างแท้จริง

4) องค์กรที่ตรวจสอบและควบคุมการจัดหาพัสดุของส่วนราชการไม่มีความชำนาญในเรื่องของการพัสดุ หรือแม้มีความชำนาญแต่ก็ไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงในการพิจารณาตรวจสอบหรือควบคุม

3.2 องค์กรที่มีอำนาจในการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุภายหลังการจัดตั้งศาลปกครอง

องค์กรที่มีอำนาจในการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุในชั้นก่อนการทำสัญญาภายหลังการจัดตั้งศาลปกครอง แบ่งได้ดังนี้

3.2.1 การควบคุมภายในฝ่ายปกครอง

การควบคุมภายในฝ่ายปกครองในกรณีที่มีการโต้แย้งหรืออุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.1.1

3.2.2 การควบคุมความชอบด้วยกฎหมายโดยองค์กรตุลาการ

ศาลปกครองเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ โดยมาตรา 276 ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งบัญญัติให้ศาลปกครอง มีอำนาจพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ

หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

จากหลักการดังกล่าวในรัฐธรรมนูญจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ในเวลาต่อมา และได้กำหนดเขตอำนาจศาลปกครองไว้ในมาตรา 9³¹ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว และทำให้ศาลปกครองมีอำนาจในการพิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 โดยข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุดำเนินการเป็นคดีปกครองต่อศาลปกครองได้ใน 2 กรณีคือ กรณีแรก คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดตามมาตรา 9(1) กรณีที่สอง คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา 9(4) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

³¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

มาตรา 9 ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากการกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควรหรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด

(6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

กรณีแรก คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใด การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กำหนดไว้ในมาตรา 9(1) ได้แก่

- (1) การกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
  - (2) โดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น
  - (3) โดยไม่สุจริตหรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรม
  - (4) มีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร
  - (5) เป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ
- การฟ้องคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดู่ในชั้นก่อนการจัดทำสัญญาจึงสามารถฟ้องได้ตามมาตรา 9(1) โดยเป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่มีชอบด้วยกฎหมาย

การกระทำในลักษณะใดที่จะถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองซึ่งขอให้ศาลสามารถเพิกถอนได้จึงต้องพิจารณาตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ได้ให้บทนิยามคำว่า “คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า

- (1) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

- (2) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

จากบทนิยามอาจกล่าวได้ว่า คำสั่งทางปกครองเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ดังนั้น การดำเนินการของส่วนราชการในการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น การสั่งรับหรือไม่รับคำเสนอขาย การอนุมัติสั่งซื้อหรือจ้าง การยกเลิกกระบวนการพิจารณาคำเสนอ หรือการดำเนินการอื่นใดในลักษณะเดียวกัน จึงถือเป็นคำสั่งทางปกครอง และเป็นแนวทางเดียวกับกฎกระทรวง ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ดังนั้น ผู้เสนอราคาขายใดที่ได้รับการปฏิเสธเสนอขาย หรือส่วนราชการยกเลิกคำเสนอ ฯลฯ จึงสามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา 9(1) ได้

กรณีที่สอง คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ตามมาตรา 9(4) การดำเนินการคัดเลือกคู่สัญญาในบางกรณีไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ หรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ แต่ส่วนราชการได้ดำเนินการคัดเลือกคู่สัญญาและลงนามในสัญญาจัดซื้อจัดจ้างแล้ว การฟ้องคดีภายหลังการลงนามของผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เสียหาย จึงต้องฟ้องเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ตามมาตรา 9(4) ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทนิยามของสัญญาทางปกครองไว้ โดยให้หมายความรวมถึงสัญญาที่คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐและมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะ หรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคหรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

จากบทนิยามข้างต้น สัญญาต่างๆ ซึ่งได้ยกมาในบทนิยามถือเป็นเพียงตัวอย่างของสัญญาทางปกครองอย่างหนึ่งเท่านั้น มิใช่ความหมายของสัญญาทางปกครองอย่างแท้จริง เนื่องจากบทนิยามใช้คำว่า “หมายความรวมถึง” ดังนั้น สัญญาพัสดุจะถือว่าเป็นสัญญาทางปกครองในตัวอย่างของสัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะหรือไม่ จึงต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป

สัญญาพัสดุ ซึ่งรวมถึงสัญญาจัดซื้อจัดจ้างที่ส่วนราชการลงนามในสัญญาจ้างกับเอกชนมิได้ถือเป็นสัญญาทางปกครองทุกกรณีไป หากพิจารณาตามบทนิยามดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเพราะสัญญาจัดซื้อจัดจ้างในบางกรณีมิได้เป็นไปเพื่อการดำเนินการบริการสาธารณะโดยตรง และโดยที่ขณะนี้ศาลปกครองไทยยังไม่มีแนวทางในเรื่องสัญญาทางปกครองที่ชัดเจน กรณีสัญญาพัสดุซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาทางปกครองจึงต้องมีการพิจารณาจากแนวทางสัญญาทางปกครองของต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ทั้งนี้ เนื่องจากระบบศาลปกครองไทยได้นำแนวคิดส่วนใหญ่มาจากประเทศฝรั่งเศส และแนวโน้มในเรื่องของสัญญาทางปกครองมีความใกล้เคียงกับประเทศฝรั่งเศสมากที่สุด

สัญญาทางปกครองเป็นสัญญาที่ฝ่ายปกครองทำขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ ลักษณะของสัญญาทางปกครองในประเทศฝรั่งเศส³² จึงแตกต่างจากสัญญาทางแพ่งของเอกชน หากมีเกณฑ์ในการวินิจฉัยได้ว่า สัญญาใดเป็นสัญญาทางปกครองแล้วผลทางกฎหมายที่สำคัญจะตามมาคือ คดีเกี่ยวกับสัญญาเหล่านี้จะขึ้นศาลปกครอง และศาลจะใช้หลักกฎหมายมหาชนซึ่งต่างกับหลักกฎหมายแพ่งมาบังคับ การวินิจฉัยว่าสัญญาใดเป็นสัญญาทาง

³² บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, สัญญาทางปกครองฝรั่งเศส, บทความจากเอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกร ณ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา วันที่ 5-7 กุมภาพันธ์ 2529

ปกครองจึงมีเกณฑ์ 2 ประการคือ ประการแรก สัญญาทางปกครองโดยกำหนดกฎหมาย
ประการที่สอง สัญญาทางปกครองโดยสภาพ

ประการแรก สัญญาทางปกครองโดยกำหนดกฎหมาย

เกณฑ์ในการวินิจฉัยสัญญาประเภทนี้ คือ ถ้ามีกฎหมายกำหนดไว้

โดยชัดแจ้งว่าสัญญาใดเป็นสัญญาทางปกครองก็ต้องถือตามนั้น หรือในกรณีที่กฎหมายกำหนด
โดยอ้อมว่า ให้คดีเกี่ยวกับสัญญาประเภทนั้นขึ้นสู่ศาลปกครอง ผลทางกฎหมายก็จะเหมือนกัน
คือต้องถือว่าต่างก็เป็นสัญญาทางปกครองโดยกำหนดของกฎหมาย ตัวอย่างของสัญญาประเภทนี้
ได้แก่ สัญญาการโยธาสาธารณะ สัญญานี้เป็นสัญญาทางปกครองโดยการกำหนดของรัฐบัญญัติ
ลงวันที่ 28 pluviôse an VIII

ประการที่สอง สัญญาทางปกครองโดยสภาพ

สัญญาทางปกครองประเภทนี้กฎหมายมิได้กำหนดไว้ แต่ศาลปกครอง

โดยเฉพาะสภาที่ปรึกษาแห่งรัฐพิจารณาถึงสภาพ และเนื้อหาของสัญญาแล้วเห็นว่า สัญญา
ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประโยชน์สาธารณะจึงถือว่าเป็นสัญญาทางปกครองโดยสภาพ

เกณฑ์ที่บรรทัดฐานคำพิพากษาศาลที่ปรึกษาแห่งรัฐถือว่าเป็นสัญญาทาง
ปกครองโดยสภาพ จะต้องประกอบด้วยเกณฑ์ 2 ประการครบถ้วน ดังนี้

1. เกณฑ์เกี่ยวกับคู่สัญญา คือสัญญาทางปกครองต้องมีฝ่ายปกครอง
เป็นคู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายหนึ่งเสมอ และ
2. เกณฑ์เกี่ยวกับเนื้อหาของสัญญา คือ นอกจากจะมีคู่สัญญาเป็น
ฝ่ายปกครองแล้ว เนื้อหาสาระของสัญญาจะต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ ต้อง
เป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเป็นการดำเนินการบริการสาธารณะหรือข้อกำหนดในสัญญาเป็นข้อ
ความที่ไม่ค่อยพบในสัญญาทางแพ่ง เพราะให้สิทธิแก่ฝ่ายปกครองมาก

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการวิเคราะห์ว่าสัญญาใดเป็นสัญญาทางปกครอง
หรือไม่ สภาที่ปรึกษาแห่งรัฐยึดเนื้อหาของสัญญา หาได้ดูแบบและวิธีทำสัญญาเป็นเกณฑ์ไม่
ด้วยเหตุนี้ สัญญาที่มีการประมูลประกวดราคาหรือมีสมุดบันทึกกำหนดหน้าที่สัญญา หาทำให้
สัญญานั้นเป็นสัญญาทางปกครองไม่ ถ้าเนื้อหาของสัญญาไม่ได้มีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเป็นการ
ดำเนินการบริการสาธารณะโดยตรงหรือข้อกำหนดในสัญญาในข้อความที่ไม่ค่อยพบในสัญญาทาง
แพ่ง ในทำนองกลับกัน แม้สัญญานั้นจะตกลงด้วยวาจา แต่ถ้าเนื้อหาของสัญญามีลักษณะ
อย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น สัญญานั้นก็เป็นสัญญาทางปกครองได้

เนื้อหาสาระที่จะทำให้สัญญานั้นเป็นสัญญาทางปกครองตามบรรทัดฐาน
คำพิพากษา จะต้อง มีลักษณะใดดังต่อไปนี้คือ

1. สัญญานั้นมีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเป็นการดำเนินการบริการสาธารณะโดยตรง
วัตถุประสงค์แห่งสัญญา ในที่นี้คือ หน้าที่คู่สัญญาต้องชำระตอบแทนกันเหมือนกับ
ในสัญญาทางแพ่งนั่นเอง แต่สังเกตได้ว่าสัญญาที่ฝ่ายปกครองทำกับเอกชนจะต้องมีความเกี่ยว

ข้องกับบริการสาธารณะบ้างไม่มากก็น้อย เช่น สัญญาเช่าอาคารเอกชนเพื่อตั้งที่ทำการไปรษณีย์ สัญญาซื้อวัสดุครุภัณฑ์มาใช้ในฝ่ายปกครอง ฯลฯ ถ้าสัญญาที่มีเพียงความเกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะอยู่บ้างเช่นนี้ ถือเป็นสัญญาทางปกครองทุกสัญญาแล้ว สัญญาทุกสัญญาที่ฝ่ายปกครองทำก็จะเป็นสัญญาทางปกครองไปหมด แต่สภาพที่ปรึกษาแห่งรัฐฝรั่งเศสไม่ได้ถือว่าสัญญาที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะเป็นสัญญาทางปกครอง เว้นแต่ความเกี่ยวข้องนั้นจะถึงขนาดที่วัตถุประสงค์แห่งสัญญานั้นเป็นการดำเนินบริการสาธารณะโดยตรง กล่าวคือ หน้าที่คู่สัญญาต้องชำระตอบแทนกัน เป็นการดำเนินบริการสาธารณะในตัวเอง ในขณะที่สัญญาที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะแต่ไม่ถึงกับเป็นการดำเนินบริการสาธารณะเองโดยตรง โดยสภาพจะไม่ใช่สัญญาทางปกครอง ถ้าไม่มีข้อความที่ไม่ค่อยพบในสัญญาทางแพ่ง

อย่างไรก็ตาม แม้สัญญานั้นจะไม่ได้มีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเป็นการดำเนินบริการสาธารณะโดยตรง สัญญานั้นอาจยังเป็นสัญญาทางปกครองได้ ถ้ามีข้อความที่ไม่ค่อยพบในสัญญาทางแพ่ง เพราะให้สิทธิพิเศษแก่ฝ่ายปกครองมาก

2. สัญญานั้นมีข้อความที่ไม่ค่อยพบในสัญญาทางแพ่งเพราะให้สิทธิพิเศษแก่ฝ่ายปกครอง

ข้อความที่ไม่ค่อยพบในสัญญาทางแพ่งที่ให้เอกสิทธิ์พิเศษแก่ฝ่ายปกครองมากในเรื่องนี้มีหลักว่า ข้อความที่มีลักษณะให้สิทธิแก่คู่สัญญาที่เป็นฝ่ายปกครอง หรือก่อกำหนดคู่สัญญาที่เป็นเอกชน ซึ่งมีสภาพที่แตกต่างกับสิทธิและหน้าที่ในทางแพ่ง ซึ่งอาจถือว่าเป็นข้อสัญญาที่ให้เอกสิทธิ์พิเศษแก่ฝ่ายปกครอง ซึ่งหากเป็นในทางแพ่งแล้ว สัญญาอาจกลายเป็นโมฆะได้

เมื่อพิจารณาได้แล้วว่าสัญญาใดเป็นสัญญาทางปกครอง ผลของสัญญาคือ ต้องใช้กฎหมายมหาชนบังคับแทนกฎหมายเอกชน และต้องขึ้นศาลปกครอง

สำหรับประเทศไทย ยังไม่มีการกำหนดว่าสัญญาพัสดุประเภทใดเป็นสัญญาทางปกครอง ซึ่งเมื่อนำเรื่องสัญญาทางปกครองของฝรั่งเศสมาเปรียบเทียบ ผู้เขียนเห็นว่า สัญญาจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการมิใช่ทุกกรณีจะเป็นสัญญาทางปกครอง ตัวอย่าง สัญญาจัดซื้อครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในงานของส่วนราชการ แม้วัตถุประสงค์จะเป็นไปเพื่อให้บริการสาธารณะมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น แต่สัญญาจัดซื้อดังกล่าวก็มีใช้สัญญาทางปกครอง เพราะมิใช่เป็นไปเพื่อบริการสาธารณะโดยตรง และหากพิจารณาถึงสัญญาประเภทนี้แล้วการให้เอกสิทธิ์แก่ฝ่ายรัฐก็ไม่ถึงขนาดว่าเป็นข้อความที่ไม่ค่อยพบในสัญญาทางแพ่ง จึงถือได้ว่าเป็นสัญญาทางแพ่งธรรมดา ซึ่งต่างจากสัญญาจ้างก่อสร้างถนนหลวง อันเป็นการดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะโดยตรง แม้จะเป็นการให้ผู้อื่นกระทำการแทน ดังนั้น การพิจารณาว่าสัญญาพัสดุประเภทใดเป็นสัญญาทางปกครองจึงต้องมีการพิจารณาสัญญาเป็นกรณีๆ ไป

การฟ้องคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ภายหลังจากจัดตั้งศาลปกครองจึงฟ้องได้ที่ศาลปกครอง นอกจากนี้ การร้องเรียนต่อคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุก็สามารถกระทำได้เช่นเดิม ดังนั้น องค์การและหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจพิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับการพัสดุในชั้นก่อนการทำสัญญาจึงได้แก่ ศาลปกครองซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุในฐานะหน่วยงานของรัฐและมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ

3.2.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับองค์กรตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายโดยองค์กรตุลาการภายหลังจากจัดตั้งศาลปกครอง

ตามมาตรา 42 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 กำหนดให้ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะการฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้อีกเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าวและได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้น หรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควรหรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด โดยที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุมิได้มีการกำหนดไว้ในระเบียบเกี่ยวกับการอุทธรณ์ไว้ อีกทั้งในสายตาของนักกฎหมายมิได้มองว่าระเบียบซึ่งออกตามมติของคณะรัฐมนตรีมีฐานะเป็นกฎหมาย การอุทธรณ์จึงไม่จำเป็นต้องอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุก่อนจะฟ้องต่อศาลปกครอง แต่ต้องอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ แทน ซึ่งทำให้ระยะเวลาในการเยียวยาความเสียหายยืดออกไปโดยไม่จำเป็น เนื่องจาก ฝ่ายปกครองที่ออกคำสั่งมักจะปรับเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขคำสั่งที่ได้ออกไปแล้ว

สรุป

การแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และการตรากฎหมาย พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 รวมทั้ง มติคณะรัฐมนตรีต่างๆ เช่น แนวทางการตรวจสอบผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์ร่วมกันหรือแนวปฏิบัติในการกำกับดูแลการเผยแพร่ข่าวสารการประกาศประกวดราคา เพื่อเสริมมาตรการป้องกันหรือลดโอกาสสมยอมกันในการเสนอราคา เป็นสิ่งที่ภาครัฐสร้างขึ้นเพื่อป้องกันการสมยอมในการเสนอราคาโดยให้ส่วนราชการถือเป็นแนวปฏิบัติในการจัดซื้อจัดจ้าง อย่างไรก็ตาม การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการในชั้นจัดหาคู่สัญญา เช่น การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ การยกเลิกประกวดราคา ส่วนใหญ่แล้วเป็นการใช้อำนาจดุลพินิจ ซึ่งมาตรการที่กำหนดขึ้นก็มีอาจจะจำกัดอำนาจดุลพินิจได้ทั้งหมด ดังนั้น การควบคุมภายในฝ่ายปกครอง หรือการตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการจึงเป็นสิ่งจำเป็น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดหาพัสดุในประเภทของการจัดซื้อและการจ้างมีหลายกรณีเป็นการจัดทำบริการสาธารณะอย่างแท้จริง และการซื้อการจ้างทุกประเภทต้องใช้งบประมาณแผ่นดินในการใช้จ่าย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการในชั้นจัดหาคู่สัญญาจึงไม่อาจดำเนินการดังเช่นเอกชนที่สามารถเลือกคู่สัญญาได้ตามความต้องการหรือความพอใจ การจัดหาพัสดุของส่วนราชการจึงต้องดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ซึ่งถือเป็นแนวปฏิบัติกลางให้ส่วนราชการปฏิบัติตามในแนวทางเดียวกันเพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้ ดังจะเห็นได้จากการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีสอบราคาและวิธีประกวดราคาซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้มีการแข่งขันกันของผู้ประกอบการในการเสนอสินค้าหรือบริการให้กับส่วนราชการ เพื่อเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยที่ภาครัฐได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจัดซื้อจัดจ้าง และในขณะเดียวกันภาคเอกชนจะมีการพัฒนาสินค้าหรือบริการและเกิดการแข่งขัน รวมทั้งก่อให้เกิดมีเงินหมุนเวียนภายในประเทศแต่การจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการหลายกรณีไม่ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ หรือเป็นกรณีของการใช้ดุลพินิจโดยไม่เป็นธรรม

จากข้อร้องเรียนของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์และคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุจะพบว่าปัญหาเกี่ยวกับการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง สามารถสรุปได้ 4 ประการ ดังนี้

1. การไม่ปิดประกาศและส่งประกาศไปแจ้งความ
2. การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะเอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางราย
3. การคัดเลือกไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง
4. ความไม่ถูกต้องตามคุณสมบัติ เงื่อนไข หรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ

จะเห็นได้ว่ารูปแบบของปัญหาที่ก่อให้เกิดการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมเพื่อพิจารณาจากสภาพปัญหา โดยรวมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. การไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ
2. การใช้ดุลพินิจของส่วนราชการในการกำหนดรายละเอียดของผู้เสนอราคาหรือสิ่งของหรือในการคัดเลือกคู่สัญญา

จากสภาพปัญหาข้อเท็จจริงที่ปรากฏมีผลให้การจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งบประมาณแผ่นดินรั่วไหล และส่วนราชการมักจะมีการซื้อการจ้างที่แพงกว่าความเป็นจริงเสมอ ดังนั้น ภาครัฐพยายามแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเรื่องดังกล่าวการแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นธรรมเพื่อให้การดำเนินการจัดจ้างของส่วนราชการเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม และตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ที่ให้มีบทลงโทษทางอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเอกชน หากพบว่ามีกระทำความผิดที่ทุจริตหรือมีการกระทำที่เป็นการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม รวมถึงมติคณะรัฐมนตรีต่างๆ ที่วางแนวปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ อย่างไรก็ตามสังเกตได้ว่า ไม่มีบทบัญญัติหรือระเบียบข้อใดที่มีลักษณะเป็นการจำกัดดุลพินิจในการกำหนดวิธีการหรือรายละเอียดในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดสภาพปัญหาคอร์รัปชันเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นธรรมที่เกิดจากส่วนราชการ เช่น การกำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณสมบัติเฉพาะ การคัดเลือกคู่สัญญาโดยไม่เป็นไปตามขั้นตอน แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงปัญหาการไม่เปิดเผยราคาหรือส่งประกาศไปแจ้งความซึ่งต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ประกอบกับมีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการเปิดเผยราคาให้ส่วนราชการปฏิบัติตามอย่างชัดเจน การฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ที่กำหนดจึงสามารถตรวจสอบได้ง่ายกว่ากรณีการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการ แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวไม่อาจหมดไปได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่พัสดุในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ หรือการใช้ดุลพินิจที่จงใจหาผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้องโดยอาศัยหลักเกณฑ์ในระเบียบดังกล่าวที่ให้เป็นอำนาจการตัดสินใจของส่วนราชการก็ดี หรือการ

ดำเนินการควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรหรือคณะกรรมการอื่นซึ่งอยู่นอกส่วนราชการที่จัดซื้อจัดจ้างไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการจัดการปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละขั้นตอน แต่ปัญหาสำคัญที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการคัดเลือกคู่สัญญาของส่วนราชการคือ กรณีที่การจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปโดยมิชอบแต่ได้มีการทำสัญญาแล้วซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้ แม้ผู้เสนอราคาจะพบว่ามีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือมีการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม ในกรณีนี้ มีคำพิพากษาฎีกาที่ 766/2518 พิพากษาว่า ผู้เสนอราคาไม่อาจฟ้องร้องให้เพิกถอนคำสั่งของทางราชการที่เลือกทำสัญญากับผู้เสนอราคารายใดได้ เนื่องจากเป็นอำนาจดุลพินิจของฝ่ายบริหารโดยเฉพาะจะทำได้ก็แต่เพียงฟ้องร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในเรื่องของละเมิดเท่านั้น แม้ในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แล้วก็ตาม การควบคุมการใช้อำนาจดุลพินิจของส่วนราชการที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างคงทำได้เพียงการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เท่านั้น (ตามมาตรา 9(1)) และมีผลเป็นการเพิกถอนคำสั่ง หากพบว่าดุลพินิจเป็นไปโดยมิชอบสำหรับกรณีทำสัญญาไปแล้วขณะนี้ยังไม่มีคำพิพากษาใดๆ ในเรื่องนี้

โดยที่การจัดซื้อจัดจ้างของต่างประเทศ ทั้ง สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส (ภาคผนวก ก) มีองค์กรควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างที่มีประสิทธิภาพ ดังเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีหน่วย “FSS” (Federal Supply Service) ทำหน้าที่ในการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ กำหนดมาตรฐานและราคา การควบคุมการเก็บรักษาพัสดุในคลังพัสดุ และการเบิกจ่ายในรูปแบบของกองทุนหมุนเวียน เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดซื้อจัดหา นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังมีองค์กรเฉพาะซึ่งทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างที่เรียกว่า GAO (The General Accounting Office) สำหรับประเทศญี่ปุ่น และฝรั่งเศส แม้จะให้อำนาจหน่วยงานของรัฐใช้ดุลพินิจกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ มาตรฐานและราคาภายใต้หลักเกณฑ์และกฎหมายจัดซื้อจัดจ้างได้ แต่ในประเทศดังกล่าวมีองค์กรควบคุมการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น ประเทศญี่ปุ่น มี OGPR (Office of Government Procurement) สำหรับฝรั่งเศสจะมีคณะกรรมการต่างๆในระดับรัฐควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละขั้นตอน ดังรายละเอียดที่ อย่างไรก็ตาม ในประเทศสหรัฐอเมริกามีความเชื่อว่า การมีระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพสามารถป้องกันการทุจริตได้ ดังนั้น การแก้ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างของประเทศไทยจึงมิใช่เพียงการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ หรือการตราพระราชบัญญัติโดยให้มีโทษทางอาญาเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวเท่านั้น แต่ควรจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรวมทั้งหมด ดังข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานของรัฐทั่วประเทศควรอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันมิใช่บังคับเฉพาะส่วนราชการตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ

2. หลักเกณฑ์ที่เป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติควรอยู่ในรูปแบบของพระราชบัญญัติซึ่งนักกฎหมายไทยยอมรับและถือว่าเป็นกฎหมาย ดังที่ปรากฏในจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ที่ 7/2531 และ 28/2531 และความเห็นของอดีตเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา (นายอมร จันทรสุมบุรณ์) เห็นว่าคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ มิใช่คณะกรรมการชี้ขาดข้อพิพาทที่มี “วิธีพิจารณา” เป็น “คำวินิจฉัย” ที่เป็นการกระทำทางตุลาการของฝ่ายปกครอง (acte jurisdictionnel) ซึ่งสอดคล้องกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ที่มีความเห็นว่า คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายในที่นี้หมายความถึงคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นโดย “พระราชบัญญัติ” เท่านั้น และตามความเข้าใจของนักกฎหมายไทยในปัจจุบัน ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งกำหนดโดยมติคณะรัฐมนตรีมิใช่ “กฎหมาย” ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ จึงไม่มีสถานะเป็นกฎหมายโดยปริยาย เพราะคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ตีความอย่างแคบว่า “กฎหมาย” หมายถึง “พระราชบัญญัติ” เท่านั้น ประการสำคัญ การแก้ไขระเบียบสามารถทำได้ง่ายกว่ากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหารเอง มิได้ผ่านความเห็นชอบของสภาซึ่งเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทย ดังเช่น พระราชบัญญัติ ดังนั้นการที่จะแก้ไขระเบียบให้มีประสิทธิภาพเพื่อควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างของฝ่ายบริหารและไปเพื่อประโยชน์ของรัฐอย่างแท้จริง จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้น หลักเกณฑ์การจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานของรัฐจึงควรอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติหรือในรูปของประมวลกฎหมายเท่านั้น

3. การตรวจสอบการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการในแต่ละขั้นตอนควรมีคณะกรรมการหลายชุดเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ทั้งในชั้นจัดหาคู่สัญญา และภายหลังการทำสัญญา คณะกรรมการที่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างทุกขั้นตอนควรประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐที่จัดซื้อจัดจ้าง และเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความชำนาญเกี่ยวกับการพัสดุ จากองค์กรอิสระกลางซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการพัสดุ โดยที่คณะกรรมการแต่ละชุด จะไม่เป็นบุคคลคนเดียวกัน

4. ในระดับองค์กรควรจัดตั้งองค์กรอิสระที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดหาพัสดุในหน่วยงานของรัฐ โดยมีขอบอำนาจ ดังนี้

4.1 มีอำนาจหน้าที่กำหนดคุณสมบัติเงื่อนไขหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ กำหนดราคากลาง กำหนดแบบ ตัวอย่างของประกาศสอบราคาและประกาศประกวดราคา กำหนดแบบเอกสารสอบราคาและประกวดราคา ทั้งการจัดซื้อสินค้าหรือบริการ

และงานจ้าง เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นแบบในการจัดหาพัสดุตามประเภทและรายการที่ต้องการในกรณีรายละเอียดของสินค้าหรือบริการใดไม่มีกำหนดไว้ และหน่วยงานที่ต้องการซื้อหรือจ้างเห็นว่า มีความจำเป็นให้หน่วยงานที่จัดซื้อจัดจ้างทำรายงานเสนอองค์การดังกล่าวเพื่อให้พิจารณากำหนดรายละเอียดเพิ่มเติม

4.2 ให้มีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ภายในองค์กรร่วมตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างกับหน่วยงานของรัฐที่ต้องการจัดซื้อจัดจ้าง

4.3 จัดให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุสังกัดองค์กรโดยให้มีอำนาจเทียบเท่าคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท และมีหน้าที่วินิจฉัยปัญหาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการพัสดุทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้มีคณะกรรมการซึ่งทำหน้าที่ชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการพัสดุ และเป็นคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านการพัสดุโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อกลับกรองและลดปัญหาที่จะนำขึ้นสู่ศาลปกครอง

ดังนั้น องค์กรตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐซึ่งมีอำนาจครอบคลุมทั่วประเทศเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ หรือส่วนราชการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างจึงเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ปัญหา และหากภาครัฐมีการควบคุมตรวจสอบที่ดีแล้ว ปัญหาการทุจริตย่อมเกิดขึ้นได้น้อยกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง. กรุงเทพฯ: จีระวิชาการพิมพ์, 2540.

ชาญชัย แสวงศักดิ์ . คำอธิบายกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง.

กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2543

ชาญชัย แสวงศักดิ์ . คำอธิบายพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539.

กรุงเทพฯ: วิญญูชน , 2540.

ชาญชัย แสวงศักดิ์ . สารานุกรมเกี่ยวกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535.

กรุงเทพฯ : นิติธรรม , 2542.

ชาญชัย แสวงศักดิ์ , มานิตย์ วงศ์เสรี . นิติกรรมทางปกครองและสัญญาทางปกครอง.

กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2541.

นันทวัฒน์ บรมานันท์ . บริการสาธารณะในระบบกฎหมายฝรั่งเศส. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2541.

นันทวัฒน์ บรมานันท์ . หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ. กรุงเทพฯ: วิญญูชน,
2543.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ . กฎหมายมหาชน ที่มาและนิติวิธี . กรุงเทพฯ: นิติธรรม , 2538.

ไพรัช สร้างถิ่น . การซื้อ การจ้าง . กรุงเทพฯ : คอมฟอร์ม , 2542.

บทความ

กิตตินัย ธรรมชัย . แนวความคิดและหลักสัญญาทางปกครองในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ. วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม 17 (ธันวาคม 2541) : 39-53.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ . การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ. ใน 60 ปี
ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์ ,

Phillipe Turguet de Beauregard". สัญญาทางปกครอง สัญญาพัสดุ และสัญญาสัมปทาน
บริการสาธารณะ. วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม 18 (เมษายน 2542) .1-54.

วิทยานิพนธ์

สมพร สมผดุง. รายงานการวิจัยเรื่องการบริหารงานพัสดุภาครัฐในประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน , พ.ศ. 2542.

ปราณี หล่อรัตนโชติ . วิทยานิพนธ์เรื่องการประกวดราคาจัดหาพัสดุของส่วนราชการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2534.

รายการเอกสารอื่น

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ .สัญญาทางปกครองฝรั่งเศส.เอกสารประกอบการฝึกอบรมนิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ฤทัย หงส์สิริ . การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและมาตรการของรัฐที่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม. เอกสารสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม , หน้า 81-96. 29 มิถุนายน 2543 ณ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ, 2531

ภาษาอังกฤษ

Roalol Gary Schuumann . Specification. George Washington University. 1980.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

องค์การควบคุมเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างในต่างประเทศ

ประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส มีระบบการควบคุมการจัดซื้อจัดจ้าง โดยองค์กรต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ประกอบการสามารถคัดค้านการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะอยู่ระหว่างขั้นตอนใดในการจัดซื้อจัดจ้างหลักเกณฑ์นี้ใช้กับหน่วยงานรัฐบาลกลางทุกหน่วยงาน โดยผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคัดค้านในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) คัดค้านหนังสือเชิญชวน หรือประกาศเชิญชวนที่หน่วยงานเสนอเพื่อเชิญชวนให้ทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างทรัพย์สินหรือบริการ
- (2) คัดค้านการยกเลิกหนังสือเชิญชวนหรือหนังสือในลักษณะเดียวกัน
- (3) คัดค้านการยกเลิกราคาในสัญญาในกรณีที่มีการระบุเป็นลายลักษณ์อักษรได้ว่าสามารถยกเลิกราคาได้หากมีความไม่เหมาะสมทั้งหมดหรือบางส่วนในราคาที่ระบุในสัญญา

ผู้ที่มีส่วนได้เสียสามารถยื่นคำคัดค้านต่อหน่วยงานของรัฐสภาได้ เช่น การยื่นคัดค้านต่อ “GAO” (The General Accounting Office) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบดูแลกิจการต่าง ๆ ของหน่วยงานฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลาง GAO จะทำคำวินิจฉัยในกรณีที่เกี่ยวข้องกับคำคัดค้านภายใน 125 วัน นับแต่วันที่มีการยื่นคำคัดค้านหรือภายใน 65 วัน ในกรณีเร่งด่วน โดย GAO สามารถส่งระงับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างไว้ก่อนได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อ Suppliers ทุกคน

ในกรณีที่เกิดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาขั้นตอนจะมีความแตกต่างออกไป โดยผู้เข้าทำสัญญาและหน่วยงานของรัฐจะต้องพยายามแก้ไขปัญหาโดยการใช้วิธีตกลงกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ไขข้อพิพาท แต่ทั้งนี้ผู้เข้าทำสัญญาอาจเลือกหนทางอื่นได้แก่ การเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้เข้าทำสัญญาก็ได้ หรืออาจยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการอุทธรณ์เกี่ยวกับสัญญา (Agency Board of Contract Appeals) หรืออาจยื่นฟ้องต่อศาลของรัฐบาลกลางได้

2 ประเทศญี่ปุ่น

ผู้ประกอบการที่มีปัญหาในการจัดซื้อจัดจ้าง สามารถร้องเรียนต่อ “สำนักงานตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐ หรือที่เรียกว่า OGPR” (Office of Government Procurement

Review)

OGPR เป็นองค์กรที่ก่อตั้งโดยสำนักนายกรัฐมนตรีตามมติคณะรัฐมนตรีเดือนตุลาคม ค.ศ. 1995 OGPR จะประกอบด้วย “คณะกรรมการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐหรือที่เรียกว่า GPRB” (The Government Procurement Review Board) ซึ่งทำหน้าที่พิจารณา คำร้องเรียนและเป็นผู้กำหนดวิธีพิจารณาพิเศษสำหรับการตรวจคำร้องเรียน

แต่ทั้งนี้ การที่จะร้องเรียนต่อ OGPR ได้ต้องเป็นการกระทำที่เกิดจากองค์กรต่าง ๆ ที่มีโครงการย่อยของรัฐบาลกลาง เนื่องจากองค์กรย่อยของรัฐบาลกลาง แต่ละองค์กร จะมีกระบวนการพิจารณาเป็นของตนเอง

ผู้ร้องเรียนต่อ OGPR อาจเป็นผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบโดยตรง หรือเป็นผู้มีคุณสมบัติในการเข้าแข่งขันตามที่กำหนดไว้ก็ได้ โดยคำร้องสามารถยื่นได้ที่เลขาธิการคณะกรรมการของสำนักงานคัดค้านการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐ หรือที่เรียกว่า CHANS (Office for Government Procurement Challenge System) หรืออาจยื่นต่อสำนักงานช่วยเหลือ (Coordination Bureau) หรือหน่วยวางแผนเศรษฐกิจ (Economic Planning Agency)

3 ประเทศฝรั่งเศส

โดยที่สัญญาจัดซื้อจัดจ้างในประเทศฝรั่งเศสจัดเป็นสัญญาทางปกครองโดยการพิจารณาจากหลักการบริการสาธารณะ ดังนั้นการควบคุมสัญญาทางปกครองจึงมีหลายวิธี ทั้งการควบคุมก่อนทำสัญญาและการควบคุมภายหลังการทำสัญญา แต่ในขั้นนี้จะกล่าวถึงการควบคุมก่อนทำสัญญาเท่านั้น

การควบคุมก่อนการทำสัญญาจะเป็นการควบคุมภายในฝ่ายปกครองในระดับราชการส่วนกลางจะมีการควบคุมตามลำดับชั้น ข้าราชการระดับสูงได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้มีความสุจริตทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีขีดความสามารถสูง เพราะฉะนั้น ข้าราชการระดับสูงจึงมีหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายและความเป็นธรรมต่าง ๆ ก่อนที่จะมีการลงนามข้าราชการระดับสูงที่มีหน้าที่ดังกล่าวจะมีหน่วยงานทางกฎหมายเป็นผู้ช่วยพิจารณา นอกจากนี้หน่วยงานดังกล่าวอาจขอความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นได้ โดยเฉพาะจากสภาที่ปรึกษาแห่งรัฐหลายท่านจะเป็นที่ปรึกษากฎหมายของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ในกระทรวงกลาโหมของประเทศฝรั่งเศส จะมีหน่วยงานที่เรียกว่า “องค์กรควบคุมตรวจสอบกองทัพ” ทำหน้าที่ตรวจสอบเรื่องของการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ นอกจากนั้น ในแต่ละกระทรวง จะมีผู้ตรวจราชการกระทรวงซึ่งผู้ตรวจราชการของกระทรวงจะขึ้นตรงต่อรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้ผู้ตรวจราชการของกระทรวงไปตรวจสอบการทำสัญญาต่าง ๆ ภายในหน่วยงานของตนเองได้ด้วย และเพื่อให้ทางราชการสามารถจัดซื้อจัดจ้างในราคาที่เป็นธรรมในแต่ละกระทรวงจะมีหน่วยงานวิเคราะห์ราคาต้นทุนของพัสดุที่ทางราชการต้องการจัดซื้อจัดจ้างอยู่แล้ว แต่ทั้งนี้การควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างยังมีการควบคุมโดยคณะกรรมการและโดยผู้พิพากษาพิเศษ

อีก ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การควบคุมโดยคณะกรรมการพิเศษ

ในกรณีส่วนราชการบางแห่งไม่มีหน่วยงานวิเคราะห์ราคาต้นทุน ส่วนราชการนั้น อาจขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการเชี่ยวชาญพิเศษ เรียกว่า “คณะกรรมการตรวจสอบการทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้าง” (COMMISSION CENTRALE DE MARCHÉ) ซึ่งมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ โดยปกติก่อนที่จะเข้าทำสัญญาจะมีขั้นตอนหนึ่งที่หน่วยงานที่ประสงค์จะทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างต้องเสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการตรวจสอบการทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างเพื่อพิจารณา คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยประธานซึ่งมาจากผู้พิพากษาศาลปกครองหรือศาลบัญชี และมีผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมเป็นกรรมการโดยมีการมอบหมายให้เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบศึกษาทำรายงานเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณารายละเอียด โดยจะพิจารณาประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

การจัดซื้อจัดจ้างได้เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมหรือไม่ เนื่องจากการพิจารณาในเรื่องราคาเป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของรัฐ ทั้งให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เข้าแข่งขันด้วย เมื่อพิจารณาแล้ว คณะกรรมการจะให้ความเห็นเป็นข้อสรุปว่าควรเข้าทำสัญญาหรือไม่ การให้ความเห็นของคณะกรรมการตรวจสอบการทำสัญญาไม่ถือว่าเป็นที่สุด ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะไม่คำนึงถึงความเห็นของคณะกรรมการก็ได้ ในกรณีคณะกรรมการมีความเห็นว่าไม่ควรเข้าทำสัญญา แต่หน่วยงานของรัฐเห็นสมควร โดยเฉพาะในกรณีที่มีความเร่งด่วนและฉุกเฉินหน่วยงานของรัฐที่เข้าทำสัญญาดังกล่าวจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบ และขอให้รัฐมนตรีที่กำกับดูแลหน่วยงานของตนเข้าทำสัญญาบทความของคณะกรรมการชุดนี้เป็นการกรองอีกชั้นหนึ่งเพื่อไม่ให้มีความผิดพลาดเป็นคดีฟ้องไปยังศาลปกครอง เมื่อมีการเข้าทำสัญญาแล้วก็เป็นที่หน้าที่ของผู้ตรวจบัญชี ซึ่งในระบบบริหารราชการของฝรั่งเศสในแต่ละกระทรวงจะมีผู้ตรวจบัญชีซึ่งเป็นผู้แทนของกระทรวงการคลังประจำอยู่ด้วย โดยผู้ตรวจบัญชีจะต้องลงนามเมื่อมีการใช้เงินงบประมาณในแต่ละหน่วยงาน ดังนั้นหน่วยงานของรัฐจะไม่สามารถใช้เงินงบประมาณได้ ถ้าผู้ตรวจบัญชีไม่ลงนามและก่อนจะลงนามจะมีการตรวจพิจารณาก่อนลงนามเพื่อถ่วงดุลความถูกต้อง

2. การควบคุมโดยผู้พิพากษาพิเศษ (GUDGE DE REFERÉ PRÉ CONTRACTUEL)

การควบคุมโดยผู้พิพากษาพิเศษเป็นการควบคุมทั้งในขั้นตอนที่อยู่ระหว่างก่อนทำสัญญา และภายหลังจากการทำสัญญาแล้ว เป็นขั้นตอนตามกฎหมายที่เกิดขึ้นตามกฎหมายปี 1993 เช่นเดียวกับกล่าวคือ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาเพื่อขอให้พิจารณาเป็นเรื่องเร่งด่วน หากผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่ามีความผิดปกติในขั้นตอนการประกาศเชิญชวน หรือความผิดปกติในการเปิดให้มีการแข่งขันและในการร้องขอจะต้องกระทำก่อนที่จะมีการทำสัญญาขั้นตอนนี้จะใช้กับการทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างหรือการทำสัญญาสัมปทานในระดับขององค์กรปกครองท้องถิ่น

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจสั่งการให้ผู้รับผิดชอบในองค์การ ส่วนท้องถิ่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สั่งให้ระงับการทำสัญญา รวมทั้งมีอำนาจยกเลิก กระบวนการหรือขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ที่ได้ดำเนินการมาก่อนที่จะมีการทำสัญญาในกรณี เช่นนี้ผู้พิพากษามีระยะเวลา 20 วัน ที่จะพิจารณาวินิจฉัยจะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพเพราะเป็นการวินิจฉัย ณ สถานที่เกิดเหตุ ในกรณีที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ของการแข่งขันอย่างเป็นธรรม เมื่อศาลตัดสินแล้วฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการวินิจฉัยสั่งการของ หัวหน้าศาลปกครองชั้นต้น อาจส่งเรื่องไปให้สภาที่ปรึกษาแห่งรัฐวินิจฉัยในชั้นสุดท้าย การยื่น เรื่องให้สภาที่ปรึกษาแห่งรัฐวินิจฉัยต้องกระทำภายใน 15 วัน แต่ทั้งนี้การส่งเรื่องไปให้สภา ที่ปรึกษาแห่งรัฐพิจารณาไม่มีผลเป็นการระงับกระบวนการที่จะต้องดำเนินการต่อไป จะเห็น ได้ว่ามาตรการดังกล่าวมีขึ้นเพื่อสร้างประสิทธิภาพ แต่มีกรณีหนึ่งที่เป็นเสมือนการตัดอำนาจ ผู้ว่าราชการจังหวัด กล่าวคือหากผู้ว่าราชการจังหวัดพบว่ามีความผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจขอให้ทบทวนหรือขอให้แก้ไขได้โดยคำอธิบายหรือขอให้แก้ไขนิติกรรม ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ แต่ไม่มีอำนาจยกเลิกเพิกถอนนิติกรรมดังกล่าว และในกรณีที่ผู้ว่า ราชการจังหวัดไม่เห็นด้วยกับคำอธิบายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด จะต้องร้องขอต่อศาลปกครองให้เพิกถอนนิติกรรมดังกล่าว ซึ่งเป็นการตัดอำนาจของผู้ว่า ราชการจังหวัดในการเพิกถอนนิติกรรมที่ออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างประกาศประกวดราคาจ้าง

ประกาศ.....
เรื่อง ประกวดราคาจ้าง.....

..... มีความประสงค์จะประกวด
ราคาจ้าง.....

ผู้มีสิทธิเสนอราคาจะต้องเป็น (นิติบุคคล)** ผู้มีอาชีพรับจ้างงานที่ประกวดราคาจ้าง
ดังกล่าว (ซึ่งมีผลงานก่อสร้างประเภทเดียวกัน ในวงเงินไม่น้อยกว่า.....
บาท)** และต้องไม่เป็นผู้ถูกแจ้งเวียนชื่อผู้ทำงานของทางราชการ

** กำหนดคุณสมบัติก่อสร้าง ในวันที่ ..... ระหว่าง
เวลา.....น. ถึง.....น. ณ ..... และ
กำหนดรับฟังคำชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติม ในวันที่.....
เวลา.....น. เป็นต้นไป

กำหนดยื่นซองประกวดราคา ในวันที่..... ระหว่าง
เวลา.....น. ถึง.....น. ณ ..... และ
กำหนดเปิดซองประกวดราคาในวันเดียวกัน ตั้งแต่เวลา.....น. เป็นต้นไป

ผู้สนใจติดต่อยุโรป/ซื้อเอกสารประกวดราคาในราคาชุดละ..... บาท**
ได้ที่..... ระหว่าง
วันที่..... ถึงวันที่..... หรือ
สอบถามทางโทรศัพท์หมายเลข..... ในวันและเวลาราชการ

ประกาศ ณ วันที่..... พ.ศ.

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ * ระบุชื่อกรม จังหวัด หรือส่วนราชการที่ดำเนินการจ้าง
* ให้ส่วนราชการผู้ออกประกาศเลือกใช้ตามความจำเป็น

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างเอกสารประกวดราคาจ้าง

เอกสารประกวดราคาจ้าง เลขที่.....
การจ้าง.....(ระบุชื่อสถานที่จ้าง).....
ตามประกาศ.....(ระบุชื่อส่วนราชการที่ออกประกาศ).....
ลงวันที่.....

.....(ระบุชื่อส่วนราชการที่ออกประกาศ)..... ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า
“กรม”* มีความประสงค์ จะประกวดราคาจ้าง.....

๘ ..... โดยมีข้อแนะนำและข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

๑. เอกสารแนบท้ายเอกสารประกวดราคา

- ๑.๑ แบบรูปรายการละเอียด
- ๑.๒ แบบใบเสนอราคา
- ๑.๓ แบบสัญญาจ้าง
- ๑.๔ แบบหนังสือค้ำประกัน
  - (๑) หลักประกันซอง
  - (๒) หลักประกันสัญญา
  - ** (๓) หลักประกันการรับเงินค่าจ้างล่วงหน้า
  - ** (๔) หลักประกันผลงาน

** ๑.๕ ธุรการปรับราคา

- ๑.๖ .....
- ๑.๗ ..... ฯลฯ.....

๒. คุณสมบัติของผู้เสนอราคา

- ๒.๑ ผู้เสนอราคาต้องเป็นผู้มีอาชีพรับจ้างงานที่ประกวดราคาจ้าง และต้องไม่เป็นผู้ถูกแจ้งเวียนชื่อผู้ทำงานของทางราชการ หรือห้ามคิดค่าหรือห้ามเข้าเสนอรากับกรม
- ๒.๒ ผู้เสนอราคาต้องไม่เป็นผู้ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกัน ซึ่งอาจปฏิเสธไม่ยอมขึ้นศาลไทย เว้นแต่รัฐบาลของผู้เสนอราคาได้มีคำสั่งให้สละสิทธิ์และความคุ้มกันเช่นนั้น

** ๒.๓ ผู้เสนอราคาต้องผ่านการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการจ้างของกรม

** ๒.๔ ผู้เสนอราคาจะต้องเป็นนิติบุคคลและมีผลงานก่อสร้างประเภทเดียวกันกับงานที่ประกวดราคาจ้างในวงเงินไม่น้อยกว่า.....บาท และเป็นผลงานที่เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับส่วนราชการ หน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานเอกชนที่กรมเชื่อถือ

๓. หลักฐานการเสนอราคา

ผู้เสนอราคาจะต้องเสนอเอกสารหลักฐานแนบมาพร้อมกับซองประกวดราคา ดังนี้

๓.๑ สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท และสำเนาใบทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม (ถ้ามี) พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้อง

๓.๒ หนังสือมอบอำนาจซึ่งปิดอากรแสตมป์ตามกฎหมายในกรณีที่ผู้เสนอราคามอบอำนาจให้บุคคลอื่นลงนามในใบเสนอราคาแทน

** ๓.๓ สำเนาหนังสือรับรองผลงานก่อสร้างพร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้อง (ให้ใช้ในกรณีที่มีการกำหนดผลงานตามข้อ ๒.๔ เท่านั้น)

๓.๔ บัญชีรายการก่อสร้าง (หรือใบแจ้งปริมาณงาน)** ซึ่งจะต้องแสดงรายการวัสดุอุปกรณ์ ค่าแรงงาน ภาษีประเภทต่าง ๆ รวมทั้งกำไรไว้ด้วย

๓.๕ บัญชีรายการเอกสารทั้งหมดที่ได้ยื่นพร้อมกับซองประกวดราคา

๔. การยื่นซองประกวดราคา

๔.๑ ผู้เสนอราคาต้องยื่นเสนอราคาตามแบบที่กำหนดไว้ในเอกสารประกวดราคานี้ โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น และจะต้องกรอกข้อความให้ถูกต้องครบถ้วน ลงลายมือชื่อของผู้เสนอราคาให้ชัดเจน จำนวนเงินที่เสนอจะต้องระบุตรงกันทั้งตัวเลขและตัวอักษร โดยไม่มีการขูดลบหรือแก้ไข หากมีการขูดลบ ตก เติม แก้ไข เปลี่ยนแปลงจะต้องลงลายมือชื่อผู้เสนอราคา พร้อมประทับตรา (ถ้ามี) กำกับไว้ด้วยทุกแห่ง

๔.๒ ผู้เสนอราคาจะต้องกรอกปริมาณวัสดุและราคาในบัญชีรายการก่อสร้างให้ครบถ้วน

ในการเสนอราคา ให้เสนอเป็นเงินบาท และเสนอราคาเพียงราคาเดียว โดยเสนอราคารวม และหรือราคาต่อหน่วย และหรือต่อรายการ ความเงื่อนไขที่ระบุไว้ท้ายใบเสนอราคาให้ถูกต้อง ทั้งนี้ ราคารวมที่เสนอจะต้องตรงกันทั้งตัวเลขและตัวหนังสือ ถ้าตัวเลขและตัว

หนังสือไม่ตรงกันให้ถือค้วหนังสือเป็นสำคัญ โดยคิดราคารวมทั้งสิ้นซึ่งรวมค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีอากรอื่น และค่าใช้จ่ายทั้งปวงไว้แล้ว

ราคาที่เสนอ จะต้องเสนอกำหนดขึ้นราคาไม่น้อยกว่า.....วัน นับแต่วันเปิด ของประกวดราคา โดยภายในกำหนดขึ้นราคาผู้เสนอราคาต้องรับผิดชอบราคาที่ตนได้เสนอไว้ และจะถอนการเสนอราคามีได้

๔.๓ ผู้เสนอราคาจะต้องเสนอกำหนดเวลาดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จไม่เกิน..... วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญาจ้าง หรือวันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากกรมให้เริ่มทำงาน**

๔.๔ ก่อนยื่นซองประกวดราคา ผู้เสนอราคาควรตรวจดูร่างสัญญา แบบรูป และ รายละเอียด ฯลฯ ให้ถี่ถ้วนและเข้าใจเอกสารประกวดราคาทั้งหมดเสียก่อนที่จะตกลงยื่นซอง ประกวดราคาตามเงื่อนไขในเอกสารประกวดราคา

๔.๕ ผู้เสนอราคาจะต้องยื่นซองประกวดราคาที่ปิดผนึกซองเรียบร้อย จ่าหน้าซองถึง ..... โดยระบุไว้ที่หน้าซองว่า “ใบเสนอราคา ความเอกสารประกวดราคาเลขที่.....” ยื่นต่อคณะกรรมการรับและเปิดซองประกวด ราคา ในวันที่.....ระหว่างเวลา.....น. ถึง .น. ณ .....

เมื่อพ้นกำหนดเวลายื่นซองประกวดราคาแล้วจะไม่รับซองประกวดราคาโดยเด็ดขาด และคณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคาจะเปิดซองประกวดราคาในวันเดียวกันตั้งแต่วันที่.....น. เป็นต้นไป

๕. หลักประกันซอง

ผู้เสนอราคาต้องวางหลักประกันซองพร้อมกับการยื่นซองประกวดราคา โดยใช้หลัก- ประกันอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ จำนวน.....บาท (.....)

๕.๑ เงินสด

๕.๒ เช็คที่ธนาคารตั้งจ่ายให้แก่กรม โดยเป็นเช็คลงวันที่ที่ยื่นซองประกวดราคา หรือ ก่อนหน้านั้นไม่เกิน ๓ วันทำการของทางราชการ

๕.๓ หนังสือค้ำประกันของธนาคารในประเทศตามแบบหนังสือค้ำประกันดังระบุใน ข้อ ๑.๔ (๑)

๕.๔ พันธบัตรรัฐบาลไทย

๕.๕ หนังสือกำกับประกันของบริษัทเงินทุนที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเงินทุนเพื่อการพาณิชย์และประกอบธุรกิจกำกับประกันตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งได้แจ้งชื่อเวียนให้ส่วนราชการต่าง ๆ ทราบแล้ว โดยอนุโลมให้ใช้ตามแบบหนังสือกำกับประกัน ดังระบุในข้อ ๑.๔ (๑)

หลักประกันของค้ำประกันนี้ กรมจะคืนให้ผู้เสนอราคาหรือผู้กำกับประกันภายใน ๑๕ วัน นับถัดจากวันที่ได้พิจารณาในเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว เว้นแต่ผู้เสนอราคารายที่คัดเลือกไว้ซึ่งเสนอราคาต่ำสุดไม่เกิน ๓ ราย จะคืนให้ต่อเมื่อได้ทำสัญญาหรือข้อตกลงหรือเมื่อผู้เสนอราคา ได้พ้นจากข้อผูกพันแล้ว

การคืนหลักประกันของ ไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะคืนให้โดยไม่มีดอกเบี้ย

๖. หลักเกณฑ์และสิทธิในการพิจารณาราคา

๖.๑ ในการประกวดราคาครั้งนี้ กรมจะพิจารณาคัดสินด้วย.....(ราคารวม/ราคาต่อรายการ/ราคาต่อหน่วย)**.....

๖.๒ หากผู้เสนอราคารายใดมีคุณสมบัติไม่ถูกต้องตามข้อ ๒ หรือยื่นหลักฐานการเสนอราคาไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนตามข้อ ๓ หรือยื่นซองประกวดราคาไม่ถูกต้องตามข้อ ๔ แล้ว คณะกรรมการฯ จะไม่รับพิจารณาราคาของผู้เสนอราคารายนั้น เว้นแต่เป็นข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเพียงเล็กน้อย หรือที่ผิดแยกไปจากเงื่อนไขของเอกสารประกวดราคาในส่วนที่มีสาระสำคัญ ทั้งนี้เฉพาะในกรณีที่พิจารณาเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ต่อกรมเท่านั้น

๖.๓ กรมสงวนสิทธิไม่พิจารณาราคาของผู้เสนอราคา โดยไม่มีการผ่อนผันในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ปรากฏชื่อผู้เสนอราคารายนั้น ในบัญชีผู้รับเอกสารประกวดราคา หรือในหลักฐานการรับเอกสารประกวดราคาของกรม

(๒) ไม่กรอกชื่อนิติบุคคล (บุคคลธรรมดา)** หรือลงลายมือชื่อผู้เสนอราคา อย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งหมดในใบเสนอราคา

(๓) เสนอรายละเอียดแตกต่างไปจากเงื่อนไขที่กำหนดในเอกสารประกวดราคา ที่เป็นสาระสำคัญ หรือมีผลทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบแก่ผู้เสนอราคารายอื่น

(๔) ราคาที่เสนอมีการขูดลบ ตก เดิม แก้ไข เปลี่ยนแปลง โดยผู้เสนอราคา มิได้ลงลายมือชื่อพร้อมประทับตรา (ถ้ามี) กำกับไว้

๖.๔ ในการคัดสรรการประกวดราคาหรือในการทำสัญญา คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาหรือกรม มีสิทธิให้ผู้เสนอราคาชี้แจงข้อเท็จจริง สภาพ ฐานะ หรือข้อเท็จจริงอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับผู้เสนอราคาได้ กรมมีสิทธิที่จะไม่รับราคาหรือไม่ทำสัญญา หากหลักฐานดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมหรือไม่ถูกต้อง

๖.๕ กรมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่รับราคาค่ำสุด หรือราคาหนึ่งราคาใดหรือราคาที่เสนอทั้งหมดก็ได้ และอาจพิจารณาเลือกจ้างในจำนวน หรือขนาด หรือเฉพาะรายการหนึ่งรายการใดหรืออาจจะยกเลิกการประกวดราคาโดยไม่พิจารณาจัดจ้างเลยก็ได้ สุดแล้วแต่จะพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และให้ถือว่าการคัดสรรของกรมเป็นเด็ดขาด ผู้เสนอราคาจะเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ มิได้ รวมทั้งกรมจะพิจารณายกเลิกการประกวดราคาและลงโทษผู้เสนอราคาเสมือนเป็นผู้ทำงาน หากมีเหตุที่เชื่อได้ว่าการเสนอราคากระทำไปโดยไม่สุจริต หรือมีการสมยอมกันในการเสนอราคา

ในกรณีที่ผู้เสนอราคาค่ำสุด เสนอราคาค่าเงินคาดหมายได้ว่าไม่อาจดำเนินงานตามสัญญาได้ คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาหรือกรมจะให้ผู้เสนอราคาดังกล่าวชี้แจงและแสดงหลักฐานที่ทำให้เชื่อได้ว่าผู้เสนอราคาสามารถดำเนินงานตามประกวดราคาจ้างให้เสร็จสมบูรณ์ หากคำชี้แจงไม่เป็นที่ยอมรับได้ กรมมีสิทธิที่จะไม่รับราคาของผู้เสนอราคารายนั้น

๗. การทำสัญญาจ้าง

ผู้ชนะการประกวดราคาจะต้องทำสัญญาจ้างตามแบบสัญญาดังระบุในข้อ ๑.๓ กับกรม ภายใน.....วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้ง และจะต้องวางหลักประกันสัญญาเป็นจำนวนเงินเท่ากับร้อยละ.....ของราคาค่าจ้างที่ประกวดราคาได้ ให้กรมยึดถือไว้ในขณะทำสัญญา โดยใช้หลักประกันอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

๗.๑ เงินสด

๗.๒ เช็คที่ธนาคารสั่งจ่ายให้แก่กรม โดยเป็นเช็คลงวันที่ทำสัญญาหรือก่อนหน้านั้นไม่เกิน ๓ วันทำการของทางราชการ

๗.๓ หนังสือค้ำประกันของธนาคารภายในประเทศ ตามแบบหนังสือค้ำประกันดังระบุในข้อ ๑.๔ (๒)

๗.๔ พันธบัตรรัฐบาลไทย

หลักประกันนี้จะคืนให้โดยไม่คิดดอกเบี้ยภายใน ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันที่ผู้ชนะการประกวดราคา (ผู้รับจ้าง) พ้นจากข้อผูกพันตามสัญญาจ้างแล้ว

๔. ค่าจ้างและการจ่ายเงิน

•• ๔.๑ (สำหรับการจ้างที่เป็นราคาต่อหน่วย)

กรมจะจ่ายค่าจ้างต่อหน่วยของงานแต่ละรายการที่ได้ทำสำเร็จจริงตามราคาต่อหน่วยที่กำหนดไว้ในใบแจ้งปริมาณงานและราคา นอกจากในกรณีต่อไปนี้

(๑) เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงในส่วนที่เกินกว่าร้อยละ ๑๒๕ (หนึ่งร้อยยี่สิบห้า) แต่ไม่เกินร้อยละ ๑๕๐ (หนึ่งร้อยห้าสิบ) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้ในอัตราร้อยละ ๕๐ (เก้าสิบ) ของราคาต่อหน่วยตามสัญญา

(๒) เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงในส่วนที่เกินกว่าร้อยละ ๑๕๐ (หนึ่งร้อยห้าสิบ) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้ในอัตราร้อยละ ๘๓ (แปดสิบสาม) ของราคาต่อหน่วยตามสัญญา

(๓) เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงน้อยกว่าร้อยละ ๑๕ (เจ็ดสิบห้า) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้ตามราคาต่อหน่วยในสัญญา และจะจ่ายเพิ่มชดเชยเป็นค่า overhead และ mobilization สำหรับงานรายการนั้นในอัตราร้อยละ ๑๑ (สิบเอ็ด) ของผลต่างระหว่างปริมาณงานทั้งหมดของงานรายการนั้นตามสัญญาโดยประมาณกับปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงคูณด้วยราคาต่อหน่วยตามสัญญา

(๔) กรมจะจ่ายเงินที่เพิ่มขึ้น หรือหักลดเงินในแต่ละกรณีดังกล่าวข้างต้น ในงวดสุดท้ายของการจ่ายเงิน หรือก่อนงวดสุดท้ายของการจ่ายเงินตามที่กรมจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

กรมจะจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างเป็นรายเดือนตามเนื้องานที่ทำเสร็จจริง เมื่อกรมหรือเจ้าหน้าที่ของกรมได้ทำการตรวจสอบผลงานที่ทำเสร็จแล้ว และปรากฏว่าเป็นที่พอใจตรงตามข้อกำหนดแห่งสัญญาทุกประการ กรมจะออกหนังสือรับรองการรับมอบงานนั้นให้ไว้แก่ผู้รับจ้าง

การจ่ายเงินงวดสุดท้ายจะจ่ายให้เมื่องานทั้งหมดตามสัญญาได้แล้วเสร็จทุกประการ

•• ๔.๒ (สำหรับสัญญาที่เป็นราคาเหมารวม)

กรมจะจ่ายเงินค่าจ้าง โดยแบ่งออกเป็น.....งวด ดังนี้

งวดที่ ๑ เป็นจำนวนเงินในอัตราร้อยละ.....ของค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน..... ให้แล้วเสร็จภายใน.....วัน

หมายเหตุ อัตราร้อยละที่ระบุไว้ต่อไปนี้ อาจพิจารณาแก้ไขได้ตามความเหมาะสม

งวดที่ ๒ เป็นจำนวนเงินในอัตราร้อยละ..... ของค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน..... ให้แล้วเสร็จภายใน..... วัน
..... ๑๑๑.....

งวดสุดท้าย เป็นจำนวนเงินในอัตราร้อยละ..... ของค่าจ้าง เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงานทั้งหมดให้แล้วเสร็จเรียบร้อยตามสัญญา รวมทั้งทำสถานที่ก่อสร้างให้สะอาดเรียบร้อย

๕. อัตราค่าปรับ

ค่าปรับตามแบบสัญญาจ้างข้อ 17 จะกำหนดในอัตราร้อยละ..... ของค่าจ้างตามสัญญาต่อวัน

๑๐. การรับประกันความชำรุดบกพร่อง

ผู้ชนะการประกวดราคาซึ่งได้ทำข้อตกลงเป็นหนังสือ หรือทำสัญญาจ้างตามแบบคังระนูในข้อ ๑.๓ แล้วแต่กรณี จะต้องรับประกันความชำรุดบกพร่องของงานจ้างที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า.....เดือน.....ปี นับตั้งแต่วันที่กรมได้รับมอบงาน โดยผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบซ่อมแซมแก้ไขให้ใช้งานได้ดังเดิมภายใน.....วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งความชำรุดบกพร่อง

**๑๑. การจ่ายเงินล่วงหน้า

ผู้เสนอราคามีสิทธิเสนอขอรับเงินล่วงหน้าในอัตราไม่เกินร้อยละ.....ของราคาค่าจ้างทั้งหมด แต่ทั้งนี้จะต้องส่งมอบหลักประกันเงินล่วงหน้าเป็นพันธบัตรรัฐบาลไทย หรือหนังสือค้ำประกันของธนาคารในประเทศตามแบบคังระนูในข้อ ๑.๔ (๓) ให้แก่กรมก่อนการรับชำระเงินล่วงหน้า

**๑๒. การหักเงินประกันผลงาน

ในการจ่ายเงินแต่ละงวด กรมจะหักเงินจำนวนร้อยละ ๑๐ ของเงินที่ต้องจ่ายในงวดนั้น เพื่อเป็นประกันผลงาน ในกรณีที่เงินประกันผลงานจะต้องถูกหักไว้ทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า ๖ เดือน (สำหรับสัญญาที่เป็นราคาค่าต่อหน่วย) หรือของค่าจ้างทั้งหมด (สำหรับสัญญาที่เป็นราคาเหมารวม)

ผู้รับจ้างมีสิทธิที่จะขอเงินประกันผลงานคืนโดยผู้รับจ้างจะต้องวางหนังสือค้ำประกันของธนาคารซึ่งออกโดยธนาคารภายในประเทศตามแบบหนังสือค้ำประกันคังระนูในข้อ ๑.๔ (๔) มาวางไว้ก่อนกรม เพื่อเป็นหลักประกันแทนก็ได้

กรมจะคืนเงินประกันผลงาน และ/หรือหนังสือค้ำประกันของธนาคารดังกล่าวให้แก่ผู้รับจ้างพร้อมกับการจ่ายเงินงวดสุดท้าย

๑๓. ข้อสงวนสิทธิในการเสนอราคาและอื่น ๆ

**๑๓.๑ เงินค่าจ้างสำหรับงานจ้างครั้งนี้ ได้มาจากเงินงบประมาณประจำปี เงินกู้จาก.....และเงินช่วยเหลือจาก.....

การลงนามในสัญญาจะกระทำได้อเมื่อกรมได้รับอนุมัติเงินค่าก่อสร้างจากงบประมาณประจำปี เงินกู้จาก.....และเงินช่วยเหลือจาก.....แล้วเท่านั้น

๑๓.๒ เมื่อกรมได้คัดเลือกผู้เสนอราคารายใดให้เป็นผู้รับจ้างและได้ตกลงจ้างตามประกวดราคาจ้างแล้ว ถ้าผู้รับจ้างจะต้องส่งหรือนำสิ่งของมาเพื่องานจ้างดังกล่าวเข้ามาจากต่างประเทศ และของนั้นต้องนำเข้ามาโดยทางเรือในเส้นทางที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศกำหนด ผู้เสนอราคา ซึ่งเป็นผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี ดังนี้

(๑) แจ้งการส่งหรือนำสิ่งของดังกล่าวเข้ามาจากต่างประเทศต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวีภายใน ๗ วัน นับตั้งแต่วันที่ผู้รับจ้างส่งหรือซื้อของจากต่างประเทศ เว้นแต่เป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่นได้

(๒) จัดการให้สิ่งของดังกล่าวบรรทุกโดยเรือไทย หรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยจากต่างประเทศมายังประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวีให้บรรทุกสิ่งของนั้นโดยเรืออื่นที่มีธงเรือไทยซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตเช่นนั้นก่อนบรรทุกของลงเรืออื่น หรือเป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่น

(๓) ในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตาม (๑) หรือ (๒) ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี

๑๓.๓ ผู้เสนอราคาซึ่งกรมได้คัดเลือกแล้วไม่ไปทำสัญญาหรือข้อตกลงภายในเวลาที่ทางราชการกำหนดครั้งระบุในข้อ ๗ กรมจะริบหลักประกันของหรือเรียกมัดจำจากผู้ออกหนังสือกำกับประกันของทันทีและอาจพิจารณาเรียกมัดจำให้ชดใช้ความเสียหายอื่น (ถ้ามี) รวมทั้งจะพิจารณาให้เป็นผู้ที่จ้างงานตามระเบียบของทางราชการ

๑๓.๔ กรมสงวนสิทธิที่จะแก้ไข เพิ่มเติมเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในแบบสัญญาให้เป็นไปตามความเห็นของสำนักงานอัยการสูงสุด (ถ้ามี)

๑๔. การปรับราคาค่างานก่อสร้าง

การปรับราคาค่างานก่อสร้างตามสูตรการปรับราคาคงระบุในข้อ ๑.๕ จะนำมาใช้ในกรณี
ที่ค่างานก่อสร้างลดลงหรือเพิ่มขึ้น โดยวิธีการต่อไปนี้

.....

สูตรการปรับราคา (สูตรค่า K) จะต้องคงที่ที่ระดับที่กำหนดไว้ในวันแล้วเสร็จความ
ที่ที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือภายในระยะเวลาที่กรมได้ขยายออกไป โดยจะใช้สูตรของทาง
ราชการที่ได้ระบุในข้อ ๑.๕

๑๕. มาตรฐานฝีมือช่าง

เมื่อกรมได้คัดเลือกผู้เสนอราคารายใดให้เป็นผู้รับจ้างและได้ตกลงจ้างก่อสร้างตาม
ประกาศนี้แล้ว ผู้เสนอราคาจะต้องตกลงว่าในการปฏิบัติงานก่อสร้างดังกล่าว ผู้เสนอราคา
จะต้องมีและใช้ผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่างจาก..... **
หรือผู้มีวุฒิบัตรระดับ ปวช. ปวส. และ ปวท. หรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาที่ ก.พ. รับรอง
ให้เข้ารับราชการได้** ในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ.....ของแต่ละสาขาช่าง แต่จะต้องมีช่าง
จำนวนอย่างน้อย ๑ คน ในแต่ละสาขาช่างดังต่อไปนี้

๑๕.๑

๑๕.๒ .....

..... ๑๓๑.....

๑๖. ในระหว่างระยะเวลาการก่อสร้างผู้รับจ้างพึงปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมาย
และระเบียบได้กำหนดไว้โดยเคร่งครัด

.....

.....(วัน เดือน ปี).

หมายเหตุ

- คำว่า "กรม" อาจเลือกใช้คำอื่นเช่น "จังหวัด" "สำนักงาน" ได้ตามความ
เหมาะสม และให้ใช้คำดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
- ให้หัวหน้าส่วนราชการผู้ดำเนินการประกวดราคาเลือกใช้ตามความจำเป็น
- ให้ระบุชื่อกรม จังหวัด หรือส่วนราชการที่กำเนิดการประกวดราคาพร้อม
ประทับตราชื่อส่วนราชการโดยหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเป็นผู้ลงชื่อชื่อย่อกำกับตรา

ภาคผนวก
ตัวอย่างเอกสารประกวดราคาซื้อ

เอกสารประกวดราคาซื้อ เลขที่.....

การซื้อ.....(ระบุประเภท/ชนิดของพัสดุที่ซื้อ).....

ตามประกาศ.....(ระบุชื่อส่วนราชการที่ออกประกาศ).....

ลงวันที่.....

.....(ระบุชื่อส่วนราชการที่ออกประกาศ).....ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า
“กรม” มีความประสงค์จะประกวดราคาซื้อ.....
ตามรายการ ดังนี้

๑. ....จำนวน.....
๒. ....จำนวน.....
๓. ....จำนวน.....
๔. ....จำนวน.....

ซึ่งพัสดุที่จะซื้อนี้ต้องเป็นของแท้ ของใหม่ ไม่เคยใช้งานมาก่อน ไม่เป็นของเก่าเก็บ อยู่ในสภาพที่จะใช้งานได้ทันที และมีคุณลักษณะเฉพาะตรงตามที่กำหนดไว้ในเอกสารประกวดราคาฉบับนี้ โดยมีข้อแนะนำและข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

๑. เอกสารแนบท้ายเอกสารประกวดราคา

๑.๑ รายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ

๑.๒ แบบใบเสนอราคา

๑.๓ แบบสัญญาซื้อขาย

๑.๔ แบบหนังสือค้ำประกัน

(๑) หลักประกันซอง

(๒) หลักประกันสัญญา

** (๓) หลักประกันการรับเงินค้ำพัสดุล่วงหน้า

๑.๕ ..

๒. คุณสมบัติของผู้เสนอราคา

๒.๑ ผู้เสนอราคาต้องเป็นผู้มีอาชีพขายพัสดุที่ประกวดราคาซื้อ และต้องไม่เป็นผู้ถูกแจ้งเวียนชื่อผู้ทำงานของทางราชการ หรือห้ามติดคอหรือห้ามเข้าเสนอราคากับกรม

๒.๒ ผู้เสนอราคาต้องไม่เป็นผู้ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกัน ซึ่งอาจปฏิเสธไม่ยอมขึ้นศาลไทย เว้นแต่รัฐบาลของผู้เสนอราคาได้มีคำสั่งให้สละสิทธิ์และความคุ้มกันเช่นว่านั้น

•• ๒.๓ ผู้เสนอราคาต้องผ่านการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการซื้อของกรม

๓. หลักฐานการเสนอราคา

ผู้เสนอราคาจะต้องเสนอเอกสารหลักฐานแนบมาพร้อมกับซองประกวดราคา ดังนี้

๓.๑ สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทและสำเนาใบทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม (ถ้ามี) พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้อง

สำหรับผู้ประกอบการประเภทร้านค้าจะต้องมีสำเนาหนังสือจดทะเบียนพาณิชย์และใบทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม (ถ้ามี) พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้อง

๓.๒ หนังสือมอบอำนาจซึ่งปิดอากรแสตมป์ไปตามกฎหมายในกรณีที่ผู้เสนอราคามอบอำนาจให้บุคคลอื่นลงนามในใบเสนอราคาแทน

๓.๓ บัญชีรายการเอกสารทั้งหมดที่ได้ยื่นพร้อมกับซองประกวดราคา รวมทั้งรายการและจำนวนตัวอย่าง (ถ้ามี)

๔. การยื่นซองประกวดราคา

๔.๑ ผู้เสนอราคาต้องยื่นเสนอราคาตามแบบที่กำหนดไว้ในเอกสารประกวดราคานี้ โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น และจะต้องกรอกข้อความให้ถูกต้องครบถ้วน ลงลายมือชื่อของผู้เสนอราคาให้ชัดเจน จำนวนเงินที่เสนอต้องระบุตรงกันทั้งตัวเลขและตัวอักษร โดยไม่มีการชดเชบหรือแก้ไข หากมีการชดเชบ ตก เติม แก้ไข เปลี่ยนแปลงจะต้องลงลายมือชื่อผู้เสนอราคาพร้อมประทับตรา (ถ้ามี) กำกับไว้ด้วยทุกแห่ง

๔.๒ ผู้เสนอราคาจะต้องเสนอราคาเป็นเงินบาท และเสนอราคาเพียงราคาเดียว โดยเสนอราคารวม และหรือราคาค่าหน่วย และหรือต่อรายการ ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ท้ายใบเสนอราคาให้ถูกต้อง ทั้งนี้ ราคารวมที่เสนอจะต้องตรงกันทั้งตัวเลขและตัวหนังสือ ถ้าตัวเลขและตัวหนังสือไม่ตรงกันให้ถือตัวหนังสือเป็นสำคัญ โดยคิดราคารวมทั้งสิ้นซึ่งรวมค่าภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีอากรอื่น ค่าขนส่ง ค่าจดทะเบียน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ทั้งปวง จนกระทั่งส่งมอบพัสดุให้ ณ .....

ราคาที่เสนอ จะต้องเสนอกำหนดขึ้นราคาไม่น้อยกว่า.....วันนับแต่วันเปิดซองประกวดราคา โดยภายในกำหนดขึ้นราคาผู้เสนอราคาต้องรับผิดชอบราคาที่คนได้เสนอไว้ และจะถอนการเสนอราคามีได้

๔.๓ ผู้เสนอราคาจะต้องเสนอกำหนดเวลาส่งมอบพัสดุ ไม่เกิน..... วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญาซื้อขาย

๔.๔ ผู้เสนอราคาจะต้องส่งเอกสารล็อก และหรือแบบรูปราชการละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของ..... ไปพร้อมใบเสนอราคาเพื่อประกอบการพิจารณา หลักฐานดังกล่าวนี้กรมจะยึดไว้เป็นเอกสารของทางราชการ

สำหรับเอกสารล็อกที่แนบให้พิจารณา หากเป็นสำเนารูปถ่ายจะต้องรับรองสำเนาถูกต้องโดยผู้มีอำนาจทำนิติกรรมแทนนิติบุคคล หากคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคามีความประสงค์จะขอคืนฉบับเอกสารล็อก ผู้เสนอราคาจะต้องนำคืนฉบับมาให้คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาตรวจสอบ ภายใน.....วัน

๔.๕ ผู้เสนอราคาจะต้องส่งตัวอย่างของพัสดุที่เสนอ จำนวน.....(หน่วย) เพื่อใช้ในการตรวจทดลองหรือประกอบการพิจารณา และหรือประกอบสัญญา ทั้งนี้ กรมจะไม่รับผิดชอบต่อความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตัวอย่างดังกล่าว ตัวอย่างที่เหลือหรือไม่ใช้แล้ว กรมจะคืนให้แก่ผู้เสนอราคา**

๔.๖ ก่อนยื่นซองประกวดราคา ผู้เสนอราคาควรตรวจสอบร่างสัญญา รายละเอียด คุณลักษณะเฉพาะ ฯลฯ ให้ถี่ถ้วนและเข้าใจเอกสารประกวดราคาทั้งหมดเสียก่อนที่จะตกลงยื่นซองประกวดราคาความเงื่อนงำในเอกสารประกวดราคา

๔.๗ ผู้เสนอราคาจะต้องยื่นซองประกวดราคาที่พักสมัครของเรียบร้อย จ่าหน้าซองถึง..... โดยระบุไว้ที่หน้าซองว่า “ใบเสนอราคาคามเอกสารประกวดราคาเลขที่.....” ขึ้นต่อคณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคา ในวันที่.....ระหว่างเวลา.....น. ถึง.....น. ณ .....

เมื่อพ้นกำหนดเวลาขึ้นซองประกวดราคาแล้วจะไม่รับซองประกวดราคาโดยเด็ดขาด และคณะกรรมการรับและเปิดซองประกวดราคาจะเปิดซองประกวดราคาในวันเดียวกัน ตั้งแต่เวลา.....น. เป็นต้นไป

๕. หลักประกันของ

ผู้เสนอราคาต้องวางหลักประกันของพร้อมกับการยื่นซองประกวดราคา โดยใช้หลักประกันอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ จำนวน.....บาท (.....)

๕.๑ เงินสด

๕.๒ เช็กระงับการสั่งจ่ายให้แก่กรม โดยเป็นเช็กลงวันที่ที่ยื่นซองประกวดราคาหรือก่อนหน้านั้นไม่เกิน ๓ วันทำการของทางราชการ

๕.๓ หนังสือค้ำประกันของธนาคารในประเทศตามแบบหนังสือค้ำประกันดังระบุในข้อ ๑.๔ (๑)

๕.๔ พันธบัตรรัฐบาลไทย

๕.๕ หนังสือค้ำประกันของบริษัทเงินทุนที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเงินทุนเพื่อการพาณิชย์และประกอบธุรกิจค้ำประกันตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งได้แจ้งชื่อเวียนให้ส่วนราชการต่าง ๆ ทราบแล้ว โดยอนุโลมให้ใช้ตามแบบหนังสือค้ำประกันดังระบุในข้อ ๑.๔ (๑)

หลักประกันของตามข้อนี้ กรมจะคืนให้ผู้เสนอราคาหรือผู้ค้ำประกันภายใน ๑๕ วัน นับถัดจากวันที่ได้พิจารณาในเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว เว้นแต่ผู้เสนอราคารายที่คัดเลือกไว้ซึ่งเสนอราคาค่าสุ่มไม่เกิน ๓ ราย จะคืนให้ต่อเมื่อได้ทำสัญญาหรือข้อตกลง หรือเมื่อผู้เสนอราคาได้พ้นจากข้อผูกพันแล้ว

การคืนหลักประกันของ ไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะคืนให้โดยไม่มีดอกเบี้ย

๖. หลักเกณฑ์และสิทธิในการพิจารณาราคา

๖.๑ ในการประกวดราคาครั้งนี้ กรมจะพิจารณาคัดสินด้วย.....(ราคารวม/ราคาค่ารายการ/ราคาค่าหน่วย)**.....

๖.๒ หากผู้เสนอราคารายใดมีคุณสมบัติไม่ถูกต้องตามข้อ ๒ หรือยื่นหลักฐานการเสนอราคาไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนตามข้อ ๓ หรือยื่นซองประกวดราคาไม่ถูกต้องตามข้อ ๔ แล้ว คณะกรรมการฯ จะไม่รับพิจารณาราคาของผู้เสนอราคารายนั้น เว้นแต่เป็นข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเพียงเล็กน้อย หรือผิดพลาดไปจากเงื่อนไขของเอกสารประกวดราคาในส่วนที่มีสาระสำคัญ ทั้งนี้ เฉพาะในกรณีที่พิจารณาเห็นว่าจะประโยชน์ต่อกรมเท่านั้น

๖.๓ กรมสงวนสิทธิไม่พิจารณาราคาของผู้เสนอราคา โดยไม่มีการผ่อนผันในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ปรากฏชื่อผู้เสนอราคารายนั้น ในบัญชีผู้รับเอกสารประกวดราคา หรือ ในหลักฐานการรับเอกสารประกวดราคาของกรม

(๒) ไม่กรอกชื่อนิติบุคคล (บุคคลธรรมดา)** หรือลงลายมือชื่อผู้เสนอราคา อย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งหมดในใบเสนอราคา

(๓) เสนอรายละเอียดแตกต่างไปจากเงื่อนไขที่กำหนดในเอกสารประกวดราคา ที่เป็นสาระสำคัญ หรือมีผลทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบแก่ผู้เสนอราคารายอื่น

(๔) ราคาที่เสนอมีการขูดลบ ตก เติม แก้ไข เปลี่ยนแปลง โดยผู้เสนอราคา มิได้ลงลายมือชื่อพร้อมประทับตรา (ถ้ามี) กำกับไว้

๖.๔ ในการตัดสินการประกวดราคาหรือในการทำสัญญา คณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคาหรือกรมมีสิทธิให้ผู้เสนอราคาชี้แจงข้อเท็จจริง สภาพ ฐานะหรือข้อเท็จจริง อื่นใดที่เกี่ยวข้องกับผู้เสนอราคาได้ กรมมีสิทธิที่จะไม่รับราคาหรือไม่ทำสัญญา หากหลักฐาน ดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมหรือไม่ถูกต้อง

๖.๕ กรมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่รับราคาค่ำสุด หรือราคาหนึ่งราคาใดหรือราคา que เสนอ ทั้งหมดก็ได้ และอาจพิจารณาเลือกซื้อในจำนวน หรือขนาด หรือเฉพาะรายการหนึ่งรายการใด หรืออาจจะยกเลิกการประกวดราคาโดยไม่พิจารณาจัดซื้อเลยก็ได้ สุดแต่จะพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อ ประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และให้ถือว่า การตัดสินของกรมเป็นเด็ดขาด ผู้เสนอราคา จะเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ มิได้ รวมทั้งกรมจะพิจารณายกเลิกการประกวดราคาและลงโทษ ผู้เสนอราคาเสมือนเป็นผู้ทำงาน หากมีเหตุที่เชื่อได้ว่า การเสนอราคากระทำไปโดยไม่สุจริต หรือมีการสมยอมกันในการเสนอราคา

๗. การทำสัญญาซื้อขาย

๗.๑ ในกรณีที่ผู้ชนะการประกวดราคาสามารถส่งมอบสิ่งของได้ครบถ้วนภายใน ๕ วัน ทำการของทางราชการ นับแต่วันที่ทำข้อตกลงซื้อ กรมจะพิจารณาจัดทำข้อตกลงเป็นหนังสือ แทนการทำสัญญาตามแบบสัญญาจัดระบุในข้อ ๑.๓ ก็ได้

๗.๒ ในกรณีที่ผู้ชนะการประกวดราคาไม่สามารถส่งมอบสิ่งของได้ครบถ้วนภายใน ๕ วันทำการของทางราชการ หรือกรมเห็นว่าไม่สมควรจัดทำข้อตกลงเป็นหนังสือตามข้อ ๗.๑ ผู้ชนะการประกวดราคาจะต้องทำสัญญาซื้อขายตามแบบสัญญาจัดระบุในข้อ ๑.๓ กับกรมภายใน ..... วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งและจะต้องวางหลักประกันสัญญาเป็นจำนวนเงิน

เท่ากับร้อยละ.....ของราคาส่งของที่ประกวดราคาได้ ให้กรมชื้อถือไว้ในขณะทำสัญญา โดยใช้หลักประกันอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) เงินสด

(๒) เช็คที่ธนาคารสั่งจ่ายให้แก่กรม โดยเป็นเช็คลงวันที่ทำสัญญาหรือก่อนหน้านั้น ไม่เกิน ๓ วันทำการของทางราชการ

(๓) หนังสือค้ำประกันของธนาคารภายในประเทศ ตามแบบหนังสือค้ำประกัน ดังระบุในข้อ ๑.๔ (๒)

(๔) พันธบัตรรัฐบาลไทย

หลักประกันนี้จะคืนให้โดยไม่มีดอกเบี้ยภายใน ๑๕ วัน นับถัดจากวันที่ผู้ชนะการประกวดราคา (ผู้ขาย) พ้นจากข้อผูกพันตามสัญญาซื้อขายแล้ว

๔. อัตราค่าปรับ

ค่าปรับตามแบบสัญญาซื้อขายข้อ ๑๐ ให้คิดในอัตราร้อยละ.....ต่อวัน

๕. การรับประกันความชำรุดบกพร่อง

ผู้ชนะการประกวดราคาซึ่งได้ทำข้อตกลงเป็นหนังสือ หรือทำสัญญาซื้อขายตามแบบ ดังระบุในข้อ ๑.๓ แล้วแต่กรณี จะต้องรับประกันความชำรุดบกพร่องของสิ่งของที่ซื้อขายที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า.....เดือน.....ปี นับถัดจากวันที่ผู้ซื้อรับมอบ โดยผู้ขายต้องรีบจัดการซ่อมแซมแก้ไขให้ใช้งานได้ดังเดิมภายใน.....วัน นับถัดจากวันที่ได้รับแจ้งความชำรุดบกพร่อง

** ๑๐. การจ่ายเงินล่วงหน้า

ผู้เสนอราคามีสิทธิเสนอขอรับเงินล่วงหน้าในอัตราไม่เกินร้อยละ.....ของราคาส่งของที่เสนอขาย แต่ทั้งนี้จะต้องส่งมอบหลักประกันเงินล่วงหน้าเป็นพันธบัตรรัฐบาลไทย หรือหนังสือค้ำประกันของธนาคารในประเทศตามแบบดังระบุในข้อ ๑.๔ (๓) ให้แก่กรมก่อนการชำระเงินล่วงหน้า

๑๑. ข้อสงวนสิทธิในการเสนอราคาและอื่น ๆ

** ๑๑.๑ เงินค่าพัสดุสำหรับการซื้อครั้งนี้ได้มาจากเงินงบประมาณประจำปี เงินกู้จาก

.....และเงินช่วยเหลือจาก.....

การลงนามในสัญญาจะกระทำได้เมื่อกรมได้รับอนุมัติเงินค่าพัสดุจากงบประมาณประจำปี เงินกู้จาก.....และเงินช่วยเหลือจาก

....แล้วเท่านั้น

๑๑.๒ เมื่อกรมได้คัดเลือกผู้เสนอราคาขายโคให้เป็นผู้ขายและได้ตกลงซื้อสิ่งของตามประกวดราคาซื้อแล้ว ถ้าผู้ขายจะต้องส่งหรือนำสิ่งของดังกล่าวเข้ามาจากต่างประเทศ และของนั้นต้องนำเข้ามาโดยทางเรือในเส้นทางที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศกำหนด ผู้เสนอราคาซึ่งเป็นผู้ขายจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์ขนาวีดังนี้

(๑) แจ้งการส่งหรือนำสิ่งของที่ซื้อขาคังกล่าวเข้ามาจากต่างประเทศต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์ขนาวีภายใน ๑ วัน นับตั้งแต่วันที่ผู้ขายส่งหรือซื้อของจากต่างประเทศ เว้นแต่เป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่นได้

(๒) จัดการให้สิ่งของที่ซื้อขาคังกล่าวบรรทุกโดยเรือไทย หรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยจากต่างประเทศมายังประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์ขนาวีให้บรรทุกสิ่งของนั้นโดยเรืออื่นที่มีใช้เรือไทยซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตเช่นนั้นก่อนบรรทุกของลงเรืออื่น หรือเป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่น

(๓) ในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตาม (๑) หรือ (๒) ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์ขนาวี

๑๑.๓ ผู้เสนอราคาซึ่งกรมได้คัดเลือกแล้วไม่ไปทำสัญญาหรือข้อตกลงภายในเวลาที่ทางราชการกำหนดครั้งละไม่เกินข้อ ๑ กรมจะริบหลักประกันซองหรือเรียกร่องจากผู้ออกหนังสือค้ำประกันซองทันที และอาจพิจารณาเรียกร่องให้ชดใช้ความเสียหายอื่น (ถ้ามี) รวมทั้งจะพิจารณาให้เป็นผู้ทำงานตามระเบียบของทางราชการ

๑๑.๔ กรมสงวนสิทธิที่จะแก้ไข เพิ่มเติมเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในแบบสัญญาให้เป็นไปตามความเห็นของสำนักงานอัยการสูงสุด (ถ้ามี)

.....***.....
 .....(วัน เดือน ปี).....

หมายเหตุ

- * คำว่า "กรม" อาจเลือกใช้คำอื่นเช่น "จังหวัด" "สำนักงาน" ได้ตามความเหมาะสม และให้ใช้คำดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
- ** ให้หัวหน้าส่วนราชการผู้ดำเนินการประกวดราคาเลือกใช้ตามความจำเป็น
- *** ให้ระบุชื่อกรม จังหวัด หรือส่วนราชการที่ดำเนินการประกวดราคา พร้อมทั้งประทับตราชื่อส่วนราชการ โดยหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเป็นผู้ลงชื่อชื่อกำกับตรา

แบบใบเสนอราคา

เรียน .....(หัวหน้าส่วนราชการที่ออกประกาศประกวดราคา).....

๑. ข้าพเจ้า.....(ชื่อผู้เสนอราคา)..... อยู่เลขที่.....
ถนน.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด..... โทรศัพท์.....
โดย.....ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ ได้พิจารณาเงื่อนไขต่าง ๆ
ในเอกสารประกวดราคาซื้อเลขที่.....และเอกสารเพิ่มเติมเลขที่.....(ถ้ามี)
โดยตลอดและยอมรับข้อกำหนดและเงื่อนไขนั้นแล้ว รวมทั้งรับรองว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้มีคุณสมบัติ
ครบถ้วนตามที่กำหนด และไม่เป็นผู้ทำงานของทางราชการ

๒. ข้าพเจ้าขอเสนอรายการพัสดุ รวมทั้งบริการ ซึ่งกำหนดไว้ในเอกสารประกวดราคา
ตามราคาและกำหนดเวลาส่งมอบ ดังต่อไปนี้

ที่	รายการ	ราคา ต่อหน่วย	ภาษี มูลค่า เพิ่ม(ถ้ามี)	จำนวน	รวม เป็นเงิน	กำหนด ส่งมอบ
.....						
ราคารวมทั้งสิ้น						

(.....) ซึ่งเป็นราคาที่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม
รวมทั้งภาษีอากรอื่น และค่าใช้จ่ายที่ส่งไปไว้ด้วยแล้ว

๓. ถ้าเสนอนี้จะขึ้นอยู่กับระยะเวลา.....วัน นับแต่วันเปิดซองประกวดราคา
และกรมอาจรับคำเสนอนี้ ณ เวลาใดก็ได้ก่อนที่จะครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว หรือระยะ
เวลาที่ได้ขีดออกไปตามเหตุผลอันสมควรที่กรมร้องขอ

๔. ในกรณีที่ข้าพเจ้าได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้ชนะการประกวดราคา ข้าพเจ้ารับรอง
ที่จะ

๔.๑ ทำสัญญาตามแบบสัญญาซื้อขายแนบท้ายเอกสารประกวดราคากับกรม*.....
.....ภายใน.....วัน นับถัดจากวันที่ได้รับหนังสือแจ้งให้ไปทำสัญญา

๔.๒ มอบหลักประกันการปฏิบัติความสัญญาตามที่ระบุไว้ในข้อ ๓ ของเอกสารประกวดราคาให้แก่กรม.....ก่อนหรือในขณะที่ได้ลงนามในสัญญาเป็นจำนวนร้อยละ.....ของราคาค่าสัญญาที่ได้ระบุไว้ในใบเสนอราคานี้ เพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติความสัญญาโดยถูกต้องและครบถ้วน

หากข้าพเจ้าไม่ปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่ระบุไว้ข้างต้นนี้ ข้าพเจ้าขอมิให้กรมริบหลักประกันของหรือเรียกร้องจากผู้ออกหนังสือค้ำประกัน รวมทั้งยินดีชดใช้ค่าเสียหายใดที่อาจมีแก่กรม และกรมมีสิทธิที่จะให้ผู้เสนอการรายอื่นเป็นผู้ประกวดราคาได้หรือกรมอาจเรียกประกวดราคาใหม่ก็ได้

๕. ข้าพเจ้ายอมรับว่ากรมไม่มีความผูกพันที่จะรับคำเสนอนี้ หรือใบเสนอราคาใด ๆ รวมทั้งไม่ต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายใด ๆ อันอาจเกิดขึ้นในการที่ข้าพเจ้าได้เข้าเสนอราคา

๖. บรรดาหลักฐานประกอบการพิจารณา เช่น ตัวอย่าง (Sample) แคตตาล็อก แบบรูป รายการละเอียด คุณสมบัติเฉพาะ (Specifications) ซึ่งข้าพเจ้าได้ส่งให้แก่กรมพร้อมใบเสนอราคา ข้าพเจ้ายินยอมมอบให้กรมไว้เป็นเอกสารและทรัพย์สินของทางราชการ

สำหรับตัวอย่างที่เหลือหรือไม่ใช่แล้ว ซึ่งกรมคืนให้ ข้าพเจ้าจะไม่เรียกค่าเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวอย่างนั้น

๗. เพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติโดยถูกต้อง ค่าที่ได้ทำความเข้าใจและความผูกพันแห่งคำเสนอนี้ ข้าพเจ้าขอมอบ.....เพื่อเป็นหลักประกันของเป็นจำนวนเงิน.....บาท มาพร้อมกันนี้

๘. ข้าพเจ้าได้ตรวจทานตัวเลขและตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ที่ได้ยื่นพร้อมใบเสนอราคานี้โดยละเอียดแล้ว และเข้าใจว่ากรมไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ในความผิดพลาด หรือคดหล่น

๙. ใบเสนอราคานี้ได้ยื่นเสนอโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม และปราศจากกลฉ้อฉลหรือการสมรู้ร่วมคิดกันโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหลายบุคคล หรือกับห้างหุ้นส่วนบริษัทใด ๆ ที่ได้ยื่นเสนอราคาในคราวเดียวกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสนอมา ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

ลงชื่อ.....

(..... .)

ตำแหน่ง.....

ประทับตรา (ถ้ามี)

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ * คำว่า "กรม" หมายถึงส่วนราชการผู้ประกวดราคา ซึ่งอาจเลือกใช้คำอื่น เช่น "จังหวัด" "สำนักงาน" ตามความเหมาะสมและให้ใช้คำดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ประวัติผู้เขียน

เรือดรีหญิงกชกร รั้งคสิริ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิตมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา พ.ศ. 2537 ปัจจุบันรับราชการที่สำนักงานศาลปกครองในตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่ศาลปกครอง 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย